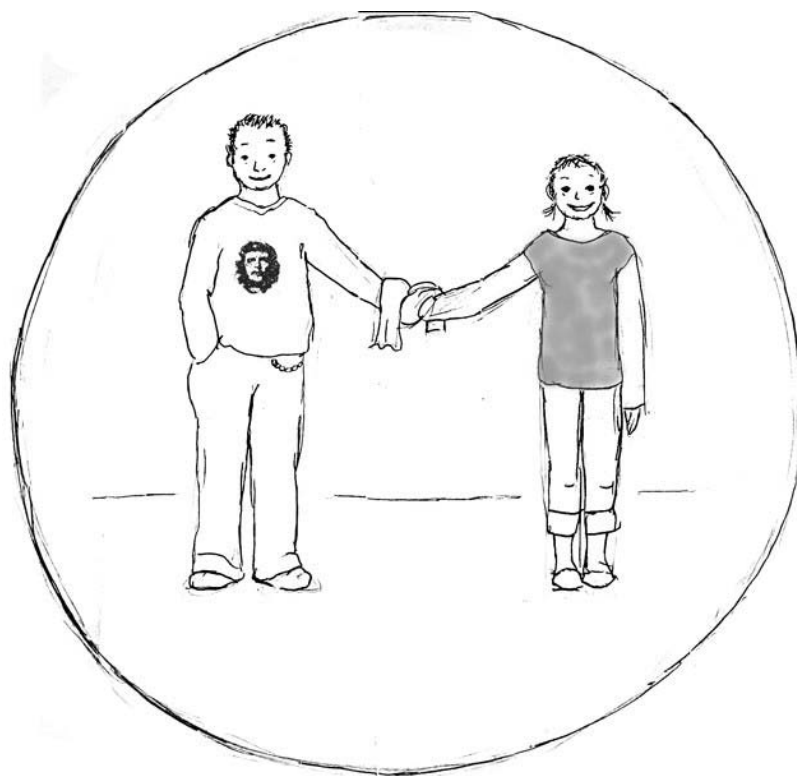

Liisa Martikainen

Suomalaisten nuorten aikuisten
elämään tyytyväisyyden
monet kasvot

ABSTRACT

Martikainen, Liisa

The many faces of life satisfaction among Finnish young adult's

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2006, 141 p.

(Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research

ISSN 0075-4625; 287)

ISBN 951-39-2574-9

English summary

Diss.

The concept of life satisfaction has received a good deal of attention in western research. However, most of the research has focused on the general factors underlying life satisfaction. The aim of the present study was not merely to measure the level of general life satisfaction among Finnish young adults, but also to clarify the way in which life satisfaction is constructed. Particular emphasis was placed on the extent to which the concept of 'life satisfaction' might be regarded as a socially constructed phenomenon. One means of investigating this is to try to identify distinct groups of participants among whom life satisfaction can be seen as differently constructed. The data for the present study were gathered via a questionnaire. The subjects consisted of 192 Finnish young adults born in 1968, living throughout the country. The statistical methods used were cross-tabulation, chi-square test, factor analysis, regression analysis and cluster analysis. The results showed the level of life satisfaction among Finnish young adults to be similar to that Finnish and American population in general. The two main factors underlying life satisfaction were found to be human relationships and factors related to working life. Male participants showed some difference from female participants in the factors related to their life satisfaction. Among women, but not men, existence of children was statistically related to life satisfaction. For men, on the other hand, career was more strongly related to life satisfaction than it was for women. In addition, there were five distinct groups which differed from each other - both in the levels of life satisfaction and in the factors underlying life satisfaction. The groups were named according to their typical members as "Settled women living in peaceful areas", "Managerial men living in urban areas", "Managerial women living in the Helsinki conurbation", "Single men living in the countryside" and "Dissatisfied women living in cities". For example Women who lived in stable relationships saw their marital partnership as an important factor underlying their life satisfaction, whereas unmarried women emphasized relationships with friends. The results were seen as confirming the social nature of the concept of life satisfaction.

Key words: life satisfaction, happiness, young adults, social construction

Author's address Liisa Martikainen
Pohjois-Savon Opisto
Kuopio, Finland
liisa.martikainen@suomi24.fi

Supervisor Professor Anneli Eteläpelto, PhD
Department of Education
University of Jyväskylä, Jyväskylä, Finland

Reviewers Professor Ari Antikainen, PhD
Department of Sociology
University of Joensuu, Joensuu, Finland

Professor Markku Ojanen, PhD
Department of Psychology
University of Tampere, Tampere, Finland

Opponent Professor Ari Antikainen, PhD
Department of Sociology
University of Joensuu, Joensuu, Finland

ESIPUHE

Maisteriopintojeni loppuvaiheessa pro gradu -työtäni viimeistellesäni silloinen ohjaajani, kasvatopsykologian professori Maijaliisa Rauste von Wright, kysyi minulta, olisinko valmis ottamaan vastuun suomalaisten nuorten aikuisten elämänprosesseja koskevasta tutkimusprojektista. Tutkimus oli ollut vireillä vuodesta 1984 asti, jolloin tutkittavat (N=398) olivat olleet yläasteen yhdeksäsluokkalaista, mutta sopivaa projektin jatkajaa ei ollut löytynyt. Itselläni ei tuolloin ollut kokemusta muusta kuin haastatteluaineiston käsittelystä oman pro gradu -työni puitteissa, mutta uskaliaasti otin haasteen vastaan. Kiinnostustani kyseisen ikäryhmän edustajien tutkimiseen lisäsi se, että he olivat minun kansani lähes samanikäisiä. Tuloksena tuosta tutkimusprojektin jatkamisesta on tämä väitöstutkimus.

Tutkimuksen valmistuminen ei olisi ollut mahdollista ilman monelta taholta tullutta sekä aineellista että henkistä tukea. Vaikka kirjoitinkin väitöskirjaa suurelta osin työn ohessa, oli myös aikoja, jolloin pystyin keskittymään ainoastaan tutkimustyön tekemiseen. Tällaiset kokopäiväiset tutkimusjaksot mahdollistuivat Alkoholitutkimussäätiön, Sosiaali- ja terveysministeriön, Helsingin yliopiston sekä Ellen ja Artturi Nyyssösen säätiön tukemina.

Työn alkuun saattamisesta kiitokset kuuluvat luonnollisesti professori emerita Maijaliisa Rauste von Wrightille. Suurimmat henkilökohtaiset kiitokset ansaitsee kuitenkin ohjaajani aikuiskasvatustieteen professori Anneli Eteläpelto, joka on ollut mukana ideoimassa, lukenut ja kommentoinut käsikirjoitusta useita kertoja sekä jaksanut olla henkisenä tukena tutkimusentekoprosessin vaikeimmissa vaiheissa. Hänen lisäksi työtäni ovat lukeneet ja kommentoineet nykyisin jo emeritusprofessorit Juhani Kirjonen ja Jorma Kuusinen sekä entinen vt. kasvatopsykologian professori Maaret Wager.

Kiitoksen ansaitsevat myös tutkimusprosessini alkuvaiheissa tutkimusideoitani 'sparranneet' Helsingin yliopiston Kasvatopsykologian yksikön jatko-opiskelijat. Ryhmään kuuluivat tuolloin mm. Laura Hirsto, Riia Palmqvist, Markus Torkkeli, Liisa Karlsson, Terho Lousa ja Otto Burman.

Suuret kiitokset ansaitsevaa apua mm. tutkimushenkilöiden nykyisten osoitetietojen ja puhelinnumeroiden jäljittämisessä sekä lähteiden tarkastamisessa olen saanut sisareltani Leena Karviselta, joka toimi myös tutkimussihteerinäni joidenkin kuukausien ajan. Lisäksi sain tervetullutta apua tutkimustulosten kvantitatiiviseen luokitteluun ja aineiston tilasto-ohjelmaan syöttämiseen kasvatopsykologian opiskelija Hanna Sillanpäältä, joka myös toimi joitakin kuukausia luotettavana tutkimusavustajanani. Kiitokset kuuluvat myös tutkimuksen viimevaiheissa lähteiden metsästämisessä minua auttaneelle kirjastonhoitaja Mirja Kejoselle, joka omalta osaltaan on ollut jakamassa myös henkistä kuormaani.

Viimeisenä, mutta ei vähäisimpänä haluan kiittää miestäni Tommia ja tytärtäni Ainoa siitä, että te olette auttaneet minua pitämään mielessä elämäni

kaikkein tärkeimmät asiat. Tutkimuksen teko ei olisi ollut yhtä mielekästä ilman tasapainottavaa perhe-elämää.

Liisa Martikainen

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Perusjoukon ja tutkimusjoukon koulutustasojen prosenttijakaumat	47
TAULUKKO 2	Perusjoukon ja tutkimusjoukon sosioekonominen jakauma.....	48
TAULUKKO 3	Perusjoukkoon ja tutkimusjoukkoon kuuluvien asuinpaikkojen jakautuminen	48
TAULUKKO 4	Tutkittavien kokonaistyytyväisyyttä kuvaavaan summamuuttujaan yhteydessä olevat koko aineistosta löytyvät muuttujat (χ^2 -analyysi).....	51
TAULUKKO 5	Yleismaailmallisia humaaneja arvoja kuvaava summamuuttuja.....	54
TAULUKKO 6	Materialistisia arvoja kuvaava summamuuttuja	54
TAULUKKO 7	Perheeseen ja terveyteen liittyviä arvoja kuvaava summamuuttuja .	55
TAULUKKO 8	Itsensä toteuttamiseen ja yleiseen hyväksyntään liittyviä arvoja kuvaava summamuuttuja	55
TAULUKKO 9	Yleiseen elämään tyytyväisyyteen tilastollisesti merkitsevästi* yhteydessä olevat muuttujat (χ^2 -analyysi).....	60
TAULUKKO 10	Työn henkilökohtainen merkitys tutkittaville; avoimeen kysymykseen annettujen eri tyyppisten mainintojen lukumäärät (n = 123).....	65
TAULUKKO 11	Miesten ja naisten elämään tyytyväisyyteen sidoksissa olevat tekijät (χ^2 -analyysi).....	68
TAULUKKO 12	Sukupuoleen yhteydessä olevat arvot (χ^2 -analyysi).....	69
TAULUKKO 13	Naisten ja miesten kolme tärkeintä arvoa (keskiarvot ja keskihajonnat)	69
TAULUKKO 14	Klusterianalyysin avulla koko aineistosta erottuneiden viiden eri nuorten aikuisten ryhmän yleisen elämään tyytyväisyyden taso (keskiarvot ja keskihajonnat)	70
TAULUKKO 15	Ryhmittelyanalyysissä löytyneitä ryhmiä tilastollisesti merkitsevästi toisistaan erottavat tekijät (χ^2 -analyysi).....	71
TAULUKKO 16	Maaseudulla asuvien naisten ryhmä (n=41); Avoimiin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella kootut yleiseen elämään tyytyväisyyteen vaikuttajiksi mainitut tekijät (plusmerkki (+) kertoo positiivisten ja miinusmerkki (-) negatiivisten kannanottojen määrästä kussakin asiassa).....	73
TAULUKKO 17	Suurissa kaupungeissa asuvien miesten ryhmä (n= 33); Avoimiin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella kootut yleisen elämän tyytyväisyyden kannalta tärkeiksi mainitut tekijät	76
TAULUKKO 18	Pääkaupunkiseudulla asuvien naisten ryhmä (n=13); Avoimiin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella kootut yleisen elämän tyytyväisyyden kannalta tärkeiksi mainitut tekijät	79
TAULUKKO 19	Maaseudulla asuvien miesten ryhmä (n=29); Avoimiin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella kootut yleisen elämän tyytyväisyyden kannalta tärkeiksi mainitut tekijät	82
TAULUKKO 20	Kaupungissa asuvien naisten ryhmä (n=23); Avoimiin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella kootut yleisen elämän tyytyväisyydessä tärkeiksi mainitut tekijät	86

SISÄLLYS

ABSTRACT
ESIPUHE
TAULUKOT
SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	11
2	NUOREN AIKUISEN ELÄMÄN HAASTEET	13
2.1	Nuoren aikuisuuden kehitystehtävät	14
2.2	Nuoren aikuisen elämän haasteet Levinsonin mukaan.....	15
3	HISTORIALLISET TAPAHTUMAT JA ELÄMÄNKULKU	17
3.1	Yhteiskunnan muutos länsimaissa.....	18
3.2	Muutokset suomalaisessa yhteiskunnassa.....	20
4	YLEINEN ELÄMÄÄN TYYTYVÄISYYS.....	24
4.1	Tyytyväisyystutkimuksen eri suuntaukset.....	24
4.1.1	Onnellisuus elämän päämääränä	24
4.1.2	Elämään tyytyväisyys persoonallisena ominaisuutena	26
4.1.3	Elämään tyytyväisyys ja elämän laatu	27
4.1.4	Varallisuus ja elämän tyydyttäväksi kokeminen.....	27
4.1.5	Onnellisuus ja terveys	28
4.1.6	Yhteenveto tyytyväisyystutkimuksen eri suuntauksista.....	28
4.2	Tyytyväisyys ja hyvinvointi.....	30
4.3	Subjekttiivisen hyvinvoinnin, tyytyväisyyden ja onnellisuuden välinen suhde	32
4.4	Elämään tyytyväisyyden tekijät	32
5	TYTYVÄISYYDEN SOSIAALINEN RAKENTUMINEN	36
5.1	Elämään tyytyväisyyden tekijät elämän eri vaiheissa.....	37
5.2	Tyytyväisyyden tekijät eri sosiaaliluokissa	38
5.3	Sukupuoli ja tyytyväisyyden rakentuminen	39
5.4	Elämään tyytyväisyys moniulotteisena konstruktiona.....	40
6	TYTYVÄISYYSTUTKIMUKSEN HAASTEITA	42
7	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT	44
8	TUTKIMUSMENETELMÄT.....	46
8.1	Tutkimusjoukon valinta.....	46
8.2	Aineiston ja perusjoukon vastaavuus.....	47
8.3	Kyselylomake	48

8.4	Yleisen elämään tyytyväisyyden mittaaminen	49
8.5	Aineiston analysointi ja käytetyt tilastolliset menetelmät	51
8.5.1	Kvantitatiivisten muuttujien rakentaminen ja summamuuttujien muodostaminen	51
8.5.2	Tutkittavien arvomaailmaa kuvaavat summamuuttujat	53
8.5.3	Avointen vastausten kvalitatiivinen analyysi	55
9	ELÄMÄÄN TYYTYVÄISYYDEN TEKIJÄT -Tuloksia ja tulkintaa	57
9.1	Yleinen elämään tyytyväisyys	57
9.2	Elämään tyytyväisyyden selittäjät	59
9.3	Tutkittavien työhistoria ja sen yhteys yleiseen elämään tyytyväisyyteen	63
9.4	Sukupuolten väliset erot elämään tyytyväisyyteen yhteydessä olevissa tekijöissä	67
9.5	Yleinen elämään tyytyväisyys sosiaalisena konstruktiona: Viisi toisistaan erottuvaa ryhmää	70
9.5.1	Rauhallisten seutujen vakiintuneet naiset	72
9.5.2	Suurten kaupunkien johtajamiehet	75
9.5.3	Pääkaupunkiseudun johtajanaiset	78
9.5.4	Maaseudun naimattomat miehet	81
9.5.5	Kaupunkien tyytymättömät naiset	85
9.5.6	Yhteenvedoa ryhmien välisistä eroista	89
9.6	Elämään tyytyväisyys, ihmissuhteet ja työ	90
10	POHDINTA	94
10.1	Päätulokset ja niiden tarkastelua	94
10.1.1	Elämänsä tyytyväiset nuoret aikuiset	95
10.1.2	Parisuhde ja työ tyytyväisyyden selittäjinä	95
10.1.3	Miesten ja naisten tyytyväisyyden rakentumisen eroja	97
10.1.4	Viisi tyytyväisyyden tasoltaan ja rakentumiseltaan toisistaan poikkeavaa ryhmää	98
10.1.5	Yhteenvedoa tutkimuksen tuloksista	102
10.1.6	Tutkimustulokset ja aikuiskasvatuksen haasteet	103
10.2	Tutkimustulosten luotettavuus ja yleistäminen	103
10.3	Metodisia rajoituksia	105
10.4	Johtopäätöksiä ja jatkotutkimusaiheita	105
	SUMMARY	107
	LÄHTEET	110
	LIITTEET	121

1 JOHDANTO

Onnellisen¹ elämän saavuttaminen on kiinnostanut ihmistä kautta historian. Jo yksi tunnetuimmista antiikin filosofeista, Aristoteles, päätyi näkemykseen, että onnellisuus on ihmiselämän suurin päämäärä. Onnellisuuden edellytyksenä hän piti toiminnassa näkyvää luonteen hyveellisyyttä, käytännöllistä järkevyyttä ja viisautta (Aristoteles 350 eaa/1989). Toisen antiikin filosofin, Epikuroksen, näkemyksen mukaan onnea ei voi saavuttaa elleivät ystävyyden, vapauden ja ajattelun tarpeet tule tyydytetyksi (De Botton 2003). Aristoteles siis näkee onnellisuuden olevan pääasiallisesti riippuvainen yksilön ominaisuuksista, kun taas Epikuroksen mukaan kyse on ennemminkin sosiaalisista suhteista tai yhteiskunnallisen ilmapiirin mahdollistamista olosuhteista. Ennen nykyistä modernia aikaamme useat muutkin filosofit (esim. Bentham 1823/2002; Locke 1690/2005) ovat pitäneet onnellisuuden tavoittelua yksilön motivoitumisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin perustana.

Epikuroksen (de Botton 2003) ja Aristoteleen (350 eaa/1989) näkemyksiä mukaellen modernissa elämään tyytyväisyystutkimuksessa on paljon selvitetty sitä, millainen merkitys yksilön persoonallisilla ja ympäristöön liittyvillä tekijöillä on elämän tyytyväisyyden kokemisessa. Persoonallisten tekijöiden merkitys on kiinnostanut ennen kaikkea psykologian tutkijoita (esim. Borgatta 1961; Diener & Lucas 1999; Fogle et al. 2002; Hagberg et al. 2002; Klonowicz 2001; Schimmack et al. 2002a; Wilson 1967). Yksilön lähimpään sosialisatioympäristöön ja yhteiskuntaan sidoksissa olevat tyytyväisyyden tekijät ovat puolestaan olleet lähinnä sosiologisen tyytyväisyystutkimuksen kiinnostuksen kohteena (esim. Allardt 1976; Campbell et al. 1976; Veenhoven & Ehrhardt 1995; Veenhoven 1999). Aihe on siten varsinkin 1900-luvun jälkipuoliskolta lähtien saanut runsaasti tutkimuksellista huomiota.

Vaikka erilaisia psykologisia ja sosiologisia tyytyväisyyskartoituksia on tehty paljon, eräänlaisena ongelmakohtana voidaan pitää sitä, että niissä on suurimmaksi osaksi analysoitu kokonaisia kansakuntia koskevia ja erilaisista ikäryhmistä koostuvia poikkileikkausaineistoja. Vähälle huomiolle on jäänyt

---

¹ Tässä tutkimuksessa onnellisuutta ja elämään tyytyväisyyttä pidetään toisiaan vastaavina käsitteinä (ks. luku 4.3).

sen tyyppinen pohdinta, olisiko yleistä elämään tyytyväisyyttä ja onnellisuuden kokemista mahdollista pitää yksilön omista tulkinnoista, sosiaalisista olosuhteista ja historiallisista tekijöistä riippuvana sosiaalisesti konstruotuvana ilmiönä (esim. Berger & Luckman 1995). Tällöin esimerkiksi erilaisiin samankin kulttuurin sisäisiin sosialisatioympäristöihin kuuluvien yksilöiden elämään tyytyväisyyden voisi katsoa rakentuvan eri pohjalta.

Tässä tutkimuksessa pyritään ymmärtämään, *milllaisten tekijöiden varaan yhden suomalaisen juuri aikuisuuteen ehtineen sukupolven elämään tyytyväisyys rakentuu*. Tämän sukupolven edustajat ovat niitä, jotka ovat astuneet työelämään syvimmän laman vallitessa. Lisäksi tavoitteena on tarkastella sitä, eroavatko miesten ja naisten elämään tyytyväisyyden taustalla olevat tekijät toisistaan, ja onko tutkimusaineistosta mahdollista löytää sellaisia erilaisissa sosialisatioympäristöissä elävien nuorten aikuisten ryhmiä, joiden elämään tyytyväisyyden tekijät poikkeaisivat toisistaan.

Tutkittavat ovat vuonna 1968 syntyneitä nuoria aikuisia, jotka aineiston keruun aikana olivat 32–33-vuotiaita. Nuoren aikuisen elämään liittyvinä tekijöinä tutkimuksessa tarkastellaan yleistä elämään tyytyväisyyttä, tyytyväisyyttä parisuhteeseen, sosiaalisiin suhteisiin, työhön ja vapaa-aikaan. Kiinnostuksen kohteena ovat myös koulutustaustan, työhistorian sekä elämäntapojen ja arvojen yhteys elämään tyytyväisyyteen.

Tämä kirja rakentuu siten, että ennen elämään tyytyväisyyden kokemiin suoraan vaikuttaviin tekijöihin perehtymistä, luvussa kaksi määritellään tutkimuksen yleisiä lähtökohtia paradigmatarkastelun avulla. Koska tutkimushenkilöt ovat saman sukupolven edustajia, jotka ovat tutkimushetkellä eläneet ”nuoreksi aikuisuudeksi” määriteltävää elämänvaihetta (Chickering & Havighurst 1984), seuraavaksi tarkastellaan nuoren aikuisuuden kannalta tärkeitä psykologisia ja juuri tämän sukupolven elämäntapoihin vaikuttaneita yhteiskunnallisia tekijöitä. Eri elämänvaiheissa elämisen sekä eri sukupolviin kuulumisen voidaan omalta osaltaan olettaa vaikuttavan siihen, millaisia tekijöitä tutkittavien elämäntapoihin ja näin ollen tyytyväisyyden kokemisen rakentamiseen sisältyy. Koska tyytyväisyyttä on pyritty tässä tutkimuksessa tarkastelemaan myös historiallisista ja sosiaalisista olosuhteista riippuvana ilmiönä, luvussa kolme on kuvattu historiallisten tapahtumien ja yksilön elämäntapojen välistä suhdetta. Historiallisten tapahtumien merkitystä yksilön elämäntapojen on ensin tarkasteltu yleisellä tasolla. Yleisen tason tarkastelun jälkeen historiallisista tapahtumista tarkemman analyysin kohteeksi otetaan joitakin yleisesti länsimaita ja erityisesti suomalaista yhteiskuntaa koskeneita muutoksia. Näiden tarkastelujen jälkeen, joiden tarkoituksena on lähinnä yleisen elämään tyytyväisyyden rakentumisen ymmärtäminen, raportissa siirrytään yleisen elämään tyytyväisyyden tarkempaan erittelyyn.

2 NUOREN AIKUISEN ELÄMÄN HAASTEET

Ennen varsinaiseen tutkimusaiheeseen eli nuorten aikuisten elämään tyytyväisyyden rakentumiseen perehtymistä, on syytä tarkastella sitä, millaisten paradigmojen varaan tämä tutkimus rakentuu. Lisäksi tarkastellaan sitä, millaisia erityispiirteitä nuoreksi aikuisuudeksi kutsuttuun elämänvaiheeseen liittyy.

Tämän tutkimuksen ihmiskäsityksen mukaan yksilö nähdään aktiivisena toimijana ja oman elämänsä subjektina (esim. Hurrelman 1988). Yksilöä tarkastellaan samalla osana laajempaa sosiaalista, yhteiskunnallista ja historiallista kontekstia (ks. Bronfenbrenner 2002; Rogoff 1995). Tällainen lähestymistapa on tässä tutkimuksessa erityisen mielekäästä siksi, että tutkimukseen osallistuneet henkilöt kuuluvat samaan sukupolveen. Tutkittavat ovat siten kasvaneet ja eläneet samankaltaisten yhteiskunnallisten ja historiallisten olosuhteiden vallitessa.

Tässä tutkimuksessa nojaututaan sosialisatioprosessissa tapahtuvaan persoonallisuuden kehittymistä ja muotoutumista kuvaavaan malliin (Hurrelman 1988). Mallin mukaan persoonallisuuden kehitys tapahtuu vuorovaikutuksessa ihmisen ja sosiaalisen ja ekologisen elinympäristön välillä tietyssä historiallisessa kehityksessä (Hurrelman 1988; Luria 1977). Sosialisatioprosessissa yksilö fyysisine ja psyykkisine ominaisuuksineen tulee perehdytetyksi yhteiskuntaan ja sen alakulttuureihin, ja samalla hän tulee sosiaalisesti kykeneväksi persoonaksi. Tällainen sosiaalisesti kyvykäs persoona omaa sellaiset kyvyt ja kapasiteetin, joiden avulla hän pystyy toimimaan vallitsevassa yhteiskunnassa mielekkäällä tavalla. Sosialisatioprosessi jatkuu koko ihmisen elämänsä ajan (Hurrelman 1988, 2; Berger & Luckman 1995).

Onnistuneella sosialisatiolla tarkoitetaan siten objektiivisen ja subjektiivisen todellisuuden välistä korkeaa symmetriaa. Sosialisatioprosessi voi vaikeutua merkittävästi, jos merkitykselliset toiset välittävät yksilölle toisistaan poikkeavia käsityksiä objektiivisista todellisuuksista. (Berger & Luckman 1995.)

Yksilön ja ympäristön välistä suhdetta kuvaavassa kontekstuaalisessa mallissa yksilö nähdään produktiivisena todellisuuden prosessoijana (model of the productive processing of reality; Hurrelman 1988). Tällöin yksilön ja ympäristön vastavuoroinen suhde tarkoittaa sitä, että yhtä lailla kuin sosiaalinen ja

ekologinen konteksti vaikuttavat yksilöön, myös ympäristö muotoutuu ja muuttuu yksilön toiminnan kautta (Hurrelman 1988; Berger & Luckman 1995).

Jotta sosialisatioprosessia voitaisiin tutkia, huomioon on otettava sekä ympäristön että yksilön subjektiivinen muuttuminen. Yhteiskunnallisiin tekijöihin kuuluvat sekä yhteiskunnan sosiaalinen rakenne ja yleinen arvojärjestelmä että organisoidut sosiaaliset alasyhteisöt. Tällaisia sosiaalisia alasyhteisöjä ovat muun muassa työvoimaan, politiikkaan, hyvinvointiin, uskoon ja sosiaaliseen kontrolliin liittyvät organisaatiot. Alasyhteisöiksi voidaan lukea myös käytävissä olevat koulutukselliset organisaatiot ja epämuodolliset sosiaaliset verkostot, jotka ovat merkityksellisiä socialisaation kannalta (esim. perhe, kaveripiiri, naapurit). Näissä ympäristöissä ulkoisen todellisuuden prosessointi tapahtuu pääasiassa suorassa vuorovaikutuksessa perheen ja kaveripiirin kanssa. Tällaiset lähipiirit ovat se ympäristö, jossa ryhmän jäsenten aikaisempiin ja nykyisiin kokemuksiin perustuvat ulkoisen todellisuuden prosessointitavat ja vuorovaikutuksessa vallitsevat tulkinta- ja ongelmanratkaisustrategiat ovat helposti yksilön omaksuttavissa. Samalla strategiat ovat jatkuvasti jäseniensä muokattavissa. (Hurrelman 1988, 46.)

2.1 Nuoren aikuisuuden kehitystehtävät

Tämän tutkimuksen ihmiskäsityksen mukaan yksilön elämänsä ohjautuu siis jatkuvassa yksilön sisäisten ja ulkoapain tulevien vaatimusten ristipaineissa. Tällöin socialisaation onnistuminen on riippuvainen siitä, kuinka käyttökelpoisia yksilön toimintakompetenssit ja minäkäsityksen muodostuminen ovat niihin ympäristön välittämiin vaatimuksiin ja kehitystehtäviin nähden, jotka kussakin elämänsä tilanteessa ja sosiaalisessa tilanteessa vallitsevat (Hurrelman 1988, 51). Nuoren aikuisuuden (23–35 v.) kehitystehtäviksi Chickering ja Havighurst (1984) ovat nimenneet elämäntoverin valitsemisen, perheen perustamisen, yhteisen talouden hallinnan, työelämään osallistumisen ja työurallaan etenemisen sekä kansalaisvelvollisuuksien omaksumisen.

Edellä mainittujen odotusten toteuttaminen ei kuitenkaan ole nykyisessä yhteiskunnassamme yksiselitteistä tai ongelmatonta, sillä aikuistumisen vaihe on viime vuosina tullut pidemmäksi, yksilöllisemmäksi ja ristiriitaisemmaksi (Helve 2002; Hurrelman 1989). Pitkät koulutusajat ja joustava koulutusjärjestelmä sekä monimuotoiset tavat edetä työelämässä mahdollistavat pidemmän itsenäistymisajan ja yksilölliset toimintatavat. Yksilöllistyminen on tuonut mukanaan ristiriitaisia vaatimuksia yhteiskunnan eri segmenttien taholta, kun koulutusjärjestelmät, markkinavetoinen kulutusyhteiskunta, media ja ihmis-suhteet asettavat nuorelle aikuiselle tässä kehitysvaiheessa omat vaatimuksensa ja haasteensa. (Hurrelman 1989.) Voidaan siten myös sanoa, että kehitystehtävien sisällöt ovat radikaalisti muuttuneet viimeisten vuosikymmenten aikana. Esimerkiksi parisuhde ei useinkaan enää merkitse elämänsä sitoutumista, ja työuralla eteneminen voi vielä kolmissakymmenissä olevalle nuorelle aikui-

selle merkitä lähinnä työsuhteesta toiseen siirtymistä (Kuusinen 1995; Suikkanen et al. 1998).

2.2 Nuoren aikuisen elämän haasteet Levinsonin mukaan

Daniel Levinsonin (Levinson, Darrow, Klein, Levinson & McKee 1978) aikuisuuteen painottuvan elämänkaariteorian keskeinen käsite on elämänrakenne (life structure). Elämänrakennetta Levinson et al. (1978) tarkastelee kolmesta eri näkökulmasta, joiksi hän nimeää (1) sosiokulttuurisen maailman, (2) yksilön omat toiveet, arvostukset, kyvyt ja tavan määrittää itseään niiden kautta sekä (3) sen, miten yksilö osallistuu ympäröivään elämään. Levinsonin et al. (1978) tutkimuksessa keskeistä on siten elämänrakenteen, ja sen kehityksen ja muutoksen tutkiminen ihmisen elämänsä aikana.

Levinsonin et al. (1978) mukaan yksilön elämänkaari jakautuu neljään eri ikäkauteen: (1) lapsuuteen ja nuoruuteen (0–17 v.), (2) varhaiseen aikuisuuteen (17–40 v.), (3) keski-ikään (40–60 v.) ja (4) myöhäiseen aikuisikään (60– v.). Ikäkaudet puolestaan jakautuvat ikäjaksoihin. Ikäkausien vaihtuessa yksilö käy lävitse siirtymävaiheen, jonka jälkeen ikäkaudelle tyypillinen elämänrakenne lujittuu, vain muuttuakseen seuraavan siirtymävaiheen myötä uudelleen.

Tämän tutkimuksen kohteina olevien henkilöiden ikäkausi sijoittuu varhaiseen aikuisuuteen. Levinsonin et al. (1978) mukaan varhaisaikuisuuteen sisältyviä ikäjaksoja ovat 'aikuisuuden siirtymäjakso', 'aikuisiksi tuleminen', 'kolmenkymmenen vuoden siirtymäjakso', ja 'aloilleen asettuminen' tai 'vakiintuminen'. Näitä ikäjaksoja seuraa puolestaan keski-ikäsi siirtymäjakso. Tähän tutkimukseen osallistuneet tutkittavat olivat aineiston keruun aikana noin 33-vuotiaita, joten Levinsonin et al. (1978) mukaan heidän sen hetkisellem elämänsä tyypillistä olisi kolmenkymmenen vuoden siirtymäjakson läpikäyminen ja aloilleen asettuminen. Kolmenkymmenen vuoden siirtymäjaksolle kuvaavaa on jo eletyn elämän uudelleen arviointi ja usein myös olemassa olevien elämänrakenteiden muuttaminen sellaisiksi, että mielekkään tulevaisuuden rakentaminen näyttäisi olevan mahdollista. Mahdollisten muutosten jälkeen nuoren aikuisen elämä alkaa vakiintua. Tässä vaiheessa yksilö pyrkii intensiivisesti toteuttamaan elämälleen asettamiaan päämääriä investoimalla kaikkeen siihen, minkä hän kokee itselleen tärkeäksi. (Levinson et al. 1978.)

Ikävuosiin 17–33 sisältyvää kolmen ikäjakson elämänvaihetta Levinson et al. (1978) kutsuu myös nimellä 'noviisijakso' (novice phase). Tämän jakson erityinen funktio on aikuisuuteen astuminen (process of entry into adulthood). Aikuisuuteen kasvamisessa tärkeää on nuoruuden unelma itsestä aikuisten maailmassa. Levinsonin et al. (1978) mukaan unelma on tärkeä osa nuoren sisäistä psyykkistä perusrakennetta, ja sillä on voimakas vaikutus nuoren aikuisen minän muodostumiseen. Näin ollen unelma ei olisi pelkkää kuvittelua vaan sitä voidaan pitää todellisuuteen pohjautuvana, vaikkakin vielä muotoaan haakevana suunnitelmana siitä, millaista elämä aikuisuudessa voisi olla. Unelman

todeksi elämistä Levinson et al. (1978, 91) pitää jopa nuoreen aikuisuuteen liittyvänä kehitystehtävänä, jolloin nuoren elämään tyytyväisyys ja elämäntyydytys olisivat yhteydessä siihen, miten hyvin hänen elämäntyydytysensä ja unelmansa ovat keskenään sopuissa (Kuusinen 1995). Sen sijaan unelman kuoleminen myötä tunne elämän hallittavuudesta ja tarkoituksesta heikkenevät (Levinson et al. 1978, 91-99).

3 HISTORIALLISET TAPAHTUMAT JA ELÄMÄNKULKU

Koska persoonallisuuden kehittyminen ja koko elämänsuunnan suuntautuminen on riippuvainen vallitsevista yhteiskunnallisista ja historiallisista olosuhteista (Bronfenbrenner 1979; Hurrelman 1988), on syytä tarkemmin tarkastella eri elämänvaiheisiin liittyvien tekijöiden ja historiallisen tapahtumien välistä yhteyttä.

Käsitteellä elämänsuuntautuminen tarkoitetaan tässä yksilön elämänsuuntautumiselta tarkasteltuna hänelle merkittävien elämäntapahtumien ketjuna. Tällaisia tapahtumia ovat esimerkiksi syntymä, kouluun meno, avioituminen, työhön siirtyminen, äitiys tai isyys, muutto paikkakunnalta toiselle ja eläkkeelle siirtyminen. Elämänsuuntautuminen käsitetään toinen toisiaan seuraavien elämänsuuntautumisjaksojen sarjana, vaikkakaan siihen ei sisälly samaa biologisen kaaren metaforaa kuin elämänsuuntautuminen käsitteeseen. Eri elämänsuuntautumisalueet tai -piirit voidaan jäsentää urina tai polkuina, joilla merkittävät elämäntapahtumat toimivat käännekohtina siirryttäessä asemasta tai roolista toiseen. (Antikainen 1998, 101.)

Kun elämänsuuntautumista tarkistellaan yksilön kehitystä koskevana mallina tai teoriana, siihen voidaan sisällyttää seuraavat lähtökohdat (Elder 1997):

1. *Historiallisen ajan periaate*. Tällä tarkoitetaan sitä, että historiallinen aika ja kokemukset muokkaavat yksilöiden elämänsuuntautumista. Tällaisia historialliseen aikaan liittyviä asioita ovat esimerkiksi sota ja lama sekä henkisen tai poliittisen ilmapiirin muutokset.

2. *Elämän ajoituksen periaate*. Periaatteella tarkoitetaan sitä, että elämäntapahtuman tai siirtymän vaikutus on riippuvainen sen ajoittumisesta henkilön elämässä.

3. *Yhteenkietoutumisen periaate*. Tällä tarkoitetaan sitä, että yksilöt elävät toisistaan riippuvaisina. Tällöin sosiaaliset ja historialliset vaikutukset ilmenevät näiden keskenään jaettujen suhteiden verkoston kautta.

4. *Toimijuuden periaate*. Toimijuuden periaate puolestaan tarkoittaa sitä, että ihmiset rakentavat oman elämänsuuntautumisensa valinnoillaan ja toimillaan vallitsevissa historiallisissa ja yhteiskunnallisissa olosuhteissa.

Elderin (1997) määrittelemien elämänkulun tarkastelun lähtökohtien kanssa monelta osin samansuuntaisesti ovat Baltes, Reese ja Lipsit (1980) jao- telleet elämänkulkuun vaikuttavat tekijät kolmeen toisiinsa yhteydessä olevaan tekijäryhmään. Näistä ensimmäiseen ryhmään kuuluvat normatiiviset iän jak- sottamat tekijät, joilla tarkoitetaan ikääntymiseen liittyviä asioita. Tällaisia ikääntymiseen liittyviä seikkoja ovat esimerkiksi oppivelvollisuuskoulun käy- minen ja murrosikä. Toiseksi tekijäryhmäksi on nimetty normatiiviset historian jaksottamat tekijät, jotka koskevat yleensä suurinta osaa koko sukupolvesta (esim. lamakaudet tai sota). Baltesin, Reesen ja Lipsitin (1980) mukaan norma- tiivisten historian jaksottamien tekijöiden vaikutus yksilön elämänkulun suun- taamisessa on suurimmillaan nuoruuden ja varhaisen aikuisuuden aikana. Nämä ovat juuri niitä elämänvaiheita, jolloin yksilö luo perusteita myöhem- mälle elämänuralleen muun muassa perheen ja työelämän suhteen. Kolman- tena tekijäryhmänä nähdään ei-normatiiviset vaikutukset, jotka ovat sellaisia elämäntapahtumia, jotka koskevat vain yksittäisiä yksilöitä (esim. henkilökoh- tainen koulumenestys, avioero tai sairaus). (Baltes et al. 1980.) Normatiivisuu- della viitataan tässä tapauksessa yhteiskunnassa vallitseviin arvoihin ja nor- meihin.

Yksilön elämänkulkua ja sen puitteita koskevan tarkastelujen jälkeen on syytä perehtyä siihen, millaisissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa tutkittavat ovat viime vuosikymmenten aikana eläneet. Tällaisiin yhteiskunnallisiin olo- suhteisiin kuuluvat sekä yleiset kaikkia länsimaita koskeneet historialliset ja kulttuuriset että erityisesti suomalaista yhteiskuntaa koskeneet olosuhteet ja niiden muutokset.

3.1 Yhteiskunnan muutos länsimaissa

Lashin (1996) mukaan tällä hetkellä länsimaisia yhteiskuntia voidaan kutsua refleksiivisen modernisaation yhteiskunniksi. Aikaisemmin vaikuttaneelle mo- dernille yhteiskunnalle, joka Suomessa vallitsi vielä 1970–80 luvuille asti, lei- maa antavaa oli hyvinvointivaltion byrokraattinen kasvottomuus. Viime vuosi- kymmeninä on kuitenkin siirrytty hyvinvointipalveluissa asiakaskeskeiseen yhteistyöhön ja vaihtoehtoisten sekä hajakeskitettyjen järjestelyjen kannattajiksi. Refleksiivinen modernisaatio on siten johtanut subjektiivisten mahdollisuuksien kasvuun. Yhteiskunnallisen muutoksen moottorina on tällöin toiminut yksilöllistyminen, joka tarkoittaa vapautumista myös sellaisista yhteiskunnalli- sista rakenteista kuten ammattiliitot ja valtionbyrokraatia. Refleksiivistä moder- nisaatiota edeltänyt 'yksinkertainen' modernisaatio oli jo murtanut entisiä tra- ditionaalisia rakenteita, kuten kirkon, suurperheen ja kyläyhteisöllisyyden. Sa- malla elämän refleksiivisen ajan 'voittajat ja häviäjät' eivät ensisijaisesti mää- räydy tuotantopääoman hallinnasta vaan ennemminkin mahdollisuudesta päästä mukaan uusiin informaatio- ja viestintärakenteisiin. Informaatio- ja viestintärakenteiden tullessa yhä hallitsevimiksi niiden ulkopuolelle joutumi-

nen merkitsee jopa kansalaisuuden menettämistä, jäämistä kansalaisyhteiskunnan ulkopuolelle. Tämä johtuu siitä, että refleksiivisessä modernisaatiossa kansalaisen velvollisuudet kohdistuvat ennen kaikkea omaan itseen ja vastuulliseen itsetarkkailuun. Kansalaisen oikeudet ovat muuttuneet oikeudeksi osallistua informaatio- ja viestintärakenteisiin. (Lash 1996.)

Refleksiiviseen modernisaatioon liittyvän yksilöllistymisen ja subjektin voimavarojen kasvun käänköpuolena Beck (1996) näkee kuitenkin yksilön joutumisen keskelle riskiyhteiskuntaa. Tällaisessa riskiyhteiskunnassa yksilö joutuu kohtaamaan jatkuvasti monenlaisia, myös keskenään ristiriitaisia riskialttiita mahdollisuuksia. Näiden riskien hallitseminen on jätetty 'yksilöllistyneen' yksilön harteille siitä huolimatta, että modernin yhteiskunnan monimutkaisuuden vuoksi päätöksiä on lähes mahdoton tehdä siten, että yksilö voisi tietää päätöksensä seuraukset. Yksilö joutuu siis yhä enemmän näkemään, tulkitsemaan ja käsittelemään omina asioinaan sellaiset mahdollisuudet, uhat ja elämäkerralliset valinnat, joiden ratkaisussa on aiemmin voinut tukeutua perhe tai kyläyhteisöön tai yhteiskunnalliseen ryhmittymään. Tällainen yksilöllistyminen ei Beckin (1996) mukaan perustu yksilöiden vapaisiin päätöksiin vaan hänet on jopa 'tuomittu' yksilöllistymään. Tällöin yksilön olisi pakko tuottaa ja suunnitella oman elämäkertansa lisäksi myös siihen liittyvät sitoumukset ja verkostot hyvinvointivaltion yleisten ehtojen mukaisesti. (Beck 1996.)

Lashin (1996) ja Beckin (1996) määrittelystä hieman poikkeavan Ziehen (1995) näkemyksen mukaan viimeisten vuosikymmenien aikana länsimaiset yhteiskunnat ovat siirtyneet ensimmäisestä modernisaatiosta toiseen modernisaatioon. Monille ihmisille tämä on merkinnyt arvostusten siirtymistä todellisen maailman tasolta subjektiivisten kokemusten tasolle. Sisäisten elämysten etsimisestä on tullut yksilön elämän pääsisältö, jolloin yksilön oma perspektiivi asioihin korostuu. Tällaista arvojen muuttumista voidaan pitää egosentrisyyden kasvamisena. (Ziehe 1995.)

Ziehen (1995) ja Lashin (1996) ja Beckin (1996) näkemykset länsimaisissa yhteiskunnissa tapahtuneista muutoksista ovat erilaisista nimityksistä huolimatta sopusoinnussa keskenään. Eroavaisuudet selittyvät sillä, että he tarkastelevat muutoksia eri näkökulmista. Näissä näkemyksissä on päädytty samaan johtopäätökseen siitä, että tällä hetkellä vallitsevassa yhteiskunnallisessa tilanteessa yksilöllinen taso on korostunut entisten yhteisöllisten rakenteiden kustannuksella. Subjektina toimimisen mahdollisuudet ovat kasvaneet entisestään, ja yksilöllisen elämänpolun etsiminen on entistäkin hyväksytympää. Toisaalta subjektina toimimisen vaatimukset ovat riskiyhteiskunnassa kasvaneet, vaatiihan yksilöllinen oman elämänsä ohjaaminen entistä suurempia elämäntalouden valmiuksia. Tämän kaltainen yksilöllisiä valintoja ja yksilöllisiä riskejä arvioitava näkemys on tuonut samalla omat ongelmansa esimerkiksi nuoren aikuisen kehitystehtävinä pidettyjen yksilön omien ja yhteiskunnan odotusten toteuttamiseen. Muun muassa yksilöllisten tavoitteiden saavuttamisen, pysyvän parisuhteen luomisen sekä perheen perustamisen välisen ristiriidan sovittaminen on nyky-yhteiskunnassa osoittautunut erittäin vaikeaksi. Tämä taas on johtanut

parisuhteiden lyhytikäisyyteen ja perinteisten perherakenteiden murtumiseen (Kuusinen 1995).

Tukea ajatukselle yhteiskunnan individualisoitumisesta suomalaisessa kontekstissa on saatu kahta eri nuorten sukupolvea koskeneessa vertailututkimuksessa (Palmqvist & Martikainen 2005; Palmqvist, Martikainen & Rauste von Wright 2003). Tutkimuksen tuloksissa viidentoista vuoden aikana (1984–1999) tapahtunut muutos 15-vuotiaiden nuorten ajatusmaailmassa tuli selvästi esille. Nuorten arvot olivat 1990-luvun lopussa selkeästi muuttuneet yksilökeskeisemmiksi ja subjektiivisia kokemuksia korostavaksi, kun verrataan heidän arvojaan vuoden 1984 vertailusukupolven nuorten sosiaalisempaan arvomaailmaan.² (Palmqvist & Martikainen 2005; Palmqvist et al. 2003).

Samankaltaisia tuloksia nuorempien sukupolvien individualistisemmista arvoista vanhempiin sukupolviin nähden saatiin myös Puohiniemen (2001) laajassa neljää eri sukupolvea koskeneessa seurantatutkimuksessa. Saman tutkimusprojektin tuloksista kävi ilmi, että niinkin lyhyen ajanjakson aikana kuin vuosien 1991 ja 1994 välillä aikuisiän keskeisin arvo, altruismi eli muiden hyvinvoinnin arvostus, heikkeni ja nautintojen etsiminen voimistui (Puohiniemi 1996). Näyttäisi siltä, että suomalaiset sukupolvet ovat viime vuosikymmenten aikana muuttuneet siten, että työ ja perhekeskeisyys ovat vaihtuneet itsensä etsimiseksi. Tällöin oma minä ja harrastukset ovat keskiössä. (ks. myös Antikainen 1998.)

Huomattavaa kuitenkin on, että vaikka yksilöllistyminen näyttääkin lyöneen leimansa lähes koko suomalaiseen yhteiskuntaan, ei voida sanoa, että kaikki arvostaisivat yksilöllisyyttä. Suomalaisten arvot näyttäisivät olevan kuitenkin painotuksiltaan erilaisia erilaisissa sosiaalisissa ryhmissä (Helve 2002; Puohiniemi 1996). Viime vuoden muutokset näyttävät kokonaisuudessaan viittaavaan siihen suuntaan, että arvot olisivat polarisoituneet. Tämä tarkoittaisi sitä, että väestöryhmien väliset erot olisivat ennemminkin kasvaneet kuin kaventuneet. (Puohiniemi 1996.) Toisaalta tämän kaltainen arvojen polarisaatiokehitys kertoo myös yksilön vapaudesta valita omat arvonsa yleisten yhteiskunnassa vallitsevien arvojen sijaan. Tällöin polarisaatiokehityksen voidaan katsoa olevan sidoksissa yksilöllistymiskehitykseen.

3.2 Muutokset suomalaisessa yhteiskunnassa

Sen lisäksi, että suomalainen yhteiskunta on saanut vaikutteita laajemmasta modernisaatioon liittyvästä murroksesta, suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuneita konkreetteja muutoksia on syytä tarkastella myös puhtaasti omaa maata koskevasta perspektiivistä. Näistä yhteiskunnallisella tasolla viime vuosikymmenten aikana tapahtuneista muutoksista selkeimmin havaittavissa ol-

---

² Vuoden 1984 vertailusukupolven tutkimushenkilöt olivat samoja henkilöitä, jotka ovat osallistuneet myös tähän tutkimukseen.

leita ja suomalaisten elämään vaikuttaneita ovat olleet taloudelliseen murrokseen liittyvät nousu- ja laskukaudet. Erityisesti 1990-luvun alkupuolella vallinnutta lamaa voidaan pitää merkityksellisenä siksi, että se sijoittui tutkimushenkilöiden elämässä kriittiseen vaiheeseen. Laman alkaminen ajoittui tutkittavien kohdalla aikaan, jolloin heidän ikäpolvensa oli astumassa työelämään. Tutkittavat olivat vuonna 1990 21–22-vuotiaita. Kriittinen tuo vaihe on siksi, että työn aloittamista ja itsenäistymistä pidetään nuoren aikuisen kehityssuuntaa ohjaavina käännekohtina ja merkittävinä kehitystehtävinä (Chickering & Havighurst 1984). Samalla ne ovat tuohon ikävaiheeseen niveltävinä koko elämän kannalta merkittäviä elämäntapahtumia (Elder 1997). Myös Baltesin, Reesen ja Lipsitin (1980) mukaan normatiivisten historian jaksottamien tekijöiden vaikutus yksilön elämänkulun suuntaamisessa on suurimmillaan nuoruuden ja varhaisen aikuisuuden aikana, kun yksilö luo perusteita myöhemmälle elämänuralleen. Itsenäistymisen ja työn aloittamisen merkittävä rooli elämänkulun suuntaamisessa perustuu taas osittain siihen, että ne vaikuttavat yksilön elämänhallinnan tunteen muodostumiseen. (Pickles & Rutter 1991; Rönkä 1994.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa 1990-luvun alussa alkanutta lamaa voidaan kutsua syvimmäksi markkinataloutta kohdanneeksi taantumaksi sitten toisen maailmansodan (Karisto, Takala & Haapala 1999, 91; Kiander & Vartia, 1998). Sitä oli juuri edeltänyt pitkä yli kymmenen vuoden mittainen kasvukausi, jonka loppuvuosina Suomessa saavutettiin lähes täystyöllisyys (Kiander 2001, 8). Tämän vuoksi laman selkein tunnusmerkki, suurtyöttömyys, oli erityisen suuri vastakohta vain muutamaa vuotta aiemmin vallinneelle tilanteelle (Karisto et al. 1999, 97; Kiander & Vartia, 1998). Kun Suomen työttömyysaste vuonna 1990 oli vain 3,2 % työvoimasta, niin vuonna 1994 työttömyysaste oli 16,6 %. Vuonna 2000 työttömänä oli vielä 9,8 % työvoimasta. (Tilastokeskus 2001.) Toisaalta juuri alle 25-vuotiaiden nuorten työttömyysaste on normaalioloissakin korkeampi kuin pitempään töissä olleiden. Laman alkaessa tilanne entisestään huononi siten, että nuorisotyöttömyys nousi pahimmillaan lähes 40 %:iin (Julkunen & Nätti 1995, 164; Karisto et al. 1999, 99). Työttömyydellä ja tuotannon menetyksillä mitattuna voidaankin sanoa, että vuosien 1990–1993 talouskriisi oli jopa pahempi kuin 1930-luvun lama (Kiander 2001, 69). Tähän tutkimukseen osallistuneiden vuonna 1968-syntyneiden nuorten aikuisten kohdalla tämä tarkoitti siten sellaista tilannetta, että koulutuksen päätyttyä vakituisen tai ylipäätään minkäänlaisen työpaikan löytäminen oli vaikeaa. Työuran alkuun saattaminen on vaatinut yksilöltä joko poikkeuksellisia valmiuksia tai muita parempia suhdeverkostoja. Näin ollen itsenäistymisen ja työn aloittamisen merkittävä vaikeutuminen eivät ole voineet olla vaikuttamatta koko sukupolven elämänkulun suuntautumiseen (Pickles & Rutter 1991; Rönkä 1994).

Laman aiheuttaman työttömyysasteen noustessa julkisen sektorin pahe-neva velkaantumiskierre pakotti hallituksen myös julkisten menojen leikkaamiseen. Tämä merkitsi muun muassa sosiaaliturvan heikkenemistä, ja sen taso on edelleen alempana kuin 1980-luvulla. (Kangas & Ritakallio 1996; Karisto et al. 1999; Kiander 2001.) Laman aiheuttamien työvoimapolitiittisten toimenpiteiden seurauksena kuvaan tuli vaatimus elinikäisestä kouluttautumisesta. Samalla

suomalaisten työntekijöiden työurat epävakautuivat. (Häyrynen 1995, 380; Rönkä, Ohranen & Kokko 1996.) Kun 1980-luvun puolella ns. normaalityösuhteissa oli 80 % työvoimasta, niin vuonna 1994 vastaavissa työsuhteissa oli enää 63 % työvoimasta (Suikkanen, Linnankangas, Kallinen & Karjalainen 1998). Osa- ja määräaikaisten työsuhteiden kasvu on koskettanut erityisesti nuoria. Työsuhteiden määräaikaisuus 15–24-vuotiaiden kohdalla nousi 27 prosentista 46 prosenttiin vuosina 1989–1993 (Julkunen & Nätti 1995, 158). Näyttää myös siltä, että epävarmuus on tullut työelämään jäädäkseen (Happonen, Mauno, Kinnunen, Nätti & Koivunen 1996). Uusia työsuhteita ja nuorten palkkatyöhön osallistumista määrittävät sellaiset piirteet kuin määräaikaisuus, osavuotisuus ja muunlaisien katkoksien ilmeneminen. Pysyvän työmarkkinoille siirtymisen vaihe näyttäisi jopa siirtyvän lähelle 30 ikävuotta. Tämänkaltainen kehitys on johtanut työmarkkinoiden eriytymiseen ja yksilöllistymiseen klassisen työmarkkinoille siirtymisvaiheiden sijasta. Klassisissa siirtymävaiheissa opiskelu, työmarkkinoille osallistumien ja eläkkeelle jääminen ovat seuranneet toisiaan erillisinä pitkinä elämänvaiheina. (Suikkanen et al. 1998.) Toisaalta tällainen työmarkkinoiden yksilöllistyminen ja samalla epävakautuminen on sopusoinnussa koko länsimaissa tapahtuneen subjektiivisia elämänpolkuja ja henkilökohtaisia riskejä korostavan muutoksen kanssa (Beck 1996; Lash 1996; Ziehe 1995), jota ilmeisimmin yhteiskunnassa tapahtuneet taloudelliset muutokset ovat vain vauhdittaneet.

Mielenkiintoista on, että työsuhteiden määräaikaisuus ja työmarkkinoiden epävakautuminen ovat vaikuttaneet myös siihen, missä iässä nuoret aikuiset perustavat perheen ja hankkivat lapsia. Työsuhteen epävarmuuden on havaittu vaikuttavan erityisesti naisten lasten hankinnan lykkäämiseen ja osin jopa lapsettomaksi jäämiseen. Erityisesti 25–34-vuotiaista parisuhteessa olevista naisista lapsettomien osuus on sitä suurempi mitä useammin he ovat joutuneet vaihtamaan työpaikkaa. (Joronen 1996.) Näiden seikkojen lisäksi lapsiperheisiin kohdistuneiden tukien, kuten lapsilisien ja vanhempainpäivärahan leikkaaminen (Karisto et al. 1999), ei todennäköisesti ole helpottanut nuorten pariskuntien perheenperustamissuunnittelua. Samoin kuin itsenäistyminen ja työn aloittaminen, parisuhteen muodostaminen ja vanhemmaksi tulo ovat tutkimusten mukaan nuoren aikuisen elämään kuuluvia keskeisiä kehityssuuntaan vaikuttavia käännekohtia ja tärkeitä kehitystehtäviä (Chickering & Havighurst 1984), joilla on elämänhallinnan tunnetta vahvistava vaikutus (Pickles & Rutter 1991; Rönkä 1994). Lisäksi työpaikan epävarmuuden on todettu olevan suoraan yhteydessä subjektiiviseen elämänhallinnan tunteeseen ja tätä kautta psykosomaattisiin oireisiin ja työssä väsymiseen (Feldt 1999). Pitkäaikaisen epävarmuuden on myös huomattu heikentävän työtoverisuhteita ja lisäävän masennuksen tuntemuksia työssä. Samalla työn epävarmuuden on todettu olevan yhteydessä jopa parisuhdetyytyväisyyteen. Happonen et al. (1996) mukaan naiset ja nuoret kokevat epävarmuutta muita enemmän.

Tästä näkökulmasta yhteiskunnassa vallitsevan epävarman työmarkkinatilanteen vaikutukset ovat voineet ulottua yksilön elämässä paljon laajemmalle ja syvemmälle kuin mitä tilastoista voitaisiin päätellä.

Varsinaisen taloudellisen laman helpotettua 1990-luvun puolessa välissä laman pitkä varjo jäi vielä siis näkyviin muun muassa työmarkkinoiden pysyvänä muuttumisena (Suikkanen et al. 1998), työttömyyden suhteellisen korkeana tasona ja pitkäaikaistyöttömyyden pysyväksi jäämisenä (Karisto et al. 1999; Kiander 2001). Samoin kotitalouksissa käytettävät tulot henkilöä kohden olivat vuonna 1998 edelleen alemmalla tasolla kuin 1991 ja nopean laman jälkeisen tuloerojen kasvun myötä pienituloisten kotitalouksien tilanne heikkeni edelleen (Kiander 2001, 83). Lamaan liittyneiden julkisten menojen ja hyvinvointivaltion palvelujen ja etuuksien leikkaamisen jälkeen voidaan jopa todeta, että laman jälkeen Suomi ei enää palannut entiselle hyvinvointivaltion kasvuralleen, jolla se oli 1980-luvun loppupuolella. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion piirteet säilyivät kuitenkin edelleen. (Kiander 2001.)

4 YLEINEN ELÄMÄÄN TYYTYVÄISYYS

Tutkittavien elämänhistorian kulkuun vaikuttaneita tekijöitä valottaneiden tarkastelujen jälkeen on aika siirtyä käsittelemään tutkimuksen keskeistä käsitettä, elämään tyytyväisyyttä. Ilmiötä tarkastellaan aluksi eri tieteenalojen näkökulmista.

4.1 Tyytyväisyystutkimuksen eri suuntaukset

Tyytyväisyystutkimukset voidaan lähestymistavaltaan jakaa karkeasti viiteen luokkaan: filosofiseen, psykologiseen, sosiologiseen, taloustieteelliseen ja terveystieteelliseen. Seuraavaksi tarkastellaan eri tieteenaloilla tehtyjen tyytyväisyystutkimusten tyypillisiä piirteitä.

4.1.1 Onnellisuus elämän päämääränä

Filosofista lähestymistapaa onnellisuuden ja elämään tyytyväisyyden ongelmaan voidaan pitää onnellisuustutkimuksen vanhimpana muotona. Jo sellaiset tunnetut Antiikin filosofit kuin Sokrates, Aristoteles ja Epikuros pohtivat onnellisuuden saavuttamiseen liittyviä kysymyksiä (esim. Aristoteles 350 eaa /1989; de Botton 2003; Russel 1997; Uurtimo 1997). Aristoteles päätyi näkemysseen, jonka mukaan onnellisuus on ihmiselämän suurin päämäärä. Onnellisuuden edellytyksenä hän piti hyveellisyyttä, joka syntyy hyvästä toiminnasta. Ihmisen hyveenä pidettiin yksinkertaistetusti sitä, että hän on hyvä ihminen. (Uurtimo 1997.) Aristoteleen mukaan onnellisuuteen ei kuitenkaan riitä vain luonteen hyveellisyys vaan tarvitaan myös käytännöllistä järkevyyttä ja erityisesti viisautta, tietoa perimmäisistä kysymyksistä (Aristoteles 350 eaa /1989; Uurtimo 1997). Epikuros puolestaan korosti omassa filosofiassaan mielihyvän saavuttamista onnellisen elämän välttämättömänä edellytyksenä. Epikuroksen mukaan aitoa onnea ei voi saavuttaa, ellei kolme aineetonta tarvetta, tarvetta ystävyyteen, vapauteen ja ajatteluun, tule tyydytetyksi. (de Botton 2003.) Mie-

lenkiintoista kyllä, uusimmat tyytyväisyystutkimukset ovat omissa tuloksissaan päätyneet hyvin samankaltaisiin tyytyväisyyden välttämättömiin edellytyksiin kuin antiikin filosofit, nähdäänhän muun muassa vapaa ja demokraattinen yhteiskunta ja riittävät sosiaaliset suhteet tyytyväisyyden keskeisinä tekijöinä (esim. Argyle & Martin 1991; Barret 1999; Blanchflower & Oswald 2004; Campbell et al. 1976; Mowbray et al. 2005 ; Veenhoven 1996a). Samoin nykyisten taloustieteellisten tutkimusten kanssa yhtenevästi Epikuroksen mukaan mahdollisuus onneen syntyy jo perustarpeiden tyydyttämiseen riittävällä pienelläkin palkalla, eikä suurempi varallisuus kasvata onnen mahdollisuutta (esim. Layard 2003).

Myös sellaiset ennen modernia aikaamme vaikuttaneet filosofit, kuten John Locke (1690/2005) ja Jeremy Bentham (1823/2002), pitivät onnellisuuden tavoittelua yksilön hyvinvoinnin yhtenä tärkeimmistä perustoista. Benthamin (1823/2002) mukaan hallitusvallan tehtävä on edistää kansalaistensa onnellisuutta. Yhteiskunta voidaan arvottaa tällöin hyväksi tai huonoksi sen mukaan miten paljon onnellisuutta se pystyy kansalaisilleen tuottamaan (Bentham 1823/2002).

Kaikki filosofit eivät kuitenkaan näe onnellisuuden tavoittelua täysin ongelmattomana ilmiönä. Esimerkiksi Immanuel Kantin (1785/1992) mukaan yksilö onnellisuutta tavoitellessaan ei voi koskaan olla täysin varma siitä, ovatko onnellisuuden nimissä tavoitellut asiat todellisuudessa niitä, jotka tekevät hänet onnelliseksi. Ongelmallista onnellisuuden tavoittelussa on myös se, että yksilö omaan onnellisuuteensa pyrkiessään voi tuottaa kärsimystä muille. Kantin (1787/2004) näkemyksen mukaan onnellisuuden tavoittelun onkin siten aina oltava sidoksissa moraaliin. Tällöin ”onnellisuus oikeassa suhteessa rationaalisten olentojen moraalin kanssa muodostaa perustan ylimmälle maalliselle hyvälle” (Kant 1787/2004)³.

Monien länsimaisten filosofien näkemysten kanssa samoilla linjoilla onnellisuudesta elämän tärkeimpänä päämääränä ovat myös itämaiseen kulttuuriin liittyvät filosofiset näkemykset (esim. Dalailama & Cutler 2000). Itämaisen ajattelutavan mukaan onnellisuuden saavuttamisen ehto on mielen harjoittaminen, jolloin mielen käsitteeseen sisällytetään älyn lisäksi tunne. Onnellisuuden etsimisessä keskeistä on onnellisuuteen ja onnettomuuteen johtavien tekijöiden tunnistaminen. Kärsimyksen johtavat tekijät pyritään tunnistamisen jälkeen eliminoimaan ja onnellisuutta edistäviä tekijöitä pyritään vahvistamaan mielen harjoittamisen kautta. Mielen harjoittamisprosessissa sellaiset länsimaiseen individualistiseen kulttuuriin liittyvät ulkoiset seikat, kuten varallisuuden tai menestyksen hankkiminen, käyvät tarpeettomiksi. (Dalailama & Cutler 2000.)

---

³ Oma käännökseni. Alkuperäisesti: ”Happiness, therefore, in exact proportion with the morality of rational beings, constitutes alone the supreme good of a world”.

4.1.2 Elämään tyytyväisyys persoonallisena ominaisuutena

Psykologisessa onnellisuustutkimuksessa puolestaan tyypillisesti keskitytään sellaisten psyykkensäisten asioiden kuten itsetunnon ja identiteetin tai persoonallisuuden piirteiden ja tyytyväisyyden, välisten yhteyksien tutkimiseen (esim. Furham & Cheng 2004; King & Raspin 2004; King & Smith 2004; Klonowicz 2001; McGregor & Little 1998; Wong & So-Kum Tang 2003). Yleisesti ottaen voidaan todeta, että yksilön persoonallisuuden ja yleisen elämään tyytyväisyyden välinen suhde on saanut psykologisissa tutkimuksissa runsaasti huomiota (esim. Fogle et al. 2002; Hagberg et al. 2002; Klonowicz 2001; Schimmack et al. 2002a; Vittero & Nielsen 2002). Psykologisissa tyytyväisyys tutkimuksissa persoonallisten ominaisuuksien on kaiken kaikkiaan todettu selittävän 50 % lyhytaikaisesta ja 80 % pitkäkestoisesta subjektiivisesta hyvinvoinnista, jolloin 20–50 % osuus tyytyväisyyden kokemisesta jäisi ympäristötekijöille (Diener & Lucas 1999). Persoonallisuuden ja onnellisuuden välisen yhteyden tutkimus onkin se ala, josta psykologinen onnellisuustutkimus varsinaisesti alkoi 1960-luvulla Yhdysvalloissa (Borgatta 1961; Wessman & Ricks 1966; Wilson 1967).

Yksilön persoonallisuuden vaikutus omaan perhepiiriin kuuluvien ihmisten kokemaan elämään tyytyväisyyteen on ollut myös tutkimuksen kohteena. Tällöin on tutkittu muun muassa vanhempien kasvatustyylin ja persoonallisuuden yhteyttä heidän lastensa kokemaan elämän tyytyväisyyteen (Furnham & Cheng 2004; Shek 1997; Suldo & Huebner 2004).

Yksilökeskeisen elämäntyytyväisyystutkimuksen lisäksi psykologisessa tutkimuksessa on tarkasteltu sitä, millainen merkitys kulttuurilla on onnellisuuden kokemiseen vaikuttaviin tekijöihin (Diener & Diener 1995; Diener et al. 2003; Oishi et al. 2000; Schimmack et al. 2002b). Tutkimusten valossa näyttäisi siltä, että esimerkiksi henkilökohtaisen vapauden kokeminen korreloi vahvasti individualistisissa maissa asuvien onnellisuuden kokemisen kanssa, kun taas kollektivistisissä kulttuureissa henkilökohtaisella vapaudella ei välttämättä ole merkitystä onnellisuuden rakentumisessa (Diener et al. 2003). Yleisten kulttuuriin seikkoihin liittyvien tutkimusten lisäksi erilaisten vähemmistökulttuurien (esim. homoseksuaalit) edustajien identiteetin kehittymisen ja subjektiivisen hyvinvoinnin välinen yhteys on ollut tutkimuksen aiheena (esim. Beals & Paplau 2005; King & Smith 2004).

Kehityspsykologisen tyytyväisyystutkimuksen yhdeksi keskeiseksi aihepiiriksi voidaan lukea ihmisen elämänkaaren eri vaiheita koskeva tyytyväisyystutkimus. Tällöin tärkeänä pidetään sen selvittämistä, millaiset tekijät elämän eri vaiheissa ovat keskeisiä elämään tyytyväisyyteen vaikuttajia (esim. Conrad & Jolly 1997; Kuusinen 1995; Warr et al. 2004; Westerhof & Barret 2005). Viimeaikaisista psykologian alan suomalaisista onnellisuustutkimuksista maininnan arvoinen on Perttulan (1998, 2001) suomalaisten nuorten miesten elämän ja onnellisuuden rakentumista koskeva tutkimus, jossa onnellisuutta tarkastellaan 'koettujen elämän kudelmien' (experienced life-fabrics) ilmiökentässä.

4.1.3 Elämään tyytyväisyys ja elämänlaatu

Modernin tyytyväisyystutkimuksen varsinaiset juuret löytyvät kuitenkin sosiologian alalta. Ensimmäisen elämisen laatua ja onnellisuuden kokemista koskevan laajan tutkimuksen toteuttivat sosiologit Yhdysvalloissa vuonna 1957. Tällöin tutkimuksen kärki oli mielenterveyteen liittyvissä tekijöissä (Gurin, Veroff & Feld 1960; Campbell, Converse & Rodgers 1976). Edellä mainittua tutkimusta seurasi nopeassa tahdissa lukuisa määrä erialisia onnellisuus- ja tyytyväisyyskartoituksia (esim. Bradburn & Caplovitz 1965; Cantril 1965; Campbell, Converse & Rodgers 1976). Tunnetuin tyytyväisyystutkimuksen alkuvuosikymmeninä toteutetuista laajoista tutkimusprojekteista on kuitenkin Angus Campbellin, Philip Conversen ja Williard Rodgersin (1976) tutkimus, joka koski amerikkalaista elämänlaatua. Elämänlaadulla he tarkoittivat tuolloin ihmisten subjektiivisesta kokemuksesta objektiivisten elinolojen sijasta. Laajassa tutkimuksessaan Campbell et al. (1976) kartoittivat muun muassa elämään tyytyväisyyden suhdetta asuinoloihin, laajempiin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin, työelämään, perhe-elämään ja persoonallisiin voimavaroihin. Kyseessä olevan tutkimuksen tuloksista kerrotaan tuonnempana (luku 4.4).

1970-luvulla myös suomalaiset sosiologit lähtivät mukaan onnellisuustutkimukseen (esim. Allardt 1976; Haavio-Mannila 1973). Allardt (1976) tutkimuksissa subjektiivisen hyvinvoinnin ja onnellisuuden kokemista lähestytään yleisen hyvinvoinnin ulottuvuuksina. Muiksi ulottuvuuksiksi Allard (1976) nimittää elintason, ystävyys-suhteet ja itsensä toteuttamisen.

Tämän hetken sosiologisista onnellisuustutkijoista merkittävimpanä voidaan pitää Ruut Veenhovenia, joka on kartoittanut muun muassa eri kansallisuuksien välisiä tyytyväisyyseroja (Veenhoven & Ehrhardt 1995; Veenhoven 1999; Veenhoven 1996b). Laajojen tyytyväisyyskartoituksiensa aineistona Veenhoven (esim. 2001; 1999, 1996a, 1996b; Veenhoven & Ehrhardt 1995) hyödyntää ylläpitämästään ”World Database of Happiness” -tietokannasta löytyviä onnellisuustutkimuksia. Esimerkiksi ”The cross-national pattern of happiness” -artikkelissa Veenhovenin (Veenhoven & Ehrhardt 1995) tutkimusaineistona toimivat tietokannasta löytyvien 28 tutkimuksen tulokset. Nämä tutkimukset on toteutettu suurin piirtein samana ajanjaksona ja ne sisältävät vertailukelpoisia muuttujia (ks. tarkemmin Veenhoven & Ehrhardt 1995). Keväällä 2005 tietokannasta löytyi 787 erilaista onnellisuustutkimusta, jotka käsittivät 140 eri kansallisuutta vuosilta 1911–2004.

4.1.4 Varallisuus ja elämän tyydyttäväksi kokeminen

Taloustieteellinen onnellisuustutkimus on suhteellisen uutta. Taloudellisten seikkojen ja koetun tyytyväisyyden väliseen suhteeseen paneutuminen alkoi Blanchflowerin ja Oswaldin (2004) mukaan taloustieteissä varsinaisesti vasta 1990-luvulla (esim. Clark & Oswald 1996; Ng 1997). Viime vuosina julkisessa keskustelussakin huomiota saaneet taloustieteilijät ovat erityisesti tuoneet esiin varallisuuden ja koetun tyytyväisyyden kompleksista suhdetta: yleinen varalli-

suuden tason nousu ei ole tehnyt länsimaisia ihmisiä elämäänsä tyytyväisemmiksi (Blanchflower & Oswald 2004; Layard 2003). Myöskään yksilön kokeman varallisuuden lisääntymisen ja tyytyväisyyden kokemisen suhde ei ole yksiselitteisen kausaalinen (Easterlin 2001; Helliwell 2001; Stutzer 2004). Ilmiötä selittäviksi tekijöiksi taloustieteellisissä tutkimuksissa nähdään sellaiset seikat, kuten länsimaisen yhteiskuntamme kilpailuhenkisyys, joka aiheuttaa yksilöiden välistä vertailua. Samalla yksilöt vertaavat tilannettaan omaan aiempaan elämäänsä (Easterlin 2001; Layard 2003).

Mielenkiintoista on, että Blanchflower ja Oswald (2004) pyrkivät tutkimuksessaan arvioimaan kuitenkin myös onnellisuuden hintaa: esimerkiksi työttömyyden aiheuttamaa tyytyväisyyden laskua voitaisiin heidän mukaansa kompensoida 60 000 \$:n vuositulon lisäyksellä. Kestävä parisuhde voitaisiin puolestaan arvioida 100 000 \$:n vuositulolisäyksen arvoiseksi. (Blanchflower & Oswald 2004)

Vaikka tämän tyyppisiä teoreettisia laskelmia 'onnellisuuden hinnasta' on mahdollista tehdä, eivät taloustieteilijät itsekään oleta varallisuuden todellisuudessa korvaavan toimivia sosiaalisia suhteita tai onnistumisen kokemista työssä. Varallisuuden nousun kun ei tietyn perustoimeentulon turvaamisen jälkeen ole todettu nostavan yksilöiden kokeman yleisen elämään tyytyväisyyden tunteen tasoa (esim. Layard 2003).

4.1.5 Onnellisuus ja terveys

Terveystieteissä elämään tyytyväisyyttä tarkastellaan yksilön fyysisen ja psyykkisen terveyden näkökulmasta (Andren & Grimby 2004; Davis et al. 2004; Gustavsson & Bränholm 2003; Lobello et al. 2004). Kiinnostuksen kohteena on ollut muun muassa mielenterveyden ja elämään tyytyväisyyden välinen merkittäväksi todettu suhde (Haatainen et al. 2004; Koivumaa-Honkanen 1998). Samoin koetun terveyden ja diagnosoidun terveydentilan on todettu olevan yhteydessä yleiseen elämään tyytyväisyyteen (Benyamini et al. 2004; Gustavsson & Bränholm 2003). Kansainvälisissä tutkimuksissa on lisäksi perehdytty erilaisista vammoista kärsivien ihmisten elämään tyytyväisyyteen (Andren & Grimby 2004; Davis et al. 2004; Mailhan et al. 2005).

Vaikka ensimmäiset onnellisuustutkimukset 1950- ja 1960-luvulla olivatkin sosiologien toteuttamia (Bradburn & Caplovitz 1965; Gurin, Veroff & Feld 1960; Campbell, Converse & Rodgers 1976), pyrittiin tuolloin selvittämään myös vastaajien mielenterveyden ja onnellisuuden välistä suhdetta. Näin ollen terveystieteellisen onnellisuustutkimuksen juurien voidaan jossain mielessä ajatella ulottuvan alan modernin tutkimuksen alkuvuosille saakka.

4.1.6 Yhteenvetoa tyytyväisyystutkimuksen eri suuntauksista

Eri tieteenalojen edustajien tekemien tyytyväisyystutkimusten voidaan todeta olevan tavoitteiltaan hyvin erilaisia. Esimerkiksi taloustieteellisen tyytyväisyystutkimuksen tavoitteet ovat usein taloudelliseen hyötyyn liittyviä. Päämää-

ränä on tällöin etsiä vastausta kysymykseen siitä, millaisiin asioihin valtiiovallan kannattaisi aineellisesti panostaa suurimman mahdollisen kansallisen hyvinvoinnin ja taloudellisen menestyksen saavuttamiseksi (esim. Blanchflower & Oswald 2004; Layard 2003). Vaikka taloudellisia näkökohtia ei muillakaan tieteenaloilla voida täysin sivuuttaa, on aineellinen hyvinvointi kuitenkin toissijainen tavoite. Esimerkiksi filosofisissa onnellisuustutkimuksissa päämääräksi riittää sen pohtiminen, onko onnellisen elämän saavuttaminen ylipäättäänkään mahdollista (de Botton 2003; Kant 1785/1992). Psykologisissa tutkimuksissa eräs tärkeistä tavoitteista on persoonallisiin piirteisiin liittyvien erojen löytäminen tyytyväisyyden kokemisessa (Fogle et al. 2002; Hagberg et al. 2002). Persoonallisten piirteiden ja tyytyväisyyden kokemisen välistä yhteyttä tutkittaessa pohditaan usein sitä, ovatko nuo yksilölliset erot geneettisiä vai kasvatuksen tuotteita (Diener et al. 2003; Furnham & Cheng 2004). Mikäli yksilöllisten onnellisuuden kokemiseen liittyvien erojen voidaan joltain osin katsoa olevan kasvatuksesta ja sosialisatioympäristöstä riippuvaisia, on tutkimustuloksia mahdollista hyödyntää sen miettimiseen, miten yksilöitä voitaisiin kasvattaa tai sosiaalista onnellisemmiksi.

Tyytyväisyystutkimuksia toisistaan erottavana piirteenä voidaan pitää myös sitä, nähdäänkö onnellisuus objektiivisena vai subjektiivisena ilmiönä. Onnellisuuden kokemisen objektiivisella tarkastelulla tarkoitetaan tässä sitä, että kysymystä siitä, mitä onnellisuus yksilölle itselleen merkitsee, ei lainkaan aseteta. Onnellisuuden ajatellaan sen sijaan koostuvan kaikille ihmisille samoista tavoittelemisen arvoisista elementeistä. Tällöin onnellisuuserot johtuvat siitä, että eri yksilöt onnistuvat noiden elementtien tavoittelussaan eriasteisesti. Tällaisia tavoittelemisen arvoisia elementtejä voivat olla muun muassa korkea ammattiasema, perheen hankkiminen tai tulotasoa (esim. Campbell et al. 1976; Layard 2003; Veenhoven 1999). Esimerkiksi suuri osa sosiologisista tai taloustieteellisistä elämään tyytyväisyystutkimuksista edustaa tällaista lähestymistapaa.

Subjektiivinen elämään tyytyväisyystutkimus ei puolestaan kiellä tällaisten yhteisesti tavoittelemisen arvoisten elementtien olemassaoloa. Onnellisuuden subjektiivista luonnetta korostavissa tutkimuksissa ollaan kuitenkin ensisijaisesti kiinnostuneita siitä, mitä kyseessä olevat elementit merkitsevät yksilölle, joka eri elämänvaiheissaan ja erilaisissa sosialisatioympäristöissä rakentaa omaa 'onneaan'. Lisäksi kiinnostavaa on, miten nuo tekijät muuttuvat elämänkaaren edetessä (Conrad & Jolly 1997; Diener et al. 2003; Heikkilä 1990; Kuusinen 1995).

Kaiken kaikkiaan erityyppisistä tavoitteista sekä onnellisuuden olemuksen erilaisista lähtöoletuksista johtuen elämään tyytyväisyyden tutkimus on erittäin moniulotteista ja laajalle hajaantunutta. Eri tyyppiset tutkimukset kuitenkin täydentävät toisiaan, eikä mitään tiettyä suuntausta sinänsä ole tarvetta nostaa toista paremmaksi.

4.2 Tyytyväisyys ja hyvinvointi

Tyytyväisyyden käsitettä voidaan lähestyä ja määritellä erilaisissa yhteyksissä monin eri tavoin. Tässä tutkimuksessa tyytyväisyyttä tarkastellaan lähinnä sosiologis-psykologisesta näkökulmasta. Tyytyväisyyttä lähestytään näin ollen yleisen hyvinvoinnin määritelmän kautta, jolloin tyytyväisyys määritellään yhtenevästi koetun hyvinvoinnin kanssa (esim. Angerpuro 1996; Heikkilä 1990). Hyvinvointi taas voidaan määritellä esimerkiksi tarvekäsitteen avulla. Tällöin hyvinvoinnin aste määräytyy tarpeentyydytyksen asteen mukaan. Tarpeet taas voivat olla joko aineellisia, elintasoon liittyviä tai sosiaalisia, itsensä toteuttamiseen ja näin ollen elämänlaatuun liittyviä tarpeita. Elintasoon ja elämänlaatuun liittyviä tarpeita voidaan mitata sekä objektiivisia että subjektiivisia mittareita käyttäen. Toinen tapa luokitella tarpeet on niiden jakaminen kolmeen eri luokkaan niiden luonteen mukaisesti, jolloin perusluokat ovat 'elintaso (having)', 'yhteisyyssuhteet (loving)' ja 'itsensä toteuttamisen muodot (being)'. (Allardt 1976.)

Hyvinvointi jaotellaan siis yleensä objektiivisesti havaittaviin oloihin ja subjektiivisiin tuntemuksiin eli koettuun tyytyväisyyteen tai onnellisuuteen (Allardt 1976). Useimmiten on kuitenkin tutkittu helpommin mitattavissa olevia objektiivisia oloja, kuten tulot, koulutus tai terveys ja subjektiivisen puolen tutkiminen on nähty vähemmän tärkeänä. (Angerpuro 1996, 138.) Pohjoismaisessa tutkimustraditiossa hyvinvointi on ymmärretty usein juuri yksilön käytössä olevien aineellisten resurssien ennemmin kuin subjektiivisten tarpeiden kautta siten, että objektiivisia mittareita on käytetty enemmän kuin subjektiivisia (Erikson & Uusitalo 1987; Simpura 1996). Objektiivisesti havaittavissa oleviin tekijöihin huomion kiinnittäminen on johtunut osittain siitä, että subjektiivisia tuntemuksia on pidetty epäluotettavina, niin sanotun onnellisuusmuurin takia. Onnellisuusmuurilla on tarkoitettu sitä, että ihmisillä on taipumus ilmoittaa olevansa tyytyväisempiä kuin mitä objektiiviset olot näyttäisivät antavan aiheita⁴ (esim. Roos 1987).

Huolimatta siitä, että subjektiivisen tyytyväisyyden 'objektiivisessä' luotettavuuden mittaamisessa on ongelmia, subjektiivisten tekijöiden huomioon ottaminen on ihmisten hyvinvointia määritettäessä tärkeää. Näin on siksi, että subjektiivinen kokemus ja yleinen tunne elämän suunnasta ovat niitä realiteetteja, joiden varassa ihmiset jaksavat päivästä toiseen. Joka tapauksessa hyvinvoinnin täytyy ennen pitkää heijastua ihmisen omaan tyytyväisyyteen, muuten ei ole kyse hyvinvoinnista (Heikkilä 1990, 173). Elämään tyytyväisyyden ja subjektiivisen hyvinvoinnin näkeminen pitkäkestoisena ja siten elämänkulun kannalta merkityksellisenä on saanut myös tutkimuksista tukea. Tyytyväisyyden ja hyvinvoinnin on katsottu olevan suhteellisen pysyviä ajallisten ja kognitiivisten tekijöiden suhteen (Diener 1994). Esimerkiksi tutkimushetken mielen-tilan ja elämään tyytyväisyyden raportoinnin välillä ei ole löydetty merkitsevää

⁴ Tällaista näkemystä voidaan jostain näkökulmasta pitää ihmisten kokemuksen vähättelynä

yhteyttä. Toisaalta taas yksilön itse raportoiman ja tutkittavan lähipiirin havaitseman elämään tyytyväisyyden on huomattu korreloivan voimakkaasti keskenään. Tässä mielessä kyse ei olisi satunnaisesta ja päivittäin muuttuvasta ilmiöstä. (Pavot & Diener 1993.)

Subjekttiivisen ja objektiivisen hyvinvoinnin välisestä kompleksisesta suhteesta kertovat myös Heikkilän (1990) köyhyyttä ja huono-osaisuutta koskeneen tutkimuksen tulokset. Niistä kävi ilmi, että monet huonoissa oloissa elävät ihmiset vaikuttivat elämäänsä tyytyväisiltä, kun taas monet hyvinvoinnin objektiivisilla mittareilla menestyvät olivat tyytymättömiä ja kokivat tarkoituksettomuutta. Myös Perttulan (1998) suomalaisia miehiä koskeneessa haastattelututkimuksessa (N=26) tultiin siihen tulokseen, että kokemuksellista elämään tyytyväisyyttä ei voi päätellä ihmisen elämäntilannetta havainnoimalla tai erittelemällä. Heikkilän (1990) mukaan subjektiivinen hyvinvointi kuitenkin heikkeni johdonmukaisesti syrjäytyneisyyden asteen kasvaessa. Sekä hyvä- että huono-osaiset olivat kaikkein useimmin tyytymättömiä koulutukseen ja taloudelliseen tilanteeseen. Tyytyväisimpiä molemmissa ryhmissä oltiin perhe-elämään ja sosiaalisiin suhteisiin. Epävarmuus omasta hyvinvoinnista lisääntyi huono-osaisuuden myötä, ja tyytymättömyys ja pettyneisyys nousevat päätekeijöiksi vasta vaikeimmalla syrjäytymisasteella. Elämäänsä melko tai erittäin tyytymättömiä koko 15 vuotta täyttäneestä väestöstä oli 5,4 %. (Heikkilä 1990.)

Vuosina 1991/92 ja 1996 tehdyissä kartoituksissa suomalaisesta väestöstä elämänsä melko tai hyvin tyydyttäväksi koki hieman alle 80 % (Kainulainen 1998, 132). Vastaava tulos saatiin myös 1989, 1995 ja 2005 koko maan kattavissa tutkimuksissa (Juuti 1996, 151; Torvi & Kiljunen 2005, 58). Pohjoissavolaisessa seurantatutkimuksessa toivottomien ja elämäänsä hyvin tyytymättömien osuus oli 11,2 % (Haatainen 2004).

Näiden tulosten valossa voidaankin sanoa, että yksilö voi kokea elämänsä melko tyydyttäväksi hyvin monenlaisissa elämän olosuhteissa. Suomalaisen tutkimuksen mukaan jopa mielenterveysongelmista kärsivät ihmiset arvioivat oman yleisen elämään tyytyväisyytensä myönteisesti painottuneena (Ylén & Ojanen 1997). Näin ollen vasta äärimäinen huono-osaisuus tuo mukanaan voimakkaita tyytymättömyyden tunteita. Suomalaisessa yhteiskunnassa pieni tyytymättömien osuus on sikäli ymmärrettävää, että hyvinvointivaltiossa varsinainen köyhyys ja huono-osaisuus on erittäin harvinaista moniin muihin valtioihin verrattuna. Varallisuuserot ovat yleensäkin pienet erilaisten yhteiskunnallisten hyvinvointia tukevien toimenpiteiden ansiosta (esim. Penttilä, Kangas, Nordberg & Ritakallio 2003). Tasaisella tulojen jakautumisella onkin todettu olevan merkitystä subjektiivisen hyvinvoinnin kannalta. Tästä syystä erityisesti pohjoismaiden kansalaisten elämään tyytyväisyyden taso on tutkimusten mukaan jopa muiden kehittyneiden länsimaiden kansalaisten tyytyväisyyden tasoa korkeampi (Helliwell 2001). Tutkimuksissa on kaiken kaikkiaan todettu, että tyytyväisyys elämään on korkeinta maissa, joissa elinolot ovat suotuisimmat (Veenhoven 1991, 16; 1996a). Aineellisella hyvinvoinnilla, sosiaalisella tasa-arvoisuudella, poliittisilla vapauksilla ja tiedonsaannilla voidaankin selittää 78

prosenttia elämään tyytyväisyyden välisestä varianssista 22 maan vertailututkimuksessa (Veenhoven 1996a).

4.3 Subjekttiivisen hyvinvoinnin, tyytyväisyyden ja onnellisuuden välinen suhde

Sen lisäksi, että subjektiivista hyvinvointia ja tyytyväisyyttä pidetään toisiaan vastaavina käsitteinä, Veenhovenin (1991, 10; 2001) mukaan myös onnellisuutta voidaan pitää samasta ilmiöstä kertovana käsitteenä. Tällöin onnellisuus on määritelty sen mukaan 'kuinka korkealle tasolle yksilö määrittelee elämänsä laadun' eli miten tyytyväinen hän on elämäänsä. Onnellisuus viittaa tuolloin nimenomaan yksilön kokemukseen omasta onnellisuudestaan ja ulkoista objektiivista tapaa määrittellä kyseessä olevaa subjektiivista arvostusta ei voi olla (Diener, Emmons, Larsen & Griffin 1985). Oman onnellisuuden (tai elämäänsä tyytyväisyyden) arviointi vaatii yksilöltä sekä menneiden että tulevien tapahtumien arviointia. Lisäksi tarvitaan arvostuksiin vaikuttavien tekijöiden ja suhteellisten arvojen arviointia. Myös yksilön mieliala ja tunnetilat vaikuttavat arvioinnin tulokseen. Yksilön tekemä tyytyväisyyden arviointi vaatii siten hänen aikaisempiin kokemuksiinsa perustuvaa kognitiivisen konstruktion rakentamista. Tässä merkityksessä ei voida sanoa, että pieni lapsi pystyisi onnellisuuden määrittelyyn. (Veenhoven 2001.)⁵

Tutkiessaan yleistä elämään tyytyväisyyttä Veenhoven (2001) ei ole kiinnostunut niinkään yksittäisten elämänalueiden tyytyväisyyden tarkastelusta vaan hän pyrkii kartoittamaan yksilön elämän kokonaistilaa. Seuraavaksi perehdytäänkin tyytyväisyyden rakentumista koskevien tutkimusten tuloksiin siitä, millaiset tekijät ovat merkityksellisiä tyytyväisyyden kokonaisvaltaisen kokemisessa.

4.4 Elämään tyytyväisyyden tekijät

Vaikka ihmisten kokemat tyytyväisyyserot ovat suhteellisen pieniä erityisesti hyvinvointivaltioissa, eri yksilöiden elämän tyytyväisyydessä on myös selvästi havaittavia eroja. Näistä tyytyväisyyden eroavaisuuksiin vaikuttavista tekijöistä on tutkimuksissa havaittu muun muassa seuraavaa.

Sukupuoli tai ulkoinen viehättävyys eivät ole länsimaissa merkittäviä elämään tyytyväisyyteen vaikuttajia (Argyle & Martin 1991, 80; Diener 1994; Veenhoven 1996a). Iällä sen sijaan näyttäisi olevan merkitystä tyytyväisyyden

⁵ Käsitteitä "Satisfaction" ja "happiness" käytetään englanninkielessä yleisesti synonyymeina. Näin tehdään myös tässä tutkimuksessa siitä huolimatta, että suomenkielessä onnellisuus voidaan määrittellä myös tyytyväisyyden korkeimmaksi asteeksi (esim. Suomen kielen perussanakirja 1992).

kokemisessa siten, että nuoret (18–24-vuotiaat) ja keski-ikäen ylittäneet (yli 44-vuotiaat) olisivat nuoria aikuisia tyytyväisempiä elämäänsä (Helliwell 2001; Blanchflower & Oswald 2004). Kun mietitään tyytyväisyyden tason vaihtelua, yhtenä merkityksellisenä seikkana voitaneen pitää nuorten aikuisten perheen perustamiseen ja uran luomiseen liittyviä tavoitteita ja ajankäytöllisiä ristiriitoja (esim. Helve 2002; Hurrelman 1989; Julkunen et al. 2004).

Hyvinvointivaltioissa koulutustasolla näyttäisi olevan joidenkin tutkimusten mukaan jopa lievästi negatiivinen korrelaatio elämään tyytyväisyyden kanssa (Veenhoven 1996a). Sen sijaan sekä suhteellinen tulotaso että korkea tulo- ja ammattiasema korreloivat tyytyväisyyden kanssa positiivisesti (Blanchflower & Oswald 2004; Campbell, Converse & Rodgers 1976; Torvi & Kiljunen 2005; Veenhoven 1996a). Näiden tulosten valossa näyttäisi siis siltä, että koulutus ei sinänsä takaa elämään tyytyväisyyden korkeaa tasoa. Korkeasti koulutettu ei välttämättä aina päädy haluamaansa asemaan. Tiettyyn ammattiasemaan pääseminen on tyytyväisyyden tekijänä huomattavasti vahvempi kuin koulutus. Sosio-demograafiset tekijät selittävät yleisesti ottaen noin kymmenesosan yksilöiden välisistä elämään tyytyväisyyden eroista (Veenhoven 1996a).

Kansainvälisissä ja suomalaisissa tutkimuksissa on havaittu, että palkallisessa työssä olevat ovat tyytyväisempiä kuin työttömät (Blanchflower & Oswald 2004; Campbell et al. 1976; Helliwell 2001; Torvi & Kiljunen 2005). Työn piirteistä erityisesti työn merkityksellisyys, vaihtelevuus, itsenäisyys ja palautteen saaminen korreloivat yleisen tyytyväisyyden kanssa (Argyle & Martin 1991, 88). Kuitenkaan kotiäidit, vapaaehtoistyössä työskentelevät tai eläkeläiset eivät ole sen tyytymättömämpiä kuin työssä käyvätkään. Näin ollen voidaan pohtia sitä, missä määrin yllä luetellut tyytyväisyyden kokemiseen sidoksissa olevat työn piirteet, kuten oman tekemisen merkityksellisyys, vaihtelevuus ja itsenäisyys, sopivat myös kotiäidin tai vapaaehtoistyössä olevan 'työnkuvaan'.

Naimissa ololla ja hyvillä suhteilla lapsiin sekä yleensäkin sosiaalisilla suhteilla on myös havaittu olevan selvä yhteys elämään tyytyväisyyden kanssa (Argyle & Martin 1991; Barret 1999; Blanchflower & Oswald 2004; Campbell et al. 1976; Helliwell 2001; Mowbray et al. 2005; Wan & Jaccard 1996). Elämään tyytyväisyyden eroista kymmenesosa näyttäisi selittyvän sosiaaliseen osallistumiseen liittyvillä tekijöillä (Veenhoven 1996a).

Veenhovenin (1996a) tekemän laajan tutkimuskartoituksen perusteella yksilöiden välisiä elämään tyytyväisyyden eroja tarkasteltaessa suurin selitysosuus (kolmasosa) näyttäisi olevan persoonallisuuteen liittyvillä tekijöillä (Veenhovenin 1996a). Erityisesti yksilön kyky hallita omaa ympäristöään ja tunne henkilökohtaisesta kompetenssista (sense of personal competence) ovat sellaisia persoonaan liittyviä piirteitä, jotka ovat tärkeitä ongelmien selvittämisessä ja sitä kautta tyytyväisyyden kokemisessa (Campbell et al. 1976). Uskon omiin toimintamahdollisuuksiin katsotaan olevan riippuvainen yksilön itsearvostuksesta (self-esteem) (Campbell et al. 1976). Itsearvostusta pidetään yleensäkin yksilön todellisuuden prosessoinnin ja hallinnan kannalta tärkeänä osaluena (Aho 2002; Rauste von Wright et al. 1986). Hyvä fyysinen ja psyykinen

terveys, sosiaalisuus ja avoimuus sekä ulospäin suuntautuva luonne ovat myös sellaisia ominaisuuksia, jotka ovat yleisiä elämäänsä tyytyväisillä ihmisillä (Diener & Lucas 1999; Veenhoven 1996a).

Eräs persoonallisuuden ominaisuus, joka omalta osaltaan vaikuttaa onnellisuuteen, on kyky saada motivationaalisia virtaus- eli 'flown' -kokemuksia (Csikszentmihalyi 1999; 2000). 'Flow':lla tarkoitetaan tällöin kokemusta siitä, että jonkin asian tekeminen on arvo sinänsä ilman muita ulkoisia palkkioita tai seuraamuksia. Tällaiseen kokemukseen liittyy eräänlainen kontrollin menettämisen tunne, vaikkakin yksilö todellisuudessa olisi koko ajan tietoinen toiminnastaan. 'Flown' kokemisen edellytyksenä on, että yksilön kykyjen täytyy olla tasapainossa tehtävän suorittamiseen liittyvien vaatimusten kanssa. Sellaiset henkilöt, joille 'flown' kokeminen on tyypillistä, ovat myös keskimääräistä tyytyväisempiä elämäänsä. (Csikszentmihalyi 1999; 2000.)

Erilaiset elämäntapahtumat selittävät tutkimusten mukaan neljänneksen elämään tyytyväisyyden eroista (Veenhoven 1996a). Elämäntapahtumiin on tällöin sisällytetty muun muassa sosiaaliin suhteisiin liittyviä tapahtumia, kuten uusien ystävien saaminen; perhepiiriin liittyviä tapahtumia kuten ongelmat lasten kanssa tai avioero, ja työhistoriaan liittyviä tapahtumia, kuten ylennyksen saaminen tai työttömäksi joutuminen. Elämäntapahtumien suuri selittävä osuus elämään tyytyväisyyden eroista johtuu tutkimuksen mukaan osin siitä, että joko negatiivisilla tai positiivisilla elämäntapahtumilla on taipumus kasaantua samoille ihmisille. Headeyn ja Wearingin (1989) mukaan kasautumisprosessit ovat yhteydessä henkilön ikään sekä taloudelliseen ja sosiaaliseen ympäristöön.

Näiden elämään tyytyväisyyteen vaikuttavien tekijöiden lisäksi vapaa-ajan toimintaan liittyvällä tyytyväisyydellä on havaittu olevan suora yhteys yleiseen tyytyväisyyteen. Argylen ja Martinin (1991) tekemässä kokooma-artikkelissa on todettu, että kokopäiväistä työtä tekevistä jopa 19 % arvostaa vapaa-ajan toiminnan työntekoa korkeammalle ja 32 % pitää näitä kahta yhtä tärkeänä. Vapaa-ajan viettoon kuuluu sosiaalinen aspekti, sillä suurin osa vapaa-ajasta vietetään muiden seurassa. (Argyle & Martin 1991.) Vapaa-ajan vieton tärkeys onkin hyvin ymmärrettävää nykyisessä yhteiskunnassamme, jossa ihmiset panostavat omiin vapaa-ajan harrastuksiinsa entistä enemmän.

Edellä mainittujen tyytyväisyyteen vaikuttavien tekijöiden lisäksi, jotka ovat tyypillisiä länsimaisissa hyvinvointiyhteiskunnissa eläville yksilöille, ei voida sivuuttaa yksilön ihonvärin ja alkuperäisen kansallisuuden merkitystä yleisen elämään tyytyväisyyden kokemisessa. Esimerkiksi Yhdysvalloissa afro-amerikkalaiset ovat valkoiseen valtaväestöön verrattuna vähemmän tyytyväisiä elämäänsä. Tämä kertonee yhä vallalla olevasta rotujen välisestä eriarvoisuudesta (Blanchflower & Oswald 2004).

Edellä mainituista tyytyväisyyden tekijöistä sosiaalisten suhteiden (Argyle & Martin 1991; Barret 1999; Blanchflower & Oswald 2004; Campbell et al. 1976; Mowbray et al. 2005) sekä persoonaan liittyvien sosiaalisuuden ja avoimuuden (Veenhoven 1996a) voidaan katsoa olevan yhteydessä yleisemminkin muissa tutkimuksissa määritellyyn yksilön kokemaan sosiaaliseen tukeen. Sosiaalisella

tuella on havaittu olevan suuri merkitys yksilön kokemaan elämän tyytyväisyyteen (Cohen & Syme 1985; Gencöz & Özlale 2004; Kainulainen 1998, 33; Wan & Jaccard 1996). Tutkimuksissa on todettu, että sosiaalisen verkoston rakentamiseen liittyvät tekijät, kuten sosiaalisen kanssakäymisen riittävä määrä, ovat vahvasti yhteydessä aikuisuudessa koettuun elämään tyytyväisyyteen. Schulzin ja Raun (1985) mukaan nuorilla aikuisilla tärkeimmän tunnetuen ja tiedollisen tuen antajia ovat ystäväpiiriin kuuluvat ihmiset vanhempien toimiessa lähinnä aineellisena tukena. Iän karttuessa aviopuoliso muuttuu tärkeimmäksi aineellisen ja tunnetason tuen antajaksi ystävien, työtovereiden ja naapureiden toimissa lähinnä tietotason tukijoina. (Schulz & Rau 1985; ks. Wan & Jaccard 1996.) Tietotason tuella tarkoitetaan tässä yhteydessä läheisten ihmisten neuvoja ja ohjausta, joiden avulla yksilön on helpompi määritellä ongelman syy- ja seuraussuhteita ja mahdollisia ratkaisukeinoja. Neuvojen avulla voi toisaalta saada tietoa yhteiskunnan tarjoamista mahdollisuuksista. (Wills 1985.)

Kun suomalaisilta aikuisilta (N=2264) on pyydetty valitsemaan annetusta listasta tärkeimpiä onnellisuuteen vaikuttavia tekijöitä, tärkeimmiksi onnellisuuden tuojiksi valittiin perhe ja ihmissuhteet (83 % piti erittäin tärkeänä) (Torvi & Kiljunen 2005). Toiseksi tärkeimpänä onnellisuuteen vaikuttajana pidettiin terveyttä (77 % piti erittäin tärkeänä). Perheen ja elämän lähipiirin lisäksi tärkeänä nähtiin myös hyvät ihmissuhteet yleensä (55 %) sekä rakkauden kokeminen (58 %). Viidenneksi tärkein onnellisuuden tekijä oli turvattu toimeentulo (43 %). Hyvät tulot tärkeimmäksi elämän tyytyväisyyteen vaikuttajaksi nimesi ainoastaan neljä prosenttia väestöstä. Miesten ja naisten, eri puolueiden kannattajien tai muiden väestöryhmien välillä ei ollut merkittävää eroa kaikkein tärkeimmiksi koetuissa onnellisuuteen vaikuttavissa tekijöissä. (Torvi & Kiljunen 2005.)

Kansainvälisissä tutkimuksissa tärkeäksi todettu persoonallisten tekijöiden merkitys onnellisuuden kokemisessa (Diener & Lucas 1999) ei Torven ja Kiljusen (2005) suomalaisessa tutkimuksessa tullut lainkaan esiin. Persoonallisten tekijöiden piiloon jääminen johtunee suurimmaksi osaksi siitä, että vastausvaihtoehtojen joukossa ei vastaajan persoonallisuuden piirteisiin liittyviä vaihtoehtoja ollut. Torven ja Kiljusen (2005) tutkimuksessa onnellisuutta mitattiin kuitenkin yhtenevästi muiden suomalaisten (esim. Heikkilä 1990; Kainulainen 1998) ja kansainvälisten tutkimusten (esim. Campbell et al. 1976) käyttämän menetelmän, eli tyytyväisyyttä mittaavan kysymyksen, ”Kuinka onnelliseksi koette elämäenne nykyisin?” avulla.

Kaiken kaikkiaan kansainvälisten ja suomalaisten tutkimusten perusteella näyttää siltä, että ympäristöön ja persoonaan liittyvillä tekijöillä on kummallakin tärkeä osansa yleistä tyytyväisyyttä selitettäessä (ks. Headey & Wearing 1989; Lu 1999).

5 TYYTYVÄISYYDEN SOSIAALINEN RAKENTUMINEN

Elämään tyytyväisyyttä koskevassa tutkimuksessa tyytyväisyyttä on useimmiten tarkasteltu suhteessa yksiulotteisiin, objektiivisesti mitattavissa oleviin elinympäristön tai yksilön ominaisuuksiin. Tällaisia ympäristöön liittyviä tekijöitä ovat esimerkiksi sosiaaliset suhteet tai työympäristön ominaisuudet. Yksilöön liittyviä ominaisuuksia ovat puolestaan sellaiset seikat, kuten ikä, ammattiasema, ongelmanratkaisutaidot ja persoonallisuuden piirteet (Argyle & Martin 1991; Campbell et al. 1976; Diener & Lucas 1999; Veenhoven 1996a).

Tyytyväisyyden ja objektiivisesti mitattavien olojen tai yksilön ominaisuuksien välisten yhteyksien tarkastelu ei kuitenkaan voi olla täysin yksiselitteistä, sillä ihmiset arvioivat tilannettaan myös suhteessa aikaisempiin kokemuksiinsa ja omaan elinympäristöönsä (Heikkilä 1990, 173; Layard 2003). Tällöin nykyisen tilanteen arviointi on riippuvainen sekä aikaisemmasta elämänculusta että omasta suhteellisesta hyvinvoinnista ympäristöön nähden.

Heikkilän (1990) tutkimuksessa haastateltavia pyydettiin arvioimaan eri elämäna alueita suhteessa siihen, miten he haluaisivat niiden olevan. Tällöin koettu hyvinvointi tai tyytyväisyys muodostuu vertailusta, jonka henkilö suorittaa todellisen asioiden tilan ja oikeiksi tai mahdollisiksi kokemiensa tavoitteiden kesken. Yksilön sisäistämät tavoitteet riippuvat tällöin siitä, kuinka oikeudenmukaisena hän pitää tilannetta olosuhteisiin nähden ja millaisina hän näkee omat mahdollisuutensa parantaa tilannetta. Mikäli todellisten olojen ja subjektiivisten tavoitteiden välillä on jatkuva ristiriita, seuraa siitä joko tyytymättömyyttä tai sitten yksilö mukauttaa tavoitteensa lähemmäksi todellisuutta tai realistiseksi kokemiaan muutosmahdollisuuksia. (Heikkilä 1990, 173.)

Heikkilän (1990) näkemystä tukevat Blanchflowerin ja Oswaldin (2004) Brittein saarten ja USA:n väestöä koskeneen tutkimuksen tulokset, joiden mukaan yksilön elämään tyytyväisyys ei olisi sidoksissa vain suoraan mitattaviin tuloihin vaan myös suhteelliseen tulotasoon (myös Layard 2003).

Campbell, Converse ja Rodgers (1976, 13) ovat yksinkertaistetusti määritelleet objektiivisen ja subjektiivisen hyvinvoinnin välistä yhteyttä siten, että

objektiivisesta ominaisuudesta tai tapahtumasta, kuten palkkatason laskusta seuraa koettu ominaisuus. Koettu ominaisuus tässä tapauksessa tarkoittaa, että henkilöllä on vähemmän rahaa. Tämän jälkeen yksilö arvioi tilannetta omiin odotuksiinsa ja toiveisiinsa sekä ympäröivään todellisuuteen nähden ja tällä perusteella arvioi tilanteensa joko hyväksi tai huonoksi: rahaa on kuitenkin riittävästi tai sitä on todellakin liian vähän. Tästä arvioinnista seuraa koettu tyytyväisyys tilanteeseen. (Campbell et al. 1976.)

Elämään tyytyväisyyden suhteellisen luonteen huomioiden näyttäisikin tärkeältä pohtia yleisemmin kysymystä siitä, miten paljon tyytyväisyyttä voidaan pitää sosiaalisesti konstruoituneena ilmiönä inhimillisen merkitysmaailman sosiaalista, historiallista ja kollektiivista luonnetta korostavan sosiaaliskonstruktivistisen näkemyksen mukaisesti (esim. Berger & Luckman 1995; Gergen 1999; Mead 1967). Tällöin elämään tyytyväisyyteen tärkeänä vaikuttajina toimisivat sekä yksilön itse ympäristöstään tekemät tulkinnat että yksilöön vaikuttavat eri tason sosialisatioympäristöt ja niissä tapahtuvat muutokset. Sosialisatioympäristön ja/tai siitä tehdyn tulkinnan vaihtuessa muuttuisivat myös yksilölle relevantit elämään tyytyväisyyteen vaikuttavat vertailukohteet (Heikkilä 1990, Layard 2003).

Aikaisempia yleistä elämään tyytyväisyyttä koskevia tutkimuksia voidaan siis pitää rajoittuneena sikäli, että niissä on keskitytty yksilön ominaisuuksien tai ympäristöä koskevien seikkojen, joita voidaan pitää yksiulotteisina ja objektiivisesti mitattavina, ja tyytyväisyyden tason väliseen staattiseen yhteyteen (Argyle & Martin 1991; Campbell et al. 1976; Veenhoven 1996a). Tällöin vähälle huomiolle jää yksilön sosialisatioympäristöjen muuttumisen ja yksilön tekemien sosiaalisten vertailujen merkitys elämään tyytyväisyyden muodostumisessa. Samalla huomiotta jää myös kysymys siitä, millaisten asioiden varaan eri sosialisatioympäristöissä elävien yksilöiden elämään tyytyväisyys ylipäätään rakentuu (Diener et al. 2003). Tämänkaltaisesta vähälle huomiolle jääneestä kysymyksenasettelusta esimerkkinä toimivat Kuusisen (1995) eri elämänvaihetta edustavien ja Kainulaisen (1998) eri sosiaaliluokkiin kuuluvien ihmisten elämään tyytyväisyyden rakentumista koskevat tutkimukset.

5.1 Elämään tyytyväisyyden tekijät elämän eri vaiheissa

Kuusisen (1995) mukaan elämään tyytyväisyyden tekijät ovat sidoksissa yksilön kulloiseenkin elämänvaiheeseen ja niihin liitettyjen yhteiskunnan asettamien kehitystehtävien hallintaan (ks. Chickering & Havighurst 1984; Hurrelman 1988). Kehitystehtävien hallinnalla viitataan tällöin yksilön yritykseen kontrolloida omaa kehitystään ja vaikuttaa elämäänsä (Kuusinen 1995). Nuoren aikuisen kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että tyytyväisyys omaan elämään olisi riippuvainen siitä, miten hyvin hän kokee pystyvänsä täyttämään tähän elämänvaiheeseen niveltyvät kehitystehtävät (Chickering & Havighurst 1984). Kuusisen (1995) nuoriin ja nuoriin aikuisiin kohdistaman tutkimuksen mukaan näihin

ikävaiheisiin kohdistettujen kehitystehtävien saavuttaminen, kehityksen hallinnan elämykset ja elämään tyytyväisyys kytkeytyvätkin merkitsevästi toisiinsa.

Kuusisen (1995) tekemien päätelmien lisäksi aikaisempien tutkimustulosten perusteella (Heikkilä 1990; Layard 2003) voi kysyä, miten paljon nuoren aikuisen elämään tyytyväisyys on riippuvainen suoraan siitä vertailusta, minkä hän tekee omiin ikätovereihinsa ja näiden saavutuksiin nähden. Tällöin tyytyväisyys omaan elämään ei olisi vain riippuvainen omasta kehitystehtävien hallinnasta vaan myös siitä, miten nuori tulkitsee oman ikäistensä merkityksellisten toisten onnistuneen kehitystehtävien hallintaan kohdistettujen vaatimusten toteuttamisessa (Heikkilä 1990).

Suomalaista myöhäisaikuisuuden elämänvaihetta elävää (60–90-vuotiaita) väestöä koskeneen tutkimuksen tulosten mukaan (N=1450) myöhäsaikuisuudessa subjektiivista hyvinvointia ensisijaisesti selittäviä tekijöitä olivat muun muassa taloudellinen asema, koettu terveydentila, elämänhallinnan tunne, koettu yksinäisyys ja avun saaminen (Vaarama & Kaitasaari 2001). Edellä mainittujen tyytyväisyyden selittäjien voidaan Kuusisen (1995) päätelmien kanssa yhtenevästi katsoa olevan sidoksissa Chickeringin ja Havighurstin (1984) määrittelemiin myöhäsaikuisuuteen liittyviin kehitystehtäviin. Tällaisia kehitystehtäviä ovat muun muassa fyysiseen vanhenemiseen sopeutuminen, eläkkeelle siirtymiseen ja taloudelliseen tilanteeseen sopeutuminen, puolison kuolemaan sopeutuminen ja tyydyttävän asuin- ja elinympäristön luominen (Chickering & Havighurst 1984).

Kuusisen (1995) ja Vaaraman ja Kaitasaaren (2001) tutkimustuloksiin nojaten, tyytyväisyyden tekijöiden voidaan perustellusti katsoa olevan sidoksissa yksilön kulloiseenkin elämänvaiheeseen. Näin ollen kyse on sekä yksilön sosiaalisiin ympäristöihin että fysiologisiin tekijöihin sidoksissa olevasta ilmiöstä.

Eri ikävaiheiden edustajien tyytyväisyyden rakentumisen tarkastelun lisäksi suomalaisessa tutkimuksessa on perehdytty eri sosiaaliluokkiin kuuluvien ihmisten tyytyväisyyden rakentumiseen (Kainulainen 1998). Seuraavaksi siirrymmekin käsittelemään tätä aihetta.

5.2 Tyytyväisyyden tekijät eri sosiaaliluokissa

Kainulaisen (1998, 137) eri sosiaaliluokkiin kuuluvan entisen Kuopion läänin aikuisväestön (1991/92: N= 1280; 1996: N=1402) elämäntapahtumia ja elämään tyytyväisyyttä koskeneen tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että elämään tyytyväisyyttä ensisijaisesti selittäviä tekijöitä olivat kokemus omasta terveydentilasta, taloudellinen toimeentulo, optimistinen elämänasenne ja vähäiset kokemukset perhe- tai toimeentulo-ongelmista. Eri sosiaaliluokkien tyytyväisyyden selittäjät erosivat kuitenkin toisistaan, sillä maanviljelijöiden, yrittäjien, eri tason toimihenkilöiden, työntekijöiden ja opiskelijoiden elämään tyytyväisyys koostui erilaisista tekijöistä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että eri sosiaaliluokkien tyytyväisyyden taso olisi juurikaan eronnut. Sen sijaan tyytyväisyys koostui

erilaisista tekijöistä. Tämä viittaa siihen, että eri elämäntapahtumilla olisi erilainen merkitys eri sosiaaliluokissa. Näin ollen myös tyytyväisyyden ajatellaan olevan sosiaalisesti konstruoitunutta.

Kainulaisen (1998) tutkimuksen mukaan maanviljelijöiden elämään tyytyväisyys rakentui lähinnä terveyden ja toimeentulon varaan, kun taas yrittäjillä toimeentulon kohoaminen oli merkittävin tyytyväisyyteen vaikuttaja. Ylemmillä toimihenkilöillä tyytyväisyyden selittäjinä toimivat suhteellinen toimeentulo ja terveydentila. Alemmilla toimihenkilöillä taas toimeentulo, terveys ja optimistinen asenne olivat merkittävimpiä tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä. Työntekijöiden elämään tyytyväisyyttä selittävät tekijät erosivat selvästi edellisten ryhmien selittäjistä. Työläisistä tyytyväisiä olivat erityisesti he, joilla terveys ja toimeentulo olivat keskimääräistä parempia, elämänasenne optimistinen ja kokemukset perhe- ja toimeentulo-ongelmista vähäisiä. Opiskelijoiden elämään tyytyväisyyttä selittivät ennen kaikkea optimistinen elämänasenne ja keskimääräistä parempi terveydentila. (Kainulainen 1998, 208,209.)

Vuosina 1991/92 ja 1996 sosiaaliluokkien yleisen elämään tyytyväisyyden taso ei eronnut merkittävästi toisistaan. Lamasta huolimatta elämän tyydyttävyyden kokeminen näytti pysyneen varsin samalla tasolla, ainoastaan ylemmillä toimihenkilöillä siirtymää oli tapahtunut jonkin verran parempaan suuntaan. (Kainulainen 1998, 133.)

Kainulaisen (1998) tulokset ovat monelta osin vastaavia kansainvälisissä tyytyväisyystutkimuksissa saatujen tulosten kanssa. Esimerkiksi suhteellisella tulotasolla (Blanchflower & Oswald 2004), terveydentilalla (Gustavsson & Bränholm 2003), optimistisella asenteella (Diener & Lucas 1999) ja elämäntapahtumilla (Veenhioven 1996a) on todettu olevan merkitystä tyytyväisyyden rakentumisessa. Mielenkiintoista kuitenkin on, että yksilön luonteenpiirteillä, joita kansainvälisissä tutkimuksissa on pidetty erittäin merkittävinä tyytyväisyyteen vaikuttajana (esim. Diener & Lucas 1999; Veenhoven 1996a), ei Kainulaisen (1998) tutkimuksessa kuitenkaan ollut merkitystä läheskään kaikkien sosiaaliluokkien tyytyväisyyden rakentumisessa. Yrittäjien, maanviljelijöiden ja ylempien toimihenkilöiden kohdalla sellaisen luonteenpiirteen, kuten elämään positiivisen suhtautumisen, selitysarvo tyytyväisyyden kokemisen vaihtelussa ei ollut tilastollisesti merkitsevä.

Yleistä elämään tyytyväisyyttä Kainulaisen (1998) tutkimuksessa oli mitattu samantyyppisellä kysymyksellä kuin tässä tutkimuksessa (ks. luku 7.4) eli kysymyksellä: "Kuinka tyydyttäväksi koette elämäenne tällä hetkellä?" (Andrews & Withey 1976; Campbell et al. 1976; Heikkilä 1990).

5.3 Sukupuoli ja tyytyväisyyden rakentuminen

Aikaisemmissa elämään tyytyväisyyttä koskevissa tutkimuksissa vähän huomiota on saanut eri sukupuolta edustavien yksilöiden tyytyväisyyden rakentuminen. Sukupuolta voidaan kuitenkin pitää sekä sosialisatioympäristöön ja

sen muuttumiseen että yksilön ominaisuuksiin sidoksissa olevana tekijänä. Tutkimuksissa on muun muassa todettu sukupuolen ja alakulttuuriin kuuluminen olevan samankaltaisia määrittäjiä yksilön elämässä (Haste 1999; Maccoby 1990). Miesten ja naisten alakulttuurien eriytyminen taas johtuisi suurelta osin siitä, että eri sukupuoleen kuuluvien yksilöiden sosiaaliset ympäristöt eriytyvät jo hyvinkin varhain. Näin tapahtuu siksi, että pojat ja tytöt viettävät aikaansa enimmäkseen omaan sukupuoleensa kuuluvien tovereiden seurassa. Erilaisista sosialisatioympäristöistä johtuen lasten sukupuolityypillinen käyttäytyminen korostuu, ja pidemmällä tähtäimellä myös sosiaaliset taidot, odotukset ja arvostukset eriytyvät. (Martin & Fabes 2001.)

Sosiaalisten taitojen ja arvojen sekä arvostusten eriytymiseen vaikuttavat luonnollisesti myös lapsen sosialisatioympäristön kannalta merkittävät aikuiset. Tällaisia merkittäviä aikuisia ovat muun muassa lapsen vanhemmat ja opettajat, joiden on todettu kohtelevan eri tavoin eri sukupuolta olevia lapsia ja odottavan heiltä erilaista käyttäytymistä (Burr 1998; Hirsto 2001; Helve 1997). Koska arvoja ja arvostuksia pidetään yleisen elämään tyytyväisyyden rakentamisen kannalta olennaisina tekijöinä (Veenhoven 2001), eri sukupuolta edustavien yksilöiden tyytyväisyyden rakentamista voidaankin pitää tärkeänä, vaikka vielä niukasti tutkittuna kysymyksenä.

5.4 Elämään tyytyväisyys moniulotteisena konstruktiona

Yhteenvedona edellä kuvatuista tutkimuksista, jotka koskevat yleiseen tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä, voi todeta, että saman yhteiskunnan sisällä eri sosiaaliluokkiin ja ikäryhmiin kuuluvien ihmisten elämään tyytyväisyys näyttäisi rakentuvan jonkin verran erilaiselta pohjalta. Sosiaalis-konstruktivistisen lähestymistavan mukaisesti (Berger & Luckman 1995; Gergen 1999; Mead 1967) subjektiivinen tyytyväisyyden tunne olisi siten sidoksissa niin laajempiin makrotason tekijöihin, kuten suomalaisen hyvinvointiyhteiskuntaan, kuin myös tätä suppeampiin mikrotason vaikuttajiin. Tällaisia mikrotason vaikuttajia ovat esimerkiksi työpaikka ja ystäväpiiri sekä niiden yhdessä muodostama sosiaalinen luokkaa määrittävä ympäristö. Elämään tyytyväisyys on yhteydessä myös yksilön elämänvaiheisiin ja niihin sidoksissa oleviin sosialisatioympäristöihin. Lisäksi elämään tyytyväisyys on sidoksissa elämänvaiheisiin liitettyjen yksilön omien ja ympäristön asettamien odotusten ja vaatimusten täyttämiseen (Kuusinen 1995).

Yleinen elämään tyytyväisyys on siis yhteydessä tiettyssä elämän vaiheessa olevilla yksilöillä jossain määrin samanlaisiin, kuten vaikkapa kehitystehtäviin sidoksissa oleviin tekijöihin (Kuusinen 1995). Lisäksi voidaan kysyä, rakentuu, ja missä määrin, erilaisissa sosialisatioympäristöissä samaa elämänvaihetta elävien yksilöiden elämään tyytyväisyys erilaiselta pohjalta. Kyse on tällöin siitä, poikkeavatko elämänpäiirit ja samalla tyytyväisyyden rakentumisen ainekset toisistaan maaseudulla asuvien ja pääkaupunkiseudulla asuvien välillä

tai perheellisten ja yksin asuvien nuorten aikuisten välillä. Yksilö ei myöskään kuulu vain yhteen mikrotason sosialisaatioympäristöön vaan samanaikaisesti hänelle merkityksellisiä ympäristöjä voivat olla esimerkiksi oma perhe, työyhteisö ja asuinympäristö. Näin ollen voi olettaa, että yksilön tyytyväisyyden kannalta merkityksellisiä asioita olisivat juuri tämän yksilön elämässä merkittävien mikrotason ympäristöjen sisältämät tekijät.

Tyytyväisyyteen tällä hetkellä vaikuttavien tekijöiden lisäksi ei ole syytä unohtaa yksilön aiemman elämänhistorian sosialisaatioympäristöihin kuuluneita merkityksellisiä tekijöitä. Tällaisia aiempaan elämäntapaan kuuluneita nykyisenkin tyytyväisyyden kokemisen kannalta merkittäviä ympäristöjä ovat lapsuuden perheen sekä muiden läheisten sosiaalisten suhteiden muodostamat ympäristöt. Muun muassa Perttulan (1998) nuorten miesten koettuja elämäntapamuutoksia koskeneen tutkimuksen mukaan lapsuuden perheen ja tämänhetkisen elämän välisellä jatkuvuudella on merkitystä aikuisuudessa koettuun elämän tyytyväisyyteen.

Kaiken kaikkiaan kysymyksenasettelun, joka liittyy erityyppisiin sosialisaatioympäristöihin, voi todet saaneen hyvin vähän huomiota aikaisemmissa yleistä elämään tyytyväisyyttä koskeneissa tutkimuksissa. Tästä syystä tässä tutkimuksessa kysytäänkin, löytyykö edellä esitetyn väittämän mukaisesti tähän tutkimukseen osallistuneiden nuorten aikuisten joukosta sellaisia sosialisaatioympäristöjen suhteen toisistaan poikkeavia ryhmiä, joiden elämään tyytyväisyys rakentuisi erilaisten tekijöiden varaan. Tämä tyyppisten ryhmien löytyminen samalla vahvistaisi käsitystä yleisen elämään tyytyväisyyden sosiaalisesti konstruoituneesta luonteesta (Blanchflower & Oswald 2004; Heikkilä 1990; Kainulainen 1998), joskin aiempiin tutkimuksiin verrattuna entistä hienosyisemmällä tavalla.

6 TYYTYVÄISYYSTUTKIMUKSEN HAASTEITA

Yleistä elämään tyytyväisyyttä voi kaiken kaikkiaan pitää hyvinkin laajasti ja monipuolisesti tutkittuna aiheena. Erityisinä tutkimushaasteina on pidetty muun muassa onnellisuuden filosofian pohtimista (de Botton 2003), persoonallisuuden piirteiden (Diener & Lucas 1999) tai elämänlaadun (Campbell et al. 1976) ja elämän tyydyttäväksi kokemisen välisen yhteyden selvittämistä. Myös taloudellisen hyvinvoinnin ja onnellisuuden välinen suhde on varsinkin viimeisinä vuosikymmeninä saanut paljon huomiota (Blanchflower & Oswald 2004). Valtavirran tyytyväisyystutkimukselle tyypillistä on kuitenkin ollut kokonaisten kansakuntien tai kulttuurien edustajien tyytyväisyyden tason ja tyytyväisyyteen vaikuttavien tekijöiden selvittäminen. Tällöin erilaisiin ikäkohortteihin, valtakulttuurin sisällä erilaisiin alakulttuureihin kuuluvien tai erilaisissa sosiaalisuatiympäristöissä elävien yksilöiden tyytyväisyyden rakentumiseen perehtyminen on ollut vähäistä. Tämän tutkimuksen pyrkimyksenä on tiettyyn ikäryhmään kuuluvien yksilöiden tyytyväisyyden rakentumisen selvittäminen. Lisäksi tutkitaan, millainen merkitys erilaisiin alakulttuureihin kuulumisella tai saman ikäryhmän sisällä erilaisissa sosiaalisuatiympäristöissä elämisellä on elämän tyytyväisyyden rakentumisessa. Tässä yhteydessä erilaisiin alakulttuureihin kuuluvien yksilöiden tyytyväisyyden rakentumisen eroja tutkitaan lähinnä miesten ja naisten elämään tyytyväisyyden tekijöitä vertaamalla.

Kokonaisten sukupolvien sosiaalisuatiympäristöissä tapahtuneiden muutosten yhteys elämään tyytyväisyyden rakentumiseen on myös sellainen aihe, jota valtavirran tyytyväisyystutkimuksissa ei ole juurikaan huomioitu. Tarkastelu on yleisimmin jäänyt sen tutkimiseen, millainen merkitys yksilökohtaisilla elämäntapahtumilla on tyytyväisyyden kokemisessa (esim. Veenhoven 1996a). Tästä syystä tämän hetken tyytyväisyystutkimuksen eräänä haasteena voi pitää tarkempaa perehtymistä siihen, millainen vaikutus yhteiskunnallisilla muutoksilla on tyytyväisyyden rakentumiseen. Koska yhteiskunnallisiin muutoksiin sidoksissa olevien elämäntapahtumien merkitys elämään tyytyväisyyden kannalta on riippuvainen siitä, miten ne ajoittuvat henkilön elämässä (Baltes et al. 1980; Elder 1997), on mielekäästä tutkia tiettyä ikäryhmää tai sukupolvea. Tässä tutkimuksessa keskitytään siihen, millainen merkitys 1980- ja 1990-lukujen

vaihteessa yhteiskunnassa voimakkaita muutoksia aiheuttaneella taloudellisella laskukaudella oli sen aikana työelämään astuneen sukupolven tyytyväisyyden rakentumisessa. Ilmiöön pureudutaan lähinnä tutkittavien työhistorian kautta. Olennaista on tällöin tutkia työhistorian ja elämän tyydyttäväksi kokemisen välistä suhdetta sekä sitä, millainen merkitys työllä tai sen puuttumisella on näille nuorille aikuisille yleensä.

7 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT

Tämän tutkimuksen päätavoitteena on ymmärtää suomalaisten nuorten aikuisten yleisen elämään tyytyväisyyden rakentumista. Tutkimuksessa kartoitetaan sekä elämään tyytyväisyyden yleistä tasoa että tyytyväisyyden rakentumisen eroja. Tarkastelu kohdistetaan tekijöihin, jotka vaikuttavat yleiseen elämään tyytyväisyyteen vuonna 1968 syntyneiden nuorten aikuisten ryhmässä. Tutkittavat olivat tutkimushetkellä 32–33-vuotiaita. Lisäksi kysytään, löytyykö tutkimusjoukosta toisistaan poikkeavia alaryhmiä, joiden elämään tyytyväisyyden voidaan katsoa rakentuvan erilaisista tekijöistä. Tässä tutkimuksessa yleiseen elämään tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä tarkastellaan suhteessa laajempaan yhteiskunnalliseen, historialliseen ja sosiaaliseen kontekstiin.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään sitä, millaisten tekijöiden varaan yhden suomalaisen juuri aikuisuuteen ehtineen sukupolven, jonka työelämään astuminen tapahtui syvimmän laman aikana, elämään tyytyväisyys rakentuu. Lisäksi tarkastellaan sitä, eroavatko miesten ja naisten elämään tyytyväisyyden selittäjät toisistaan. Sukupuolen huomioon ottaminen tässä yhteydessä on erityisen merkityksellistä siksi, että aiemmissa tutkimuksissa naisten ja miesten välisiin eroihin ei juuri ole paneuduttu tyytyväisyyttä kartoitettaessa. Eri sukupuolta edustavia vastaajia pidetään tässä tutkimuksessa kahden eri alakulttuurin edustajina. Lisäksi tarkoituksena on analysoida sitä, poikkeavatko erilaisissa sosialisatioympäristöissä elävien nuorten aikuisten elämään tyytyväisyyden tekijät toisistaan.

Tutkimuksessa tarkastellaan myös tutkittavien nuoruuden elämäntilanteisiin liittyvien tekijöiden mahdollista yhteyttä nuorena aikuisuudessa koettuun elämään tyytyväisyyteen. Tutkittavien nuoruusaikaan liittyviä tietoja oli mahdollista saada Maijaliisa Rauste von Wrightin johtaman vuonna 1984 toteutetun nuorison elämäntapoja koskeneen tutkimusprojektin yhteydessä kerätystä aineistosta (ks. esim. Rauste von Wright et al. 1986). Tuona ajankohtana tutkittavat olivat 15–16-vuotiaita. Tällaisia tässä tutkimuksessa hyödynnettyjä nuoruuden elämänvaiheisiin liittyviä tekijöitä ovat tutkittavien koulumenestys, kou-

lutustavoitteet, vanhempien sosiaalinen asema, nuoruusiän asuinpaikka ja nuoruuden elämään tyytyväisyys.

Tutkimusongelmat voidaan täsmentää seuraavasti:

1. Millaiseksi suomalaiset 33-vuotiaat nuoret aikuiset kokevat yleisen elämään tyytyväisyytensä?
2. Mitkä nuoren aikuisen tämän hetkiseen elämänpiiriin (sosiaalisiin suhteisiin, työhön, harrastuksiin, parisuhteeseen/perheeseen) ja elämänselitykseen liittyvät tekijät ovat yhteydessä koettuun yleiseen elämään tyytyväisyyteen?
3. Millainen yhteys nuorten aikuisten työhistorialla on heidän yleiseen elämään tyytyväisyyteensä?
4. Eroavatko miehet ja naiset tyytyväisyyden tekijät toisistaan ja jos eroavat, niin miten?
5. Onko näiden nuorten aikuisten joukossa keskenään poikkeavia ryhmiä, joiden elämään tyytyväisyys rakentuu erilaisista tekijöistä?
  - 5.1 Jos tyytyväisyyden rakentumisen suhteen toisistaan poikkeavia ryhmiä löytyy, niin millaisia nuo ryhmät ovat?
  - 5.2 Millaiset tekijät ovat kussakin ryhmässä merkityksellisiä elämään tyytyväisyyden selittäjiä?

8 TUTKIMUSMENETELMÄT

8.1 Tutkimusjoukon valinta

Tämän tutkimuksen tutkimusjoukko koostuu henkilöistä, jotka osallistuivat suomalaisten nuorten elämänprosesseja koskeneeseen vuonna 1984 Maijaliisa Rauste von Wrightin toteuttamaan tutkimusprojektiin. Vuonna 1984 tutkimusjoukkoon kuului 398 vuonna 1968 syntynyttä 15–16-vuotiasta nuorta kymmeneltä eri paikkakunnalta, viidestätoista eri koulusta. Paikkakunnat ja koulut oli valittu siten, että otokseen tulleet nuoret edustivat kattavasti omaa ikäluokkaansa Suomessa. Tutkittavat täyttivät ensin kyselylomakkeen, minkä jälkeen heidät haastateltiin lomakkeen vastausten pohjalta. Tarkempi selvitys tutkimuksen otoksesta ja menetelmistä on Rauste von Wrightin, Makkosen ja Markkasen (1986) tutkimusraportissa. Tutkimuksen aihepiiri koski monipuolisesti nuorten koko elämänkenttää elämäntavoista ja harrastuksista selviytymisstrategioihin, arvoihin ja tavoitteisiin. Tutkimuksella kartoitettiin myös nuorten sen hetkisen elämän taustatekijöitä, kuten kotioloja ja koulumenestystä sekä itsereflektiotaitoja. (Rauste von Wright 1989; Rauste von Wright et al. 1986.) Tutkimuksessa kerätyn aineiston eräitä muuttujia, kuten koulumenestystä, koulutustavoitteita, elämäntapoja, vanhempien sosioekonomista asemaa, asuinpaikkaa ja nuoruuden elämään tyytyväisyyttä käytetään myös tämän tutkimuksen tulosten analyysissä taustamuuttujina.

Tämän tutkimuksen varsinainen tutkimusjoukko valikoitui vuonna 1984 tutkittujen nuorten sosiaaliturvatunnusten avulla väestörekisteristä saatujen tietojen pohjalta. Tutkituista neljä oli vuoden 2000 alun väestörekisterin tietojen mukaan kuollut, kahdeksan henkilön nykyistä osoitetta ei löytynyt, kymmenen henkilöä oli kadonnut täysin rekisteristä ja kolmentoista osoite oli luovutuskiellossa. Yhden koululuokan sosiaaliturvatunnukset olivat vuosien saatossa kadonneet, eikä heidän osoitteitaan pystytty selvittämään. Jäljelle jäi siten 331:sta entisestä tutkimushenkilöstä koostuva joukko (83 % alkuperäisestä otoksesta), jolle kesällä 2001 lähetettiin uusi kyselylomake. Kesän 2001 aikana 133 kyselylomakkeen saaneista vastasi kyselyyn, minkä jälkeen tutkija pyrki

puhelimitse tavoittamaan vielä vastaamatta jättäneet henkilöt. Tarvittavat puhelinnumerot löytyivät puhelinluetteloista ja puhelinnumerotiedustelusta osoitteiden ja nimen avulla. Kun tutkijan kysyi puhelimessa syytä vastaamatta jättämiseen, suurin osa vetosi kiireeseen ja omaan hajamielisyyteensä. Suhtautuminen kyselyyn oli kuitenkin suurimmaksi osaksi positiivista. Ainoastaan kaksi henkilöä ilmaisi selkeästi tyytymättömyytensä kyselyn sisältöön ja oletettuun omaan osallistumisvelvollisuuteensa. Puhelimella tavoittamisen jälkeen 59 henkilöä vastasi vielä kyselyyn, minkä jälkeen tutkimusjoukkoon kuului 192 henkilöä. Vastausprosentiksi tuli 58 %, jota voidaan pitää pitkäikäistutkimuksessa hyvänä. Tutkittavat olivat kyselyyn vastatessaan 32–33-vuotiaita.

8.2 Aineiston ja perusjoukon vastaavuus

Tutkittavat eroavat tutkimusjoukkona joiltain osin sukupolvensa perusjoukosta. Eron selvittämiseksi vertailtiin tutkittavien koulutustaustaa, sosiaali- luokkaa, asuinpaikkaa ja sukupuolta koko perusjoukkoon.

Taulukko 1 osoittaa, että kyselyyn vastanneet ovat hivenen korkeammin koulutettuja kuin ikäisensä keskimäärin. Otos on siis vinoutunut koulutusra- kenteen osalta jonkin verran ylöspäin. Tämä johtunee siitä, että korkeamman koulutustaustan omaavien tutkittavien on ollut helpompaa vastata pitkään mo- niulotteisia kysymyksiä sisältäneeseen lomakkeeseen kuin vähemmän koulu- tusta saaneiden. Myös niiden joukossa, joiden osoitetta ei väestörekisteristä löytynyt, todennäköisimmin on yhteiskunnallisesti huono-osaisia alhaisen koulutustason omaavia henkilöitä.

TAULUKKO 1 Perusjoukon ja tutkimusjoukon koulutustasojen prosenttijakaumat

Tutkinto	Perusjoukko (%)	Tutkimusjoukko (%)
Perusaste	17	11
Keskiaste	43	41
Korkea-aste	40	48

Lähde: Tilastokeskus, 2002

Taulukosta 2 voidaan puolestaan nähdä, että tutkimukseen osallistuneiden nuorten aikuisten sosioekonominen asema edustaa melko hyvin omaa ikäluok- kaansa. Otos on kuitenkin jonkin verran vinoutunut työntekijän ammattiase- massa toimivien suuntaan. Sen sijaan yrittäjiä ja opiskelijoita on vähemmän kuin ikäluokassaan keskimäärin. Perusjoukkoon ja otokseen kuuluvien kotiäi- tien suhteellinen vertailu oli mahdotonta sen vuoksi, että Tilastokeskus ei täl- laista sosioekonomista asemaa ole huomioinut. On mahdollista että kotiäitejä on sijoitettu esim. opiskelijoiksi, työttömiksi tai tieto on puuttunut.

TAULUKKO 2 Perusjoukon ja tutkimusjoukon sosioekonominen jakauma

Tutkinto	Perusjoukko (%)	Tutkimusjoukko (%)
Yrittäjät	6	2
Ylemmät toimihenkilöt tai johtajat	21	23
Alemmat toimihenkilöt	22	19
Työntekijät	27	37
Kotiäidit	ei luokiteltu	11
Opiskelijat	4	-
Eläkeläiset	2	1
Työttömät	9	7
Tieto puuttuu	9	-

Lähde: Tilastokeskus, 2006a

Taulukossa 3 tarkastellaan vielä tutkimusjoukon ja perusjoukon välisiä asuinpaikan eroja. Taulukosta käy ilmi, että tutkimusjoukkoon kuuluvat nuoret aikuiset asuvat pääasiallisesti samantyyppisillä alueilla kuin heidän ikäluokkansa keskimäärin. Ainoastaan pääkaupunkiseudun ulkopuolisten kasvukeskusten asukkaat ovat jonkin verran yliedustettuina ja pienemmissä kaupungeissa asuvat vastaavasti jonkin verran aliedustettuina tässä otoksessa.

TAULUKKO 3 Perusjoukkoon ja tutkimusjoukkoon kuuluvien asuinpaikkojen jakautuminen

Asuinpaikka	Perusjoukko (%)	Tutkimusjoukko (%)
Pääkaupunkiseutu	24	25
Muut isot kaupungit (yli 80 000 as.)	15	27
Muut kaupungit	28	21
Muu taajama tai maaseutu	33	27

Lähde: Tilastokeskus, 2006b

Sukupuolta koskeva vertailu osoitti, että naiset ovat vastanneet kyselyyn jonkin verran miehiä useammin. Tutkimukseen osallistuneista naisia oli 58 % ja miehiä 42 %.

8.3 Kyselylomake

Varsinainen tutkimusaineisto kerättiin kymmensivuisen kyselylomakkeen avulla (Liite 1). Lomakkeen kysymykset koostuivat lähinnä seitsemästä nuoren aikuisen elämänpiiriin olennaisesti kuuluvasta aihepiiristä, joiden sisältö oli seuraava:

1. Tyytyväisyys nykyiseen elämäntilanteeseen yleisesti sekä erityisesti työssäkäyntiin, sosiaalisiin suhteisiin ja vapaa-ajanviettoon (kysymykset no. 7, 7.1, 7.2, 7.3, 8, 8.1, 8.2, 8.3, 10, 10.1, 10.2, 10.3, 12, 12.1)
2. Itselle tärkeät arvot sekä se, millaiset asiat kokee ihmisille yleensä tärkeäksi (kysymykset no. 13 ja 16)
3. Millaisena näkee oman tulevaisuutensa ja mitkä ovat tulevaisuuteen liittyvät tavoitteet (14, 14.1, 14.2, 15, 15.1)
4. Oma koulutustaso ja työhistoria (17, 18, 18.1)
5. Parisuhde- ja perhehistoria ja tyytyväisyys nykyisiin ihmissuhteisiin ja parisuhteeseen (19, 20, 20.1, 20.2, 21, 21.1, 21.2)
6. Kokemukset omiin ihmissuhteisiin ja lähipiiriin liittyvästä väkivallasta sekä miten suhtautuu itse ongelmatilanteisiin (23, 23.1, 24, 24.1, 24.2, 25, 26, 27)
7. Elämäntavat (28, 28.1, 28.2, 29, 30, 31, 31.1, 31.2, 32, 33, 33.1, 33.2, 34, 35)

Kysymysten muoto vaihteli suljetuista avoimiin kysymyksiin. (Liite 1)

Tutkimuslomakkeen kysymykset pohjautuivat osittain vuoden 1984 tutkimusprojektin lomakkeiden ja haastattelujen kysymyksiin, joita muokattiin aikuisille sopivammiksi. Osittain lomake pohjasi myös aiemmasta tutkimusprojektista poikkeaviin tutkimusintresseihin, joita olivat tutkimushenkilöiden kokemaan elämään tyytyväisyyteen liittyvät seikat eri elämän alueilla. Kyselylomake esitettiin kasvatuspsykologian jatko-opiskelijoilla. Esitettävää pyydettiin vastaamaan nimettöminä kysymyksiin ja kommentoimaan yksittäisiä kysymyksiä sekä kyselylomaketta kokonaisuudessaan. Jatko-opiskelijoita oli tuolloin noin kymmenen henkilöä ja heistä puolet palautti esitutkimuslomakkeen.

Tässä tutkimuksessa päädyttiin postikyselyyn aineistonkeruun välineenä sen vuoksi, että käytössä olleet resurssit olivat rajalliset. Tutkittavien lukumäärä (N=192) ja sijoittuminen ympäri Suomea tekivät haastattelututkimuksen toteuttamisen yhdelle tutkijalle mahdottomaksi. Myös aikaisemmassa tutkimuksessa tutkittavat olivat vastanneet vastaavanlaiseen kyselylomakkeeseen, mikä mahdollisti sen, että tutkittavien nuoruuden elämäntilannetta kuvaavia tietoja voitiin osittain hyödyntää. Vaikka kyselylomakkeen käyttöön liittyy myös useita heikkouksia, kuten kysymysten väärin ymmärtämisen mahdollisuus tai se, kuinka huolellisesti kysymyksiin vastataan, voidaan lomakkeen käyttöä sen tehokkuuden vuoksi pitää tässä perusteltuna (Hirsjärvi et al. 2000).

8.4 Yleisen elämään tyytyväisyyden mittaaminen

Tässä tutkimuksessa yleistä elämään tyytyväisyyttä on mitattu kyselylomakkeen kysymyksellä "Oletko tyytyväinen nykyiseen elämäntilanteeseesi?". Vastausvaihtoehdoiksi oli annettu neljäportainen asteikko, jonka ääripäät ovat erittäin tyytymätön ja erittäin tyytyväinen (Liite 1, kysymys nro 7).

Yleistä elämään tyytyväisyyttä mitattaessa yksittäisillä kysymyksillä saadut vastaukset ovat osoittautuneet yhtä luotettaviksi kuin useita ulottuvuuksia sisältävillä kysymyssarjoilla, syvähaastatteluilta tai projektiivisillä testeillä tehdyt mittaukset (Diener 1994; Veenhoven 1996a). Haastattelutilanteissa vastaajilla on kuitenkin taipumusta hivenen yliarvioivat omaa tyytyväisyyttään, joten Veenhovenin (1996a) mukaan postitettu kysely, jossa tyytyväisyyttä on kysytty 4-5 -portaista asteikkoa käyttävillä kysymyksillä, tuottaisi luotettavimmat tulokset.⁶

Aikaisemmissa tutkimuksissa on myös todettu, että yleistä elämään tyytyväisyyttä voidaan mitata yksiulotteisella asteikolla. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimushenkilöiltä on kysytty yksi yleistä tyytyväisyyttä mittaava kysymys, josta saatu vastaus on osoittautunut luotettavaksi elämään tyytyväisyyden mittaajaksi (Diener 1994). Muun muassa Andrews ja Withey (1976) kehittämä yleistä tyytyväisyyttä mittaava skaala on tutkimuksissa laajalti käytetty (Diener 1994). Tutkimushenkilöiltä kysytty kysymys on tällöin ollut: "Miltä elämäsi tuntuu kokonaisuutena?". Kysymykseen on annettu seitsemän vastausvaihtoehtoa, jotka vaihtelevat 'ihanasta' (delighted) 'kauheaan' (terrible) (Andrews & Withey 1976). Toinen vastaavasti käytetty tutkimuskysymys on ollut "Kuinka tyytyväinen olet elämääsi kokonaisuutena tällä hetkellä?", johon vastaaja on saanut valita tuntemustaan vastaavan luvun numeroskaalasta 1-7 (esim. Campbell et al. 1976). Kysymystä "Oletko tyytyväinen nykyiseen elämäntilanteeseesi?" pidetään tässä tutkimuksessa vastaavasti elämään tyytyväisyyttä luotettavasti mittaavana kysymyksenä.

Yleistä tyytyväisyyttä kartoittavan yksittäisen kysymyksen luotettavuudesta ilmiön mittaajana kertoo tässä tutkimuksessa myös se, että tyytyväisyyden eri ulottuvuuksista muodostetun summamuuttujan, joka koostuu muuttujista 1) tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin, 2) tyytyväisyys parisuhteeseen, 3) viihtyvyys työssä ja 4) yleinen tyytyväisyys, sisäinen konsistenssi oli suhteellisen hyvä, Alfa-kertoimen arvo oli 0,620. Summamuuttujan voi katsoa kuvaavan tutkittavien kokonaistyytyväisyyden tilaa, minkä mukaan se myös nimettiin. Kuten alla olevasta taulukosta 4 voidaan lukea, tutkittavien kokonaistyytyväisyyttä kuvaava summamuuttuja on myös merkitsevästi tai lähes merkitsevästi yhteydessä useimpiin samoihin kyselylomakkeen muuttujiin, kuin yleistä tyytyväisyyttä mittaava kysymys (vrt. Taulukko 7, luku 8.2).

⁶ Käytössä on myös 10-portaisia tai 100-portaisia asteikoita. 100-portaista asteikkoa on käytetty esim. Markku Ojasen MTV3:n onnellisuusbarometriin tekemässä mittauksessa (<<http://www.markkuojanen.com/pages/psykologia/onnellisuus/onnellisuusbarometri.php>> 12.6.2006)

TAULUKKKO 4 Tutkittavien kokonaistyytyväisyyttä kuvaavaan summamuuttujaan yhteydessä olevat koko aineiston muuttujat (χ^2 -analyysi)

Muuttuja	χ^2	p
Siviilisääty	$\chi^2(6) = 23.545$	.000
Parisuhdehistoria	$\chi^2(6) = 38.113$	.000
Onko lapsia	$\chi^2(2) = 7.545$	.023
Koulutustaso	$\chi^2(6) = 14.805$	.022
Toimenkuva sosiaaliluokittain	$\chi^2(6) = 10.669$	.099
Tupakointi	$\chi^2(4) = 8.564$	.073
Alkoholin käyttö	$\chi^2(8) = 20.799$	.008
Vapaa-ajan aktiivisuus	$\chi^2(4) = 20.398$	.000
Tulevaisuuden kokeminen	$\chi^2(4) = 43.456$	.000

Varsinaisessa tutkimusanalyysissä elämään tyytyväisyyden mittarina on kuitenkin siis käytetty yleistä elämään tyytyväisyyttä mittaavaa yksittäistä kysymystä: "Oletko tyytyväinen nykyiseen elämäntilanteeseesi?".

8.5 Aineiston analysointi ja käytetyt tilastolliset menetelmät

Tutkimusaineistona tässä tutkimuksessa toimivat siis kymmensivuiseen kyselylomakkeeseen kirjatut vastaukset, jotka kerättiin tutkittavilta (N=192) syksyllä 2001. Tämän lisäksi mukaan on poimittu joitakin muuttujia vuonna 1984 kerätystä tutkimusaineistosta. Tällaisia vuoden 1984 aineistosta mukaan otettuja muuttujia ovat tutkittavien koulumenestys, koulutustavoitteet, vanhempien sosiaalinen asema, nuoruusiän asunpaikka ja nuoruuden elämään tyytyväisyys. Tuloksen alkupuolella raportoiduissa analyysissä käytetyt sellaiset muuttujat, kuten siviilisääty, parisuhdehistoria, onko lapsia, koulutustaso, viihtyvyys työpaikassa, tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin ja parisuhteeseen sekä tulevaisuuden kokeminen, ovat lähes suoraan kyselylomakkeen suljettujen kysymysten perusteella tehtyjä. Esimerkiksi kaikki tyytyväisyyttä koskevat kysymykset ovat olleet lomakkeessa valmiiksi luokiteltuja likert-asteikollisia muuttujia, joita on voinut käsitellä sellaisenaan. Samoin yllä mainittuja muita suljettuja kysymyksiä on voinut hieman muokattuina käsitellä suoraan järjestysasteikollisina muuttujina. Joitakin muuttujia piti kuitenkin mielekkään tilastollisen analysoinnin mahdollistamiseksi joko yhdistellä tai muokata.

8.5.1 Kvantitatiivisten muuttujien rakentaminen ja summamuuttujien muodostaminen

Seuraavassa kuvaan uusien muuttujien rakentamista sekä summamuuttujien muodostamista.

Tutkittavien elämäntapoja kartoitettiin yhden suljettuja ja avoimia kysymyksiä sisältäneen kokonaisuuden avulla (Liite 1, kysymykset nro 28–35). Tässä yhteydessä tiedusteltiin tutkittavien tupakointia ja alkoholin käyttöä yleensäkin sekä mahdollisen käytön määrää. Näiden lisäksi kysyttiin tutkittavien mahdollisesta huumeiden käytöstä ja erityisistä elämäntavoista. Varsinaisen 'elämäntapa' -muuttuja muodostettiin tutkittavien raportoiman tupakoinnin ja alkoholin käytön perusteella (Liite 1, kysymykset nro 28 ja 31). Ne henkilöt, jotka eivät tupakoineet tai käyttäneet alkoholia lainkaan luokiteltiin terveitä elämäntapoja noudattaviksi. Tutkittavista ne, jotka joko tupakoivat tai käyttivät alkoholia, luokiteltiin väliryhmään kuuluviksi. Sekä tupakoivat että alkoholia käyttävät henkilöt luokiteltiin epäterveitä elämäntapoja noudattaviin. Kaikki tutkimuksen toteuttamishetkellä huumeita käyttävät tutkittavat kuuluivat tupakointi- ja alkoholikäyttötottumustensa perusteella jo valmiiksi epäterveitä elämäntapoja noudattavien ryhmään. Heidän lukumääränsä tässä aineistossa on kuitenkin hyvin pieni, vain kolme henkilöä ilmoitti huumeiden käytöstä.

'Ammattiasema' -muuttuja muodostettiin tutkimushenkilöiden ilmoittaman nykyisen toimenkuvan perusteella (Liite 1, kysymys nro 6.1). Ammattiasemat luokiteltiin ensin Tilastokeskuksen vuoden 2001 määrittelemien ammattiluokituksen mukaisesti. Tämän jälkeen ammattiluokat määriteltiin kuuluviksi joko ylempiin toimihenkilöihin tai johtajiin, alempiin toimihenkilöihin tai työntekijöihin. Tämän lisäksi muodostettiin vielä kotiäitien ja työttömien luokat. Sosiaaliluokkiin on usein määritelty kuuluvaksi vielä yrittäjien ja opiskelijoiden luokat (esim. Kainulainen 1998), mutta tässä tutkimuksessa näihin luokkiin kuuluvien tutkittavien määrä jäi niin pieneksi, että kyseisiä luokkia ei analyysissä käytetty. Tutkittavilta kysyttiin myös heidän varsinaista koulutuksellista ammattiaan, mutta jatkoanalyysissä päädyttiin nykyisen ammattiaseman käyttöön sen vuoksi, että sen katsottiin edustavan tutkittavien sen hetkistä vallitsevaa elämäntilannetta paremmin. Tutkittavien nykyisen toimenkuvan ja koulutuksellisen ammatin välillä selkeimmin muista eroavan ryhmän muodostivat kotiäidit. Heistä ammatikseen 'kotiäidin' ilmoitti ainoastaan neljä naista (2 %). Nykyiseksi toimenkuvakseen 'kotiäidin' ilmoitti 21 naista (11 %). Näiden todennäköisesti äitiyslomalla tai hoitovapaalla olevien 'kotiäitien' koulutustausta ei poikennut koko tutkimusjoukon koulutustaustasta.

Tulosten analyysissä käytettiin myös sosialisatioympäristössä tapahtuvaa väkivaltaa kuvaavaa summamuuttujaa. Se muodostettiin kahden seurassa väkivallan kokemista mittaavan kysymyksen pohjalta: "Oletko parisuhteessa koskaan joutunut kokemaan henkistä tai fyysistä väkivaltaa?" (Liite 1, kys. nro 23), ja "Oletko perhe- tai kaveripiirissä joutunut koskaan olemaan läsnä tilanteessa, jossa on esiintynyt henkistä tai fyysistä väkivaltaa?" (Liite 1, kys. nro 24) avulla. Nämä kaksi muuttujaa korreloivat suhteellisen voimakkaasti keskenään ($r=0.513$; $N=188$; $p<.000$), joten niiden yhdistäminen summamuuttujaksi oli mielekäästä. Muodostetun summamuuttujan sisäinen konsistenssi oli riittävän korkea ($\alpha=0.677$).

Tutkittavien vapaa-ajan harrastuksia kartoitettiin kyselylomakkeessa neljätoistakohtaisella kysymyksellä (Liite 1, kys. nro 11). Harrastusosioiden tar-

kastelu aloitettiin korrelaatiomatriisin analyysillä. Siitä kävi ilmi, että kysytyt harrastukset korreloivat erittäin heikosti keskenään ($r < 0.3$). Pääakseli-rotation yhteydessä kävi myös ilmi, että eri harrastusten kommunaliteetit jäivät analyysissä alhaiseksi (suurin osa alle 0.2). Myös faktoreiden pohjalta tehtyjen summamuuttujien sisäiset konsistenssit jäivät mataliksi ($\alpha < 0.50$). Näin faktoroinnin perusteella tehtyjen summamuuttujien muodostamisesta luovuttiin ja päädyttiin ratkaisuun, jossa harraskysymyksistä muodostettiin yleistä aktiivisuutta kuvaava summamuuttuja. Summamuuttuja muodostettiin siten, että kaikkien harrastusten määrät laskettiin yhteen, minkä jälkeen ne jaettiin harrastusmahdollisuuksien lukumäärällä. Ristiintaulukointia ja Khin neliö -testausta vaativissa analyysissä käytettiin tässä kolmeluokkaista muuttujaa. Pienen summapistemäärän saaneet henkilöt luokiteltiin yleisesti vähän aktiivisiksi ja korkean pistemäärän saaneet erittäin aktiivisiksi. Keskimäinen luokka nimettiin jonkin verran aktiivisiksi. Regressioanalyysiä suoritettaessa ei käytetty tätä luokitusta vaan varsinaisia summapistemääriä.

Tutkittavien kotiseudulleen jäämistä tai sieltä muuttamista kuvaava muuttuja 'onko muuttanut' muodostettiin vuoden 1984 kyselylomakkeessa ilmoitettua kotipaikkakuntaa ja tämän tutkimuksen kyselylomakkeen kotikuntaa koskevien tietojen avulla (Liite 1, kys. nro 4). 'Ei muuttaneiksi' määriteltiin sellaiset henkilöt, jotka edelleen asuivat samalla paikkakunnalla tai korkeintaan 50 kilometrin etäisyydellä nuoruuden kotipaikastaan. Tällaisten henkilöiden katsottiin fyysisesti edelleen asuvan kotiseudullaan. Kaikki loput tutkittavat määriteltiin muuttaneiksi.

Tulosten analysoinnissa käytettyjä muita tutkittavien nuoruuden vaiheisiin liittyviä muuttujia ovat olleet muun muassa tutkittavien nuoruuden koulumenestys ja koulutustavoitteet. Nuoruuden koulumenestyksellä tässä tapauksessa tarkoitetaan vuonna 1984 kerätystä aineistosta saatua yhdeksännen luokan joulutodistuksen keskiarvon perusteella tehtyä luokittelua. Mikäli keskiarvo on ollut 4,0–5,9 koulumenestys luokiteltiin heikoksi, 6,0–6,9 keskiarvo määriteltiin välttäväksi, 7,0–7,9 tyydyttäväksi, 8,0–8,9 hyväksi, ja 9,0–9,9 erinomaiseksi.

Myös tutkittavien nuoruuden koulutustavoitteet saatiin vuonna 1984 kerätystä aineistosta, jossa tutkittavat olivat nimenneet koulutustavoitteensa neliportaisesti peruskoulusta korkeakouluun tai yliopistoon.

8.5.2 Tutkittavien arvomaailmaa kuvaavat summamuuttujat

Tutkittavien arvomaailmaa selitettiin viisitoista erilaista arvoväittämää sisältävillä kysymyksillä, jossa vastausvaihtoehdot vaihtelivat neliportaisesti 'ei ollenkaan tärkeästä' 'hyvin tärkeään' (Liite 1, kys. nro 13). Arvoväittämösioiden analysointi aloitettiin korrelaatioiden (Liite 2) tarkastelulla. Sen perusteella kaksi muiden kanssa korreloimatonta muuttujaa (työssä suoriutuminen ja uskonnollinen vakaumus) jätettiin faktoritarkastelusta pois. Työssä suoriutumista ja uskonnollista vakaumusta käytettiin kuitenkin myöhemmässä analyysissä

erillisinä yksittäisinä osioina niiden oletetun yleisen merkityksellisyyden vuoksi.

Jäljelle jääneet kolmetoista arvoväittämää analysoitiin varimax-rotatointua pääakseli-faktorointia käyttäen. Muodostuneista faktoreista mukaan otettiin ne, joiden ominaisarvot ylittivät 1:n. Tällä perusteella päädyttiin neljän faktorin mukaan ottamiseen. Kultakin faktorilta kärkimuuttujiksi valittiin muuttujat, jotka olivat latautuneet faktorille vähintään 0.3 arvoisesti (Liite 3). Näistä neljästä faktoriulottuvuudesta muodostettiin faktoreiden kärkimuuttujien mukaisesti neljä summamuuttujaa, joita myöhemmin käytettiin varsinaisessa tutkimustulosten analysoinnissa. Näin muodostettujen summamuuttujien tulkinta osoittautui melko yksiselitteiseksi. Kunkin muuttujan latausarvo näkyy alla olevissa taulukoissa.

Ensimmäiselle faktorille latautuneet väittämät koskivat lähinnä yleismaailmallisia humaaneja arvoja, joten faktori nimettiin niiden mukaisesti (Taulukko 5). Yleismaailmallisia humaaneja arvoja sisältäneen summamuuttujan sisäinen konsistenssi muodostui korkeaksi ($\alpha=0.831$).

TAULUKKO 5 Yleismaailmallisia humaaneja arvoja kuvaava summamuuttuja

Muuttuja	Faktorilataus
Ihmisoikeuksien puolesta toimiminen	.88
Maailman rauha ja maailman ongelmien ratkaiseminen	.81
Ympäristöongelmien ratkaiseminen	.65

Kuten taulukosta 6 voidaan lukea, toiselle faktorille latautuneet muuttujat koskivat lähinnä materialistisia arvoja, minkä mukaan se myös nimettiin. Tämän summamuuttujan sisäinen konsistenssi oli suhteellisen korkea ($\alpha=0.679$).

TAULUKKO 6 Materialistisia arvoja kuvaava summamuuttuja

Muuttuja	Faktorilataus
Korkea elintaso	.85
Raha/omaisuus	.78
Riittävä toimeentulo	.30

Taulukon 7 mukaisesti kolmanteen summamuuttujaan sisältyi lähinnä perheeseen ja terveyteen liittyviä väittämiä. Tämän summamuuttujan sisäinen konsistenssi oli hivenen muita heikompi, mutta kuitenkin riittävän korkea ($\alpha=0.604$), jotta sitä voitiin hyödyntää jatkoanalyysissä.

TAULUKKO 7 Perheeseen ja terveyteen liittyviä arvoja kuvaava summamuuttuja

Muuttuja	Faktorilataus
Hyvät perhesuhteet	.63
Pitkä ja hyvä elämä	.56
Hyvä terveys	.56
Läheiset ja turvalliset ihmissuhteet	.38

Kuten taulukosta 8 voidaan lukea, neljänteen ulottuvuuteen sisältyvät muuttujat koskivat lähinnä itsensä toteuttamista ja yleistä sosiaalista hyväksyntää kuvaava arvoja, joiden mukaan summamuuttuja nimettiin. Kyseistä summamuuttujaa voi pitää sisäisesti riittävän yhtenäisenä ($\alpha=0.615$).

TAULUKKO 8 Itsensä toteuttamiseen ja yleiseen hyväksyntään liittyviä arvoja kuvaava summamuuttuja

Muuttuja	Faktorilataus
Mahdollisuus solmia uusia tuttavuuksia	.86
Sosiaalinen hyväksyntä ja arvostus	.46
Mahdollisuus harrastuksiin ja itsensä toteuttamiseen	.36

8.5.3 Avointen vastausten kvalitatiivinen analyysi

Vaikka tulososan alkupuolella raportoiduissa analyyseissä käytetyt muuttujat ovat siis pääasiallisesti suoraan kyselylomakkeen suljettujen kysymysten valmiiden numeeristen koodausten perusteella tehtyjä, erityisesti luvussa 9.5 tehdyt analyytit perustuvat pääasiallisesti avoimien kysymysten avulla saatuun tietoon. Tässä yhteydessä analyysi siirtyy kvantitatiivisesta tarkastelusta kvalitatiiviseen, sisällön analyttiseen ja aineistolähtöiseen tarkasteluun (ks. esim. Tuomi & Sarajärvi 2003). Yleisen elämään tyytyväisyyden rakentumisessa keskenään poikkeavien ihmisryhmien etsintä on tosin ensin suoritettu ryhmittelyanalyysin avulla (cluster analysis; Ward's method), joka tehtiin numeerisiksi koodattujen suljettujen vastausten välisten korrelaatioanalyysien pohjalta.

Avointen vastausten luokittelussa on käytetty laadullista ja määrällistä analyysitapaa toisiaan täydentävästi (ks. esim. Syrjälä et al. 1994).

Tutkittavien antamien avointen vastausten tarkemmassa analyysissä ja tulkinnassa keskeistä on sosiaalisen konstruktionismin periaatteille perustuva tulkintatapa, jossa tieto nähdään sosiaalisesti konstruoituna, kulttuurisesti avautuvana sekä aikaan ja paikkaan sidottuna (esim. Gergen 1999). Koska kielelliset kuvaustavat ovat aina osa sosiaalista prosessia ja vuorovaikutusta, kertoo tutkittavien vastauksissaan käyttämä kieli sekä vastausten perusteella tehty analyysi aina jotain siitä, mitä tutkittavat ja tutkija kulloinkin pitävät keskeisenä (Gergen 1996,1999). Vastauksiin kirjoitettu teksti toimii samalla sekä todellisuuden ylläpitäjänä että väistämättä joidenkin asioiden vastauksista pois jäädessä muuntaa sitä vastaajan haluamaan suuntaan (Berger & Luckmann 1995).

Tässä tapauksessa ei siten pidetä olennaisena sellaisten asioiden, kuten tutkittavien vastauksissaan pois jättämien asioiden tai vastausten suoran kuvautumisen todellisuuteen pohtimista. Tarkastelun piiriin eivät myöskään kuulu vastaajien syvemmät psykologiset motiivit. Tässä pitäydyn ennen kaikkea siihen, mitä tutkittavat itse kyselylomakkeen vastauksissa omasta elämästään kertovat. Tällöin tavoitteena on juuri näille ihmisille 'äänen antaminen', jotta kävisi ilmi se, millaisia asioita he pitävät riittävän merkityksellisinä esiin tuotaviksi ja toisaalta millaisilta nuo merkitykset kunkin elämässä näyttävät.

9 ELÄMÄÄN TYYTYVÄISYYDEN TEKIJÄT - TULOKSIA JA TULKINTAA

Tulosten raportoinnissa edetään tutkimusongelmien logiikan mukaisesti siten, että ensin pyritään vastaamaan ensimmäiseen tutkittavien yleistä tyytyväisyyden tasoa koskevaan tutkimusongelmaan. Tämän jälkeen edetään niiden tekijöiden tarkasteluun, jotka ovat yhteydessä tutkimukseen osallistuneiden nuorten aikuisten yleiseen elämään tyytyväisyyteen. Omana lukunaan tarkastellaan tutkittavien työhistorian ja yleisen elämään tyytyväisyyden välistä yhteyttä. Koko ryhmää koskevien tarkastelujen jälkeen paneudutaan eri sukupuolta olevien henkilöiden tyytyväisyyden rakentumisen eroihin. Viimeisessä tulosluvussa perehdytään viidennen tutkimusongelman mukaisesti siihen, erottuuko tutkimusjoukosta ryhmiä, jotka eroavat tyytyväisyyden rakentumisessa. Lisäksi paneudutaan siihen, millaisia nuo ryhmät ovat ja mitkä tekijät ovat merkityksellisiä eri ryhmiin kuuluvien nuorten aikuisten elämään tyytyväisyyden rakentumisessa.

9.1 Yleinen elämään tyytyväisyys

Seuraavaksi paneudutaan tutkittavien yleisen elämään tyytyväisyyden kokemisen tasoon (1. tutkimusongelma). Tähän tutkimukseen osallistuneista nuorista aikuisista elämänsä melko tyytyväisiä kertoi olevansa 59%. Elämänsä erittäin tyytyväisiä oli 30 % tutkittavista. Erittäin tai jonkin verran tyytymättömiä tutkittavista oli 11 % (N=192). Tulokset ovat samansuuntaisia aiempien tutkimusten kanssa (Allardt 1976; Heikkilä 1990; Kainulainen 1998; Torvi & Kiljunen 2005). Kun verrataan tämän tutkimuksen tuloksia muihin koko väestön tyytyväisyyden tasoa koskeneisiin tuloksiin, on kuitenkin huomioitava, että tämän tutkimuksen otoksen koko ei ole kovin suuri. Näin ollen vertailuja voi pitää lähinnä suuntaa antavina.

Kaiken kaikkiaan mielenkiintoista kuitenkin on, että vain yhtä ikäryhmää koskeva tulos on samankaltainen koko suomalaista väestöä koskevien tyytyväisyyskartoitusten kanssa. Tästä tuloksesta ei voida kuitenkaan vetää sellaista johtopäätöstä, että kaikki ikäryhmät tai sukupolvet olisivat keskenään yhtä onnellisia. Ainostaan voidaan todeta, ettei tämä 33-vuotiaiden ryhmä näyttäisi olevan sen onnettomampi kuin koko väestö keskimäärin. Tulos ei siten tue kansainvälisissä tutkimuksissa havaittua trendiä, jonka mukaan kolmekymppiset olisivat muita ikäryhmiä onnettomampia (Helliwell 2001).

Kiinnostavaa on, että tyytyväisyyden taso ei näytä muuttuneen viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana. Esimerkiksi Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksia koskeneen tutkimuksen tuloksissa suomalaisista 'hyvin' tai 'melko onnellisia' oli yhteensä 91 %. Kansalaisten perusonnellisuus ei näytä siten olevan mitenkään erityisesti riippuvainen esimerkiksi yhteiskunnallisista nousu- tai laskukausista, eikä nykyinen postmoderni aika näytä tehneen ihmisiä aikaisempaa onnettomammiksi tai onnellisemmiksi. Tutkimuksissa onkin todettu, että esimerkiksi yleisellä varallisuustason nousulla tai laskulla tietyn tyydyttävän tulotason saavuttamisen jälkeen ei olisi merkitystä yleisen tyytyväisyyden kokemisessa (Layard 2003).

Syytä siihen, miksi yhteiskunnallisten olojen muuttumisella näyttäisi olevan melko pieni merkitys yksilön kokemassa elämään tyytyväisyydessä, voidaan etsiä myös ihmisille tyypillisestä sopeutumiskyvystä ja tottumisesta vallitseviin oloihin. Joko henkilökohtaisessa elämässä tai yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten jälkeen yksilön hetkellisesti noussut tai laskenut tyytyväisyyden taso useimmiten palaa aikaisemmalle tasolle (Layard 2003; Lucas et al. 2003; Myers & Diener 1995).

Yllä raportoitu nuorten suomalaisten aikuisten tyytyväisyyden tasoa kartoittanut tulos on lähes identtinen myös Yhdysvalloissa useiden vuosikymmenten aikana toteutettujen tyytyväisyyskartoitusten kanssa. Esimerkiksi vuonna 1975 Yhdysvalloissa elämäänsä melko tyytyväisiä oli 55 %, ja erittäin tyytyväisiä 32 % kansakunnasta. Vuonna 1996 vastaavat osuudet olivat 58 % ja 31 %. (Layard 2003). Tuloksia voitaneen joltain osin selittää suomalaista ja yhdysvaltalaista yhteiskuntaa pitemmän aikaa yhdistäneiden tekijöiden merkittävällä vaikutuksella. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi riittävä aineellinen hyvinvointi, sosiaalinen tasa-arvoisuus, poliittisen vapaus ja tiedonsaanti. Edellä mainittujen tekijöiden onkin todettu selittävän 78 % elämään tyytyväisyyden varianssista 22 maan vertailututkimuksessa (Veenhoven 1996a).

Naisten ja miesten välillä elämään tyytyväisyydessä ei ollut eroja aikaisempien tyytyväisyyskartoitusten tavoin (Argyle & Martin 1991; Myers & Diener 1995; Torvi & Kiljunen 2005).

9.2 Elämään tyytyväisyyden selittäjät

Seuraavaksi tarkastellaan yleiseen elämään tyytyväisyyteen yhteydessä olevia tekijöitä, jotka liittyvät tutkimushenkilöiden elämänpiiriin ja elämänhistoriaan (2. tutkimusongelma). Yhteyttä on etsitty pääasiallisesti ristiintaulukoinnin ja Khin neliö -testin avulla. Näin on toimittu siksi, että muuttajat ovat kovin eritasoisia: niiden joukossa on sekä luokittelu-, että järjestysasteikollisia muuttajia. Tällaisen muuttajajoukon analysointiin ristiintaulukointi ja Khin neliö -testaus sopivat muita yhteyksien etsimiseen tarkoitettuja analyysimenetelmiä paremmin (Argyrous 1997).

Yhteyksien etsimisen lisäksi tarkastellaan tyytyväisyyden tekijöiden selitysosuutta yksilöiden välisistä elämään tyytyväisyyden eroista. Tilastollisena menetelmänä tässä on regressioanalyysi. Vaikka regressioanalyysi vaatii yleensä vähintään järjestysasteikollisia muuttajia, aineiston luokitteluasteikollisten muuttajien mukaan ottaminen onnistui niin kutsutun *dummy-coding* menetelmän avulla (Munro 2001).

Seuraavat taulukossa 9 mainitut muuttajat ovat ristiintaulukoinnin ja Khin neliö -testin mukaan yhteydessä yleiseen elämään tyytyväisyyteen, jota mitattiin kysymyksellä: "Oletko tyytyväinen nykyiseen elämäntilanteeseesi?" Tarkempi taulukko kaikista tässä yhteydessä analysoiduista nuorten aikuisten elämänpiiriin liittyvistä muuttajista on liitteessä 4.

Kunkin muuttujan perään on merkitty se kysymyslomakkeen kysymys, johon annettuun vastaukseen muuttaja perustuu. Mikäli muuttaja on muodostettu summamuuttujana useamman kuin yhden kysymyksen perusteella tai se perustuu avoimeen vastaukseen, on muuttujan tarkempi muodostaminen selostettu luvussa 8.5.1. Tämä menettely koskee myös tulososassa myöhemmin käsiteltäviä muuttajia. Samoin tulososan myöhemmissä analyyseissä käytettyjen vuonna 1984 kerätyn aineiston muuttajien operationalisointi on tarvittaessa selostettu edellä mainitussa luvussa.

Taulukko 9 osoittaa, että hyvin monenlaiset muuttajat ovat yhteydessä yleiseen elämään tyytyväisyyteen. Kaikkein voimakkainta yhteys on siviilisäädellä, parisuhdehistorialla, toimenkuvalla, työpaikassa viihtyvyydellä, parisuhteeseen tyytyväisyydellä, tulevaisuuden kokemisella sekä tupakoimattomuudella.

TAULUKKO 9 Yleiseen elämään tyytyväisyyteen tilastollisesti merkitsevästi* yhteydessä olevat muuttujat (χ^2 -analyysi)

Muuttuja (kysymysnumero)	χ^2	p
Siviilisääty (5)	$\chi^2(6) = 33.566$	.000
Parisuhdehistoria (19)	$\chi^2(6) = 25.166$	.000
Tyytyväisyys parisuhteeseen (21)	$\chi^2(4) = 30.174$	.000
Onko lapsia (20)	$\chi^2(2) = 7.545$	.023
Koulutustaso (17)	$\chi^2(6) = 14.805$	.022
Ammattiasema sosiaaliluokittain (6.1)	$\chi^2(6) = 25.754$	.000
Viihtyvyys työpaikassa (8)	$\chi^2(4) = 39.861$	.000
Tupakointi (28)	$\chi^2(4) = 21.963$	.000
Alkoholin käyttö (31)	$\chi^2(8) = 18.853$	.016
Vapaa-ajan aktiivisuus (11)	$\chi^2(4) = 12.441$	.014
Tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin (10)	$\chi^2(4) = 16.636$	.002
Tulevaisuuden kokeminen (14)	$\chi^2(4) = 104.998$	.000

* Tässä tutkimuksessa merkitsevyyden rajaksi on asetettu $p < .05$.

Yleisen tyytyväisyyden kokemisen vaihtelusta noin viidesosa (21 % ; $p < .000$) selittyy analyysin mukaan parisuhteeseen liittyvillä tekijöillä ja parisuhteeseen liittyvät tekijät ovat muutenkin suurin tyytyväisyyteen sidoksissa oleva tekijäryhmä. Kuten taulukosta 9 voi lukea, tällaisia parisuhteeseen liittyviä tekijöitä ovat siviilisääty, parisuhdehistoria ja parisuhdetyytyväisyys (kysymykset 5, 19 ja 21). Näistä kolmesta tekijästä suurin yksittäinen selitysosuus (16 %; $p < .000$) on parisuhdetyytyväisyydellä. Tulos on samansuuntainen aiemmissä tutkimuksissa saatujen tulosten kanssa. Muun muassa naimisissa ololla ja toimivalla parisuhteella on todettu olevan merkitystä tyytyväisyyden kokemisessa (Blanchflower & Oswald 2004; Myers & Diener 1995).

Parisuhdetyytyväisyyden syitä kysyttäessä vastaajien joukossa (N=113) tyytyväisyyden tärkeimmiksi syiksi nähtiin sellaiset tekijät kuin "toimiva parisuhde" (40 %), "puolison sopivat ominaisuudet" (21 %), ja "rakkaus ja luottamus" (20 %). Toimivasta parisuhteesta kertovat muun muassa sellaiset vastaukset kuin "Emme juurikaan riitele, suhde toimii hienosti vaikka emme kerkiä keskittymään toisiimme" tai "Molemmilla on kyky tehdä kompromisseja vaihtuvissa tilanteissa". Puolison sopivista ominaisuuksista puolestaan kertovat vastaukset, kuten "Kiltti ja luotettava mies" tai "Loistava puoliso, ymmärtäväinen ja kärsivällinen". Rakkauden ja luottamuksen merkitystä korostavissa vastauksissa todetaan yksinkertaisesti, että "Minun ja mieheni välillä rakkaus on kaiken A ja O" tai, että "Rakkaus ja luottamus säilynyt edelleen".

Toiseksi tärkeimpänä tyytyväisyyttä selittävänä tekijäryhmänä ovat työhön liittyvät tekijät. Ammattiaseman ja työpaikassa viihtyvyyden yhteinen selitysosuus tyytyväisyyden vaihtelusta on noin 18 % ($p < .000$) (kysymykset 6.1 ja 8). Todennäköisesti koulutustason ja ammattiaseman välisestä vahvasta korrelaation takia (Liite 5), koulutustason lisääminen analyysiin ei lisännyt tekijä-

ryhmän selitysosuutta lainkaan. Koulutustason erillinen selitysosuus tyytyväisyyden erojen tarkastelussa on kuitenkin noin 5% ($p < .001$).

Kun tutkimishenkilöiltä kysyttiin syitä työssä viihtymiseen, tärkeimmiksi tekijöiksi nousivat työn mielekkyys ja työyhteisössä viihtyminen. Työn mielekkyyttä piti tärkeänä viihtymiseen vaikuttajana 66 % tähän kysymykseen vastanneista henkilöistä ($N=145$). Tällaisia työn mielekkyyteen viittaavia vastauksia olivat esimerkiksi seuraavanlaiset kommentit: "Teen koulutustani vastaavaa työtä, joka on mielenkiintoista, haastavaa ja vaihtelevaa" tai "Työni on monipuolista ja vastuualueita on suhteellisen riittävästi". Tämän lisäksi 55 % mainitsi työyhteisössä viihtymisen, mistä kertovat seuraavat vastaukset: "Työpaikan ihmissuhteet ovat hyvät" tai "Työpaikassani on hyvä, avoin ilmapiiri ja todella hyvät työkaverit". Muiden vastausluokkien osuudet olivat useita kymmeniä prosentteja näitä kahta pienempiä (vastaajat saivat luetella useampia vaikuttajia).

Yllä kuvattu tulos on yhdensuuntainen aiempien tutkimusten tulosten kanssa, joiden mukaan ammattiasemalla sekä työn merkityksellisyydellä ja vaihtelevuudella on merkitystä yleisen elämään tyytyväisyyden kokemisessa (Argyle & Martin 1991; Blanchflower & Oswald 2004; Torvi & Kiljunen 2005).

Kolmanneksi tärkein tyytyväisyyteen vaikuttava tekijäryhmä on tässä tutkimuksessa elämätavat (so. tupakointi ja alkoholinkäyttö; kysymykset 28 ja 31). Tupakoinnin ja alkoholinkäytön selitysosuus tyytyväisyyserojen tarkastelussa on noin 10 % ($p < .000$). Tupakoinnin ja alkoholin käytön yhteyttä elämään tyytyväisyyteen voidaan pohtia esimerkiksi elämän hallintaan liittyvien strategioiden kautta - onhan päihteiden käytön todettu toimivan tunnetason stressin helpottajana (McCubbin et al. 1985; Palmqvist et al. 2003; Robbins et al. 1979). Tämän tutkimuksen tulosten mukaan ne nuoret aikuiset, jotka käyttävät runsaasti alkoholia ja tupakoivat säännöllisesti, ovat elämäänsä muita tutkittavia tyytymättömpiä. Edellä mainitun tyyppinen stressin helpottamiseen liittyvä strategia ei nosta tyytyväisyyden tasoa. Yleisen tyytyväisyyden tason voidaan olettaa pysyvän matalana varsinkin, jos stressin tai muuten alentuneen hyvinvoinnin syihin ei löydetä ratkaisua. Ilmiötä on mahdollista selittää myös niin, että varsinkin runsas alkoholinkäyttö voi johtaa perhesuhteiden hajoamiseen. Perhesuhteiden huonon laadun taas on katsottu osaltaan alentavan merkittävästi yleisen elämän tyytyväisyyden tasoa (Myers & Diener 1995).

Tässä yhteydessä on myös syytä huomioda, että elämäntavat ovat yhteydessä ihmissuhteisiin ja terveyteen liittyviin arvoihin ($\chi^2(2) = 11.722$, $p < .003$) siten, että tupakovat ja alkoholia käyttävät nuoret aikuiset eivät arvosta ihmissuhteita tai terveitä elämäntapoja yhtä paljon kuin raittiit ja tupakoimattomat ikätoverinsa.

Yksittäisistä tekijöistä kaikkein merkittävin tyytyväisyyden selittäjä on tulevaisuuden kokeminen (kysymys 14). Tulevaisuuden kokeminen yksinään selittää noin 34 % ($p < .000$) tyytyväisyyden vaihtelusta. Tällaista tulosta on mahdollista ymmärtää siltä pohjalta, että tulevaisuuden kokemista voi pitää nykyisen elämään tyytyväisyyden kanssa vuorovaikutteisessa suhteessa olevana seikkana. Nykyinen elämään tyytyväisyys on siis riippuvainen siitä, mil-

laisena yksilö näkee oman tulevaisuutensa mahdollisuudet (ks. Heikkilä 1990). Toisaalta myös tällä hetkellä elämäänsä tyytyväisen ihmisen on helpompaa suhtautua tulevaisuuteen positiivisesti. Elämään tyytyväisyyden ja tulevaisuuden kokemisen vuorovaikutteisesta suhteesta kertonee myös se, että lapsien olemassaoloa lukuun ottamatta kaikki taulukossa 9 näkyvät tyytyväisyyteen yhteydessä olevat tekijät korreloivat myös tulevaisuuden kokemisen kanssa (Liite 5).

Tulevaisuuden myönteistä kokemista voi toisen tulkintatavan mukaan pitää myös optimistisesta luonteenlaadusta kertovana persoonallisuusmuuttujana, jolloin optimistinen elämänasenne selittäisi omalta osaltaan elämän tyydyttäväksi kokemista. Tällaista tulkintatapaa käytetään erityisesti psykologiassa tyytyväisyystutkimuksessa (Diener & Lucas 1999; Veenhoven 1996a).

Yksittäisistä tyytyväisyyden tekijöistä seuraavaksi suurin tyytyväisyyden vaihtelun selitysosuus (n. 8 %: $p < .000$) on tyytyväisyydellä sosiaalisiin suhteisiin (kysymys 10). Sosiaaliset suhteet ja koettu sosiaalinen tuki ovat myös useiden muiden tutkimusten mukaan merkityksellisiä tekijöitä yksilön kokeman elämään tyytyväisyyden rakentumisessa (Cohen & Syme 1985; Gencöz & Özlale 2004; Wan & Jaccard 1996).

Edellä mainittujen tyytyväisyyden selittäjien lisäksi vapaa-ajan aktiivisuus selittää tässä tutkimuksessa noin 4 % tyytyväisyyden vaihtelusta ($p < .008$) (kysymys 11). Varsinkin länsimaisten ihmisten on todettu arvostavan vapaa-aikaa entistä enemmän, jopa työnteon kustannuksella. Aiempienkin tutkimusten mukaan vapaa-ajan vietolla on todettu olevan yhteyttä yleisen tyytyväisyyden kokemiseen. (Argyle & Martin 1991.)

Lisäksi vielä lasten olemassaololla yksinään näyttäisi olevan n. 2 % selitysosuus tyytyväisyyden tason vaihtelusta ($p < .025$) (kysymys 20).⁷

Yllä mainittu yleistä elämään tyytyväisyyttä koskeva tutkimustulos on yhdensuuntainen Kuusisen (1995) esittämän ajatuksen kanssa siitä, että yksilön elämään tyytyväisyys olisi sidoksissa Havighurstin (Chickering & Havighurst 1984) elämänkaariteoriassa määritlemiin eri ikävaiheiden kehitystehtäviin. Nuoren aikuisen kehitystehtävien mukaisia yleiseen tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä tässä tutkimuksessa ovat edellä mainitut parisuhde, lasten saaminen, parisuhdetyytyväisyys, ammattiasema ja työpaikassa viihtyminen. Merkille pantavaa kuitenkin on, että muun muassa vapaa-ajan aktiivisuuden selitysosuus elämään tyytyväisyyden tason vaihtelusta on tässä tutkimuksessa suurempi kuin lasten olemassaolon selitysosuus. Harrastuksien ja sitä kautta itsensä toteuttamisen tärkeys kertonevat jotain tämänhetkisestä post-modernista yksilöllisiä elämänpolkuja korostavasta ajastamme (Lash 1995; Beck 1996). Kaiken kaikkiaan tiettyjen nuoreen aikuisuuteen liitettyjen kehitysvaiheiden myöhempään ajankohtaan siirtymisestä ja neuvoteltavuudesta kertoo se, että vaikka lapsia hankitaan edelleen, erityisesti naiset eivät pidä ensimmäisen lapsen hankkimisessa samanlaista kiirettä kuin aiemmin. Ensisynnyttäjäien keski-

⁷ Kaikki edellä esitetyt regressioanalyysien tulokset ovat myös liitteessä 6.

ikä on noussut vuoden 1970 24,4 vuodesta vuoden 2000 27,4 vuoteen (Paajanen 2002) ja ilmeisesti nousee edelleen. Kolmenkymmenen vuoden rajapyykin ylittäminen lapsettomana ei siten tämän sukupoven edustajilla välttämättä anna aiheutta huoleen, eikä näin ollen vaikuta suuresti sen hetkiseen tyytyväisyyden tasoon.

Yllä mainittuja elämään tyytyväisyyden tekijöitä on mahdollista peilata myös Allardtin (1976) luokitukseen, jossa määritellään koettuun hyvinvointiin vaikuttavia tarpeita ('having', 'loving', 'being'). Näin toimittaessa tyytyväisyyden tekijöistä suuri osa näyttäisi kuuluvan ensisijaisesti ihmissuhteiden tarpeellisuudesta kertovaan luokkaan ('loving'). Tällaisia tyytyväisyyden tekijöitä ovat siviilisääty, tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin, tyytyväisyys parisuhteeseen ja joissain määrin myös viihtyvyys työpaikalla. Itsensä toteuttamiseen ('being') liittyvästä tarpeiden tyydytyksestä kertonee ensisijaisesti vapaa-ajan aktiivisuus. Elintasoon ('having') liittyviä tyytyväisyyden tekijöitä tässä tutkimuksessa olivat koulutustaso ja ammattiasema.

Edellä selostetun yleisen elämään tyytyväisyyden vaihtelua kuvaavan regressiomallin lisäksi analyysivaiheessa kokeiltiin myös hierarkkista regressiomallia (stepwise criteria), jossa elämään tyytyväisyyttä selittävät muuttujat syötettiin elämän kulun mukaisessa järjestyksessä (ensin syntymässä saadut, sitten lapsuus- ja nuoruusvuosia koskevat, varhaisaikuisuutta koskevat, tutkimushetkeä koskevat ja tulevaisuutta koskevat muuttujat). Analyysin mukaan tilastollisesti merkitsevää selitysarvoa malli sai vasta, kun siihen tulivat mukaan kaikki tutkittavien tähänastista elämänkaarta koskevat muuttujat. Mallin selityksaste nousi tällöin 7 %:sta 34 %:iin ($p < .000$) (Taulukko 39, Liite 7). Yksittäisistä muuttujista tilastollisesti merkitseviä tyytyväisyyden vaihtelun selittäjiä olivat viihtyvyys työpaikassa ($p < .007$) ja tulevaisuuden kokeminen ($p < .002$). Suuntaa antavasti merkitseviä selittäjiä olivat siviilisääty ($p < .060$) ja toimenkuva ($p < .088$) (Taulukko 40, Liite 7). Analyysi ja sen tulokset ovat kokonaisuudessaan liitteessä 7.

Hierarkkisen regressioanalyysin tulokset eivät näytä muuttavan edellä esitettyjen elämään tyytyväisyyteen vaikuttavien tekijöiden suhteellisia painoarvoja.

9.3 Tutkittavien työhistoria ja sen yhteys yleiseen elämään tyytyväisyyteen

Tämän luvun tarkoituksena on vastata kysymykseen siitä, millainen yhteys tutkittavien työhistorialla on yleiseen elämään tyytyväisyyteen (3. tutkimusongelma). Analyysimenetelmänä on käytetty sekä Khin neliö-testausta.

Tutkittavien työhistoria on ulkoisten historiallisten ja yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutuksesta sekä yksilöllisistä elämänsä elämänkulun muutoksista kertova indikaattori. Juuri 'työhistoria' on se, jonka avulla yhteiskunnallisista ja histori-

allisista tekijöistä kaikkein näkyvimmän, eli laman ja sen seurausten, suoria vaikutuksia on mahdollista kartoittaa näiden nuorten aikuisten elämään. Voidaanhan laman näkyvimpinä ulkoisina tunnusmerkkeinä pitää nopeasti nousutta työttömyysastetta ja erityisesti alle 25-vuotiaiden nuorten aikuisten erittäin korkeita työttömyyslukuja ja epävakaituneita työuria 1990-luvun alkupuolella (Julkunen & Nätti 1995, 158). Kolmasosalla (31 %) tutkittavista työhistoria on vuoteen 2001 mennessä koostunut lähinnä useista eri mittaisista työsuhteista, joiden väliin on mahtunut myös kausittaista työttömyyttä. Tämän lisäksi toisen reilun kolmasosan (35 %) työhistoriaan on sisällynyt useampia työsuhteita, joskin pidempiä kuin ensimmäiseen ryhmään kuuluvien työsuhteet. Ainoastaan alle kolmanneksella (29 %) tutkimusjoukosta on ollut yksi vakituinen työsuhte. Kun tutkittavilta tiedusteltiin syytä työsuhteiden vaihtumiseen (Liite 1, kys nro 18.1), kaksi kolmasosaa tähän kysymykseen vastanneista (61 %) kertoi syyn olleen työsuhteiden määräaikaaisuudessa (N=91). Tutkittavien mielestä määräaikaaisuuden taustalla ovat yhteiskunnalliset olosuhteet. Ilmiöstä kertoo esimerkiksi seuraavanlainen vastaus, jossa tutkittava kommentoi työsuhteiden vaihtumisen syyn olevan: "Julkisen sektorin palkkabudjettiongelman". Toinen taas kertoo syyn löytyvän "rakennusalan lamavuosista". Vakaan työuran rakentaminen ja turvallisen aseman saavuttaminen näyttäisi siten olleen suurimmalle osalle tutkimusjoukkoa erittäin ongelmallista.

Merkillepantavaa kuitenkin on, että tutkittavien työhistorian vakaudella ja heidän kokemansa elämään tyytyväisyyden välillä ei tässä tutkimuksessa ollut merkitsevää yhteyttä ($\chi^2(6) = 10.092$, $p < .121$, ns.). Ainoastaan tutkimuksen toteuttamishetkellä työttömänä olleiden nuorten aikuisten ryhmässä (N=14) tällainen yhteys löytyi ($\chi^2(6) = 16.394$, $p < .012$). Tutkimushetkellä työttömänä olleet nuoret aikuiset olivat myös koko muuhun ryhmään verrattuna elämäänsä tyytymättömämpiä ($\chi^2(2) = 19.836$, $p < .000$). Tulos on samansuuntainen aikaisempien työttömyyden ja elämään tyytyväisyyden suhdetta tarkastelleiden tutkimusten kanssa (Blanchflower & Oswald 2004; Campbell et al. 1976).

Yleisen elämään tyytyväisyyden on todettu muodostuvan osaltaan yksilön ensisijaisten arvostusten ja arvojen pohjalta (Veenhoven 2001). Syytä edellä mainittuun yleistetyksi koko ryhmää koskevaan tulokseen voidaan lähteä etsimään esimerkiksi siitä, mitä työssä käyminen näille nuorille aikuisille merkitsee tai miten tärkeänä arvona he työssä käynnin näkevät.

Kuten taulukosta 10 voi nähdä, työn henkilökohtaista merkitystä avoimella kysymyksellä kysyttäessä suurin osa vastanneista mainitsi työn merkitsevän pakollista toimeentuloa. Toiseksi suurin työn merkitystä kuvaava vastausryhmä on puolestaan sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvät vastaukset. Kolmanneksi eniten työn katsottiin merkitsevän itsensä kehittämistä ja pienimmiksi vastausluokiksi jäivät elämän sisällön etsiminen ja yleisen arvostuksen saaminen työn kautta.

TAULUKKO 10 Työn henkilökohtainen merkitys tutkittaville; avoimeen kysymykseen annettujen eri tyyppisten mainintojen lukumäärät (n = 123)

Työn merkitys	f	%
Pakollinen toimeentulo	80	65
Sosiaalinen kanssakäyminen	52	42
Itsensä kehittäminen	30	24
Elämän sisältö	22	18
Yleisen arvostuksen saaminen	21	17

Työn merkityksestä toimeentulon lähteenä kertovat lukuisat vastaukset jossa sanottiin työn merkitsevän yksinkertaisesti "toimeentuloa" tai "turvattua taloutta". Sosiaalisen kanssakäymisen tärkeydestä kertovat esimerkiksi vastaukset, joissa työn määritellään merkitsevän "sosiaalisten suhteiden ylläpitoa" tai "sosiaalisia kontakteja".

Lisäksi tutkittavien yleistä arvomaailmaa kartoittavasta osiosta kävi ilmi, että suoriutuminen työssä oli tutkittaville vasta kuudenneksi tärkein arvo. Sitä ennen tulevat muun muassa turvalliset ihmissuhteet, perhesuhteet, hyvä terveys ja riittävä toimeentulo. Työ ei siten näyttäisi tälle sukupolvelle merkitsevän elämän sisältöä tai identiteetin peruspilaria vaan ennemminkin aineellisen toimeentulon tai itsensä toteuttamisen välinettä. Merkille pantavaa kuitenkin on, että tulos poikkeaa huomattavasti Pohjolan (1996) ELO- aineistoon pohjautuvista tutkimustuloksista, joissa vuonna 1994 alle 30-vuotiaista vain noin 23 % vastasi työn merkitsevän lähinnä toimeentuloa ja 77 % kertoi työn merkityksen olevan ennemminkin sisällöllinen. Työmarkkinoiden epävarmuus on tuon mittauksen jälkeen jatkunut vielä kuusi vuotta tämän tutkimuksen ajankohtaan nähden. Ilmeisesti työtilanteen jatkuva epävarmuus on vaikuttanut siihen, että elämän merkityksiä on etsitty jostain muualta kuin työuran luomisesta. Tämä taas on voinut vähentää työn itseisarvoista merkitystä.

Tutkimustulos poikkeaa myös vuonna 2000 tehdystä 15–29-vuotiaita suomalaisia nuoria koskeneen nuorisobarometrin tuloksista (N=1339), joiden mukaan 51 % vastanneista piti työn sisältöä, 21 % työsuhteen pysyvyyttä ja 14 % palkan määrää kaikkein tärkeimpänä asiana työsuhteessaan (Saarela 2004). Pohdittavaksi tällöin jää, miten paljon tähän tutkimukseen osallistuneiden ikä (n. 33 v.) ja siihen liittyvät tekijät, kuten pienten lasten vanhemmuus ja perheen elättäminen tai asuntolainan määrä, vaikuttavat siihen, että työ määritellään ennen kaikkea toimeentulon turvaajaksi. Mielenkiintoista olisi seurata, miten paljon kuvatonlainen työhön asennoituminen muuttuu, kun he tulevat vanhemmiksi.

Kaiken kaikkiaan työn merkitys näyttäisi olevan tälle sukupolvelle lähinnä välineellinen. Yksilön kokemaa tyytyväisyyttä riippuu kuitenkin suurelta osin myös vertailusta, jonka henkilö suorittaa todellisen asioiden tilan ja mahdollisiksi kokemiansa tavoitteiden kesken. Samalla yksilön sisäistämät tavoitteet riippuvat siitä, kuinka oikeudenmukaisena hän pitää tilannetta toisiinsa nähden. (Heikkilä 1990.) Koko sukupolvea koskenut vaikea työllisyystilanne on todennäköisesti aiheuttanut sen, että epävakaa työuralla oleminen on muo-

dostunut 'normaaliksi' asiantilaksi. Työttömyys tai lyhyihin työsuhteisiin ajautuminen ei siten ole ollut enää yksilön ongelma tai 'häpeä' vaan laajempi yhteiskunnallinen ilmiö, toisin kuin tutkittaviin nähden vanhemmat sukupolvet ovat kokeneet (Kortteinen & Tuomikoski 1998). Tämän tyyppisestä työmarkkinoiden muutokseen sopeutumisesta kertovat myös vuoden 2002 15–29-vuotiailla nuorilla toteutetun nuorisobarometrin (N=1801) tulokset, joiden mukaan yli kaksi kolmasosaa suomalaisista nuorista oli samaa mieltä väittämän kanssa: "On todennäköistä, että työurallani joudun vaihtamaan työpaikkaa useita kertoja" (Saarela 2004).

Vaikka työuran epävakaas ei varsinaisesti olisikaan näiden nuorten aikuisten elämään tyytyväisyyden pahin koetinkivi, eivät he kuitenkaan ole jääneet oman elämänkulkunsa passiiviksi sivustaseuraajiksi. Kun koko suomalaisesta väestöstä noin kaksi kolmannesta asui vuonna 1997 edelleen siinä maakunnassa, johon oli syntynyt (Rajaniemi 1997; Kuusinen 2002), tähän tutkimukseen osallistuneista nuorista aikuista kotiseudulle on jäänyt vain noin puolet (53 %). Kaikkein muuttohalukkaimpia ovat olleet maaseudulla asuneet nuoret (38 % ei muuttanut), kun taas kotiseudulle kaikkein mieluiten ovat jääneet pääkaupunkiseudulla (95 % ei muuttanut) tai muissa kasvukeskuksissa (58 % ei muuttanut) asuneet nuoret. Nuoruuden asuinpaikka ja kotiseudulta muuttaminen ovat kaiken kaikkiaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi toisiinsa yhteydessä ($\chi^2(3) = 20.891$, $p < .000$). Maaseudulta muuton ja suuriin kaupunkeihin asumaan jäämisen taustalla voidaan ajatella olevan hyviin opiskelu- ja työmahdollisuuksiin liittyviä tavoitteita, joiden vuoksi kotiseudulta muutto tai vastavasti sinne jääminen on ollut kannattavaa. Tällaista tulkintaa tukee myös muuttaneiden/ei muuttaneiden nuorten aikuisten tarkempi analysointi.

Tulosten mukaan muuttaneiden joukosta löytyy keskimääräistä enemmän hyvin tai erinomaisesti koulussa menestyneitä tutkittavia, jotka ovat nuoruudessaan asuneet maaseudulla tai pienissä kaupungeissa ($\chi^2(6) = 13.816$, $p < .032$). Kotiseudulle puolestaan ovat jääneet enimmäkseen maaseudulla tai pienissä kaupungeissa asuneet heikosti tai välttävästi koulussa menestyneet tutkittavat. Kotiseudulle ovat jääneet myös hyvin tai erinomaisesti koulussa menestyneet pääkaupunkiseudulla tai muissa kasvukeskuksissa asuneet tutkittavat ($\chi^2(6) = 12.277$, $p < .056$). Tulos on samansuuntainen keskisuomalaisten nuorten aikuisten kotipaikkakunnaltaan muuttoa koskeneiden tulosten kanssa (Kuusinen 2002; Häkkinen 2000).

Epävakaalle ja epävarmalle työllisyysuralle joutumisella on kuitenkin ollut tälle sukupolvelle kielteisiä seurauksia. Vaikka töiden epävarmuus ei ole suoraan vaikuttanut yksilöiden kokemaan elämään tyytyväisyyteen, on sillä kuitenkin ollut vaikutusta yksilöiden kokemaan elämänhallinnan tunteeseen (Feldt 1999; Pickles & Rutter 1991; Rönkä 1994).

Työhistorian vakaus ja tulevaisuuden kokeminen ovat tämän tutkimuksen mukaan yhteydessä toisiinsa ($\chi^2(6) = 19.724$, $p < .003$). Tässä tapauksessa työhistorian ja tulevaisuuden kokemisen yhteys tarkoittaa sitä, että mitä epävarmempi työhistoria on ollut, sitä uhkaavammaksi oma tulevaisuus koetaan. Tämä taas kertoo elämänhallinnan tunteen heikkenemisestä. Työhistorian ja

tulevaisuuden kokemisen välisen yhteyden ymmärrettäväksi tekee se, että työmarkkinoiden epävarmuus ei suurelta osin ole ollut yksilöiden itsensä hallittavissa. Tutkittavat eivät myöskään ole voineet olla varmoja siitä, onko elämän hallinta tältä osin tulevaisuudessakaan omissa käsissä. Vaikka työssä käynnin arvo näyttäisikin olevan tälle sukupolvelle lähinnä välineellinen, on toimeentulon hankkiminen kuitenkin ihmisen hyvinvoinnin kannalta välttämätöntä. Turvattua aineellista asemaa pidetäänkin yksilön ulkoisen elämänhallinnan tunnusmerkkinä ja sisäistä elämänhallintaa tukevana tekijänä (Roos 1987).

Toinen kielteinen seuraus työmarkkinoiden epävarmuudesta näyttäisi olevan lasten hankkimisen ja työhistorian välinen oireellinen yhteys ($\chi^2(3) = 6.893, p < .069$). Miesten ja naisten välistä eroa tarkasteltaessa käy ilmi, että naisten kohdalla yhteys on selvästi voimakkaampi (N: $\chi^2(3) = 6.893, p < .075$, M: $\chi^2(3) = 0.786, p < .853$). Vakituksessa työsuhteessa olevilla naisilla on jonkin verran useammin lapsia kuin epävakaa työsuhteessa olleilla. Vaikka yhteys ei olekaan tilastollisesti merkitsevä, osoittaa se kuitenkin samaan suuntaan kuin aikaisemmatkin tutkimukset, joissa epävarman työtilanteen ja lasten hankkimisen lykkäämisen on todettu olevan yhteydessä toisiinsa (Joronen 1996).

Kun tarkastellaan työhistorian merkitystä nuorten aikuisten elämään, yhteenvetona voitaneen todeta, että erityisesti elämänhallinnan tunteen ylläpitäminen epävarmoissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa näyttäisi olevan vaikeaa (Feldt 1999; Pickles & Rutter 1991; Rönkä 1994). Myöskään nuoreen aikuisuuteen olennaisesti kuuluva perhesuunnittelu ei näytä ainakaan helpottuneen epävarman työtilanteen myötä.

9.4 Sukupuolten väliset erot elämään tyytyväisyyteen yhteydessä olevissa tekijöissä

Tässä luvussa paneudutaan siihen, eroavatko miesten ja naisten tyytyväisyyteen yhteydessä olevat muuttujat toisistaan (4. tutkimusongelma). Tilastollisena menetelmänä on muuttujien eri tyyppisestä asteikollisuudesta johtuen (esim. muuttuja 'lapset' on dikotominen) käytetty Khin neliö -testausta.

Naisten ja miesten yleiseen elämään tyytyväisyyteen yhteydessä olevat tekijät eroavat toisistaan taulukon 11 muuttujissa. Tulosten mukaan naisille lapset ovat yhteydessä elämään tyytyväisyyteen, kun taas yhteiskunnallinen asema toimenkuvan muodossa näyttäisi olevan miehille tärkeämpi tyytyväisyyteen yhteydessä oleva tekijä. Myös elämäntavat ja vapaa-ajan aktiivisuus ovat sellaisia tyytyväisyyteen yhteydessä olevia tekijöitä, joissa miehet ja naiset eroavat toisistaan.

TAULUKKO 11 Miesten ja naisten elämään tyytyväisyyteen sidoksissa olevat tekijät (χ^2 -analyysi)

Muuttuja	Naiset		Miehet	
	χ^2	p	χ^2	p
Lapset	$\chi^2(2) = 6.485$	.039	$\chi^2(2) = 1.162$	.559
Ammattiasema sosiaaliluokittain	$\chi^2(8) = 12.594$	.127	$\chi^2(8) = 26.011$	.001
Elämäntavat	$\chi^2(4) = 4.221$	.377	$\chi^2(4) = 19.908$	.001
Vapaa-ajan aktiivisuus	$\chi^2(4) = 4.777$	.311	$\chi^2(4) = 11.243$	.024

Lasten olemassa olon ja ammattiaseman osoittamat sukupuolten väliset erot heijastelevat todennäköisesti tämän sukupolven edustajien miesten ja naisten välisiä arvomaailmaeroja. Toisaalta, kun kyseessä on lasten hankkiminen, huomioon kannattaa ottaa myös naisten synnyttämiskään liittyvät biologisen kellon asettamat reunaehdot, jotka miesten isäksi tulemisen kohdalla ovat huomattavasti väljemmät. Yli 35-vuotiaat ensisynnyttäjät kuuluvat monelta osin riskiryhmään (McCarthy & Hardy 1993), joten tähän tutkimukseen osallistuneiden 33-vuotiaiden naisten 'biologisessa kellossa' ei olisi ensimmäisen lapsen hankkimiselle enää montakaan turvallista vuotta jäljellä. Tämä biologinen toiseikka omalta osaltaan vaikuttanee ensimmäisen lapsen synnyttämisen ja tyytyväisyyden kokemiseen väliseen yhteyteen.

Naisten ja miesten välisiä arvomaailmaeroja analysoitaessa on otettava huomioon, että sukupuoli ja erilaisiin alakulttuureihin kuuluminen edustaa samankaltaista ilmiötä (Haste 1999; Maccoby 1990; Martin & Fabes 2001). Yksilön ensisijaiset arvostukset ja arvot toimivat osaltaan yksilön yleisen elämään tyytyväisyyden tunteen pohjana (Veenhoven 2001). Arvomaailmojen erilaisuuden takana on todennäköisimmin yhteiskunnallisia tekijöitä, sillä tyytyväisyyden kokeminen on riippuvainen myös siitä, millaiseksi yksilö kokee oman asemansa vertaisiinsa nähden (Heikkilä 1990). Näin ollen ammattiaseman merkitys miesten arvomaailmassa ja tyytyväisyyden tekijänä korostuu myös siksi, että miehet ovat näihin päiviin asti olleet yhteiskunnassamme korkeammissa asemassa kuin naiset ja heiltä on sitä myös odotettu. Sen sijaan naisten on perinteisesti edellytetty olevan enemmän sidoksissa lapsiin.

Tukea naisten ja miesten arvomaailman eroille löytyy myös muista tämän tutkimuksen tuloksista. Taulukko 12 osoittaa, että arvoväittämistä muodostetuista neljästä summamuuttujasta (ks. tarkemmin luku 8.5.2) kahdessa eri sukupuolten arvot erosivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi toisistaan. Nämä kaksi summamuuttujaa koskivat yleisiä humaaneja arvoja ja perheeseen ja terveyteen liittyviä arvoja. Materialististen arvojen ja yksittäisistä asioista uskonnollisessa vakaumuksessa miehet ja naiset erosivat oireellisella tasolla. Ainoastaan itsensä toteuttamista ja yleistä hyväksyntää koskevassa arvoulottuvuudessa ($\chi^2(2) = .853$, $p < .654$, ns.) sekä työssä suoriutumista koskevassa yksittäisosiossa ($\chi^2(3) = 2.014$, $p < .569$, ns.) eroa ei löytynyt.

TAULUKKO 12 Sukupuoleen yhteydessä olevat arvot (χ^2 -analyysi)

Arvo	χ^2	p
Yleiset humanit arvot	$\chi^2(3) = 24.592$	.000
Perhe ja terveys	$\chi^2(1) = 11.389$	.001
Materialistiset arvot	$\chi^2(2) = 5.507$	.064
Uskonnollinen vakaumus	$\chi^2(4) = 8.774$	.067

Naisten ja miesten toisistaan eroavista arvomaailmoista kertovat tulokset tukevat yllä esittämääni käsitystä siitä, että nuorille aikuisille naisille perhe ja lapset merkitsevät enemmän kuin miehille. Miesten arvomaailmassa hyvä toimeentulo näyttäisi tässä tutkimusjoukossa olevan naisten arvoihin verrattuna korkeammalla sijalla, mikä osittain selittänee miesten ammattiaseman ja elämään tyytyväisyyden välistä yhteyttä. Miesten jonkin verran kovemmasta arvomaailmasta naiseen nähden kertoo myös ero yleisissä humaaneissa arvoissa. Sellaiset asiat kuin ympäristöongelmat ja maailmanrauha saivat naisilta korkeampia arvopistemääriä.

Yllä esitetyt tutkimustulokset naisten ja miesten arvomaailmojen eroavuuksista noudattelevat samaa linjaa aiempien tutkimustulosten kanssa. Helven (2002) ja Suhosen (1988) mukaan naiset arvostavat miehiä enemmän universaaleja arvoja (tässä yleisiä humaaneja arvoja ja uskonnollisuutta) sekä perhettä ja ihmissuhteita. Miesten arvostukset kohdistuvat useammin aineelliseen hyvinvointiin. (Helve 2002; Suhonen 1988.)

On kuitenkin huomattava (Taulukko 13), että yksittäisiä arvoja tarkasteltaessa miehet ja naiset ovat yhtä mieltä heille tärkeimmistä arvoista. Sekä miehet että naiset sijoittavat hyvät ihmis- ja perhesuhteet kolmen tärkeimmän arvon joukkoon.

TAULUKKO 13 Naisten ja miesten kolme tärkeintä arvoa (keskiarvot ja keskihajonnat)

Arvo	Naiset		Miehet	
	<u>M</u>	<u>SD</u>	<u>M</u>	<u>SD</u>
Läheiset ja turvalliset ihmissuhteet	3.96	0.19	3.78	0.42
Hyvät perhesuhteet	3.96	0.19	3.77	0.48
Terveys	3.90	0.33	3.88	0.32

Kun pohditaan vapaa-ajan aktiivisuuden merkitystä naisia ja miehiä erottavana yleisen elämään tyytyväisyyteen vaikuttajana, voidaan kiinnittää huomiota eri sukupuolten väliseen eroon perhekeskeisyydessä. Työn ulkopuolisessa ajassa kyse on kuitenkin 'nollasummapelistä'. Mikäli haluaa panostaa lasten ja puolison kanssa olemiseen, on jossain määrin tingittävä omista vapaa-ajan harrastuksistaan. Toisaalta naisilta tätä siis myös odotetaan ja näyttäisi siltä, että naiset ovat miehiä useammin myös sisäistäneet tämänkaltaisen 'omista intresseistä' luopumisen osaksi omaa äidin ja vaimon rooliaan.

Elämäntapojen merkityksen eroaminen tyytyväisyyden tekijänä eri sukupuolten välillä on moniulotteinen kysymys. Asian tarkempi tarkastelu viittaa siihen suuntaan, että erityisesti miehillä terveiden ja epäterveiden elämäntapojen välinen ero on suuri. Epäterveesti elävät miehet käyttävät alkoholia huomattavasti enemmän kuin epäterveesti elävät naiset. Tämä näkyy siinä, että alkoholin käyttömäärät eroavat merkitsevästi naisten ja miesten välillä ($\chi^2(5) = 18.791$, $p < .002$). Naisten juomista kuvaa lähinnä seurassa muutaman lasillisen juominen, kun taas miehillä humalahakuisuus on huomattavasti selkeämpää. Näin ollen miesten epäterveet elämäntavat ovat ongelmallisia hyvinvoinnin, elämänhallinnan ja tämän tutkimuksen mukaan myös tyytyväisyyden kannalta. Mikä on syy, mikä seuraus, jää tässä yhteydessä vastaamatta.

9.5 Yleinen elämään tyytyväisyys sosiaalisena konstruktiona: viisi toisistaan erottuvaa ryhmää

Seuraavaksi siirrymme ensiksi tarkastelemaan sitä, onko tutkittavien nuorten aikuisen joukosta löydettävissä keskenään sosialisatioympäristöjen suhteen toisistaan poikkeavia ryhmiä, joiden yleisen tyytyväisyyden tason voisi katsoa rakentuvan erilaisten tekijöiden varaan (tutkimusongelma 5).

Ryhmittelyanalyysin avulla (Wardin metodi) tutkimusaineistosta erottui viisi toisistaan poikkeavaa ryhmää, jotka erosivat tilastollisesti merkitsevästi toisistaan tyytyväisyyden tason ($\chi^2(8) = 22.896$ $p < .004$) ja sen rakentumisen suhteen. Ryhmien elämään tyytyväisyyksien keskiarvot ja keskihajonnat ovat taulukossa 14.

TAULUKKO 14 Klusterianalyysin avulla koko aineistosta erottuneiden viiden nuorten aikuisten ryhmän yleisen elämään tyytyväisyyden taso (keskiarvot ja keskihajonnat)

Ryhmän nimi	M	SD
1. Rauhallisten seutujen vakiintuneet naiset (N=49)	3.43	0.58
2. Suurten kaupunkien johtajamiehet (N=39)	3.23	0.58
3. Pääkaupunkiseudun johtajanaiset (N=14)	3.14	0.54
4. Maaseudun naimattomat miehet (N=36)	2.97	0.65
5. Kaupunkien tyytymättömät naiset (N=25)	2.88	0.44

Ryhmittelyanalyysin avulla nuorten aikuisten joukosta löytyneitä ryhmiä toisistaan erottavia tekijöitä on kuvattu taulukossa 15.

TAULUKKO 15 Ryhmiä tilastollisesti merkitsevästi toisistaan erottavat tekijät (χ^2 -analyysi)

Muuttuja	χ^2	p
Sukupuoli	$\chi^2(4) = 163.000$	.000
Asuinpaikka	$\chi^2(12) = 107.589$	.000
Siviilisääty	$\chi^2(12) = 115.270$	.000
Koulutustaso	$\chi^2(12) = 33.231$	.001
Nuoruuden asuinpaikka	$\chi^2(12) = 33.828$	.001
Humaanit arvot	$\chi^2(12) = 30.755$	.002
Perheeseen ja terveyteen liittyvät arvot	$\chi^2(4) = 15.985$	.003
Nuoruuden koulumenestys	$\chi^2(16) = 34.728$	.004
Onko lapsia	$\chi^2(4) = 12.738$	.013
Alkoholinkäyttö	$\chi^2(16) = 29.635$	.020

Kuten taulukosta 15 voidaan lukea, selkeimmin ryhmiä erottava tekijä on sukupuoli. Kaikki viisi ryhmää ovat joko miehistä tai naisista koostuvia. Sukupuolen voimakas erotteleva vaikutus näkyy samankaltaisena muissakin eri sukupolvia koskeneissa ryhmittelyanalyysiä käyttäneissä tutkimuksissa (esim. Pulkkinen 1996a). Sukupuolen erotteleva vaikutus on myös aiemmin tässä tutkimuksessa esiteltyjen naisten ja miesten välisten arvomaailmaerojen valossa helposti ymmärrettävä. Muita ryhmiä erittäin merkitsevästi erottavia tekijöitä tässä tutkimuksessa olivat asuinpaikka ja siviilisääty. Näiden lisäksi ryhmät erosivat merkitsevästi koulutustasossa, nuoruusiän asuinpaikassa ja koulumenestyksessä, lasten olemassaolossa sekä kahdessa arvoulottuvuudessa (humaanien ja perheeseen sekä terveyteen liittyvien arvojen). Ryhmien väliset erot arvoissa noudattelevat jo edellä kuvattuja naisten ja miesten välisiä arvoeroja. Naisista koostuvissa ryhmissä perheeseen ja terveyteen liittyviä sekä yleisiä humaaneja arvoja arvostettiin korkeammalle kuin miesten ryhmissä. Materiaalisten ja itseään toteuttamista koskevien arvojen suhteen ryhmät eivät eronneet toisistaan.

Ammattiaseman ryhmiä erottelevaa vaikutusta analysoitaessa kävi ilmi, että kaikki ryhmät eivät eronneet merkitsevästi toisistaan ($\chi^2(12) = 17.295$, $p < .139$). Kun viidestä ryhmästä poistettiin ristiintaulukoinnin perusteella kaksi ammattiasemaltaan hyvin heterogeenistä ryhmää (rauhallisten seutujen naiset ja kaupunkien tyytymättömät naiset), kävi kuitenkin ilmi, että jäljelle jääneen kolmen ryhmän ammattiasemien välinen ero oli tilastollisesti merkitsevä ($\chi^2(6) = 15.477$, $p < .017$).

Yllä tehdyn analysoinnin yhteydessä tutkittiin myös sitä, eroavatko ryhmät kotiseudultaan muuttamisessa. Analyysissä kävi ilmi, että ryhmät eroavat tässä suhteessa oireellisella tasolla ($\chi^2(4) = 8.189$, $p < .085$). Eniten kotiseudultaan muuttaneita oli korkeasti koulutettujen naisten ryhmässä (71 %), kun taas eniten kotiseudulle jääneitä oli sekä kaupungeissa asuvien naisten että maaseudulla asuvien miesten ryhmässä (64 %). Korkeasti koulutetuista miehistä ja maaseudulla asuvista naisista kotipaikkakunnalle jääneitä ja muuttaneita oli suurin piirtein yhtä paljon.

Oireellinen ero ryhmien välillä löytyi myös uskonnollisen vakaumuksen tärkeyttä koskevassa arvossa ($\chi^2(8) = 14.815$, $p < .063$). Vähiten uskonnollista vakaumusta arvostavia oli maaseudulla asuvien miesten (52 % "ei lankaan uskonnollista vakaumusta arvostavia") ja kaupungissa asuvien yksinäisten naisten (50 % "ei lankaan uskonnollista vakaumusta arvostavia") ryhmässä. Maaseudulla asuvista naisista puolestaan vain alle viidesosa (18 %) ei arvostanut lainkaan uskonnollista vakaumusta.

Seuraavassa etsitään vastausta kysymykseen "Minkälaiset tekijät ovat kunkin ryhmän kohdalla merkityksellisiä elämään tyytyväisyyteen vaikuttajia?" (tutkimusongelma 5.2).

9.5.1 Rauhallisten seutujen vakiintuneet naiset

Tutkimusjoukosta elämäänsä tyytyväisimmäksi ryhmäksi osoittautui yleensä maaseudulla tai pienessä kaupungissa asuvien naisten ryhmä (N=49). Tähän ryhmään kuuluville naisille tyypillistä on äitiys ja vakituksessa parisuhteessa eläminen, tyydyttävää parempi koulumenestys, vähintään alemman korkeasteen koulutus sekä vähäinen alkoholinkäyttö (korkeintaan muutaman kerran kuukaudessa). Jo nuoruusiässä näistä naisista reilu kaksi kolmannesta oli asunut maaseudulla tai pienessä kaupungissa. Ammattiasemaltaan nämä naiset eivät kuulu mihinkään erityiseen ryhmään vaan heidän joukossaan on niin työttömiä, työntekijöitä kuin alempia toimihenkilöitä tai johtajiaakin.

Tähän ryhmään kuuluvien naisten elämään tyytyväisyyteen yhteydessä olevia tekijöitä ovat viihtyvyys työpaikassa ($\chi^2(4) = 28.811$, $p < .000$) sekä parisuhdetyytyväisyys ($\chi^2(4) = 16.902$, $p < .002$)⁸.

Taulukosta 16 voidaan päätellä⁹, että sellaisten kvantitatiivisessa analyysissä löytyneiden tyytyväisyyden tekijöiden, kuten työpaikassa viihtymisen ja parisuhdetyytyväisyyden kanssa samansuuntaisia ovat myös tämän ryhmän naisten avoimiin kysymyksiin antamat vastaukset (kyselylomakkeen kysymykset no. 7.1 ja 7.2). Ryhmän naisten vastauksissa kaikkein positiivisin yleisen elämään tyytyväisyyden tekijä on parisuhde ja perhe. Yli puolet näin vastanneista naisista (16 mainintaa) korosti ennen kaikkea parisuhteen positiivista laatua. Vastauslukumäärältään eniten mainintoja saanut tyytyväisyyteen vaikuttaja on kuitenkin työ. Työ aiheuttaa niin iloa kuin harmiakin. Harmaita hiuksia aiheuttaa esimerkiksi työtilanteen epävarmuus ja kiire.

Kvantitatiiviseen analyysiin nähden uudeksi yleiseen elämään tyytyväisyyteen vaikuttavaksi tekijäryhmäksi naiset nimeävät materialistiset tekijät. Tällaisia positiivisia tyytyväisyyteen vaikuttajiksi nimettyjä ovat ennen kaikkea "oma talo" ja "vakaa taloudellinen tilanne", kun taas vastaavia negatiivisia tekijöitä ovat "tilan puute" ja "rahattomuus".

⁸ Kaikkien viiden eri ryhmän yleiseen tyytyväisyyteen tilastollisesti yhteydessä olevat tekijät on koottu liitteeseen 8 (Taulukko 42).

⁹ Kaikkien viiden ryhmän avoimien vastausten perusteella havaitut tyytyväisyyden kannalta tärkeiksi mainitut tekijät on koottu liitteeseen 9 (Taulukko 43).

TAULUKKO 16 Maaseudulla asuvien naisten ryhmä (n=41); Avoimiin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella kootut yleiseen elämään tyytyväisyyteen vaikuttajiksi mainitut tekijät (plusmerkki (+) kertoo positiivisten ja miinusmerkki (-) negatiivisten kannanottojen määrästä kussakin asiassa)

Mainittu asia		n	yht.	%
Työ	+	23	33	80
	-	10		
Perhe/parisuhde	+	30	30	73
	-	-		
Materialistiset tekijät	+	12	17	42
	-	5		

Kaikista näistä kolmesta yleisen elämään tyytyväisyyden tekijästä hyvänä esimerkkinä toimii seuraava vastaus, jossa maaseudulla asuvan palvelualalla toimivan naisen mukaan hänen elämän tyytyväisyytensä tärkeimpiä tekijöitä ovat "Hyvä aviomies, koira, oma talo ja hyvä työ". Tyytymättömyyttä aiheuttavat kuitenkin "Raha, ja kevään aikana olleet vaikeudet sekä omassa että miehen työssä".

Yleistä elämään tyytyväisyyttä kartoittavien avoimien kysymysten (7.1 ja 7.2) lisäksi kyselylomakkeessa tiedusteltiin avoimilla kysymyksillä työssä viihtymiseen, sosiaalisiin suhteisiin tyytyväisyyteen ja perisuhdetyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä (kysymykset nro 8.1, 8.2, 10.1, 10.2, 12.1, 12.2). Lisäksi kysyttiin työn merkitystä sinänsä, näkemystä omasta tulevaisuudesta sekä tulevaisuuden tavoitteita (kysymykset nro 9, 14.1, 14.2, 15, ja 15.1). Seuraavaksi tarkoituksena on hahmotella näihin kysymyksiin annettujen vastausten sekä joidenkin taustamuuttujien myötä piirtyvää elämäntarinaa muutamilta kuhunkin ryhmään kuuluvilta nuorilta aikuisilta. Tarinat on valittu tutkittavien oman tuotteliaisuuden (so. riittävästi informaatiota) sekä vastausten osuvuuden (hyvää kuvausta ryhmän jäsenille yhteisistä ominaisuuksista) ja toisaalta ryhmän jäseniä erottavien tekijöiden perusteella.

Perheellisen naisen arki

Pienessä kaupungissa asuvan palvelualalla työskentelevän kahden lapsen äidin, "Merjan"¹⁰, tarinassa keskeisiä yleiseen elämään tyytyväisyyteen vaikuttajia ovat "oma perhe, oma koti ja työ". Kaikkein tärkeintä on kuitenkin se, "että olemme kaikki terveitä ja voimme harrastaa yhdessä monia asioita". Työn elämään tyytyväisyyttä lisäävää vaikutusta hän perustelee sillä, että "saa tehdä sellaista työtä, josta nauttii, olla tekemisissä erilaisten ihmisten kanssa ja oppia päivä päivältä lisää". Työn yleiseksi merkitykseksi hän mainitsee "tulonlähteen", mutta tärkeämpänä hän kuitenkin pitää sitä, että "voi antaa ihmisille sitä tietoa ja kädentaitoa, jota osaa". Myös "jatkuva koulutus/kurssitus lisäävät työn mukavuutta".

¹⁰ Kaikkien esimerkkien henkilöiden nimet on muutettu.

Omiin sosiaaliin suhteisiinsa Merja on erittäin tyytyväinen. Hän kertoo asuvansa kaksikielisellä alueella, "joten pelkkä asuminen ja ystävät ovat rikkautta". Ystävyysuhteita on hänen mukaansa helppo löytää, sillä "olemme harrastava perhe ja sitä kautta tulee paljon omia sekä perhe-ystäviä". Samalla Merja toteaa olevansa "ulospäin suuntautuva ihminen". Muiden sosiaalisten suhteidensa lisäksi Merjalle erityisen tärkeä elämään tyytyväisyyteen vaikuttaja on hänen onnellinen parisuhteensa. Parisuhteeseen tyytyväisyytensä syistä hän kertoo seuraavaa: "Olemme olleet 16 vuotta yhdessä ja suhde on aina toiminut hyvin. Kuuntelemme toistemme mielipiteitä, teemme ratkaisut yhdessä ja vietämme aikaa myös kahden (useimmiten lenkkeillen)".

Kaiken kaikkiaan Merja näkee oman ja perheensä tulevaisuuden valoisana: "Lapset kasvavat, velkataakka pienenee ja nyt näyttää töitäkin riittävän (yksityisyrittäjä ei voi työmäärää tietää, mutta koulutus toivottavasti lisää sitä)". Tulevaisuuden tavoitteekseen hän asettaa erityisesti lapsien kasvattamisen "kunnan kansalaisiksi" ja itsensä kehittämisen "taidossa ja tiedossa työn suhteen".

Merjan elämäntarinaa yleisemmin analysoitaessa voidaan todeta, että hänen elämäntyytyväisyytensä rakentumisessa keskeistä näyttäisi olevan perhesuhteiden, muiden sosiaalisten suhteiden, työn ja harrastusten kesken vallitseva tasapaino. Mikään elämän osa-alue ei verota liikaa resursseja muilta alueilta. Merjan kertomuksessa tärkeällä sijalla on myös hänen oma ulospäin suuntautuva elämän asenteensa, joka omalta osaltaan on vaikuttamassa esimerkiksi sosiaalisten suhteiden onnistumiseen.

Palvelualalla asiantuntijatehtävissä työskentelevän keskisuuresta kaupungista kotoisin olevan kahden lapsen äidin "Katjan" yleisen elämään tyytyväisyyden kuva on puolestaan jonkin verran monisyisempi Merjan tarinaan verrattuna. Tärkeimpiä yleiseen tyytyväisyyden kohottajia ovat "lapset, itsetunto" ja se, että "perusjutut ovat kunnossa". Samat lapset, jotka ovat suuren tyytyväisyyden lähde, tuovat mukanaan kuitenkin myös ongelmia. Negatiivisia puolia ovat Katjan kertomuksessa lasten tuoma "väsymys, unen puute" ja "oman ajan puute". Nämä ongelmat ovat tuttuja pienten lasten vanhempien elämässä. Samasta syystä ei myöskään sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen ole niin yksinkertaista. Katja toteaaakin, että "perhetilanne rajoittaa harrastuksia ym." Oman vaikeutensa sosiaalisten suhteiden solmimiseen tuo se, että "työtovereiden kanssa varsin vähän yhteistä". Katjan mielestä tilanne ei kuitenkaan ole toivoton, vaan hän uskoo, että "tilanne tasaantuu aikaa myöten, esim. muiden lasten vanhempiin tutustuu". Sosiaaliin suhteisiin liittyvät ongelmat eivät kuitenkaan ulotu Katjan parisuhteeseen, johon hän on erittäin tyytyväinen. Tyytyväisyyden syiksi hän näkee "luottamuksen" ja "yhteiset arvot ja päämäärät".

Perheen kasvamisen vaikutukset näkyvät Katjan elämässä myös työn merkityksen muuttumisena. Tällä hetkellä työ merkitsee Katjalle ennen kaikkea "omaa aikaa ja itsensä toteuttamista". Tämän takia työn merkitys on hänen mielestään "kasvanut lasten synnyttyä". Varsinaisen työssä viihtymisen kannalta tärkeimmiksi seikoiksi Katja näkee lähinnä "tutut ihmiset, työtehtävät sekä kehittämismahdollisuudet".

Kaiken kaikkiaan Katja näkee oman tulevaisuutensa positiivisessa valossa siitä syystä, että ”kaikki peruslähtökohdat kunnossa ja on vielä nuori”. Tulevaisuuden tavoitteekseen hän asettaa lähinnä ”tavallisen perhe-elämän, myös itseään toteuttaen”.

Vaikka Katjan kertomuksesta välittyvä kuva hänen tämän hetkisestä elämästään ei loista yhtä kirkkaissa väreissä kuin Merjalla, ovat hänen elämän tyytyväisyytensä takana olevat seikat kuitenkin hyvin samankaltaisia. Myös Katjalla kaikkein tärkeimpien asioiden välillä vallitsee tasapaino. Kunnossa olevat perhesuhteet, kehittymismahdollisuuksia antava työ ja lisäksi terve itsetunto ovat sen kaltaisia voimavaroja, joiden varassa arjen tuomien haasteiden kanssa selviäminen ei käy ylivoimaiseksi. ”Peruslähtökohdat ovat kunnossa”, kuten hän itse toteaa. Kuten kaikille pienten lasten vanhemmille, toivoa tämänhetkisiin arjen ongelmiin tuo joka tapauksessa tieto siitä, että ”tilanne tasaantuu aikaa myöten”.

Kaikkein tärkeimmiksi tulevaisuuden tavoitteikseen molemmat naiset asettavat itsensä toteuttamisen ja perhe-elämän hoitamisen. Johonkin kuulumisen ja oman erillisyyden vaaliminen nähdään siten toisiaan täydentävinä tavoitteina, joiden välillä ei tarvitse olla ristiriitaa.

9.5.2 Suurten kaupunkien johtajamiehet

Tutkittavien joukosta toiseksi tyytyväisin ryhmä oli pääkaupunkiseudulla tai muissa suurissa kasvukeskuksissa asuvat miehet (N=39). Nämä miehet ovat ammattiasemaltaan pääasiallisesti johtajia tai ylempiä toimihenkilöitä. He elävät edellisen ryhmän tavoin yleensä vakiintuneessa parisuhteessa, käyttävät alkoholia kohtuudella (muutamana kerran kuussa), ovat useimmiten menestyneet hyvin tai erinomaisesti koulussa sekä suorittaneet korkeakoulututkinnon. Miehistä reilu puolet on asunut pääkaupunkiseudulla tai muissa kasvukeskuksissa nuoruusiästään saakka. Noin joka toinen tähän ryhmään kuuluvista miehistä on kuitenkin lapseton. Tärkein yleisen elämään tyytyväisyyden tekijä on tässä ryhmässä vapaa-ajan aktiivisuus ($\chi^2(4) = 18.446$ $p < .001$).

Vaikka kvantitatiivisen analyysin perusteella vapaa-ajalla aktiivisuus on näillä korkeassa asemassa olevilla miehillä yleisen elämään tyytyväisyyden kannalta merkityksellistä, antavat avoimiin kysymyksiin annetut vastaukset paljon monipuolisemman kuvan tästä ilmiöstä. Kuten taulukosta 17 voidaan lukea, miesten vastausten perusteella työhön liittyvät asiat olisivat kuitenkin niitä, joiden vaikutus heidän kokemaansa elämään tyytyväisyyteen olisi kaikkein suurin.

TAULUKKO 17 Suurissa kaupungeissa asuvien miesten ryhmä (n= 33); Avoimiin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella kootut yleisen elämän tyytyväisyyden kannalta tärkeiksi mainitut tekijät

Mainittu asia		n	yht.	%
Työ	+	20	26	79
	-	6		
Perhe/parisuhde	+	19	19	58
	-	-		
Materialistiset tekijät	+	10	16	48
	-	6		
Harrastukset	+	6	6	18
	-	-		

Suurimmaksi osaksi työn vaikutus näiden miesten elämään on positiivinen. Työhön liittyvät negatiiviset luonnehdinnat koskevat esimerkiksi kiirettä ja toimenkuvaa. Toiseksi tärkein tyytyväisyyden tekijä on puolestaan perhe ja parisuhde. Parisuhteen laatua nämä johtajamiehet eivät kuitenkaan yleistä luonnehdintaa pidemmälle juuri analysoi. Kolmantena tyytyväisyyteen vaikuttavana tekijäryhmänä ryhmän miehet mainitsevat edellisen ryhmän tavoin materialistiset tekijät. Positiivisia materialistisia tekijöitä ovat muun muassa "hyvä taloudellinen tilanne" ja "omakotitalo". Materiaan liittyviä tyytymättömyyden aiheuttajia ovat vastaavasti esimerkiksi "pääkaupungin hintataso" ja "taloudellinen tilanne asumisen osalta".

Edellisen tyyppisten vastausten lisäksi kvantitatiivisessa analyysissä merkittäviksi tyytyväisyyden tekijöiksi osoittautuneet vapaa-ajan harrastukset tulevat näkyviin myös avointen kysymysten vastauksissa. Viidesosa ryhmän miehistä korostaa harrastusten merkitystä omaan tyytyväisyyteensä vaikuttajana. Tällaisia tärkeitä harrastuksia ovat esimerkiksi "bändi" ja "valmennus jääkiekkjoukkueessa".

Näistä kaikista yleisen elämään tyytyväisyyden tekijöistä kertoo seuraava pääkaupunkiseudulla asuvan miehen vastaus, jossa hän toteaa seuraavasti: "Puoliso on, katto pään päällä on, bändi on". Tyytymättömyyden aiheuttajia hän puolestaan kuvaa näin: "Media-ala on raakaa taistelua työpaikoista (varsinkin freelancerilla), ei varaa omaan asuntoon".

Työ elämän sisältönä ja harrastuksena

Kyselylomakkeen avointen vastausten perusteella on mahdollista kuvata tarkemmin myös tähän ryhmään kuuluvien miesten elämään tyytyväisyyttä. Pääkaupunkiseudulla asuva diplomi-insinööri ja kolmen lapsen isä, "Mika" nimeää yleisen elämän tyytyväisyytensä tekijöiksi "hyvässä kunnossa olevat perhesuhteet" sekä "kunnossa olevan taloudellisen perustason". Elämä ei kuitenkaan ole näiltä osin täysin ongelmatonta, sillä tyytymättömyyttä aiheuttaa "taloudellinen tilanne asumisen osalta". Tässä tilanteessa, pääkaupunkiseudun korkean hintatason takia, ei siten auta muu, kuin "kärkkyä poikkeuksellisia mahdollisuuksia asuntomarkkinoilla".

Mikan kertomuksessa työn merkitys näkyy edellisen ryhmän naisiin verrattuna jonkin verran korostuneempana. Sen lisäksi, että työ merkitsee "toimeentuloa", työ antaa myös "itsenä kehittämiseen liittyvää elämän sisältöä". Tärkeää tällöin työssä viihtymisen kannalta on, että "voi itse ohjata toimintaympäristöä yrityksessä". Työn korostunut merkitys tulee esiin ennen kaikkea tulevaisuuden tavoitteissa, joissa ensisijaiseksi tavoitteekseen Mika mainitsee "työssä laajempaan toimenkuvaan kehittymisen" sekä "toimenkuvan vakiinnuttamisen riittävällä marginaalilla". Tässä yhteydessä myös asuntotilanteen parantamisen tavoite tulee esiin. Syyksi näihin työhön liittyviin tavoitteisiin Mika näkee "ammattillisen kunnianhimon".

Sosiaaliin suhteisiinsa Mika ei puolestaan ole täysin tyytyväinen. Tämä johtuu siitä, että "oma nuoruusporukka on useita vuosia "eri tahdissa" perheen perustamisessa, mikä on kaventanut aiemmin rakentunutta verkostoa". Lapsiperheen isänä olemisella on siten omat vaikutuksensa myös hänen elämässään. Toisaalta kuitenkin suhde omaan aviopuolisoonsa on kunnossa, puolison ominaisuuksien takia. Mikan näkee vaimollaan olevan "henkisiä ja fyysisiä ominaisuuksia, joita pidän arvossa; + piirteitä on selvästi enemmän kuin - piirteitä".

Kaikille tämän ryhmän miehille työ ei kuitenkaan näytä merkitsevän yhtä tärkeää elämän sisältöä kuin Mikalle. Suuressa kaupungissa asuvan avoliitossa elävän insinöörin tehtävissä toimivan "Jannen" tarinassa työ on lähinnä yksi palapelin osa. Tärkeintä yleisen elämän tyytyväisyyden kannalta on, että "on kaikkea mitä tarvitsen, ja on paljon tekemistä". Hänen näkökulmastaan "työ tarjoaa toimeentulon, harrastuksen, josta maksetaan ja sopivasti kanssakäymistä muiden ihmisten kanssa". Tärkeää on, että "työ ei kuitenkaan sido liikaa ja antaa tilaa omalle vapaa-ajalle". Näin ollen työssä viihtymisenkin kannalta olennaista on, että "työ on riittävän joustava (työajat)" Toisaalta "työ on erittäin lähellä", ja on myöskin "sitä mitä olen aina halunnut tehdä".

Omiin sosiaaliin suhteisiinsa Janne on myös tyytyväinen ja hän kertoo niitä olevan "sopivasti". Sosiaalisten suhteiden määrä on sopiva sen vuoksi, että hän kertoo olevansa " tyytyväinen melko vähään". Myös parisuhde tuntuu olevan kunnossa, koska "vaimo on täydellinen niiltä ominaisuuksiltaan, jotka ovat tärkeitä". Omaa osuuttaan parisuhteen hoitamisesta Janne ei kuitenkaan ole unohtanut vaan hän toteaa, "että oma vaikutukseni suhteen toimivuuteen on tärkeä, kuten toisenkin".

Oman tulevaisuutensa Janne näkee kokonaisuudessaan hyvänä, onhan hänellä "työ, joka tuo toimeentulon, harrastuksia, jotka pitävät kunnossa fyysisesti ja henkisesti ja on vaimo, johon olen erittäin tyytyväinen". Tulevaisuuden tavoitteet suuntautuvat puolestaan monelle eri elämän alueelle. Toisaalta pitäisi "rakentaa oma talo kuntoon ja sovittaa yhteen asuminen ja ekologisuus", toisaalta taas olisi tarpeellista "oppia uusia asioita ja kehittää omaa tapaa elää". Samanaikaisesti tärkeä tavoite on "rakentaa perhe vaimon kanssa". Tällaiset tavoitteet "sopivat minulle ja niissä on sopivasti tekemistä".

Näiden kahden miehen elämäntarinassa on siis paljon yhtäläisyyksiä, heillä on muun muassa korkea koulutus, hyvä ammatti-asema, he ovat avioliitossa ja omaavat niukasti sosiaalisia suhteita. Yhteneväisien piirteiden lisäksi on

kuitenkin myös seikkoja, jotka erottavat nämä kaksi hyvin menestyvää miestä toisistaan. Esimerkiksi heidän elämänsä painopisteet ovat hyvin eri kohdissa. Mikan kertomuksessa ammatillinen kunnianhimo näyttäisi ajavan muiden tärkeiden asioiden edelle, kun taas Jannella elämän tyytyväisyydessä tärkeiden asioiden välillä vallitseva tasapaino merkitsee eniten. Kummallekaan eivät kuitenkaan lapset näyttele tämän hetkisessä elämässä suurtakaan osaa. Vaikka Mikalla niitä on, hän ei niitä suoraan mainitse ja Janne taas ei lapsia ole vielä ehtinyt hankkimaan. Elämän tasapainoisuus merkitseekin Jannelle lähinnä parisuhteen, työn ja harrastusten välistä tasapainoa.

Tätä korkeasti koulutettujen miesten ryhmää ei siten voida pitää edellisen naisryhmän tavoin elämän merkityssisältöjen perusteella homogeenisena. Samat ulkoiset puitteet merkitsevät näille miehille hyvinkin erilaisia asioita, minkä perusteella voisi olettaa, että elämän kulun edetessä heidän elämänsä saattavat suuntautua hyvin eri tavoin.

9.5.3 Pääkaupunkiseudun johtajanaiset

Tutkimukseen osallistuneista nuorista aikuisista kolmanneksi korkein elämään tyytyväisyyden taso on pääkaupunkiseudulla asuvilla naisilla (N=14). Tämän ryhmän naiset toimivat lähinnä johtotason tai ylemmän toimihenkilötason tehtävissä, ovat pääosin naimisissa, käyttävät alkoholia muutaman kerran vuodessa, ovat useimmiten menestyneet hyvin koulussa sekä hankkineet ylemmän korkeakoulututkinnon. Nuoruudessaan nämä naiset ovat asuneet tasaisesti ympäri Suomea niin maaseudulla kuin kaupungeissakin. Lapsia tämän ryhmän naisilla on kuitenkin selvästi vähemmän kuin maaseudulla asuvilla elämäänsä erittäin tyytyväisillä kanssasisarillaan ($\chi^2(2) = 7.798, p < .020$). Noin 80 %:lla johtajanaisista on lapsia mutta useimmiten lapsiluku on jäänyt yhteen (63,6 %) kun taas rauhallisemmilla seuduilla asuvilla naisilla lapsia on useimmiten kaksi (48,7 %) tai enemmän (28,2 %) (yksi lapsi 23,1 %:lla).

Maaseudulla asuvien naisten tavoin tähän ryhmään kuuluvien naisten yleinen elämään tyytyväisyys on ennen kaikkea riippuvainen viihtyvyydestä työpaikalla ($\chi^2(4) = 14.114, p < .007$). Lisäksi nykyiseen elämään tyytyväisyyteen vaikuttaa heidän pitkiä ihmissuhteita sisältänyt parisuhdehistoriansa ($\chi^2(6) = 14.278, p < .006$).

Kuten taulukosta 18 voidaan lukea, myös pääkaupunkiseudun johtajanaisien avoimien kysymysten vastaukset liittyvät suurelta osin perheeseen ja työhön. Maaseudun naisten tavoin he kuitenkin korostavat parisuhteen laatua tyytyväisyyden aiheuttajana. Työ puolestaan koetaan seuraavaksi tärkeimmäksi tyytyväisyyteen vaikuttajaksi. Työn vaikutus näiden naisten elämään tyytyväisyyteen on voittopuolisesti positiivinen, mistä kertovat maininnat kuten: "mukava uusi työpaikka" ja "ihana työ".

Kolmanneksi suurimpana tyytyväisyyteen vaikuttajana nämä korkeasti koulutetut naiset mainitsevat terveyden, jolloin iloa aiheuttaa muun muassa oma "psykkinen hyvinvointi" tai "terve, ihana pieni lapsi". Neljänneksi tärkein tyytyväisyyteen vaikuttava seikka on puolestaan opiskelu. Tyytyväisyyttä

aiheuttaa esimerkiksi se, että "opiskelu työn ohella on sujunut hyvin" tai, että "opinnot on suoritettu loppuun". Vasta viidentenä tyytyväisyyden tekijäryhmänä tulevat materialistiset seikat, kuten "taloudellinen tilanne".

TAULUKKO 18 Pääkaupunkiseudulla asuvien naisten ryhmä (n=13); Avoimiin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella kootut yleisen elämän tyytyväisyyden kannalta tärkeiksi mainitut tekijät

Mainittu asia		n	yht.	%
Perhe/parisuhde	+	10	11	85
	-	1		
Työ	+	7	10	77
	-	3		
Terveys	+	5	5	38
	-	-		
Opinnot	+	4	4	31
	-	-		
Materialistiset tekijät	+	2	3	24
	-	1		

Työ ja muu elämä

Edellä mainituista yleiseen elämään tyytyväisyyteen vaikuttavista tekijöistä hyvä esimerkki on pääkaupunkiseudulla asuvan erityisasiantuntijana toimivan "Ullan" tarina, jossa hän kertoo olevansa "onnellisesti naimissa ja minulla on hyvä työpaikka". Varjoja paratiisiin tuo kuitenkin se, että hän tekee "sivutöitä, joiden vuoksi aikaa ei jää muuhun elämiseen". Työpaikassa viihtymisessä olennaista on se, että Ulla kokee osaavansa tehdä "työnsä hyvin" ja saavansa "toimia itsenäisesti". Työn merkityksellisyys nousee ennen kaikkea mahdollisuudesta "näyttää oma pätevyuteni ja kuulua sosiaaliseen yhteisöön kodin ulkopuolella". Työpaikan edustama kodin ulkopuolinen sosiaalinen yhteisö on tässä tapauksessa erityisen tärkeä siksi, että Ullalla ei ole mielestään "riittävästi sosiaalisia suhteita". Työn ja muun elämän suhde ei kuitenkaan ole ristiriidatonta, sillä sosiaalisten suhteiden puute johtuu nimeen omaan siitä, että "ei ole aikaa tavata ystäviä". Ystävien vähyyteen helpotusta tuo kuitenkin seikka, että hän "viihtyy puolison kanssa hyvin yhdessä". Vaikka miehen kanssa on hyvä olla, omaa vääntöään suhteeseen tuo puolisojen eriävä näkemys perheen lisäyksestä. Ullan kertoman mukaan "mies ei vielä ole valmis lasten hankkimiseen" Ullan toisenlaisesta toiveesta huolimatta.

Tulevaisuus näyttää kuitenkin Ullan silmissä valoisalta. Tärkeää on, että "minulla on hyvä asema työelämässä ja olen terve sekä onnellisessa ihmissuhteessa". Tulevaisuuden suunnitelmassa ovat niin "talon rakennus" kuin "lasten saantikin". Toiveena on päästä "muuttamaan omaan kotiin pois lähiöstä".

Toisen tyyppisestä työn ja perheen välisestä suhteesta kertoo puolestaan johtotason tehtävissä toimiva pääkaupunkiseudulla asuva kahden lapsen äiti "Sirpa". Hänen elämässään kaikkein tärkein tämän hetken elämään tyytyväi-

syyteen vaikuttaja on "äitiysloma", joka oli "harkittu ja toivottu" ja "tuli sopivaan elämäntilanteeseen". Perhe on "ihana" ja "kotona on mukava olla". Äitiyslomalla hyvin viihtymiseen vaikuttaa ennen kaikkea se, että "vakituinen työpaikka on raskas eikä vastaa koulutusta täysin". Entiseen työpaikkaan paluu tuntuu niin vastenmieliseltä, että "äitiysloman jälkeen pitäisi etsiä uusi työ", mikä aiheuttaa jo stressiä. Eräs pakokeino vanhasta työstä voisi olla myös "mahdollisuus jatkaa opintoja". Omassa vakituisessa työssä ongelmallisia piirteitä ovat "kiire ja vaikeat ihmissuhdekuviot". Myös "johtajan taakka painaa", eikä palkka ole riittävä. Kuitenkin työllä on Sirpalle yleistä merkitystä, tarkoittaen tässä yhteydessä ennen kaikkea "itsensä toteuttamisen mahdollisuutta, toimeentuloa, ja kiinnittymistä arkeen".

Työn tärkeä rooli näkyy myös siinä, millaisena Sirpa kokee oman tulevaisuutensa. Hän pelkää, että "jos on "liian" kauan kotona, saako uusia töitä?".

Sosiaalisista suhteista puhuttaessa Sirpa on kuitenkin tällä hetkellä erityisen tyytyväinen siihen, että "nyt on aikaa olla ihmisten kanssa ja pitää yllä suhteita". Häntä harmittavat kuitenkin "omat puutteelliset vuorovaikutustaidot", mikä tässä tapauksessa tarkoittaa, että "ei uskalla sanoa ihmisille, mitä ajattelee, säilöö ja tulee vihaiseksi". Sirpa toivoo kuitenkin voivansa "kouluttaa itseään vuorovaikutteisemmaksi", jolloin tulevaisuudessa tilanne voisi olla tässä suhteessa parempi. Samankaltaiset vuorovaikutuksen ongelmat ovat olleet myös osa omassa johtajan asemassa viihtymättömyyttä.

Omaan parisuhteeseensa Sirpa suhtautuu myös hivenen kahtiajakoisesti. Hyvää parisuhteessa on, että "mies on kiltti ihminen, ei huuda, lyö tms., ja hän on fiksu, hyvä isä ja paljon kotona". Mies ei ole kuitenkaan "kovin energinen ja kestävä". "Näyttää usein väsyneeltä ja näyttääkin sen. Ei oikein jaksa tsemppata kotona." Itse hän on kuitenkin tulevaisuudesta sitä mieltä, että lopulta "kaikki menee hyvin", varsinkin, kun hän on itse "valmis tsemppaamaan sen eteen". Tulevaisuuden tavoitteita ovat lähinnä "uusi työ, lisää opintoja, parempaa palkkaa, tasapaino työn ja kodin välillä, ja aikaa omille liikuntaharrastuksille". Nämä ovat Sirpalle "tärkeitä asioita, jotta elämä maistuisi hyvältä".

Näiden kahden korkeasti koulutetun naisen tarinoita tarkemmin analysoitaessa voi päätellä, että vaikka heidän nykyinen elämäntilanteensa on melko erilainen, on heidän tarinoissaan myös paljon yhteneviä piirteitä. Kummankin elämälle leimaa antavaa on ollut työn ja muun elämän välinen ristiriita. Työ on kyllä merkityksellistä, mutta työuralle antautuminen on pakottanut tinkimään muun muassa muista ihmissuhteista ja harrastuksista. Toiselle naisista äitiyslomalle jääminen on sittemmin antanut mahdollisuuden ystävyyssuhteiden hoitamiseen. Toisaalta lasten hankkiminen sinänsä aiheuttaa lisää ristiriitoja työn ja muun elämän välille: ei voi olla varma, saako pitkään kotona ollut nainen enää töitä. Oman lisänsä työn, perhe-elämän ja ihmissuhteiden hoitamisen väliselle ristivedolle tuo todennäköisesti se, että näistä naisista yli 70 % on muuttanut pois kotiseuduiltaan. Tällöin yhteydenpito nuoruuden ystäviin tai vaikkapa lastenhoitoavun saaminen omilta vanhemmilta voi olla huomattavasti vaikeampaa kuin kotiseuduilleen jääneillä naisilla.

Kun verrataan hyvässä asemassa olevien miesten ja naisten ryhmiä keskenään, tärkein ero on juuri elämän eri tavalla tasapainottuminen. Toisin kun tämän ryhmän naisilla, johtavassa asemassa olevien miesten kertomuksissa elämän tärkeät tavoitteet olivat saavutettavissa ja tällä hetkellä sopivassa suhteessa toisiinsa. Johtavista miehistä poiketen naisille lisäongelmia tuo myös perusmenoihin riittämätön palkka. Edes johtavassa asemassa oleminen ei takaa naiselle riittävää toimeentuloa varsinkaan pääkaupunkiseudulla asuttaessa.

Kun verrataan näiden pääkaupunkiseudulla asuvien naisten elämää edellä esiteltyjen rauhallisten seutujen naisten elämäntarinoihin, on mahdollista havaita heitä selkeästi yhdistäviä ja erottavia piirteitä. Molempiin ryhmiin kuuluvien naisten tärkeimmät elämän tavoitteet liittyvät ennen kaikkea työhön ja perhesuhteiden vaalimiseen, jolloin myös lasten merkitys on oman elämän tyytyväisyyden kannalta suuri. Tärkeäksi erottava tekijä on kuitenkin juuri näiden kahden tavoitteen sekä muiden tyytyväisyyden kannalta tärkeiden asioiden väliset suhteet. Siinä missä rauhallisempien seutujen naisten elämässä perhe, työ ja sosiaalinen elämä kulkevat kutakuinkin käsi kädessä ja elämässä vallitsee tasapaino, joutuvat korkeasti koulutetut naiset jatkuvasti taiteilemaan työn ja muun elämän vaatimusten tuottamien ristiriitojen välimaastossa. Tästä näkökulmasta onkin mahdollista ymmärtää, miksi näiden pääkaupunkiseudun naisten yleinen elämään tyytyväisyys ei ole yhtä korkea kuin tasapainoisemmissa elämäntarinoissa elävien.

9.5.4 Maaseudun naimattomat miehet

Toiseksi eniten elämäänsä tyytymättömiä nuoria aikuisia olivat maaseudulla tai pienissä kaupungeissa asuvat mieshet (N=36). Nämä miehet ovat pääasiallisesti ammattiasemaltaan työntekijöitä, ovat naimattomia tai eronneita, käyttävät alkoholia kerran viikossa tai useammin, ovat menestyneet koulussa korkeintaan välttävästi ja ovat useimmiten peruskoulun tai ammattikoulun käyneitä. Lapsia heistä on noin joka toisella (55,6 %). Suurin osa (n. 64 %) tämän ryhmän miehistä on asunut koko ikänsä samalla paikkakunnalla.

Näiden miesten yleisen elämään tyytyväisyyden melko matala taso on yhteydessä lähinnä heidän elämäntapoihinsa ($\chi^2(4) = 20.163$, $p < .000$) ja erityisesti tupakointiin ($\chi^2(4) = 18.117$, $p < .001$) sekä toimenkuvaan ($\chi^2(6) = 20.420$, $p < .002$) ja siviilisäätyyn ($\chi^2(6) = 16.725$, $p < .010$).

Kuten taulukosta 19 voi lukea, johtajamiesten tavoin myös näiden maalla asuvien miesten avoimissa vastauksissa korostuu työn merkitys yleisessä elämään tyytyväisyydessä. Korkeammassa asemassa olevista miehistä poiketen, tämän ryhmän miehet kärsivät myös työn puuttumisen aiheuttamista ongelmista. Tästä ilmiöstä kertovat esimerkiksi vastaukset, jossa tyytymättömyyden syyksi nähdään "lomautus työpaikalta" tai "Ainoa asia, joka haittaa, kun ei ole töitä". Parisuhteesta tai perheestä puhuttaessa esiin nousivat yksinäisyydestä tai parisuhteen puutteesta kertovat kommentit. Muuten hyvin taloudellisesti toimeen tuleva myyntitehtävissä toimiva mies toteaa tyytymättömyytensä sivistä seuraavaa: "Hyvää vauhtia vanhaksi pojaksi tulossa, ystävät pikkuhiljaa

vähenee. Yksinäisyys”. Vaikka suurin osa tähän ryhmään kuuluvista miehistä ei ole naimisissa eikä avoliitossa, monilla heistä kuitenkin on jonkinlainen seurustelusuhde tai laaja ystäväpiiri. Olemassa olevista ihmissuhteista kertovat vastaukset, jossa tyytyväisyyden syyksi kerrotaan ”tyttöystävä”, ”kaverit” tai ”uusi suhde”.

Edellisten ryhmien kanssa yhtenevästi tärkeitä maaseudun miesten tyytyväisyyden tekijöitä olivat materialistiset tekijät. Tässä ryhmässä materiaan liittyvät kommentit ovat kuitenkin voittopuolisesti negatiivisia. Tyytymättömyyttä aiheuttavat esimerkiksi ”pienet tulot”, ”palkkaus systeemissä, jossa työskentelen” tai yleensäkin ”rahan puute”.

Lisäksi jotkut maaseudulla asuvat miehet kertoivat avovastauksissaan, että heidän elämään tyytyväisyyttään heikensivät alkoholin käyttö ja sairaudet.

TAULUKKO 19 Maaseudulla asuvien miesten ryhmä (n=29); Avoimiin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella kootut yleisen elämän tyytyväisyyden kannalta tärkeiksi mainitut tekijät

Mainittu asia		n	yht.	%
Työ	+	13	18	62
	-	5		
Perhe/parisuhde	+	9	12	41
	-	3		
Materialistiset tekijät	+	4	10	34
	-	6		
Ystävät	+	2	2	7
	-	-		
Alkoholin käyttö	+	-	2	7
	-	2		
Terveys	+	-	2	7
	-	2		

Tähän ryhmään kuuluva pienellä paikkakunnalla asuva naimaton mies kuvaa edellä mainittuja matalaan elämään tyytyväisyytensä tasoon vaikuttajia seuraavasti: ”Alkoholiongelma, työttömyys, rahapula ja ihmissuhdeongelmat”. Toivo ei kuitenkaan ole vielä kokonaan mennyt, sillä hänellä on kuitenkin aikomuksena ”yrittää raitistua, hankkia työtä ja ystäviä”.

Maaseudun poikamiehen elämäntarinaa

Vaikka tähän miesryhmään kuuluville suurimmaksi osaksi yhteistä on perheettömyys, eivät heidän kohtalonsa ole tässä suhteessa samanlaisia. Eräänä alaryhmänä voidaan pitää ”ikuisia poikamiehiä”, joiden kertomuksissa perheettömyys otetaan pysyvänä asiantilana. Tähän ryhmään kuuluu myyntitehtävissä toimiva ”Juha”, jonka yleiseen elämään tyytyväisyyteen merkittävimpiä positiivisia vaikuttajia ovat ”oma asunto, työpaikka ja paljon ystäviä”. Vaikka tyytyväisyyttä laskeva tekijä on ”Yksinäisyys”, se että on ”hyvää vauhtia vanhaksi pojaksi tulossa”, ei hänellä ole aikomusta sen kummemmin tehdä mitään asian hyväksi. ”Kohtalo päättäköön”, hän toteaa.

Vaikka työssä käynti on Juhalle tärkeää, näkee hän työn lähinnä osana koko elämää. Työ on erityisesti "vapaa-ajan vastapaino", "vapaa-ajasta nauttii enemmän, kun käy töissä". "Liika vapaatakaan ei oo pakosti hyvä", hän mainitsee. Työssä käynnissä positiivisinta ovat lähinnä "hyvät työkaverit". Suurempia ongelmia työssä ei yleensääkään ole, "huonompia päiviä vain sattuu kai kaikille". Omaksi työssä menestymisen ohjeekseen hän kertoo "syö hyvin, ryypää vähemmän", ja "kannattaa pitää omatunto jonkun näköisessä kiesissä".

Omiin sosiaalisiin suhteisiinsa Juha on myös kutakuinkin tyytyväinen, "jos ei nyt tuu jäätyä sohvanpohjalle makaamaan, niin eiköhän joku frendeistä oo jossain liikenteessä". Sosiaalisten suhteiden määrän hän näkee olevan "vaan itsestä kiinni". "Välillä sitä saa hyvän aallonharjan ja sillä on hyvä mennä eteenpäin, kuoppiakin on", hän jatkaa.

Elämäntavoitteistaan kertoillessaan Juha mainitsee läheiset suhteet äitiinsä. Juhan kannalta tärkeintä elämässä on olla "sinut vaikka itseni kanssa, olla kunnollinen poika äitikullalle". Tämä on tärkeää siksi, että "hyvä mieli äidillä, niin paljon parempi itsensäkin jatkaa eteenpäin". Tulevaisuuteen hän suhtautuu melko toiveikkaana todeten, että "en oo toivoani menettänyt".

Erityisasiantuntijan tehtävissä toimivan "Teemun" elämätilanne on hyvin pitkälle samantyylinen kuin Juhalla. Näitä kahta miestä toisistaan erottava tekijä on kuitenkin suhtautuminen omaan naimattomuuteen ja elämään yleensäkin. Juhan tavoin nykyisen elämään tyytyväisyyden kannalta tärkeimpiä positiivisia asioita Teemulle ovat "ystävät, työ ja taloudellinen tasapaino", mutta samalla hän asettaa selkeäksi tavoitteekseen "eukon ja perheen hommaamisen".

Teemun ja Juhan erilainen suhtautumistapa elämään näkyy myös asenteissa työhön. Kun Juhalle työ merkitsi lähinnä vapaa-ajan vastapainoa, Teemulle työ on "tapa hankkia elanto", sekä "työ merkitsee tavallaan yhteiskunnan jäsenyyttä". Työssä viihtymisen kannalta tärkeimmiksi asioiksi Teemu näkee "työkaverit, yleisen ilmapiirin, joustavat työajat" sekä sen, että "pystyn vaikuttamaan työasioihin itse".

Omiin sosiaalisiin suhteisiinsa Juhan tavoin Teemukin on kokolailla tyytyväinen. Tärkeintä Teemulle on, että hän "voi luottaa ystäviin". Samoin hän näkee tulevaisuuden melko valoisana, vaikkakin hyvin eri syistä kuin Juha. Teemun sanoin: "Olen oivaltanut, että pystyn vielä oppimaan ja olen päättänyt ryhtyä opiskelemaan työn ohessa, eikä siitä voi haittaakaan olla". Teemun ote omaan elämäänsä onkin hyvin aktiivinen, mikä näkyy myös hänen tulevaisuuden tavoitteissaan, joiksi hän on asettanut "itsensä kehittämisen" sekä lisäksi "oman perheen saamisen".

Vaikka näiden kahden poikamiehen tarinoissa on selvästi keskenään yhteneviä piirteitä, kuten tiettyjen perusasioiden välillä vallitseva tasapaino, elämän tavoitteet tuovat heidän elämän asenteidensa eroavaisuudet esille. Juhan tavoitteena on lähinnä nykyisen elämäntilanteen ennallaan pitäminen, kun taas Teemun tavoitteet ovat dynaamisia: tärkeää on sekä itsensä kehittäminen että perheen hankkiminen. Molemmat ovat kyllä tiedostaneet oman "vanhan pojan" asemaan ajautumisensa, mutta vain Teemulla näyttäisi olevan sen kaltainen

asenne, joka todennäköisimmin johtaa asiantilan muuttumiseen tulevaisuudessa.

Kolmatta, näihin kahteen edellä mainittuun poikamieheen verrattuna melko lailla erilaista elämänhistoriaa edustaa rakennustöitä tekevä "Jari". Jarin nykyinen "poikamieskausi" alkoi kolme vuotta sitten, jolloin hän erosi vaimostaan. Yleisen elämäntyytyväisyyden kannalta raskasta on, että Jari sairastaa masennusta, minä vuoksi hän myös käy psykoterapiassa. Avioeron lisäksi "lapsuustrauamat aiheuttavat vaikeuksia". Jari ei tästä huolimatta ole elämäänsä täysin kyllästynyt, sillä hänellä on tunne siitä, että "voin selvitä ongelmistani".

Omaan nykyiseen työpaikkaansa Jari on melko tyytyväinen, sillä työ on "muihin työpaikkoihin verrattuna suht helppoa ja hyvin palkattua". Täysin tyytyväinen omaan työtilanteeseensa Jari ei kuitenkaan voi olla, koska työ on määräaikaista. Työn teko itsessään merkitsee joka tapauksessa Jarille paljon. Erityisesti siksi, että "sosiaalisten kontaktien määrä lisääntyy, ja toimeentulo on turvattu".

Työn ulkopuoliset sosiaaliset suhteet ovatkin sen kaltainen elämän alue, joka tuottaa Jarille erityisesti ongelmia. Syitä tilanteeseen Jari pohtii seuraavasti: "Avioero kolme vuotta sitten sekä oma masennus vaikuttaa." "Pitäisi yrittää tulla sosiaalisemmaksi, enemmän harrastuksia." Myös tulevaisuus kaiken kaikkiaan vaikuttaa melko epävarmalta, sillä "terveys uhkaa, työpaikka ei ole varma". Erikoisia tulevaisuuden tavoitteita Juhalla ei ole mielessä, hän on päättänyt ottaa "päivän kerrallaan" johtuen siitä, että "olen pettynyt niin usein".

Vaikka Jarin nykyisessä elämäntilanteessa on siis edellä kuvattujen yksin elävien miesten kanssa paljon yhtäläisyyttä, saa nykyinen yksin eläminen aiemman perhe-elämän rinnalla aivan erilaisia merkityksiä. Yksin olo ei näin ollen ole oma valinta tai normaali asian tila vaan enneminkin epäonnistumisen symboli. Sen lisäksi, että avioero aiheutti kaikkein tärkeimmän ihmissuhteen katkeamisen, vähenivät radikaalisti myös muut työn ulkopuoliset ihmissuhteet, eikä Jari ole onnistunut tätä sosiaalista tyhjiötä paikkaamaan. Monenlaisten epäonnistumisten takia myös usko oman tilanteen paranemiseen tulevaisuudessa on heikentynyt. Nykyhetkestä selviämisessä on riittävästi haastetta.

Kaiken kaikkeaan voi todeta, että suurten kaupunkien johtajamiesten tavoin tätäkään miesryhmää ei voida pitää elämän merkityssisältöjen perusteella homogeenisena. Samantyyppiset elämäntilanteet merkitsevät hyvinkin erilaisia asioita riippuen miesten omasta elämänasenteesta ja aiemmasta elämänhistoriasta. Lisäksi kyselylomakkeella kerätystä muusta informaatiosta voi päätellä, että nämä kolme edellä kuvattua yksineläjää poikkeavat toisistaan myös elämäntavoiltaan. Kun Juha käyttää alkoholia reippaasti vähintään kerran viikossa, niin Jarilla alkoholin käyttö rajoittuu muutaman kerran kuussa tapahtuvaan juomiseen ja Teemu puolestaan on täysin raitis. Myös ainoastaan Juha polttaa säännöllisesti, Jari silloin tällöin ja Teemu ei ollenkaan.

Kaiken kaikkiaan hyvinkin erilaisten elämäntavoitteiden ja -tapojen takia voi olettaa, että vuosien kuluessa näiden miesten elämät saattavat suuntautua hyvin eri tavoin.

Elämäänsä tyytyväisempään suurissa kaupungeissa asuvien johtajamiesten ryhmään verrattaessa mielenkiintoinen on myös tulos siitä, että jo tässä luvussa kuvattujen työntekijämiesten isät ovat olleet tilastollisesti suuntaa-antavasti korkeamman statuksen ammatteihin päätyneiden miesten ryhmän isiin verrattuna ammatillisesti huonommassa asemassa ($\chi^2(2) = 24.620$, $p < .099$). Lisäksi ryhmien nuoruuden koulumenestys ($\chi^2(4) = 11.818$, $p < .019$) ja koulutustavoitteet ($\chi^2(3) = 9.751$, $p < .021$) ovat eronneet merkitsevästi toisistaan. Nuoruuden elämäntavat ovat myös olleet keskenään toisistaan eroavia siten, että johtajamiehien joukossa on ollut vuonna 1984 enemmän raittiita (56 %) kuin työntekijämiesten joukossa (34 %).

9.5.5 Kaupunkien tyytymättömät naiset

Tässä tutkimuksessa elämäänsä kaikkein tyytymättömimpien nuorten aikuisten ryhmä oli pääasiallisesti pääkaupunkiseudulla tai keskikokoisissa kaupungeissa asuvat naiset (N=25). Näille naisille tyypillistä on, että he ovat naimattomia tai eronneita, käyttävät alkoholia joko muutaman kerran vuodessa tai useamman kerran viikossa, ovat menestyneet koulussa lähinnä tyydyttävästi ja suorittaneet korkeintaan alemman korkea-asteen tutkinnon. Suurin osa heistä (noin 64 %) on asunut koko elämänsä kotiseudullaan. Ammattiasemaltaan tämän ryhmän naiset eivät kuitenkaan kuulu mihinkään erityiseen ryhmään, vaan heitä on kaikissa ammattiluokissa. Joka toinen ryhmään kuuluvista naisista on lapseton (52 %). Lopuilla vajaalla 50 %:lla ryhmän naisista lapsia on kuitenkin useimmiten kaksi tai enemmän (ka=1,67), kun johtavassa asemalla naisilla lapsia oli tyypillisesti yksi (ka= 1,36). Eniten lapsia oli kuitenkin maaseudulla asuvien naisten ryhmällä (ka=2,05).

Tähän ryhmään kuuluvien naisten elämään tyytymättömyyden takaa löytyy yhteyksiä elämäntapoihin ($\chi^2(4) = 25.042$, $p < .000$), ja erityisesti alkoholin käyttöön ($\chi^2(8) = 26.906$, $p < .001$). Myös työssä viihtymisellä näyttäisi muiden naisryhmien tavoin olevan merkitystä ($\chi^2(4) = 12.824$, $p < .012$) heidän yleisen elämään tyytyväisyytensä rakentumisessa.

Kuten taulukosta 20 voidaan päätellä, myös avoimien vastausten perusteella työllä näyttäisi olevan huomattava merkitys tähän ryhmään kuuluvien naisten elämään tyytyväisyyden rakentumisessa. Suurimmalle osalle asiaa korostaneista työn merkitys on enimmäkseen positiivinen. Työssä merkityksellistä näyttäisi olevan ennen kaikkea vakinaisuus (7 mainintaa), jolloin tyytyväisyyttä tuottaa esim. "varma työpaikka". Tyytymättömyyden syyksi nähdään vastaavasti "vakinaisen työsuhteen puuttuminen". Näillä naisilla asian tekee erityisen ymmärrettäväksi se, että vaikka suuri osa heistä on eronneita tai naimattomia, lasten keskimääräinen lukumäärä on suurempi kuin johtajanaisilla. Suurella todennäköisyydellä tähän ryhmään kuuluu siis yksinhuoltajia, jotka ovat vastuussa lastensa elättämisestä.

Avoimiin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella toiseksi tärkein yleisen elämän tyytyväisyyden selittäjä on tässä ryhmässä terveys. Toisin kuin yksinäisten miesten kohdalla, näillä naisilla ei juuri ole ongelmia terveydessä ja

niinpä hyvä terveys koetaan ennen kaikkea tyytyväisyyttä lisäävänä tekijänä. Kolmanneksi suurimpana tyytyväisyyteen vaikuttajana nähdään puolestaan perhe ja parisuhde, ja tässä tapauksessa erityisesti niiden puuttuminen. Tähän aihepiiriin liittyvistä ongelmista kertovat esimerkiksi vastaukset, joissa tyytymättömyyden syitä ovat ”pitkäaikaisen suhteen päättyminen” tai ”sinkkuna eläminen”. Vaikka suuri osa näistä naisista elää yksin, useimmalla heistä ovat sosiaaliset tukiverkot kuitenkin kunnossa. Perheen sijasta ystävät toimivat suuren positiivisena voimavarana, joiden avulla on mahdollista selvitä eteenpäin.

Ystävien kanssa yhtä suureksi tyytyväisyyteen vaikuttajaryhmäksi naisten vastauksissa nousevat vielä materialistiset seikat. Taloudellinen tilanne on suurimmalla osalla asiasta maininneista kuitenkin vakaa, on ”omistusasunto kivalla alueella” tai ”kohtalainen toimeentulo”.

TAULUKKO 20 Kaupungissa asuvien naisten ryhmä (n=23); Avoimiin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella kootut yleisen elämän tyytyväisyydessä tärkeiksi mainitut tekijät

Mainittu asia		n	yht.	%
Työ	+	10	15	65
	-	5		
Terveys	+	11	11	48
	-	-		
Perhe/parisuhde	+	2	10	43
	-	8		
Ystävät	+	8	8	35
	-	-		
Materialistiset tekijät	+	6	8	35
	-	2		

Tässä ryhmässä yleiseen elämään tyytyväisyyteen vaikuttajista hyvänä esimerkkinä toimii naimattoman erityisasiantuntijana työskentelevän naisen vastaus, jossa hän kertoo oman elämänsä tyytyväisyyden tekijöistä seuraavasti: ”Olen nähnyt ja kokenut paljon. Minulla on hyviä ystäviä. Olen terve. Taloudellinen tilanne on erittäin hyvä”. Tyytymättömyyden tunteita aiheuttaa kuitenkin ”Kiire, enemmän ja nopeammin, mikään ei riitä. Kyllä vakituinen kumppani olisi kiva. Se voisi rauhoittaa menoa”.

”Löytäisin jonkun samanhenkisen”

Pienessä kaupungissa asuvan asiakaspalvelussa työskentelevän kahden lapsen äidin, ”Tarjan”, kertomus on hyvä esimerkki siitä, miten eronneen, lastensa pääasiallisena huoltajana toimivan naisen elämä voi konstruoidua.

Tarjan elämässä yleiseen elämään tyytyväisyyteen nostetta tuovat ”työn monipuolisuus, erittäin hyvät ystävät ja työkaverit, tasapainoiset ja terveet lapset ja kaunis koti”. Varjoa elämään tyytyväisyyden ylle heittävät kuitenkin aiemmasta aviosuhteesta johtuvat ongelmat. Harmaita hiuksia tuottavat ”exmiehen töppäilyt, jotka vaikuttavat välillisesti elämään lasten kautta (mies nai 3 ½ viikon tuntemisen jälkeen thai-tytön)”. Lasten huoltajuudesta sopiminen ei

ole sujunut Tarjan mielestä asian mukaisesti, hän kertoo, miten "ensin koetimme puhumalla selvittää asioita, mutta koska järki ei tunnu menevän miehen "putki" aivoista, niin viranomaiset saa selvittää ex-miehelleni, mikä on lasten edun mukaista ja mikä taas ei!"

Omaan työtilanteeseensa Tarja on kuitenkin suhteellisen tyytyväinen, hänellä on "monipuolinen, haastava työ, aivan ihanat työkaverit ja muutkin asiat työssä on aina mennyt mukavasti. Asiat on saatu sovituksi ja joustoa on löytynyt puolin ja toisin." Lievää tyytymättömyyttä aiheuttaa kuitenkin liian pieni palkka. Palkkatilanteen parantamiseen Tarjalla on selvä suunnitelma: "Aion kehittää itseäni edelleen ja pyrkiä parempaan, johtavaan asemaan, niin eiköhän se palkkakin siitä nouse". Riittävän palkan saaminen onkin yksin lapsien kanssa elävälle elintärkeää ja työn tärkein merkitys Tarjan tapauksessa on toimeentulon turvaaminen. Hyvä on kuitenkin myös, että "voi joskus hemmotella lapsia sekä itseäänkin vaikka ostamalla jotain mukavaa". Erittäin tärkeää elämän tyytyväisyydessä on kuitenkin tässä tilanteessa "työ", joka "on eräänlaista aivojumppaa ja irtaantumista tällä hetkellä yksityiselämässäni vellovista kurjista asioista".

Erosta huolimatta sosiaaliseen tilanteeseensa Tarja on melko lailla tyytyväinen: "Tässä muutaman vuoden aikana (2-3) ovat tosi ystävät jääneet, huom. en menettänyt ketään! Johtuu varmaan siitä, että ystävyysuhteet ovat olleet pitkäaikaisia ja "molemminpuolisia", ollaan kuunneltu toisiamme ja autettu, tuettu ym." Läheisten ystäviensä avulla Tarja on siten selvinnyt myös eron aiheuttamasta kriisistä eteenpäin. Elämä ei kaiken kaikkiaan näytä kovin uhkaavalta. Tarjan mielestä "kaikki riippuu itsestäni ja siitä, että ajattelee positiivisesti ja rakentaa uutta. "Paskan" jälkeen on tullava jotain hyvää!" Tavoitteita riittääkin monella elämän alueella, tärkeää olisi mennä "työssä eteenpäin", lasten saattaminen "terveinä, normaaleina, tasapainoisina yksilöinä elämään", ja vielä, jos "löytäisin jonkun samanhenkisen, luotettavan, hellän keskustelukumppanin jakamaan arkipäivän iloja ja suruja". Tämänkaltaiset tavoitteet "ovat elämää", ja Tarja kokee tahtovansa "olla mukana elämässä ja nauttia siitä, kokea, näyttää lapsille jne."

Kun verrataan Tarjan kertomusta yksinelävien miesten ryhmään kuuluvan eronneen miehen, Jarin, tarinaan, suurin ero on heidän asennoitumisensa omaan tulevaisuuteensa. Kun Jarille avioero on merkinnyt tulevaisuuteen kohdistuvaa epävarmuuden tunnetta, suhtautuu Tarja omaan elämäänsä ja tulevaisuutensa yllättävän positiivisesti. Siinä missä Jari ei uskalla odottaa mitään pettymisen pelossa, Tarjan mielestä edessä voi olla vain parempaa. Tässä tapauksessa huomioon on kuitenkin otettava, että näiden kahden ihmisen elämänhistoriat poikkeavat muilta osin suurella todennäköisyydellä toisistaan. Suhtautuminen nykyiseen elämäntilanteeseen on riippuvainen myös siitä, millaisia kokemuksia yksilöllä jo aiemmin tärkeissä ihmissuhteissaan on ollut.

Toinen ero näiden kahden ihmissuhteissa kolhiintuneen nuoren aikuisen välillä on siinä, että toisin kuin Jarille, Tarjalle avioero ei ole merkinnyt yksinäisyyden kokemista vaan hyvät vanhat ystävät ovat säilyneet. Myös lasten kanssa elämän jatkuminen on omalta osaltaan auttanut sosiaalisesta elämästä kiinni

pitämisessä. Molemmille on kuitenkin yhteistä, että ilman parisuhdetta elämistä ei nähdä toivottavana eikä tyytyväisyyttä tuottavana elämäntapana. Elämänkumppanin löytäminen olisi oman onnellisuuden kannalta erittäin merkittävä asia.

Terveydenhuoltoalalla työskentelevän pääkaupunkiseudulla asuvan lapsettoman "Mervin" elämään perhekuviot eivät puolestaan ole kuuluneet, mikä osaltaan tuo hänen tarinaansa Tarjan kertomukseen verrattuna erilaisia sävyjä. Mervillä on "vakituinen työ, omistusasunto kivalla alueella, hyvät ystävät, ja terveys on erinomainen". Edellä mainituilla asioilla on selvästi elämään tyytyväisyyttä parantava vaikutus, kun taas tyytymättömyyden aiheuttajia ovat "elämänkumppanin puuttuminen ja melko tiukka talous". Hyvistä ystävistä huolimatta "joskus on yksinäinen olo". Näitä ongelmia parantaakseen Mervi yrittää kuitenkin "pitää mielen avoimena uusille asioille ja tapahtumille". Tarkoituksena on myös "hieman säästää". Säästäminen antaisi mahdollisuuden vaikkapa "lomilla hieman matkustella".

Työssään Mervi viihtyy kokonaisuudessaan hyvin. Työ on "haasteellinen ja monipuolinen, jatkuvasti oppii jotain uutta". Vaikka "välistä on tosi kiirettä", niin "välillä taas voi höllätä". Myös työn ihmisläheisyydestä tulee plussaa. Ajoittaisen viihtymättömyyden Mervi laittaa oman vireen vaihtelun ja "huonojen päivien" piikkiin. Työ merkitsee kaiken kaikkiaan Merville hyvin paljon, hän antaa "työlle paljon itsestään", mutta kokee myös saavansa. "Teen tarvittaessa extravuoroja ja jouston työasioissa ja vuoronvaihdossa", hän kertoo. Työ merkitsee myös "sosiaalisia suhteita ja kanssakäymistä; mahdollistaa esim. oman asunnon ja matkat".

Sosiaaliset suhteet merkitsevät Merville paljon ja hän on niihin myös kutaquinkin tyytyväinen. Mervillä on "läheiset välit äitiin, veljeen ja muutamaan tätiin, useampi läheinen ystävä ja jopa liiankin monta muuta ystävää; ei aikaa tavata." Mieli pahaa aiheuttaa kuitenkin huono suhde isään sekä se, että "sitä oikeaa miestä vaan ei ole vastaan tullut".

Tulevaisuutensa Mervi kuitenkin näkee melko lailla positiivisena, onhan "toimeentuloa, läheisiä ihmisiä, terveyttä ja kivoja suunnitelmia". Muutenkin Mervi kertoo olevansa "lähes aina iloinen ja positiivinen". Tavoitteissa kuitenkin näkyy kaipuu parisuhteeseen, sillä Mervi toivoo kovasti tapaavansa "jonkun miehen, jonka kanssa voisi jakaa kokemuksia, mutta säilyttää itsenäisyyden". Toiveissa olisivat myös "matkat maailman ääriin" ja terveyden säilyttäminen sekä työssä kehittyminen. Nämä tavoitteet "ovat mahdollisia ja osin ainakin itsestä kiinni".

Mielenkiintoista on, että vaikka siis näiden kahden naisen elämässä monet tärkeät asiat ovat hyvin, heillä on kiinnostava työ ja sopivasti hyviä sosiaalisia suhteita sekä riittävästi taloudellisia resursseja, heidän elämänsä suurimmaksi kipukohdaksi on muodostunut perustavaa laatua oleva puute: ei ole elämänkumppania. Lisäongelmia voivat aiheuttaa samalla entiset elämänkumppanit, joiden myöhemmät elämän valinnat voivat heijastua ikävällä tavalla erityisesti lasten elämään. Tämä onkin se ainoa ulottuvuus, jossa nämä naiset merkittävästi eroavat elämään tyytyväisemmistä kanssasisaristaan. Vaikka maaseudulla

asuvat miehetkin olivat pääasiallisesti yksineläjiä, näyttäisi siltä, että naiselle vakituisen parisuhteen puuttuminen on tässä iässä suurempi ongelma kuin miehille.

9.5.6 Yhteenvetoa ryhmien välisistä eroista

Kun vertaa edellä kuvattuja viittä ryhmää keskenään, voi havaita, että hyvä taloudellinen tilanne, ammattiasema tai yleisten sosiaalisten suhteiden määrä eivät ole niitä tekijöitä, joiden perusteella nämä nuoret aikuiset voisi asettaa 'tyytyväisyysjärjestykseen'. Vaikka kaikki nämä tekijät ovat tärkeitä yleisen elämään tyytyväisyyden kannalta, näyttäisi kaikkein tärkeintä olevan parisuhteessa onnistuminen. Tutkimuksen avoimissa vastauksissa asia todentuu sen kautta, että kolmen tyytyväisimmän ryhmän jäsenet ovat pääasiassa vakiintuneessa parisuhteessa ja kahteen tyytymättömimpään ryhmään kuuluvat taas ovat tällä hetkellä pääasiallisesti ilman parisuhdetta eläviä. Näiden kahden vähiten tyytyväisen ryhmän jäsenet myös itse ilmaisevat oman tyytymättömytensä parisuhteen puuttumiseen. Jo aiemmin regressioanalyysissä saatu tulos, jonka mukaan parisuhdetyytyväisyyden selitysosuus yleisen tyytyväisyyden vaihtelussa on melko suuri, tukee myös omalta osaltaan edellä tehtyä havaintoa, jonka mukaan parisuhteessa onnistuminen on tärkeää elämän tyydyttäväksi kokemisessa.

Toinen tärkeä havainto näitä viittä ryhmää keskenään vertaillen on se, että edellä analysoiduissa tarinoissa naisten ja miesten elämän tavoitteet näyttäisivät eroavan merkittäväällä tavalla toisistaan. Naisten tarinoissa tärkeimmät elämän tavoitteet olivat kaikilla hyvin samansuuntaisia ja kohdistuvat sekä perhesuhteiden että oman itsen kehittämiseen. Miehet puolestaan olivat keskenään heterogeenisempi ryhmä. Samansuuntaisesti Perttulan (1998) suomalaisia nuoria miehiä koskeneen tutkimuksen kanssa miesten kertomuksissa tärkeimmät tavoitteet jakautuivat eri yksilöiden kesken voimakkaasti, sisältäen niin puhdasta työkeskeisyyttä, itsensä kehittämistä kuin ihmissuhde- ja perhekeskeisyyttäkin.

Perhesuhteiden vaaliminen ja niihin pyrkiminen on kaiken kaikkiaan monelle varhaista aikuisuutta elävälle naiselle elämän tyytyväisyyden kantava voima. Miehillä puolestaan kysymys on hyvinkin erityyppisiin arvoihin liittyvistä tavoitteista, jotka ovat merkityksellisiä elämään tyytyväisyydessä ja jotka saavat eri yksilöiden kohdalla erilaista painoarvoa.

Kiinnostavaa kaiken kaikkiaan on, että nykyiselle länsimaiselle yhteiskunnalle leimaa antava individualisaatiokehitys ja siitä johtuva yksilökeskeisyys sekä yksilöllisyyttä korostavien arvojen esiinmarssi (Beck 1996; Lash 1996; Palmqvist & Martikainen 2005; Puohiniemi 1996) eivät tähän tutkimukseen osallistuneiden nuorten aikuisten arvomaailmassa ja tyytyväisyyden tekijöissä ole erityisen keskeisellä sijalla. Vaikka itsensä kehittämistä pidetäänkin tärkeänä ja tavoiteltavana asiana, erityisesti naiset eivät haluasi uhrata perhettään tai parisuhdettaan yksilökeskeisten tavoitteiden vuoksi. Itsensä toteuttamisella

on positiivista merkitystä ainoastaan perhe-elämän tasapainottajana ja sitä kautta hyvinvoinnin lisääjänä.

Vaikka siis voimakas individualismi ei korostu näiden nuorten aikuisten arvoissa, on heidän tarinoistaan kuitenkin mahdollista löytää viitteitä jälkioderniin yhteiskuntaan liittyvästä maailmankuvasta. Esimerkiksi kysyttäessä syitä omiin positiivisiin tulevaisuuden odotuksiin useampi tutkittava viittaa omiin yksilöllisiin ominaisuuksiinsa, kuten ”valmiuksiin tsempata” tai ”omaan positiiviseen ajatteluun”. Uskotaan myös, että ”kaikki riippuu itsestä”. Omien tavoitteiden saavuttaminen on siis mahdollista, kun vain itse jaksaa riittävästi uskoa niihin.

9.6 Elämään tyytyväisyys, ihmissuhteet ja työ

Kun verrataan tämän tutkimuksen tuloksia aikaisempaan elämään tyytyväisyys tutkimukseen, tulosten voi todeta olevan monilta osin samansuuntaisia. Chickeringin ja Havighurstin (1984) mukaan nuoreen aikuisuuteen (23–35 v.) liittyviä tärkeitä kehitystehtäviä ovat elämäntoverin valitseminen ja perheen perustaminen. Näiden kehitystehtävien saavuttamisen ja elämään tyytyväisyyden on aiemmissakin tutkimuksissa todettu olevan yhteydessä keskenään (Kuusinen 1995). Perheen perustamisen tai voimakkaasti siihen pyrkimisen voi ajatella edustavan myös Levinsonin et al. (1978) määrittelemää 30-vuoden siirtymäkauden jälkeistä vakiintumisen vaihetta, jolloin yksilö pyrkii intensiivisesti toteuttamaan elämälleen asettamiaan päämääriä investoimalla kaikkeen siihen, minkä hän kokee itselleen tärkeäksi.

Myös sosiaalisella pääomalla, jolla yleensä viitataan muun muassa yksilön sosiaalisiin verkostoihin ja koettuun luottamukseen, on aiemmissa tutkimuksissa todettu olevan yhteyttä subjektiiviseen hyvinvointiin (Hyypä 2002; Ruuskanen 2002). Samoin koetulla sosiaalisella tuella on katsottu olevan monipuolista merkitystä yksilön henkisen hyvinvoinnin kannalta (Cohen & Syme 1985; Duck 1998; Gencöz & Özlale 2004; Kainulainen 1998; Seikkula 1994). Erityisesti naimisissa ololla ja omalta perheeltä, myös lapsilta, saadulla tuella on todettu olevan yleisen elämän tyytyväisyyden tasoa kohottava vaikutus (Argyle & Martin 1991; Barret 1999; Blanchflower & Oswald 2004; Campbell et al. 1976; Mowbray et al. 2005). Sen sijaan naimattomana pysymisellä (Barret 1999), yksinäisyydellä ja aviollisilla ristiriidoilla (Duck 1998) on todettu olevan elämän tyytyväisyyttä vähentävä vaikutus. Tällöin erityisesti naisilla onnellisuutta enustavat ennen kaikkea sosiaalisen verkoston laadulliset ominaisuudet, kuten koettu affektiivinen tuki (Seikkula 1994; ks. Wan & Jaccard 1996), kun taas miehille tärkeintä näyttäisi olevan verkoston koko (Seikkula 1994).

Aiemmat tutkimukset tukevat myös tämän tutkimuksen tuloksia koulutettujen naisten elämää koskettavasta työn, kodin ja vapaa-ajan välisestä ristiriidasta (Julkunen et al. 2004; Kinnunen et al. 1995; Kinnunen et al. 2000). Julkunen, Nätin ja Anttilan (2004) korkeasti koulutettuja suomalaisia aikuisia koske-

neen tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että eniten aikakonflikteja kokivat pienten lasten vanhemmat ja erityisesti äidit (naiset 70 %, miehet 59 %). Tämän tutkimuksen tulosten kanssa yhtenevästi Julkusen, Nätin ja Anttilan (2004) ja Sutelan (2005) tutkimuksissa elämän tärkeimmäksi asiaksi koettiin koti ja perhe. Julkusen et al. (2004) tutkimuksessa kodin ja perheen elämässään ensimmäiselle sijalle sijoitti pienten lasten äideistä 70 % ja isistä 61 %. Työ ja ura mainittiin tärkeimpänä alueena vasta muun elämän jälkeen. Muun elämän kaikkein tärkeimmäksi elämän alueekseen ilmoitti naisista 26 % ja miehistä 28 %. Työtä elämässään etusijalle asettavia naisia oli 15 % ja miehiä 19 %. Elämän keskeisiä tavoitteita tutkittaessa perhe ja lapset sijoittuivat listan kärkeen, minkä jälkeen tuli oman työn kunnolla tekeminen. Eteneminen uralla sijoittui listalla keskipaikoille ja vaurastuminen loppupäähän. Kuten tässäkin tutkimuksessa korkeakoulutetun keskiluokan sisällä oli kuitenkin erilaisia työorientaatioita, työkeskeisyyttä ja pitkiä työaikoja. Työn asema korostui ammattiaseman noustessa. Pitkät työajat olivat tyypillisempiä miehille, kun taas naisille perhe, lapset ja omaiset olivat useammin erittäin tärkeitä. (Julkunen et al. 2004.)

Tämän tutkimuksen tulokset ovat samansuuntaisia myös vastikään tehdyn suomalaisten onnellisuuden tärkeimpiä tekijöitä kartoittaneen tutkimuksen kanssa, jossa tärkeimmäksi onnellisuutta aiheuttaviksi asiaksi koettiin perhe. Toiseksi tärkeimpänä onnellisuuteen vaikuttajana nähtiin puolestaan terveys. Perheen ja elämän lähipiirin lisäksi tärkeäksi koettiin hyvät ihmissuhteet yleensä, rakkauden kokeminen sekä taloudellisesti toimeen tuleminen. (Torvi & Kiljunen 2005.)

Tämä tutkimus eroaa kuitenkin kaikista edellä mainituista tutkimuksista siinä, että nuoria aikuisia yleisesti koskevien elämään tyytyväisyyteen vaikuttavien tekijöiden lisäksi tässä tutkimuksessa on oltu kiinnostuneita erityyppisissä sosialisatioympäristöissä elävien nuorten aikuisten välisistä tyytyväisyyden rakentumisen eroista. Vaikka siis yleisesti voidaan todeta, että perheellä ja läheisillä ihmissuhteilla sekä toimeentulolla on suuri merkitys elämään tyytyväisyyden kannalta, voidaan tämän tutkimuksen tuloksia tulkita siten, että perhe ja läheiset ihmissuhteet merkitsevät erityyppisissä elämäntilanteissa oleville ihmisille elämän tyytyväisyyden kannalta eri asioita. Esimerkiksi tässä tutkimuksessa elämäänsä tyytyväisimmiksi osoittautuneilla perheellisillä naisilla perheen onnellisuutta tuottava vaikutus kulkee käsi kädessä työstä saadun tyydytyksen kanssa. Työn mahdollistama itsensä toteuttaminen saa kotona pienten lasten kanssa vietetyn ajan tuntumaan merkityksellisemmältä ja päinvastoin (ks. myös Kinnunen et al. 2005). Ainoastaan perheestä tyydytyksensä saava nuori naistyyppi näyttäisi siten tämän tutkimuksen perusteella olevan melko harvinainen. Tulosten perusteella näyttää kaiken kaikkiaan siltä, että nuorten aikuisten naisten elämään tyytyväisyyden taustalla on kahden tekijän, työn ja perhe-elämän toisiaan tukeva vaikutus.

Työn ja perheen toisiinsa sidoksissa olemisella on kuitenkin myös käänntöpuolensa. Hyvin koulutettujen naisten elämässä ongelmiaan tuo työn ja muun elämän tavoitteiden välinen ristiriita, johon ei tyytyväisimmän naisryhmän taivoin ole onnistuttu löytämään tasapainoista ratkaisua. Mitä taas tulee ilman

vakituista parisuhdetta elävän naisryhmän tyytyväisyyden rakentumiseen, niin heillä parisuhdetyytyväisyyden sijasta on korostunut ystävyysuhteiden, terveyden ja työn välinen tasapaino tyytyväisyyden rakentumisessa. Erityisesti läheiset ystävät ovat tärkeitä tyytyväisyyden tekijöitä molempien ilman parisuhdetta elävien, miesten ja naisten, ryhmien avoimissa vastauksissa. Perheellisten ryhmien edustajat eivät puolestaan niitä juuri edes mainitse.

Mitä taas tulee tutkimusjoukkoon kuuluneiden miesten onnellisuuden ja perhesuhteiden väliseen sidokseen, niin vaikka tämänkin tutkimuksen mukaan miehille perhe ja läheiset ihmissuhteet ovat erittäin tärkeitä, eivät ne kuitenkaan ole käytännön elämässä keskeisellä sijalla. Osa perheellisistä miehistä mainitsee kyllä vaimon ja lapset tärkeinä tyytyväisyyden tuottajana, mutta elämän tavoitteet saattavat suuntautua puhtaasti työhön (ks. myös Julkunen, Nätti & Anttila 2004). Tällöin perheen osuus jää lähinnä niin sanotuksi taustavaikuttamiseksi. Toisaalta perheen arvostus voi olla puhtaasti haavetasolla, kuten joillekin naimattomille miehille on käynyt. Vaimon ja perheen saaminen olisi kyllä mukavaa, mutta kyseisen haaveen toteuttamiseksi ei varsinaisesti tehdä mitään. Tämänkaltaisissa tapauksissa perhesidoksia voi kuitenkin edustaa suhde omaan äitiin. Yleisesti ottaen lasten merkitys elämään tyytyväisyyden rakentumisessa on miehillä vähäisempi kuin naisilla. Mielenkiintoista on myös, että naisryhmistä poiketen erityisesti hyvin koulutetuilla miehillä harrastukset ovat tärkeitä tyytyväisyyden selittäjiä.

Verrattaessa tämän tutkimuksen tuloksia muissa länsimaissa tehtyihin kansainvälisiin tyytyväisyystutkimuksiin, yhtenä mielenkiintoisena pohdinnan kohteena voi pitää parisuhteen ja sosiaalisten suhteiden korostumista suomalaisilla nuorilla aikuisilla. Kansainvälisissä tutkimuksissa sosiaalinen osallistuminen on yleisesti selittänyt melko pienen osan yleisen tyytyväisyyden vaihtelusta, kun taas yksilön persoonakohtaisilla ominaisuuksilla on nähty olevan huomattavasti enemmän merkitystä kuin sosiaalisilla suhteilla (Veenhoven 1996a). Toisena mielenkiintoisena erona verrattaessa tämän tutkimuksen tuloksia suureen osaan kansainvälistä tyytyväisyystutkimusta (Blanchflower & Oswald 2004; Campbell et al. 1976; Veenhoven 1996a) voi pitää tulotason ja ammattiaseman vähemmän tärkeää merkitystä tutkittavien elämään tyytyväisyyden rakentumisessa.

Vastausta siihen, mistä tällainen sosiaalisen osallistumisen merkityksellisyys voi johtua, voi etsiä monenlaisista tekijöistä. Kyse voi toisaalta olla tutkimustapojen tai -mittareiden ja tutkittavien henkilöryhmien erilaisuudesta sekä vastausten erilaisista tulkintatavoista. Toisaalta on mahdollista huomioida myös tutkittavien elämänvaiheeseen kuuluvat perheen perustamiseen liittyvät kehitystehtävät (Chickering & Havighurst 1984) ja yleisesti 1990-luvun loppupuolella yhteiskunnassamme vallinneessa retoriikassa näkyviin tullut perhekeskeisyyden lisääntyminen (Jallinoja 2004; Julkunen et al. 2004).

Elämäntoverin valitseminen ja perheen perustaminen ovat kehitystehtäviä, joilla on aiemminkin todettu olevan merkitystä elämän tyydyttäväksi kokemisessä nuorena aikuisuudessa (Kuusinen 1995). Mitä taas tulee yhteiskunnassamme lisääntyneeseen perhekeskeisyyteen, niin keskustelun laukaisijana

on pidetty esimerkiksi 1980-luvun loppupuoliskon nousuajan ja sitä seuranneen laman jälkeistä työuupumusta ja perheen kriisiytymistä. Lisäksi huomioita on kiinnitetty lasten ja nuorten kasvavaan pahoinvointiin. (Jallinoja 2004; Julkunen et al. 2004.) Kuitenkin samanaikaisesti kun yhteiskunnallisessa keskustelussa kannetaan huolta perheestä, lapsista ja syntyvyydestä, ollaan myös huolestuneita kilpailukyvyistä, työllisyydestä ja vaikkapa eläkeiän nostamisesta. Tällöin voidaan puhua post-modernille ajallemme tyypillisistä yhteiskunnan yksilöön kohdistuvista ristiriitaisista vaatimuksista (esim. Beck 1996), jotka tulevat näkyviksi erityisesti naisten kokemana työn, perheen ja muun elämän välisenä ristiriitana.

Kun mietitään sitä, miksi tulotasolla ja ammattiasemalla näyttäisi Suomessa olevan muihin länsimaihin verrattuna vähäisempi merkitys elämän tyytyväisyyden rakentumisessa, yhtenä tekijänä voi pitää suomalaiselle yhteiskunnalle tyypillisiä pieniä tuloeroja (Penttilä, Kangas, Nordberg & Ritakallio 2003). Erilaisissa ammattiasemissa työskentelevien ihmisten palkkatulojen erot eivät toistaiseksi ole vielä kovin suuret. Tuloerojen viimeaikaisesta kasvamisesta huolimatta Suomi kuuluu edelleen hyvin matalan köyhyyden maihin (Pajunen 2005; Penttilä et al. 2003). Tyytyväisyyden tunteen rakentumisessa tällä on merkitystä siksi, että ihmiset arvioivat tilannettaan suhteessa omaan elinympäristöönsä. Nykyisen tilanteen arviointi ja siihen sidoksissa oleva tyytyväisyyden kokeminen on näin ollen riippuvainen omasta suhteellisesta hyvinvoinnista ympäristöön nähden (Heikkilä 1990, 173, Layard 2003). Matala köyhyystaso on sidoksissa tyytyväisyyden kokemiseen myös siten, että tämän ja esimerkiksi Torven ja Kiljusen (2005) tutkimuksen tulosten mukaan materialismista puhuttaessa ihmisille tärkeintä on taloudellisten perusedellytysten toteutuminen. Suomessa tietty peruselintaso on pyritty takamaan suurelle osalle väestöä.

10 POHDINTA

10.1 Päätulokset ja niiden tarkastelua

Tähän tutkimukseen osallistuneiden nuorten aikuisten yleisen elämän tyytyväisyyden taso noudattaa samaa linjaa tyytyväisyyttä aiemmin kartoittaneiden sekä suomalaisia että muiden länsimaiden kansalaisia koskeneiden tutkimusten kanssa (Allardt 1976; Kainulainen 1998; Layard 2003). Tutkittavista lähes 90 % koki olevansa elämäänsä enimmäkseen tyytyväisiä.

Tutkimuksessa esiin tulleet elämään tyytyväisyyden erot selittyivät useaan eri elämänalaan liittyvillä tekijöillä. Kaikkein voimakkaimpia tyytyväisyyden tunteen selittäjiä olivat kuitenkin parisuhteeseen liittyvät tekijät. Toiseksi merkittävimpiä tyytyväisyyden selittäjiä olivat tämänhetkiseen työtilanteeseen liittyvät tekijät. Tutkittavien työhistorialla ei tämän tutkimuksen tulosten mukaan ole suoraa yhteyttä yleiseen elämään tyytyväisyyteen. Työhistorian ja elämään tyytyväisyyden välisen suhteen erilliseen tarkasteluun päädyttiin tässä tapauksessa siksi, että tutkimuksessa pyrittiin selvittämään myös tutkittavien elämänsä aikana vallinneiden yhteiskunnallisten olosuhteiden merkitystä elämään tyytyväisyyden rakentumisessa. Työhistorian ajateltiin kertovan viime vuosikymmenien aikana tapahtuneista yhteiskunnallisista muutoksista merkittävimmän, 1990-luvun taitteessa vallinneen laman, vaikutuksista juuri työelämään astuneiden nuorten aikuisten elämässä.

Tämän tutkimusten tulosten mukaan naisten ja miesten välillä on jonkin verran eroa elämään tyytyväisyyteen sidoksissa olevissa tekijöissä. Naisille lapset näyttäisivät olevan tärkeämmällä sijalla elämän tyydyttäväksi kokemisessa kuin miehillä. Miehillä taas ammattiasemalla ja elämäntavoilla sekä vapaa-ajan aktiivisuudella on suurempi merkitys tyytyväisyyttä selitettäessä kuin naisilla.

Tutkimukseen osallistuneiden nuorten aikuisten joukosta tunnistettiin viisi ryhmää, joiden tyytyväisyyden taso ja rakentuminen oli erilaista. Tyytyväisyyden rakentumisessa ryhmät erosivat siinä, miten merkityksellisiä heille olivat parisuhde, vapaa-ajan vietto ja ystävyysuhteet. Tyytyväisyyden tasoon tärkeimpiä vaikuttajia näissä ryhmissä olivat ylipäätään parisuhteessa oleminen

ja erityisesti naisten vastauksissa esiin tullut työn ja muun elämän välinen tasapaino.

10.1.1 Elämänsä tyytyväiset nuoret aikuiset

Tämän tutkimuksen tuloksiin tarkemmin perehdyttäessä todeta, että tutkimukseen osallistuneiden nuorten aikuisten elämään tyytyväisyyden taso on lähes identtinen eri vuosikymmenten aikana tehtyjen tyytyväisyyden tasoa kartoittaneiden tulosten kanssa. Ihmiset ovat olleet elämänsä yhtäläillä tyytyväisiä sekä yleisesti kaikkia suomalaisia koskeneissa että esimerkiksi Pohjois-Amerikan Yhdysvaltojen kansalaisia koskeneissa tutkimuksissa (Campbell et al. 1976; Allardt 1976; Kainulainen 1998; Layard 2003). Esimerkiksi viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana tapahtuneilla yhteiskunnallisilla muutoksilla ei siten näytä olleen juurikaan vaikutusta suomalaisten kokemaan perusonnellisuuden tasoon (ks. Kainulainen 1998). Psykologisten teorioiden mukaan tämäntyyppistä tyytyväisyyden samalla tasolla pysymistä voidaan selittää esimerkiksi ihmisille luonteenomaisella sopeutumiskyvyllä (Layard 2003; Lucas et al. 2003; Myers & Diener 1995). Yksilöön liittyvien selitysmallien lisäksi syitä tyytyväisyyden tason pysyvyyteen voi etsiä myös yhteiskunnallisista oloista. Vaikka esimerkiksi 1990-luvulla vallinnutta taloudellista taantumaa voi pitää historiallisesti merkittävänä tapahtumana (Karisto et al. 1999), se ei vaarantanut suomalaisten todellista perustoimeentuloa yhteiskunnallisten tukitoimien ansiosta (Kiander 2001). Tämä on tyytyväisyyden kokemisen kannalta merkityksellistä siksi, että yleisen tyytyväisyyden kokemisen on todettu olevan riippuvainen ennen kaikkea elämän perustarpeiden tyydyttämisestä. Perustarpeiden tyydyttämiseen ja sitä kautta elämän tyydyttäväksi kokemiseen puolestaan tutkimusten mukaan riittää kohtuullinen vuosiansio (Layard 2003).

10.1.2 Parisuhde ja työ tyytyväisyyden selittäjinä

Tässä tutkimuksessa havaitut nuorten aikuisten tyytyväisyyteen yhteydessä olevat tekijät ovat pääsääntöisesti samoja kuin aikaisemmissa länsimaissa toteutetuissa tutkimuksissa. Kaikkein tärkein elämään tyytyväisyyden selittäjä oli parisuhde ja siihen tyytyväisyys. Tulos on yhdenmukainen aiempien tutkimustulosten kanssa, joiden mukaan ylipäätään parisuhteen olemassaololla ja parisuhteen toimivuudella on suuri merkitys elämän tyydyttäväksi kokemisessa (Blanchflower & Oswald 2004; Myers & Diener 1995). Aiempiin tutkimuksiin verrattuna parisuhteeseen liittyvien tekijöiden yhteinen selitysosuus on tässä tutkimuksessa melko korkea verrattuna esimerkiksi Yhdysvalloissa toteutettuihin tutkimuksiin, joissa persoonakohtaiset tekijät ovat saaneet suuremman painoarvon (Veenhoven 1996a). Tulosten eroavuus voi osin selittyä tähän tutkimukseen osallistuneiden ikäryhmän erityispiirteillä, tutkimustapojen tai -mittareiden erilaisuudella ja tutkimusten erilaisilla lähestymistavoilla. Kuitenkin voi kysyä, onko yleisestä individualisaatiokehityksestä huolimatta länsimainen yhteiskunta arvoiltaan niin yhtenäinen kuin mitä aikaisemmissa

tutkimuksissa annetaan ymmärtää (Beck 1996; Lash 1996). Tämän ja esimerkiksi Torven ja Kiljusen (2005) tutkimuksen tulosten mukaan suomalaiset pitävät ihmissuhteita ja perhettä tärkeämpinä tyytyväisyyteen vaikuttavina tekijöinä kuin sellaisia individualismiin liittyviä arvoja, kuten itsensä toteuttamista tai varallisuuden hankkimista. Juuri päinvastaista arvojärjestystä sen sijaan edustavat yhdysvaltalaisilla opiskelijoilla toteutetun kyselyn tulokset, jonka mukaan opiskelijoiden kaikkein tärkein elämän tavoite oli erittäin hyvän taloudellisen toimeentulon hankkiminen (Astin et al. 1993; Myers & Diener 1995).

Toiseksi tärkeimpiä tässä tutkimuksessa havaittuja tyytyväisyyteen vaikuttajia olivat työhön liittyvät tekijät. Työhön liittyviä tyytyväisyyteen vaikuttajia olivat ammattiasema ja työpaikassa viihtyminen. Työpaikassa viihtymisen kannalta tärkeiksi nähtiin sen tyyppiset asiat, kuten työn mielekkyys ja työyhteisön toimivuus. Ammattiasemalla ja työn merkityksellisyydellä ja vaihtelevuudella onkin aiempien tutkimusten mukaan todettu olevan merkitystä elämän tyydyttäväksi kokemisessa (esim. Argyle & Martin 1991; Torvi & Kiljunen 2005).

Näiden muissakin tutkimuksissa havaittujen elämään tyytyväisyyden tekijöiden lisäksi tässä tutkimuksessa tärkeiksi tyytyväisyyttä selittäviksi tekijöiksi osoittautuivat elämäntavat. Elämäntavoilla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan tupakointia ja alkoholin käyttöä. Epäterveet elämäntavat omaavat nuoret aikuiset olivat tyytymättömämpiä elämäänsä kuin raittiit ja tupakoimattomat. Selitystä tämän kaltaiseen yhteyteen elämäntapojen ja tyytyväisyyden välillä voi etsiä esimerkiksi yksilön elämänhallinnasta. Useissa tutkimuksissa on todettu päihteiden toimivan tunnetason stressin helpottajina ja sitä kautta vaikeasta tilanteesta selviytymisstrategiana (McCubbin et al. 1985; Palmqvist et al. 2003; Robbins et al. 1979). Tämänkaltaisen selviytymisstrategian käyttö ei kuitenkaan pitkällä tähtäimellä auta tunnetason stressin syiden poistamisessa ja todennäköisesti tästä syystä sen yleistä elämään tyytyväisyyttä parantava vaikutus jää vähäiseksi.

Kaikkein tärkein tyytyväisyyden vaihtelun selittäjä oli tässä tutkimuksessa tulevaisuuden kokeminen. Tulos on siinä mielessä ymmärrettävä, että tämänhetkellä elämään tyytyväisyyden kokemisella voi olla yhteys tulevaisuuden kokemisen kanssa. Tyytyväisyyden kokemisen onkin todettu olevan riippuvainen siitä, millaiseksi yksilö omat tulevaisuuden mahdollisuutensa kokee (Heikkilä 1990). Tällä hetkellä elämäänsä tyytyväisen ihmisen on helpompia suhtautua tulevaisuuteen positiivisesti.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan myös sellaisilla tekijöillä, kuten sosiaalisiin suhteisiin tyytyväisyydellä, vapaa-ajan aktiivisuudella ja lasten olemassaololla oli jonkin verran merkitystä yleistä elämään tyytyväisyyttä selittäessä. Merkillä pantavaa kuitenkin on, että lasten olemassaolon selitysosuus jäi huomattavasti muun muassa vapaa-ajan aktiivisuuden selitysosuutta pienemmäksi ja kaiken kaikkiaan melko pieneksi. Tuloksen voi ajatella kertovan siitä, että vaikka perhettä arvostetaankin, 33-vuoden iässä lasten saanti ei kaikilla nuorilla aikuisilla vielä ole elämän keskiössä. Näin varsinkin, kun vapaa-ajan harrastuneisuus ja lasten hankkiminen usein ovat toisiaan ainakin joksikin ai-

kaa pois sulkevia elämän alueita. Naisilla ensimmäisen lapsen hankkiminen on myös tilastojen mukaan siirtynyt ainakin viimeisten vuosikymmenten aikana useita vuosia eteenpäin. Vuonna 1970 ensisynnyttäjien iän keskiarvo oli 24,4 vuotta, kun taas vuonna 2000 keskiarvo oli 27,4 vuotta (Paajanen 2002).

Historiallisten ja yhteiskunnallisten muutosten vaikutusta tutkittavien yleiseen elämään tyytyväisyyteen tarkasteltiin tässä tutkimuksessa lähinnä tutkittavien työhistorian kautta. Työhistorian tarkasteluun päädyttiin tässä tapauksessa siksi, että viime vuosikymmenien aikaisista yhteiskunnallisista muutoksista merkittävimpanä voidaan pitää 1990-luvun taitteessa alkanutta taloudellista laskukautta (Karisto et al. 1999). Laskukauden myötä suomalaisten työllisyystilanne huononi romahdusmaisesti, samalla kun erityisesti nuorten työsuhteet epävakautuivat myös pitkällä aikavälillä (Karisto et al. 1999; Kiander & Vartia 1998; Julkunen & Nätti 1995). Tällainen työurien epävakaisuus käykin selvästi ilmi laman aikana työelämään astuneiden tutkittavien työhistorioita tarkastellessa. Reilun kahden kolmanneksen työhistoria on koostunut useammasta työsuhteesta, joiden välillä on ollut myös työttömyysjaksoja. Mielenkiintoista on, että tulosten mukaan tällainen epävakaa työllisyyshistoria ei kuitenkaan ole suorassa yhteydessä tutkittavien elämään tyytyväisyyteen. Ymmärrettäväksi tällaisen tuloksen tekee se, että työn tekeminen ei tälle sukupolvelle ole arvo sinänsä toisin kuin aikaisemmilla sukupolvilla on ollut (Pohjola 1996). Tutkittavat ilmoittivat työn merkitsevän heille lähinnä pakollista toimeentuloa, sosiaalista kanssakäymistä tai itsensä kehittämistä (ks. Antikainen 1998). Syytä työhistorian vähäiseen merkitykseen elämään tyytyväisyyden rakentumisessa voidaan etsiä myös yleisistä yhteiskunnallisista olosuhteista. Koettu elämään tyytyväisyys on riippuvainen siitä, millaisena yksilö näkee tilanteensa vertaisiinsa nähden (esim. Heikkilä 1990). Nuorten työsuhteiden yleinen epävakautuminen on näillä nuorilla aikuisilla muuttunut osaksi arkipäivää, ja aikaisempien sukupolvien vakaita työuria ei välttämättä pidetä enää edes realistisina vaihtoehtoina (Saarela 2004).

10.1.3 Miesten ja naisten tyytyväisyyden rakentumisen eroja

Vaikka voidaankin todeta, että yleisen elämään tyytyväisyyteen vaikuttavat tekijät koskevat monelta osin yleisesti länsimaisen yhteiskuntamme jäseniä, ei tästä kuitenkaan voi päätellä, että samat tekijät tekisivät kaikki ihmiset samalla tavalla tyytyväisiksi. Aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että tyytyväisyyden tekijät vaihtelevat eri yhteiskuntaluokissa (Kainulainen 1998) ja eri kulttuureissa (Diener et al. 2003). Tämän tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että tyytyväisyyteen vaikuttavat tekijät vaihtelevat jonkin verran eri sukupuolten välillä. Esimerkiksi lasten saaminen vaikuttaa naisten elämän tyytyväisyyteen enemmän kuin miesten. Sen sijaan toimenkuvalla, vapaa-ajan aktiivisuudella ja elämäntavoilla on miesten elämän tyytyväisyyden rakentumisessa suurempi merkitys kuin naisilla. Tämänkaltainen tulos tulee ymmärrettävämmäksi myös sitä kautta, että tässä tutkimuksessa miesten ja naisten arvomaailmat ja elämäntavat eroavat toisistaan. Miesten ja naisten toisistaan eroavat arvot ja elä-

mäntävät näyttäisivät aiempien tutkimusten mukaan viittaavan erilaisiin sosiaalisiaatioympäristöihin (Haste 1999; Maccoby 1990; Martin & Fabes 2001).

10.1.4 Viisi tyytyväisyyden tasoltaan ja rakentumiseltaan toisistaan poikkeavaa ryhmää

Tähän tutkimukseen osallistuneiden nuorten aikuisten joukosta erottui viisi ryhmää, joiden yleisen elämään tyytyväisyyden taso ja tyytyväisyyden rakentuminen erosivat toisistaan. Tässä tutkimuksessa elämäänsä kaikkein tyytyväisimmäksi ryhmäksi osoittautui maalla tai pienissä kaupungeissa asuvien perheellisten naisten ryhmä. Toiseksi tyytyväisimpiä olivat pääkaupunkiseudulla tai muissa kasvukeskuksissa asuvat hyvissä ammatillisissa asemissa olevat ja vakituisessa parisuhteessa elävät miehet. Kolmanneksi tyytyväisimpään ryhmään puolestaan kuului hyvin koulutettuja, naimissa olevia ja pääkaupunkiseudulla asuvia naisia. Toiseksi tyytymättömimmän ryhmän miesjäsenille tyypillistä sen sijaan oli naimattomuus, välttävä koulumenestys ja työntekijätason ammattiasema. Elämäänsä kaikkein tyytymättömmimpiä olivat kaupungeissa elävät, keskitasoisesti koulutetut naimattomat tai eronneet naiset.

Psykologisissa tyytyväisyystutkimuksissa persoonakohtaisten ominaisuuksien on todettu selittävän 50 % lyhytaikaisesta ja 80 % pitkäkestoisesta subjektiivisesta hyvinvoinnista jolloin 20-50 % osuus tyytyväisyyden kokemuksesta selittyisi ympäristötekijöillä (Diener & Lucas 1999). Tämän tutkimuksen tulokset eivät kumoa persoonallisten tekijöiden merkitystä yksilöiden koke-malle onnellisuudelle varsinkaan siksi, että niitä ei tässä tutkimuksessa ole suoraan mitattu. Tutkimukseen osallistuneiden nuorten aikuisten erityyppisiä ryhmiä tarkastellessa ei vallitsevien olosuhteiden merkitystä kuitenkaan voi vähätellä. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla asuvien korkeasti koulutettujen naisten ryhmässä tyytyväisyyden tasoa alentavat yhteiskunnan ja työn vaatimukset, jotka ovat ristiriidassa perheeseen ja ihmissuhteisiin suuntautuvien tavoitteiden kanssa (myös Heikkilä 1990; Jallinoja 2004). Vastaavasti rauhallisemmilla seuduilla asuvien naisten tyytyväisyyden korkea taso perustuu heidän omien sanojensa mukaan työn, kodin ja ihmissuhteiden väliselle tasapainolle. Kun mietitään sekä uraan että perheeseen panostavien naisten elämän tyytyväisyyden parantamisen keinoja, on syytä pohtia niitä yhteiskunnallisia keinoja, joilla heidän elämänvalintoihinsa kohdistuvia ristiriitaisista odotuksista johtuvia paineita voisi helpottaa.

Kun verrataan tyytyväisintä naisryhmää kaikkein tyytymättömmimpään, ilman parisuhdetta elävien naisten ryhmään, kysymys on mitä todennäköisimmin muustakin kuin puhtaasti persoonallisuuteen liittyvästä tyytyväisyyse-rosta. Tämä käy ilmi siitä, että ilman parisuhdetta elävien ryhmään kuuluvista naisista moni luonnehtii olevansa yleisesti ottaen ”lähes aina iloinen ja positiivinen” sekä ekstrovertti ja ulospäin suuntautuva luonne. Nämä ovat juuri niitä persoonallisia ominaisuuksia, joiden on oletettu vaikuttavan tyytyväisyyden kokemiseen (Diener & Lucas 1999; Veenhoven 1996a). Yleisesti ottaen parisuhteen puuttumista ja siitä johtuvaa tyytymättömyyttä ei voitane pitää pel-

kästään yksilön henkilökohtaisista ominaisuuksista johtuvana asiana. Lisäksi sitä ei myöskään voi pitää kovin stabiilina asian tilana. Mitä todennäköisimmin muutaman vuoden kuluttua tutkimushetkellä kaikkein tyytymättömimpään ryhmään kuuluvista naisista osa on löytänyt itselleen parisuhteen ja samalla siirtynyt elämäänsä tyytyväisempien naisten joukkoon. Toisaalta siirtymää voi tapahtua tutkimushetkellä tyytyväisimmästä ryhmästä alaspäin parisuhteen hajotessa. Yleisesti onkin otettava huomioon, että todennäköisesti persoonallisuuden sidoksissa oleva tyytyväisyyden kokeminen ei pysy samana yksilön koko elämänkaaren ajan. Näin siksi, että sellaisten yksilön persoonaan liittyvien piirteiden, kuten avoimuuden, tunnollisuuden ja neuroottisuuden on todettu muuttuvan elämänkaaren edetessä (Helson et al. 2002; Helson & Moane 1987; Srivastava et al. 2003).

Elämään tyytyväisyyden eroja pohdittaessa on vielä huomioitava, että suuri osa kaikkein tyytymättömimpään ryhmään kuuluvista naisista on yksinhuoltajia. Lapsiperheet ja erityisesti yksinhuoltajat ovat laman jälkeisten leikkausten jälkeen taloudellisesti kaikkein vaikeimmassa asemassa (Sosiaali- ja terveystietokeskus 2002), jolloin myös yleiseen elämään tyytyväisyyteen vaikuttava perustoimeentulontaso voi olla uhattuna (Layard 2003). Näin ollen tähän ryhmään kuuluvien naisten tyytymättömyyden taustalla on mitä toden näköisemmin myös yleiseen sosiaalis-taloudelliseen tilanteeseen liittyviä syitä.

Kun tarkastellaan kahden miehistä koostuvan ryhmän jäsenten elämän tyytyväisyyden tekijöitä, näyttää siltä, että miesten elämään tyytyväisyys rakentuu naiseen verrattuna toisenlaisten tekijöiden varaan. Miehillä sekä tyytyväisyyden että tyytymättömyyden taustalla näyttäisi olevan selkeitä kasautumis- tai ketjuuntumisprosesseja (ks. Headey & Wearing 1989; Rönkä 1994). Elämäänsä tyytyväisemmät miehet ovat jo nuoruudessaan menestyneet peruskoulussa vertailun kohteena olevaa elämäänsä tyytymättömämpää miesryhmää paremmin. Lisäksi he ovat myöhemmin hankkineet korkeamman tasoisen tutkinnon sekä päässeet parempaan ammattiasemaan. Myös heidän isänsä ovat olleet jonkin verran tyytymättömämpään ryhmään kuuluneiden miesten isiä korkeammassa ammattiasemassa. Tyytymättömämpään ryhmään kuuluvat miehet sen sijaan ovat ajautuneet osin huonomman koulutustaustansa vuoksi epävakaa ammattiuuralle. Myös nykyisiltä alkoholinkäyttö- ja tupakointitottumuksiltaan ja perhesuhteiltaan ryhmien jäsenet eroavat toisistaan. Tyytymättömämpään ryhmään kuuluvat miehet ovat perheen perustamisessaan korkeasti koulutettujen miesten ryhmää joko jäljessä tai aikaisemmin solmittu av(i)oliitto on katkennut.

Tyytyväisyyden kokemiseen vaikuttavien positiivisten ja negatiivisten kasautumisprosessien syitä pohdittaessa on oikeastaan mahdotonta eritellä, kuinka suuri osuus niissä on persoonaan tai ympäristöön liittyvillä tekijöillä. Kyse on joka tapauksessa monimuotoisesta sosialisatioprosessista, jossa persoonallisuuden kehitys ja yksilön elämäkulku ohjautuvat vuorovaikutuksessa yksilön itsensä ja hänen sosiaalisen ja ekologisen elinympäristönsä välillä (Hurrelman 1988; Luria 1977). Aina voidaan pohtia sitä, millainen merkitys kotoa annetulla mallilla ja perityllä arvomaailmalla on kouluun paneutumisen

ja siellä menestymisen sekä jatkokoulutukseen hakeutumisen kannalta, onhan erityisesti isän ammattiasemalla todettu olevan merkitystä heidän poikiensa uravalintaan (Kivinen & Rinne 1995). Hyvällä koulumenestyksellä ja uravalinnalla puolestaan on tämänkin tutkimuksen tulosten mukaan merkitystä elämän tyydyttäväksi kokemisessa

Sen lisäksi että yllä kuvatut ryhmät olivat eritasoisesti elämäänsä tyytyväisiä, ryhmät erosivat myös tyytyväisyyteen vaikuttavissa tekijöissä. Erityisesti vakituksessa parisuhteessa oleville naisille toimiva parisuhde ja perhe olivat niitä tekijöitä, jotka osoittautuivat sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisen analyysin perusteella tyytyväisyyden kannalta keskeiseksi. Vaikka myös miehet mainitsevat perheen ja parisuhteen vaikuttavan heidän tyytyväisyyteensä, jäävät nämä seikat miehillä elämän tavoitteissa kuitenkin vähemmälle huomiolle. Erityisesti hyvin koulutettujen miesten ryhmässä on niitä, joiden elämässä työ ja jopa harrastukset ajavat elämän merkityssisältöjen priorisoinnissa selvästi perheen edelle. Kaiken kaikkiaan muista ryhmistä poiketen hyvin toimeentulevilla miehillä vapaa-ajan aktiivisuudella näyttäisi olevan merkittävä sija yleisen elämään tyytyväisyyden rakentumisessa.

Ilman parisuhdetta elävillä naisilla puolestaan ystävien merkitys tyytyväisyyden tuottajana korostuu naimisissa olevia naisia enemmän. Ystävät ovat auttaneet ilman parisuhdetta eläviä naisia jaksamaan elämän hankaluuksien lävitse. Korkeasti koulutettujen naisten ryhmässä muista ryhmistä poikkeava tyytyväisyyteen vaikuttaja on puolestaan opiskelu ja sen loppuun saattaminen. Tämän ryhmän naiset ovat suurelta osin yliopistotutkinnon suorittaneita ja monet ovat suorittaneet opintonsa loppuun yhtä aikaa perheen perustamisen ja ensimmäisen lapsen hankkimisen kanssa. Tutkinnon valmistuminen ei näin ollen ole välttämättä ollut yksinkertaista. Merkille pantavaa on, että korkeasta koulutuksesta huolimatta juuri tämän ryhmän naiset kokevat kaikkiin muihin ryhmiin verrattuna materialistiset tekijät onnellisuutensa kannalta kaikkein vähiten merkityksellisenä. Näin on siitä huolimatta, että heidän omien sanojensa mukaan tulotaso on työtehtävien vastuullisuudesta huolimatta usein riittämätön. Perheen ja työn hyvin hoitaminen on tässä ryhmässä selvästi materialistista etua tärkeämpi tyytyväisyyteen vaikuttava seikka.

Sytä eri ryhmiin kuuluvien yksilöiden tyytyväisyyden erilaiseen rakentumiseen voi etsiä sekä yksilöön ja ympäristöön liittyvistä tekijöistä että niiden välisestä vuorovaikutuksesta (Berger & Luckman 1995; Hurrelman 1988). Yhtenä tyytyväisyyden rakentumiseen vaikuttajana voidaan pitää ihmisten arvostusten kohteita (Veenhoven 2001). Tässäkin tutkimuksessa eri sukupuolten edustajia sisältäneiden ryhmien jäsenet erosivat tärkeinä pidettyjen arvoissa (myös Helve 2002; Suhonen 1988). Naisista koostuvien ryhmien jäsenet arvostivat selvästi miesryhmiä enemmän perheeseen ja terveyteen liittyviä arvoja. Perheeseen liittyviä arvostuksia heijastellen erityisesti vakituksessa parisuhteessa oleville naisille toimiva parisuhde ja perhe osoittautuivatkin tyytyväisyyden rakentumisen kannalta keskeisiksi.

Merkittävää kuitenkin on, että vaikka ilman parisuhdetta elävät naiset arvostivat perhettä, heille perheen rinnalle lähes yhtä merkittäväksi tyytyväisyy-

den tekijäksi nousivat ystävät. Tämän tyyppinen ystävien merkitys ei puolestaan näy vakiintuneissa suhteissa elävien naisten vastauksissa. Syytä tällaiseen tyytyväisyyden rakentumisen eroavaisuuteen voitaneen etsiä siitä, että koetulla sosiaalisella tuella on yleensäkin todettu olevan keskeinen merkitys yleisen tyytyväisyyden kokemisessa (Cohen & Syme 1985; Kainulainen 1998; Wan & Jaccard 1996). Koska perheellisillä naisilla lapset vievät suurimman osan työn ulkopuolisesta ajasta, todennäköisimpänä sosiaalisen tuen lähteenä toimii siten oma kumppani ystävien jäädessä enemmän taustalle (myös Schulz & Rau 1985). Ilman parisuhdetta elävillä naisilla tällaista mahdollisuutta ei luonnollisesti ole. Tällaista tulkintaa tukevat tutkimukseen osallistuneiden naisten omat kommentit, joissa he korostavat, että parisuhteen laatu ja toimivuus vaikuttavat heidän elämään tyytyväisyyteensä. Puolisoiden välinen avoin vuorovaikutussuhde onkin toimivan parisuhteen tunnusmerkki (esim. Määttä 2000).

Edellä mainitun perusteella ei kuitenkaan voi vetää sellaista johtopäätöstä, että ystävillä ei olisi minkäänlaista merkitystä parisuhteessa eläville nuorille aikuisille. Kyse voi myös osittain sopeutumisesta senhetkisestä elämäntilanteesta johtuvaan oman vapaa-ajan vähyyteen (myös Lucas et al. 2003; Myers & Diener 1995): joitakin asioita on pakko työntää hetkeksi taka-alalle. Tulevaisuudessa elämäntilanteiden muuttumisen myötä ystävien merkityksen voi jossain vaiheessa olettaa uudelleen kasvavan, joten tässä mielessä kyse ei välttämättä ole loppuelämän kannalta stabiilina pysyvistä seikasta.

Perheellisten hyvässä ammatillisessa asemassa olevien miesten vapaa-ajan aktiivisuus on mielenkiintoinen sekä kvantitatiivisessa että kvalitatiivisessa analyysissä esiin noussut tyytyväisyyteen vaikuttaja. Jos otetaan huomioon, että vapaa-ajan aktiivisuus ja lasten olemassaolo voivat olla osin toisiaan pois sulkevia elämänalueita (ks. tarkemmin luvut 8.5.1, 8.5.3), voi tämän ryhmän jäsenten vapaa-ajan aktiivisuutta tarkastella siitä näkökulmasta, että nämä naimissa olevat johtajataso miehet ovat muihin naimissa olevien nuorten aikuisten ryhmiin verrattuna useammin lapsettomia. Naimattomien tai jo eronneiden työntekijämiesten ryhmään kuuluvilla on useammin lapsia kuin tämän ryhmän miehillä. Näiden hyvässä asemassa olevien miesten nykyisen elämänpiirin ongelmiin ei siten välttämättä vielä kuulu lasten kanssa vietetyn ajan ja oman muun vapaa-ajan vieton välisen ristiriidan pohtiminen (ks. Julkunen et al. 2004).

Kun hyvässä asemassa olevien miesten vapaa-ajan aktiivisuuden ja koetun tyytyväisyyden yhteyttä pohditaan, yhtenä selittäjänä voisi pitää harrastusten mahdollistamaa sosiaalisten verkostojen ylläpitoa. Sosiaalisilla verkostoilla taas on todettu olevan keskeistä merkitystä tyytyväisyyden kokemiseen (Argyle & Martin 1991; Wan & Jaccard 1996).

Kaikkien yleiseen elämään tyytyväisyyteen vaikuttavien tekijöiden tarkastelun jälkeen voi todeta, että siitä huolimatta, että viime vuosikymmeninä yksilöllistyminen on lyönyt leimansa yhteiskuntamme ilmapiiriin (Antikainen 1998; Beck 1996; Lash 1996; Puohiniemi 1996; Ziehe 1995) ja työelämän käytäntöihin (Suikkanen et al. 1998), sosiaaliset tukiverkot ovat säilyttäneet merkityksensä yksilön elämään tyytyväisyyden muodostumisessa. Vaikka eri suku-

puolten ja eri ryhmien edustajien yleinen elämään tyytyväisyys näyttäisikin muodostuvan jonkin verran eri pohjalta, ilman toimivia ihmissuhteita elämä ei tunnu tyydyttävältä.

Aikaisempien tutkimustulosten mukaan tätä tutkimusjoukkoa viisitoista vuotta nuoremalla sukupolvella arvomaailman ja elämän tyylien yksilöllistyminen näyttäisi kuitenkin olevan pidemmällä (Palmqvist et al. 2003; Palmqvist & Martikainen 2005). Vertailun vuoksi olisikin kiinnostavaa tutkia, millainen merkitys sosiaalisella verkostolla on tätä tutkimusryhmää nuoremmalle sukupolvelle. Tietyistä vallitsevista ideologioista huolimatta yhteiskuntamme näyttäisi kuitenkin olevan edelleen arvoiltaan monikerroksinen (ks. Puohiniemi 1996). Ainoastaan hyvin pitkäjänteisen, eri sukupolvia koskevan tutkimuksen kautta olisi mahdollista nähdä pitkällä tähtäimellä, mihin suuntaan yhteiskuntamme arvomaailma on menossa, ja onko tuo muutos suoraviivainen vai syklinen.

10.1.5 Yhteenvetoa tutkimuksen tuloksista

Aikaisemmissa tyytyväisyystutkimuksissa on selvitetty yleisen tyytyväisyyden tason tai kokonaisuuden kulttuureihin liittyvien tekijöiden ja tyytyväisyyden kokemisen välistä yhteyttä. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan tyytyväisyyden taso ja rakentuminen kuitenkin vaihtelevat monisyisesti samaakin kulttuuria tai kansallisuutta edustavien ryhmien välillä. Tällöin oleellisina tyytyväisyyden rakentumiseen vaikuttajina toimivat muun muassa ryhmien erilaiset ensisijaiset sosialisatioympäristöt ja niihin sidoksissa olevat toisistaan eroavat arvomaailmat. Koska yksilö kuitenkin aina kuuluu useampaan kuin yhteen sosialisatioympäristöön, on mahdollista, että esimerkiksi omat lapsuuden sosialisatioympäristössä omaksutut arvostukset ovat ristiriidassa työpaikalla vallitsevan arvomaailman kanssa. Tällöin tyytyväisyyden muodostumisessa keskeistä on se, miten erilaisista sosialisatioympäristöistä yksilöön suuntautuvien odotusten ja tavoitteiden välinen ristiriita onnistutaan ratkaisemaan.

Tyytyväisyyden kannalta on myös oleellista, että tyytyväisyyden kokemiseen vaikuttavat seikat eivät pysy koko elämänkulun ajan samoina vaan ne ovat sidoksissa monenlaisiin jatkuvasti muuttuviin tekijöihin. Tällaisia tyytyväisyyden kokemiseen vaikuttavia muuttuvia asioita ovat esimerkiksi lasten kasvamiseen liittyvät vanhempien elämänpirin tekijät. Myös parisuhteen laatu voi usein muuttua.

Yksilöiden lähimpien sosialisatioympäristöjen lisäksi tyytyväisyys on selvästi sidoksissa myös laajempaan yhteiskuntapoliittiseen ja sosiokulttuuriin ympäristöön sekä yhteiskunnassa vallitsevaan arvomaailmaan. Erityisesti laman aikana työelämään astuneiden nuorten aikuisten näihin päiviin asti jatkunut epävakaa työllisyyshistoria on yleisesti yhteiskunnallisen tason ongelmana nähty tosiasia. Yleisten yhteiskunnallisten olosuhteiden vuoksi yksilöiden ei ole välttämättä kuitenkaan tarvinnut tuntea syyllisyyttä omasta tilanteestaan. Aikaisemmista sukupolvista poiketen näiden nuorten aikuisten elämään tyyty-

väisyys ei siten olekaan enää selvästi sidoksissa työuran vakauteen (Pohjola 1996).

Tämän hetkisellem postmodernille yhteiskunnalle tyypillistä on yksilöllisiä elämänpolkujen ja oman itsensä toteuttamisen korostaminen (Ziehe 1995). Tämän tutkimuksen tuloksissa tällainen yksilöllisyyttä korostava näkemys näkyy siinä, että esimerkiksi lasten tekemistä on ollut mahdollista siirtää joko omien harrastusten tai opiskelun vuoksi, eikä sillä näytä olevan suurta merkitystä tyytyväisyyden kokemiseen vielä reilun kolmenkymmenen vuoden iässä. Toisaalta lasten hankkimisen lykkäytyminen voi olla sidoksissa myös näiden nuorten aikuisten epävakaaseen työllisyystilanteeseen, jolloin kyse ei välttämättä ole omien ensisijaisten arvojen mukaisesta valinnasta.

10.1.6 Tutkimustulokset ja aikuiskasvatuksen haasteet

Kun pohditaan tämän tutkimuksen tavoitteita ja tuloksia peilaten niitä aikuiskasvatuksen haasteisiin voidaan löytää selkeitä yhteneväisyyksiä. Näin on varsinkin siitä syystä, että aikuiskasvatukselle asetetut haasteet ovat tällä hetkellä entistäkin monimuotoisempia. Toisaalta odotetaan että aikuiskasvatus olisi mukana yhteiskunnallisten muutosten tukemisessa ja edistämässä, ja toisaalta taas kaivataan lääkettä muutoksista aiheutuviin ongelmiin. Samalla kun toivotaan apua globaalin markkinatalouden haasteisiin, odotetaan myös syrjäytymisen, sosiaalisen pahoinvoinnin tai vaikkapa työssä uupumisen ehkäisyyn paneutumista. (Eteläpelto 2005.) Tämän tutkimuksen annin voidaan ajatella omalta osaltaan vastaavan kysymykseen siitä, mitkä tekijät ovat keskeisiä pahoinvoinnin ja uupumisen ehkäisyssä ja hyvinvoinnin edistämässä. Voidaanhan subjektiivista kokemusta elämän tyydyttävyydestä tai onnellisuudesta ja yleistä tunnetta elämän suunnasta pitää sellaisina realiteetteina, joiden varassa ihmiset jaksavat päivästä toiseen (ks. Heikkilä 1990). Tärkeällä sijalla ovat tällöin erityisesti hyvin koulutettujen naisten kokeman työn ja muun elämän välisen ristiriidan ratkaisu ja yksinhuoltajaäitien taloudellisten ja sosiaalisten tukiverkkojen parantaminen. Tällöin on myös mahdollista edesauttaa yhdeksi aikuiskasvatuksen tehtäväksi asetetun tavoitteen, eheän aikuisuuden ylläpidon ja vahvistamisen, toteutumista (ks. Eteläpelto 2005).

10.2 Tutkimustulosten luotettavuus ja yleistäminen

Tutkimustulosten luotettavuuden tarkastelussa on tässä tapauksessa kysymys lähinnä kyselylomakkeeseen annettujen vastausten tarkastelemisesta.

Survey-tutkimuksen ongelmana voidaan pitää sitä, että mitä tahansa ilmiötä tutkittaessa on olemassa suunnaton joukko kysymyksiä, joilla sitä voidaan kuvata. Kyse on siten valitun kysymysjoukon relevanssista tutkittavaan ilmiöön nähden. (Alkula et al. 1999.) Tässä tutkimuksessa kyselylomakkeen sisällön ongelmana voi pitää sitä, että tutkimuslomaketta laatiessa varsinaiset tutkimus-

ongelmat eivät vielä olleet täysin täsmentyneet. Tutkimusongelmat täsmentyivät vasta tutkimusaineiston analysoinnin myötä. Näin ollen lomakkeeseen tuli tutkimusaiheen kannalta epäolennaisia kysymyksiä ja joitakin aiheeseen lisävalaistusta tuovia olennaisia kysymyksiä jäi kysymättä. Näiden lisätietoa tuovien kysymysten puuttuminen on todennäköisesti vaikuttanut tutkimuksen tuloksiin. Historiallisten muutosten vaikutuksia tutkittavien elämään olisi voinut kartoittaa syvällisemmin kuin vain työhistoriaa koskevien kysymysten avulla. Myös tutkittavien persoonallisuuden piirteitä kartoitettavia kysymyksiä olisi voinut olla enemmän. Joka tapauksessa tutkimuslomakkeen muuttujista tärkeimmän, yleisen elämään tyytyväisyyden, operationalisointia voidaan tässä tutkimuksessa pitää onnistuneena. Tätä aihetta on aikaisemmin tarkasteltu luvussa 8.4.

Kaiken kaikkiaan varsinaisia elämään tyytyväisyyden rakentumista koskevia tutkimustuloksia voi pitää suhteellisen luotettavina siitä syystä, että lähes kaikki tutkimuksessa havaitut tyytyväisyyden tekijät tulivat esiin sekä kvantitatiivisessa että kvalitatiivisessa analyysissä.

Kyselylomakkeeseen annettujen vastausten luotettavuutta pohdittaessa joudutaan ottamaan kantaa lähinnä tutkimushenkilöiden rehellisyyttä, vastaamisen huolellisuutta ja kysymysten yksiselitteistä ymmärrettävyyttä koskeviin ongelmiin (Alkula et al. 1999; Hirsjärvi et al. 2000). Aiemmissä tutkimuksissa on todettu, että tutkijan olleessa läsnä vastaajilla on ollut taipumusta hivenen yliarvioida omaa elämään tyytyväisyyttään (Veenhoven 1996a). Tässä tutkimuksessa tutkittavat kuitenkin vastasivat kyselylomakkeeseen kotonaan, joten ainakaan tutkijan läsnäololla ei ole vaikuttanut. Kysymysten ymmärrettävyyttä pyrin kontrolloimaan kasvatuspsykologian jatko-opiskelijoista koostuneen esitutkimusjoukon avulla. Esitutkimusjoukon korkea koulutustaso on kuitenkin voinut vaikuttaa siihen, että alemmin koulutetun vastaajan kannalta vaikeasti tulkittavia kysymyksiä on voinut jäädä tutkimuslomakkeeseen. Vähemmän koulutetut jättivätkin vastaamatta kyselyyn jonkin verran enemmän kuin korkeasti koulutetut tutkittavat.

Tämän tutkimuksen aineistonkeruun mahdollisti se, että tutkittavat olivat vuonna 1984 osallistuneet laajaan nuorisotutkimukseen ja heidän sosiaaliturvatunnuksensa olivat tiedossani. Koska vuonna 1984 toteutetun nuorisotutkimuksen tutkimusjoukko oli ollut kattava otos vuonna 1968 syntyneestä sukupolvesta, tämän tutkimuksen tavoitteena oli saada tuohon tutkimusprojektiin osallistuneista tutkimushenkilöistä mahdollisimman moni tähän tutkimukseen mukaan. Tähän tutkimukseen tavoitettujen henkilöiden vastausprosentti oli melko korkea (58 %), huolimatta siitä, että edellisestä tutkimusvaiheesta oli kulunut jo 16 vuotta. Kohtuulliseen vastausprosenttiin vaikutti myös se, että suuri osa ensimmäiseen kirjeeseen vastaamatta jättäneistä saatiin tavoitettua puhelimitse. Puhelinkeskustelun jälkeen merkittävä osa tutkittavista (31%) päätti vielä vastata lomakkeeseen.

Koska tutkimusjoukko on koulutukseltaan jonkin verran ylöspäin painottunutta, tutkimuksen tulokset näyttäisivät olevan yleistettävissä lähinnä suhteellisen hyvin koulutettuihin suomalaisiin nuoriin aikuisiin. Samalla kaik-

kein huonoimmassa koulutuksellisessa ja todennäköisesti muutenkin yhteiskunnallisesti vaikeimmassa asemassa olevia nuoria aikuisia on jäänyt tutkimuksesta pois. Tuloksia ei voi yleistää myöskään tutkittavia kovin paljoa nuorempiin tai vanhempiin suomalaisiin siitä syystä, että ihmisten arvomaailmat ja tyytyväisyyden tekijät näyttäisivät olevan sekä sukupolvi- että kontekstisidonnaisia.

10.3 Metodisia rajoituksia

Tutkimusaineiston tilastollisia analyysimahdollisuuksia rajoitti se, että tutkimuslomakkeen kysymyksistä suuri osa oli avoimia. Ainoastaan osa vastauksista oli sen muotoisia, että ne oli suoraan muutettavissa järjestysasteikollisiksi muuttujiksi. Näin ollen osa muuttujista jäi luokitteluasteikollisuuden tasolle. Tällainen muuttujien luonne vaikuttaa siihen, millaisia tilastollisia analyysimenetelmiä on mahdollista ja järkevää käyttää. Samalla se rajoittaa tehtävien tilastollisten analyysien tasoa. Nämä rajoitukset huomioon ottaen tutkimuksessa tehdyissä analyyseissä pyrittiin lähinnä tarkoituksenmukaisuuteen ja johdonmukaisuuteen ja sitä kautta mahdollisimman selkeästi tulkittaviin tuloksiin. Toisaalta tällainen monimuotoisten kysymysten käyttö oli osin tarkoituksellista, sillä sekä suljettuihin että avoimiin kysymyksiin annetut vastaukset mahdollistivat sen, että tutkittavasta ilmiöstä saatiin monipuolisempi kuva.

Tutkimuksen tekoa rajoitti jonkin verran myös se, että vaikka tutkimukseen osallistuneet nuoret aikuiset olivatkin jo vuonna 1984 osallistuneet laajaan tutkimusprojektiin, näitä pitkittäistutkimuksellisia muuttuja ei pystytty tässä tutkimuksessa niiden koko laajuudessa hyödyntämään. Tämä johtui siitä, että vuonna 1984 toteutetun tutkimuksen aineisto oli ainoastaan osittain käytössäni.

10.4 Johtopäätöksiä ja jatkotutkimusaiheita

Edellä kuvattuihin tämän tutkimuksen tuloksiin nojautuen on mahdollista argumentoida, että yleinen elämään tyytyväisyys olisi inhimillisen merkitysmaailman sosiaalisiin ja historiallisiin tekijöihin sidoksissa oleva sosiaalisesti konstruoitunut ilmiö (Berger & Luckman 1995; Gergen 1999). Yleisen tyytyväisyyden kokemista tutkittaessa persoonallisuuden tekijöiden ja yleisten ympäristötason tekijöiden selitysosuuksien tutkimisen lisäksi tärkeää olisi selvittää, miten tietyissä historiallisissa ja yhteiskunnallisissa tilanteissa elävät ja erilaisiin sosialisatioympäristöihin kuuluvat yksilöt rakentava omaa elämän tyytyväisyyttään ja onnellisuuttaan.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan kunkin yksilön elämän tyytyväisyyden kokemisen voidaan ajatella olevan keskeisiltä osiltaan sidoksissa sekä laajempiin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin että henkilön elämänselämään ja

hänen tämänhetkiseen elämäntilanteeseensa. Lisäksi tärkeää on huomioida ne odotukset, joita yksilöllä on oman tulevaisuutensa suhteen. (ks. Heikkilä 1990; Veenhoven 2001.) Tämän hetkisessä elämäntilanteessa onnellisuuden kannalta tärkeää on tällöin muun muassa se, etteivät yhteiskunnalliselta taholta ja lähemmistä sosialisatioympäristöistä yksilöön kohdistuneet odotukset ole keskenään ristiriidassa. Tulevaisuuden odotuksissa elämän tyydyttäväksi kokemisessa keskeistä on puolestaan se, missä määrin odotukset ovat yksilön mielestä toteutettavissa. Mikäli yksilön kokemaan onnellisuuden tasoon halutaan vaikuttaa, täytyy se tehdä juuri tälle ihmiselle merkitykselliset arvot, tavoitteet ja niihin sidoksissa olevat tyytyväisyyteen vaikuttajat huomioiden.

Koska onnellisuuden tekijöitä ei voi eri sukupolviin tai eri sosialisatioympäristöihin kuuluvien yksilöiden välillä yleistää, olisi tärkeää, että myös niissä elimissä, joissa kansalaisten hyvinvointiin pyritään vaikuttamaan, olisi mahdollisimman monenlaisia arvomaailmoja, ikäryhmiä ja sosialisatioympäristöjä edustavia ihmisiä.

Mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita olisivat esimerkiksi eri sukupolviin tai erityisiin alakulttuureihin kuuluvien yksilöiden tyytyväisyyden kokemiseen vaikuttavien tekijöiden vertailu. Lisävaltaistusta aiheeseen toisi myös laajemman tyytyväisyyden kokemista selvittävän pitkittäistutkimuksen toteuttaminen. Tyytyväisyyden tekijöihin keskittyvän pitkittäistutkimuksen avulla voitaisiin selvittää, miten eri yksilöiden tyytyväisyyden tekijät mahdollisesti muuttuvat elämän eri vaiheissa. Samalla olisi tärkeä kartoittaa sitä, millaiset elämäntilanteeseen ja elämäntilanteeseen liittyvät seikat ovat tyytyväisyyden tekijöiden muuttumisen taustalla. Pitkittäistutkimuksen avulla olisi mahdollista perehtyä tarkemmin myös siihen, millainen merkitys lapsuuden ja nuoruuden elämäntilanteiden sosialisatioympäristöillä on aikuisuudessa koetun elämään tyytyväisyyden rakentumiseen. Tällöin voitaisiin tutkia esimerkiksi sitä, millainen merkitys varhaisiin hoivasuhteisiin ja myöhempään elämäntilanteeseen perustuvilla kiintymystyyleillä on ihmissuhteiden tärkeäksi kokemisessa, parisuhdetyytyväisyydessä ja sitä kautta yleisen tyytyväisyyden rakentumisessa (ks. Männikkö 2001).

Käsillä olevan tutkimuksen tuloksia voitaisiin syventää haastattelujen avulla. Tutkittavien haastattelu mahdollistaisi erityisesti tyytyväisyyden rakentumiseen vaikuttavien sekä sosiologisten että persoonakohtaisten tekijöiden analyysin ja näin ollen syvällisemmän perehtymisen todellisuuden sosiaaliseen konstruointiin. Tässä tutkimuksessa käytetyt suljettuihin ja avoimiin kysymyksiin annetut vastaukset ovat kuitenkin suhteellisen pinnallinen tapa perehtyä näinkin moniulotteiseen ilmiöön.

SUMMARY

Life satisfaction (or happiness)¹¹ has been a widely studied concept in western research. However, the focus of the research has mostly been on the general psychological and sociological factors underlying life satisfaction, with studies covering entire nations. For this reason, the present research aimed not merely to measure the level of general life satisfaction within a particular age cohort of Finnish young adults, but also to shed light on the way these young adults construct their life satisfaction under different kinds of sociologically definable circumstances. One of the main aims of the research was to determine the extent to which the concept of 'life satisfaction' could be considered as a socially constructed phenomenon.

1 Introduction

Research on life satisfaction can be divided into five categories depending on the approach followed; thus the research can fall within the domains of philosophy, psychology, sociology, economy or public health. In the present investigation both psychological and sociological approaches were used. Thus the concept of 'life satisfaction' is seen as consistent with the concept of 'psychological well-being' (e.g. Heikkilä 1990).

Generally speaking, studies have found that the level of one's life satisfaction is strongly dependent on factors such as economic well-being, social equality and the political freedom of one's societal surroundings (Veenhoven 1996a). Nevertheless, there can be differences in life satisfaction between people who are living in similar environment (e.g. within the same country). The following factors have been found to be related to these varying levels of life satisfaction:

People under 24 years and over 44 years of age are more satisfied with their lives than young adults (Helliwell 2001). Both comparable and actual levels of income are significant factors predicting the level of life satisfaction; so too is economic status (Blanchflower and Oswald 2004; Torvi & Kiljunen 2005). Employed persons are more satisfied with their lives than unemployed persons (Campbell et al. 1976), but housewives, people working voluntarily and senior citizens are no less satisfied than people in work (Campbell et al. 1976). Marital status and good relationships with one's children are related to life satisfaction (Argyle & Martin 1991; Mowbray et al. 2005). Life satisfaction is also strongly related to one's personality (Veenhoven 1996a) and especially to a sense of personal competence (Campbell et al. 1976). In addition different kinds of life events are important in explaining differences in life satisfaction levels (Veenhoven 1996a).

---

¹¹ In this research 'happines' and 'life satisfaction' are regarded as broadly synonymous

In the main current of life satisfaction research, satisfaction has mostly been studied via certain one-dimensional, objectively measurable characteristics of one's living environment, or in relation to personal traits. However, it has been found that life satisfaction is also dependent on one's earlier experiences and on comparisons made relative to one's own social surroundings (Heikkilä 1990; Layard 2003). Thus it would be very interesting to determine the extent to which life satisfaction could be defined as a socially constructed phenomenon, on the one hand, and requires the individual's interpretations of his or her surroundings to be taken into account. In addition to this, although one can assume that there will be certain factors influencing the life satisfaction of people living in the same country, one can also expect that within a given society there will be variations in life satisfaction according to the life phase of individuals and the differences in individuals' immediate social surroundings. Some evidence to confirm this kind of thinking has been found in a couple of research projects carried out in the Finnish context. The results showed that the factors underlying one's life satisfaction were dependent on one's life phase (Kuusinen 1995; Vaarama & Kaitasaari 2001), and social class (Kuusinen 1998).

Overall it appears that the levels of life satisfaction and the factors influencing these levels are related to factors connected with society as a whole – but also to micro-level surroundings and various personal factors such as life phase and personal interpretations. Thus it seems reasonable to ask – whether the factors underlying life satisfaction vary between people representing the same age cohort. The assumption is easy to make, but it has not been backed up by research.

2 Research questions and method

In order to explore the level and construction of life satisfaction among Finnish young adults, the following research questions were defined:

1) What is the level of general life satisfaction among young Finnish adults? 2) Which factors concerning young adults' social surroundings and phase of life are related to their life satisfaction? 3) What is the relationship between young adults' working history and life satisfaction? 4) Are the factors influencing life satisfaction different between male and female participants? 5) Is it possible to find distinct groups of young adults among whom life satisfaction can be seen as differently constructed? If so, in what way are those groups different from each other? What kinds of factors are related to group members' life satisfaction?

The data for the study were gathered via a questionnaire. The participants consisted of 192 Finnish young adults, born in 1968 and living all over the country. The statistical methods used were cross-tabulation, chi-square test, factor analysis, regression analysis and cluster analysis.

3 Results

The results showed that level of life satisfaction of Finnish young adults to be similar to the level of life satisfaction in the Finnish and American population in general. The two main factors underlying the life satisfaction of Finnish young adults were human relationships and factors related to working life. The participants' working history, which in many cases was extremely unstable, was not related to their life satisfaction. Male participants showed some differences from female participants in the factors related to their life satisfaction. For example for women, but not men, existence of children was statistically related to life satisfaction. For men, on the other hand, career was more strongly related to life satisfaction than it was for women. In addition five different groups were found which differed in both - the level of life satisfaction and the factors influencing it. These groups were named according to their typical members as "Settled women living in peaceful areas" (these having the highest level of life satisfaction), "Managerial men living in urban areas" (the second highest level of life satisfaction), then "Managerial women living in Helsinki conurbation", "Single men living in the countryside" and finally "Dissatisfied women living in cities" (the most dissatisfied group). For example women who lived in stable relationships saw their marital partnership as an important factor underlying their life satisfaction whereas unmarried women emphasized relationships with friends.

4 Discussion

The results of this study indicate that the level of life satisfaction and the way it is constructed varies markedly between individuals living in different kinds of social surroundings -i.e. environments with different kinds of values, even within the same wider culture. The essential factors underlying one's life satisfaction seem to be related to various kinds of socialization environments that are important for an individual. In some cases problems can arise from the fact that different socialization environments may include different and even contradictory values, leading to contradictory demands being placed on individual. If the problems caused by such demands cannot be constructively solved, there is a danger that life satisfaction level will decline.

It is also important to realize that the factors behind one's life satisfaction are not stable; rather they are in constant transition over the course or one's life span. For example, the existence of children is a factor which impacts on an individual's life satisfaction; and clearly this factor is also bound up with individual's age and the ages of his/her children.

Overall, the results appear to point to life satisfaction as being socially constructed phenomenon. For this reason, when studies are carried out on the factors that might explain individual's life satisfaction, factors related to society, the individual's social surroundings, life span, and personal interpretations and expectations should all be taken into account.

LÄHTEET

- Aho, S. 2002. Minä. Teoksessa Aho, S. & Laine, K. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Otava.
- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1999. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Porvoo: WSOY.
- Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: WSOY.
- Andren, E. & Grimby, G. 2004. Dependence in daily activities and life satisfaction in adult subjects with cerebral palsy or spina bifida: A follow-up study. *Disability & Rehabilitation*, 26: 528–537.
- Andrews, F.M. & Withey, B.S. 1976. Social indicators of well-being: America's perception of life quality. New York: Plenum.
- Angerpuro, K. 1996. Mikä selittää tyytyväisyyskokemukset? Tulojen, toimeentulon muutosten ja viiteryhmän vaikutus tyytyväisyyden kokemiseen. Teoksessa O. Kangas & V. – M. Ritakallio (toim.) Kuka on köyhä? Köyhyys 1990-luvun puolenvälin suomessa. Turun yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Sosiaali- ja terveystalouden tutkimus- ja kehittämiskeskus, STAKES. Tutkimuksia, 65. Helsinki: Stakes, 137–156.
- Antikainen, A. 1998. Kasvatus, elämänkulku ja yhteiskunta. Porvoo: WSOY.
- Argyle, M. & Martin, M. 1991. The psychological causes of happiness. Teoksessa: F. Strack, M. Argyle & N. Schwarz (toim.) Subjective well-being. An interdisciplinary perspective. Oxford: Pergamon Press, 77–100.
- Argyrous, G. 1997. Statistics for social research. London: Macmillan Press.
- Aristoteles. 350 eaa/1989. Nikomakhoksen etiikka. Helsinki: Gaudeamus.
- Astin, A., Korn, W. & Riggs, E. 1993. The American freshman: National norms for fall 1993. Los Angeles: University of California at Los Angeles. Graduate School of Education, Higher Education Research Institute.
- Baltes, P.B., Reese, H.W. & Lipsit, L.P. 1980. Life-span developmentalpsychology. *Annual Review of Psychology*, 31: 65–110.
- Barret, A. 1999. Social support and life satisfaction among the never married: Examining the effects of age. *Research on aging*, 21: 46–72.
- Beals, K. & Peplau, L. 2005. Identity support, identity devaluation and well-being among lesbians. *Psychology of Women Quarterly*, 29: 140–149.
- Beck, U. 1996. Poliitiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa. Teoksessa U. Beck, A. Giddens, & S. Lash, Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio. Jyväskylä: Gummerus, 11–82.
- Bentham, J. 1823/2002. Introduction to the principles of morals and legislation. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa)
<URL:<http://www.la.utexas.edu/research/poltheory/bentham/ipml/index.html>> 21.10.05
- Benyamini, Y., Leventhal, H. & Leventhal, E. 2004. Self-rated oral health as an independent predictor of self-rated general health, self-esteem and life satisfaction. *Social Science & Medicine*, 59: 1109–1117.

- Berger, P.L., & Luckmann, T. 1995. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Blanchflower, D.G. & Oswald, A.J. 2004. Well-being over time in Britain and the USA. *Journal of Public Economics*, 88: 1359–1386.
- Borgatta, E. 1961. Mood, personality, and interaction. *Journal of General Psychology*, 64:105–137.
- Bradburn, N. & Caplovitz, D. 1965. *Reports on happiness*. Chicago: Aldine.
- Bronfenbrenner, U. 1979. *The ecology of human development. Experiments nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. 2002. Ekologisten järjestelmien teoria. Teoksessa R. Vasta (toim.) *Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä* (2. painos). Oy Unipress Ab, 221–288.
- Burr, V. 1998. *Gender and social psychology*. London: Routledge.
- Campbell, A. & Converse, P.E. & Rodgers, W.L. 1976. *The quality of American life*. New York: Russel Sage Foundation.
- Cantril, H. 1965. *The pattern of human concerns*. New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press.
- Chickering, A.W. & Havighurst, R.J. 1984. *Today's students and their needs*. Teoksessa A.W. Chickering & Associates (toim.) *The modern American college* (3. painos). San-Francisco: Jossey-Bass.
- Clark, A. & Oswald, A. 1996. Satisfaction and comparison income. *Journal of Public Economics*, 61: 359–381.
- Cohen, S, & Syme, S.L. 1985. *Issues in the study and application of social support*. Teoksessa S. Cohen & S.L. Syme (toim.) *Social support and health*. Orlando: Academic Press, Inc, 3–22.
- Conrad, G. & Jolly, G. 1997. Satisfaction in later life among women 60 of over. *Educational Gerontology*, 23: 297–315.
- Csikszentmihalyi, M. 1999. If we are so rich, why aren't we happy? *American Psychologist*, 54: 821–827.
- Csikszentmihalyi, M. 2000. Happiness, flow and economic equality. *American Psychologist*, 55: 1163–1164.
- Dalailama & Cutler, H. 2000. *Onnellisuuden taito. Elämän opaskirja*. Helsinki: Tammi.
- Davis, P., Young, A., Cherry, H., Dahman, D. & Rehfeldt, R. 2004. Increasing the happiness of individuals with profound multiple disabilities: Replication and extension. *Journal of Applied Behavioral Analysis*, 37: 531–534.
- De Botton, A. 2003. *Filosofian lohdutukset*. Helsinki: WSOY.
- Diener, E. 1994. Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *Social Indicators Research*, 31: 103–157.
- Diener, E. & Diener, M. 1995. Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *Journal of Personality & Social Psychology*, 68: 653–664.
- Diener, E. & Lucas, R. 1999. *Personality and subjective well-being*. Teoksessa D. Kahneman, E. Diener & N. Schwarz (toim.) *Well-being: The foundations of hedonic psychology*. New York: Russel Sage Foundation.

- Diener, E., Shigehiro, O. & Lucas, R. 2003. Personality, culture and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Review of Psychology*, 54: 403 – 425.
- Diener, E., Emmons, R., Larsen, R. & Griffin, S. 1985. The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49:71 – 75.
- Duck, S. 1998. *Human relationships*. London: Sage Publications.
- Easterlin, R. 2001. Income and happiness: Towards a unified theory. *The Economic Journal*, 111: 465 – 484.
- Elder, G. 1997. The life course as developmental theory. Presidential Address Presented at the biennial meeting of the Society of Research in Child Development Washington, DC April 5. 1997. Saatavilla www.unc.edu/~elder/ <URL:http://www.unc.edu/~elder/> 16.8.2002
- Erikson, R. & Uusitalo, H. 1987. The Scandinavian Approach to Welfare Research. Teoksessa R. Erikson, S. Ringen & H. Uusitalo (toim.) *The Scandinavian model: Welfare States and Welfare Research*. New York: M.E. Shape Inc. , 177 – 193.
- Eteläpelto, A. 2005. Aikuiskasvatustutkimuksen haasteet ammatillisen identiteetin tukemisessa ja oppimisympäristöjen rakentamisessa. *Kasvatus*, 25: 150 – 154.
- Feldt, T. 1999. Sense of coherence. Structure, stability and health promoting role in working life. *Jyväskylän Studies in Education, Psychology and Social Research* 158.
- Fogle, L., Scott, H. & Laughlin, J. 2002. The relationship between temperament and life satisfaction in early adolescence: Cognitive and behavioral mediation models. *Journal of Happiness Studies*, 3: 373 – 393.
- Furham, A. & Cheng, H. 2004. Perceived parental rearing style, self-esteem and self-criticism as predictors of happiness. *Journal of Happiness Studies*, 5: 1 – 21.
- Gencöz, T. & Özlale, Y. 2004. Direct and indirect effects of social support on psychological well-being. *Social Behavior & Personality: An international Journal*, 32: 449 – 459.
- Gergen, K. J. 1996. Social psychology as social construction: The emerging vision. Teoksessa C. McGarty & A. Haslam (toim.) *The message of social psychology: Perspectives on mind in society*. Oxford: Blackwell.
- Gergen, K.J. 1999. *An invitation to social construction*. London: SAGE Publications.
- Gurin, G., Veroff, J. & Feld, S. 1960. *Americans view their mental health*. New York: Basic Books.
- Gustavsson, A. & Bränholm, I-B. 2003. Experienced health, life satisfaction, sense of coherence, and coping resources in individuals living with heart failure. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 10: 138 – 143.
- Haatainen, K. 2004. Hopelessness in a general population of Finnish adults. *Kuopion yliopiston julkaisuja D. Lääketiede*.

- Haatainen, K., Tanskanen, A., Kylmä, J., Honkalampi, K., Hintikka, J. & Viinamaäki, H. 2004. Factors associated with hopelessness: A population study. *International Journal of Social Psychiatry*, 50: 142–153.
- Haavio-Mannila, E. 1973. Family developmental task and happiness. *Helsingin yliopiston Sosiologian laitoksen tutkimuksia*: 196.
- Hagberg, M., Hagberg, B. & Saveman, B-I. 2002. The significance of personality factors for various dimensions of life quality among older people. *Aging & Mental Health*, 6: 178–186.
- Happonen, M., Mauno, S., Kinnunen, U., Nätti, J. & Koivunen, T. 1996. Työn epävarmuuden muutos ja hyvinvointi. Seurantatutkimus 1995-96 neljässä organisaatiossa. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan työpapereita No. 98.
- Haste, H. 1999. Moral understanding in socio-cultural context. Lay social theory and a Vygotskian synthesis. Teoksessa M. Woodhead, D. Faulkner & K. Littleton (toim.) *Making sense of social development*. London: Routledge, 181–195.
- Headey, B. & Wearing, A. 1989. Personality, life events, and subjective well-being: Toward a dynamic equilibrium model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57: 731–739.
- Heikkilä, M. 1990. Köyhyys ja huono-osaisuus hyvinvointivaltiossa: Tutkimus köyhyyden ja hyvinvoinnin puuteiden kasaantumisesta. *Sosiaalihuollituksen julkaisuja* 8/1990. Helsinki.
- Helliwell, J. 2001. How 's life? Combining individual and national variables to explain subjective well-being. Paper presented at the Annual Meeting of Queen's International Institute on Social Policy. 27.-29.8.2001. Kingston, CA-ON. Saatavilla [www.muodossa: <URL:http://www.queensu.ca/sps/queens_international_institute_on_social_policy/qiisp-2001/presentations/Life3.pdf>](http://www.queensu.ca/sps/queens_international_institute_on_social_policy/qiisp-2001/presentations/Life3.pdf) 14.6.05.
- Helson, R. & Moane, G. 1987. Personality change in women from college to midlife. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53: 176–186.
- Helson, R., Kwan, V., John, O. & Jones, C. 2002. The growing evidence for personality change in adulthood: Findings from research with personality inventories. *Journal of Research in Personality*, 36: 287–306.
- Helve, H. (toim.) 1997. *Arvot, maailmankuvat, sukupuoli*. Helsinki: University Press.
- Helve, H. 2002. *Arvot, muutos ja nuoret*. Helsinki: University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. *Tutki ja kirjoita*. 6. painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsto, L. 2001. Ensimmäistä luokkaa käyvien kotikasvatus: Kyselytutkimus vanhempien käyttämistä välittömistä kasvatustoimenpiteistä. *Kasvatuspsykologian tutkimusyksikkö. Tutkimuksia* 3/2001. Helsingin yliopisto. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hurrelman, K. 1988. *Social structure and personality development. The individual as a productive processor of reality*. New York: Cambridge university Press.

- Hurrelman, K. 1989. The social world of adolescents: a sociological perspective. Teoksessa K. Hurrelman & U. Engel (toim.) *The social world of adolescents. International Perspectives*. Berlin: De Gruyter, 3–26.
- Hyypä, M. 2002. Kuorossa elämä pitenee. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Teoksessa P. Ruuskanen (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 28–59.
- Häkkinen, I. 2000. Muuttopäätös ja aluevalinta Suomen sisäisessä muuttoliik-
keessä. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. VATT -tutkimuksia, 65. Helsinki: J-Paino Oy.
- Häyrynen, Y-P. 1995. Koulutus ja ammattiura. Teoksessa P. Lyytinen, M. Kor-
kiakangas & H. Lyytinen (toim.) *Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehi-
tys kontekstissaan*. Porvoo: WSOY, 368–380.
- Jallinoja, R. 2004. Familistisen käänteen rakentajat: Arlie Hochschild ja suoma-
lainen mediajulkisuus. Teoksessa K. Rahkonen (toim.) *Sosiologisia nyky-
keskusteluja*. Helsinki: Gaudeamus, 64–98.
- Jerusalem, M. & Schwarzer, R. 1992. Self-efficacy as a resource factor in stress
appraisal processes. Teoksessa R. Schwarzer (toim.) *Self-efficacy: thought
control of action*. Washington, DC: Hemisphere, 195–213.
- Joronen, T. 1996. Elämää keinulaudalla. Tutkimus työn epävarmuudesta ja elä-
mänsuunnittelusta. YTV ja Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Julkunen, R. & Nätti, J. 1995. Muuttuvat työajat ja työsuhteet: työministeriön
työaikamuotojen tutkimus- ja kehittämisprojektin I vaihe. Työministeriö.
Helsinki.
- Julkunen, R. , Nätti, J. & Anttila, T. 2004. Aikanyrjähdys. Keskiluokka tietotyön
puristuksessa. Tampere: Vastapaino.
- Juuti, P. 1996. Suomalainen elämänlaatu. JTO-tutkimuksia -sarja 10. Tampere:
Tammerpaino.
- Kainulainen, S. 1998. Elämäntapahtumat ja elämään tyytyväisyys eri sosiaali-
luokissa. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.
- Kangas, O. & Ritakallio, V-M. 1996. Kuka on köyhä? Tutkimushankkeen lähtö-
kohdat ja tavoitteet. Teoksessa O. Kangas & V-M. Ritakallio (toim.) *Kuka
on köyhä? Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.*
Tutkimuksia 65, 1–10.
- Kant, I. 1785/1992. Fundamental principles of the metaphysics of morals. Saa-
tavissa www -muodossa:
<URL:[http://www.msu.org/ehics/content_ethics/texts/kant/kant_foun-
dations.html](http://www.msu.org/ehics/content_ethics/texts/kant/kant_foun-
dations.html)>. 24.10.05.
- Kant, I. 1787/2004. The critique of pure reason. Saatavissa www -muodossa:
<URL:<http://etext.library.adelaide.edu.au/k/kant/immanuel/k16p/>>.
24.10.05.
- Karisto, A., Takala, P. & Haapala, I. 1999. Matkalla nykyaikaan. Elintason, elä-
mäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Porvoo: WSOY.
- Kiander, J. 2001. Laman opetukset. VATT -julkaisuja 27:5. Helsinki: Gummerus.
- Kiander, J. & Vartia, P. 1998. Suuri lama. Suomen 1990-luvun kriisi ja talouspo-
liittinen keskustelu. ETLA. Sarja B 143. Tampere: Tammer-Paino.

- King, L. & Raspin, C. 2004. Lost and found possible selves, subjective well-being, and ego development in divorced women. *Journal of personality*, 72: 603–633.
- King, L. & Smith, N. 2004. Gay and straight possible selves: Goals, identity, subjective well-being and personality development. *Journal of personality*, 72: 967–985.
- Kinnunen, U., Feldt, T., Rantanen, J. & Pulkkinen, L. 2005. Työn ja perheen vuorovaikutus. Menetelmä kielteisen ja myönteisen vuorovaikutuksen tutkimiseen. *Psykologia*, 40: 43–52.
- Kinnunen, U., Loikkanen, E. & Mauno, S. 1995. Työn ja perheen vuorovaikutus: ongelmien yleisyys, syyt ja seuraukset. *Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskuksen julkaisuja*, 5.
- Kinnunen, U., Nätti, J., Happonen, M., Kalliolahti, M., Kelhämä, A. & Mauno, S. 2000. Kokemuksia työstä ja perheestä lamanjälkeisessä Suomessa. *Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskuksen julkaisuja* 12.
- Kivinen, O. & Rinne, R. 1995. Koulutuksen periytyvyys. Nuorten koulutus ja tasa-arvo Suomessa. SVT. *Koulutus* 1995:4. Helsinki: Hakapaino.
- Klonowicz, T. 2001. Discontented people: reactivity and locus of control as determinants of subjective well-being. *European Journal of Personality*, 15: 29–48.
- Koivumaa-Honkanen, H-T. 1998. Life satisfaction as a health predictor. *Kuopion yliopiston julkaisuja D. Lääketiede* 143.
- Kortteinen, M. & Tuomikoski, H. 1998. Työtön. Tutkimus pitkäaikaistyöttömien selviytymisestä. Helsinki: Tammi.
- Kuusinen, J. 1995. Nuorten aikuisten kehitystehtävät, onnellisuus ja kehityksen hallinta. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korhonen & H. Lyytinen (toim.) *Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehitys kontekstissään*. Porvoo: WSOY, 311–322.
- Kuusinen, J. 2002. Lahjakkuus ja asuinpaikka: 30:n vuoden seuranta tutkimuksen tuloksia lahjakkuuden yhteydestä asuinpaikan valintaan [esitelmä]. *Kasvatustieteen päivät* 21.–22.11.2002. Rovaniemi.
- Lash, S. 1996. Refleksiivisyys ja sen vastaparit: rakenne, estetiikka ja yhteisö. Teoksessa U. Beck, A. Giddens & S. Lash, *Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio*. Jyväskylä: Gummerus, 153–235.
- Layard, R. 2003. Happiness: Has social science a clue?. *Lionel Robbins Memorial Lectures*. London School of Economics. 3.–5.3.2003. Saatavilla [www-muodossa: <URL:http:// cep.lse.ac.uk/layard/>](http://www.muodossa: <URL:http:// cep.lse.ac.uk/layard/>) 24.2.2005
- Levinson, D.J., Darrow, N.C., Klein, E.B., Levinson, M.H. & McKee, B. 1978. *The seasons of a man's life*. New York: Alfred A. Knopf.
- Locke, J. 1690/2005. An essay concerning human understanding. Saatavilla [www -muodossa: <URL:http:// www.infomotions.com/etexts/philosophy/1600-1699/locke-essay-113.txt>](http://www.muodossa: <URL:http:// www.infomotions.com/etexts/philosophy/1600-1699/locke-essay-113.txt>) 21.10.05

- Lobello, S., Underhill, A. & Fine, P. 2004. The reliability and validity of the life-satisfaction index-A with survivors of traumatic brain injury. *Brain Injury*, 18: 1127–1134.
- Lu, L. 1999. Personal of environmental causes of happiness: A longitudinal analysis. *The Journal of Social Psychology*, 139: 79–90.
- Lucas, R., Georgellis, Y., Clark, A. & Diener, E. 2003. Reexamining adaptation and the set point of happiness: Reactions to changes in marital status. *Journal of Personality & Social Psychology*, 84: 527–540.
- Luria, A. R. 1977. *Cognitive development: its cultural and social foundations*. Cambridge: Harvard University Press.
- Mailhan, L., Azouvi, P. & Dazord, A. 2005. Life satisfaction and disability after severe traumatic brain injury. *Brain injury*, 19: 227–239.
- McCarthy, J. & Hardy, J. 1993. Age at first birth and birth outcomes. *Journal of Research on Adolescence*, 3: 373–393.
- Maccoby, E.E. 1990. Gender and relationships: A developmental account. *American Psychologist*, 45: 513–520.
- McGregor, I. & Little, B. 1998. Personal projects, happiness, and meaning: On doing well and being yourself. *Journal of Personality & Social Psychology*, 74: 494–512.
- Martin, C.L. & Fabes, R.A. 2001. The stability and consequences of young children's same-sex peer interactions. *Developmental Psychology*, 37: 431–446.
- McCubbin, H.I., Needle, R.H. & Wilson, M. 1985. Adolescent health risk behaviors: Family stress and adolescent coping as critical factors. *Family Relations*, 34: 51–62.
- Mead, G.H. 1967. *Mind, self and society from the standpoint of a social behaviorist*. Chicago: The university of Chicago press.
- Mowbray, C., Bybee, D., Hollingsworth, L., Goodkind, S. & Oyserman, D. 2005. Living arrangements and social support: Effects on the well-being of mothers with mental illness. *Social Work Research*, 29: 41–56.
- Munro, B.H. 2001. *Statistical methods for health care research*. Philadelphia: Lippincott.
- Myers, D. & Diener, E. 1995. Who is happy?. *Psychological Science*, 6: 10–19.
- Männikkö, K. 2001. Adult attachment styles: A person-oriented approach. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 185.
- Määttä, K. 2000. *Kestävä parisuhde*. Porvoo: WSOY.
- Ng, Y. 1997. A case for happiness, cardinalism, and interpersonal comparability. *Economic Journal*, 107: 1848–1858.
- Oishi, S., Wyer Jr., R. & Colcombe, S. 2000. Cultural variation in the use of current life satisfaction to predict the future. *Journal of Personality & Social Psychology*, 78: 434–446.
- Pajunen, A. 2005. Tuloerot Suomessa vuosina 1966–2003. *Hyvinvointikatsaus*, 16:4–10.
- Palmqvist, R. & Martikainen L. 2005. Changes in reasons given for adolescent smoking, 1984–1999. *Substance Use & Misuse*, 40: 645–656.

- Palmqvist, R., Martikainen L. & Rauste von Wright, M. 2003. A moving target: reasons given by adolescents for alcohol and narcotics use, 1984 and 1999. *Journal of Youth and Adolescence*, 32: 195 – 203.
- Pavot, W. & Diener, E. 1993. The affective and cognitive context of self-reported measures of subjective well-being. *Social Indicators Research*, 28:1 – 20.
- Penttilä, I., Kangas, O. Nordberg, L. & , Ritakallio, V-M. 2003. Suomalainen köyhyys 1990 -luvun lopulla -väliaikaista vai pysyvää?. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. Helsinki. Saatavilla [www -muodossa: <URL:http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2003/09/hu1064495675659/passthru.pdf>](http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2003/09/hu1064495675659/passthru.pdf) 11.03.2005
- Perttula, J. 1998. 'Mies' merkitysten kudelmina. *Psykologia*, 33: 389 – 399.
- Perttula, J. 2001. Olenko onnellinen? Psykologista tunnustelua suomalaisen aikuisen onnellisuudesta. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pickles, A. & Rutter, M. 1991. Statistical and coceptual models of "turning points" in developmental processes. Teoksessa D. Magnusson, L. Bergman, G. Rudinger & B. Törestad (toim.) *Problems and methods in longitudinal research: Stability and change*. Cambridge: Cambridge University Press, 133 – 165.
- Pohjola, A. 1996. Murtuuko työn sidos. Teoksessa K. Ahlqvist & A. Ahola (toim.) *Elämän riskit ja valinnat*. Helsinki: Edita, 108 – 128.
- Pulkkinen, L. 1996. Female and male personality styles: A typological and developmental analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70: 1288 – 1306.
- Puohiniemi, M. 1996. Suomalaisten arvot yhteiskunnallisessa muutostilanteessa. Teoksessa K. Ahlqvist & A. Ahola (toim.) *Elämän riskit ja valinnat*. Helsinki: Edita, 30 – 51.
- Puohiniemi, M. 2001. Arvot, asenteet ja ajankuva. Opaskirja suomalaisen arkielämän tulkintaan. Vantaa: Limor kustannus.
- Rajaniemi, J. 1997. Muuttava Suomi. *Stat.fi* 2/1997, 11 – 13.
- Rauste von Wright, M. 1989. Relations between coping strategies, metacognitive readiness, and self-image in adolescence. Teoksessa M.A. Luszcz & T. Nettelbeck (toim.) *Psychological development: Perspectives across the lifespan*. Amsterdam: Elsevier Science Publishers, 311 – 318.
- Rauste von Wright, M., Makkonen, T. & Markkanen, M. 1986. Suomalaisten 15–16-vuotiaiden "terveistä" ja "epäterveistä" elämäntavoista. *Lääkintöhallituksen julkaisuja. Sarja Tutkimukset* 2/1986. Helsinki.
- Robbins, E., Robbins, L., Frosch, W. & Stern, M. 1979. College student drug use. *American journal of psychiatry*, 126: 1743 – 1751.
- Rogoff, B. 1995. Observing sociocultural activity in three planes: participatory, appropriation, guided participation and apprenticeship. Teoksessa J. Wertsch, P. Rio & A. Alvarez (toim.) *Sociocultural studies of mind*. Cambridge: University Press, 139 – 164.
- Roos, J.P. 1987. Suomalainen elämä: Tutkimus tavallisten suomalaisten elämänerroista. Hämeenlinna: Karisto.
- Russell, B. 1997. Länsimaisen filosofian historia 1. Porvoo: WSOY.

- Ruuskanen, P. 2002. Sosiaalinen pääoma hyvinvointipoliittisessa keskustelussa. Teoksessa P. Ruuskanen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-Kustannus, 5–27.
- Rönkä, A. 1994. Nuoren aikuisen sosiaalinen selviytyminen. Teoksessa M. Heikkilä & K. Vähätalo (toim.) Huono-osaisuus ja hyvinvointivaltion muutos. Tampere: Gaudeamus, 149–168.
- Rönkä, A., Ohranen, M. & Kokko, K. 1996. Ketä lama kosketti? Aikuisten työurien seuranta 1986–1995. *Kasvatus*, 27: 463–477.
- Saarela, P. 2004. Nuorisobarometrit vuosina 1994–2002. Teoksessa T-A. Wilska (toim.) Oman elämänsä yrittäjät? Nuorisobarometri 2004. Opetusministeriö. Helsinki: Edita, 113–135.
- Schimmack, U., Diener, E. & Oishi, S. 2002a. Life -satisfaction is a momentary judgment and a stable personality characteristic: The use of chronically accessible and stable sources. *Journal of personality*, 70: 345–384.
- Schimmack, U., Oishi, S., Radhakrishnan, P., Dzokoto, V. & Ahadi, S. 2002b. Culture, personality and subjective well-being: Integrating process models of life satisfaction. *Journal of Personality & Social Psychology*, 82: 582–594.
- Schulz, R. & Rau, M.T. 1985. Social support through the life course. Teoksessa S. Cohen & S. L. Syme (toim.) Social support and health. Orlando: Academic Press Inc, 129–149.
- Seikkula, J. 1994. Sosiaaliset verkostot ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Shek, D. 1997. The relation of parent- adolescent conflict to adolescent psychological well-being, school adjustment, and problem behavior. *Social Behavior & Personality: An international Journal*, 25: 277–291.
- Simpura, J. 1996. Elintasosta elämänhallintaan? Teoksessa K. Ahlqvist & A. Ahola (toim.), Elämän riskit ja valinnat. Helsinki: Edita, 10-27. Sosiaali- ja terveyskertomus. 2002. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:11. Helsinki. Saatavilla [www -muodossa: <URL:http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/paosisallys150.htm>](http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/paosisallys150.htm) 18.8.2005
- Srivastava, S., John, O., Gosling, S. & Potter, J. 2003. Development of personality in early and middle adulthood: Set like plaster or persistent change? *Journal of Personality and Social Psychology*, 84: 1041–1053.
- Stutzer, A. 2004. The role of income aspirations in individual happiness. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 54: 89–110.
- Suhonen, P. 1988. Suomalaisten arvot ja politiikka. Porvoo: WSOY.
- Suikkanen, A., Linnankangas, R., Kallinen, S. & Karjalainen, A. 1998. Palkkatyömarkkinat. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 1996/12. Helsinki.
- Suldo, S. & Huebner, E. 2004. The role of life satisfaction in the relationship between authoritative parenting dimensions and adolescent problem behavior. *Social Indicators Research*, 66: 165–196.
- Sutela, H. 2005. Työtä ja perhe-elämää. *Hyvinvointikatsaus*, 16: 24–29.

- Syrjälä, L. , Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjayhtymä Oy.
- Takala, P. 2002. Aikapula ja kiire lapsiperheissä. Hyvinvointikatsaus, 13: 10–15.
- Tilastokeskus. 2001. Suomi lukuina. Työmarkkinat. Saatavilla [www-muodossa:<URL:http://www.tilastokeskus.fi/tk/tp/tasku/taskus_tyolama.html>](http://www.tilastokeskus.fi/tk/tp/tasku/taskus_tyolama.html) 13.11.2001
- Tilastokeskus. 2002. Työssäkäyntitilasto 2000. Juho.Nurminen@stat.fi 1.10.2002.
- Tilastokeskus. 2006a. Vuonna 1968 syntyneiden sosioekonominen asema vuonna 2000. Mika.Idman@stat.fi 11.4.2006
- Tilastokeskus. 2006b. Vuonna 1968 syntyneiden vuoden 2001 asuinkunta tilastollisen kuntaryhmittymyksen mukaan. Mika.Idman@stat.fi 11.4.2006
- Torvi, K. & Kiljunen, P. 2005. Onnellisuuden vaikea yhtälö. EVA :n kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2005. Helsinki: Taloustieto Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Uurtimo, Y. 1997. Käytännön elämä ja kaikkeus Aristoteleella. Filosofinen n&n Aikakauslehti 2/97.
- Vaarama, M. & Kaitasaari, T. 2002. Ikääntyneiden toimintakyky ja koettu hyvinvointi. Teoksessa M. Heikkilä & M. Kautto (toim.) Suomalaisten hyvinvointi. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Jyväskylä: Gummerus.
- Veenhoven, R. 1996a. Developments in satisfaction-research. Social Indicators Research, 37:1 –46. Saatavilla [www-muodossa <RL:http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/index2.htm>](http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/index2.htm) 5.11.2003
- Veenhoven, R. 1996b. Happy life-expectancy. A comprehensive measure of quality-of-life in nations. Social Indicators Research, 39: 1 –58. Saatavilla [www-muodossa <URL:http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/index2.htm>](http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/index2.htm) 25.5.2005
- Veenhoven, R. 1991. Questions on happiness: classical topics, modern answers, blind spots. Teoksessa: F. Strack, M. Argyle & N. Schwarz (toim.) Subjective well-being. An interdisciplinary perspective. Oxford: Pergamon Press, 7 –26.
- Veenhoven, R. 1999. Quality-of-life in individualistic society: A comparison of 43 nations in the early 1990's. Social Indicators Research, 48: 157 –186. Saatavilla [www-muodossa <URL:http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/index2.htm>](http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/index2.htm) 25.5.2005
- Veenhoven, R. 2001. World Database of Happiness, Bibliography of Happiness. Saatavilla [www-muodossa <URL:http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/index2.htm>](http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/index2.htm) 25.5.2005

- Veenhoven, R. & Ehrhardt, E. 1995. The cross-cultural pattern of happiness. Test of predictions implied in three theories of happiness. *Social Indicators Research*, 34: 33–68. Saatavilla [www-muodossa <URL:http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/index2.htm>](http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/index2.htm) 25.5.2005
- Vittero, J. & Nielsen, F. 2002. The conceptual and relational structure of subjective well-being, neuroticism and extraversion: Once again, neuroticism is the important predictor of happiness. *Social Indicators Research*, 57: 89–119.
- Wan, C. & Jaccard, J. 1996. The relationship between social support and life satisfaction as a function of family structure. *Journal of Marriage and the Family*, 58:502–513.
- Warr, P., Butcher, V., Robertson, I. & Callinan, M. 2004. Older people's well-being as a function of employment, retirement, environmental characteristics and role preference. *British Journal of Psychology*, 95: 297–325.
- Wenger, E. 1998. *Communities of practice. Learning, meaning, and identity.* New York: Cambridge University Press.
- Wessman, A. & Ricks, D. 1966. *Mood and personality.* New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Westerhof, G. & Barrett, A. 2005. Age identity and subjective well-being: A comparison of the United States and Germany. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences & Social Sciences*, 60B: 129–137.
- Wills, T. 1985. Supportive functions of interpersonal relationships. Teoksessa S. Cohen & S.L. Syme (toim.) *Social support and health.* Orlando: Academic Press, Inc, 61–82.
- Wilson, W. 1967. Correlates of avowed happiness. *Psychological Bulletin* 67: 294–306.
- Wong, C-Y. & So-Kum Tang, C. 2003. Personality, psychosocial variables and life satisfaction of Chinese gay men in Hong-Kong. *Journal of Happiness Studies*, 4: 285–294.
- Ylén, H. & Ojanen, M. 1997. Mielenterveyspotilaan kokema hyvinvointi. *Lii-kunta & Tiede*, 5: 14–15.
- Ziehe, T. 1995. "Good enough strangeness" in education. Teoksessa T. Aittola, T. Koikkalainen, ja E. Sironen (toim.) "Confronting strangeness" Towards a reflective modernization of the school. University of Jyväskylä, Reports of the department of education 5/1995.

KYSELYLOMAKE

**Kirjoita vastauksesi annetulle viivalle tai ympyröi yksi vaihtoehto, ellei toisin mainita.
Kyselylomake on kaksipuoleinen!**

1. Nimi (myös aiemmat sukunimet) _____

2. Sukupuoli 1. mies
2. nainen

3. Syntymäaika (ppkkvv) _____

4. Kotikunta _____

5. Siviilisäätö 1. naimisissa
2. avoliitossa
3. naimaton
4. eronnut
5. leski

6. Mikä on nykyinen ammattisi? _____

6.1. Millainen on tämänhetkinen toimenkuvasi? _____

I Kysymyksiä nykyisestä: elämäntilanteestasi yleisesti, työssäkäynnistä, sosiaalisista suhteista ja vapaa-ajan vietosta

7. Oletko tyytyväinen nykyiseen elämäntilanteeseesi?

1. erittäin tyytyväinen
2. melko tyytyväinen
3. jonkin verran tyytymätön
4. erittäin tyytymätön

7.1. Jos tunnet itsesi joltain osin tyytyväiseksi omaan elämäntilanteeseesi, mikä sen mielestäsi aiheuttaa?

_____

7.2. Jos tunnet itsesi joltain osin tyytymättömäksi omaan elämäntilanteeseesi, mikä sen mielestäsi aiheuttaa?

_____

7.3. Jos tunnet itsesi joltain osin tyytymättömäksi omaan elämäntilanteeseesi, aiotko tehdä asioille jotain, mitä?

_____

8. Viihdytkö nykyisessä työpaikassasi?

1. en ole tällä hetkellä töissä
2. en lainkaan
3. melko huonosti
4. melko hyvin
5. erittäin hyvin

8.1. Jos viihdyt hyvin työpaikassasi, mistä se mielestäsi johtuu? _____

_____

8.2. Jos viihdyt huonosti työpaikassasi, mistä se mielestäsi johtuu? _____

_____

8.3. Jos viihdyt huonosti työpaikassasi, aiotko tehdä asialle jotain, mitä?

_____

_____

9 a) Mitä työ sinulle merkitsee? TAI

b) Jos olet työttömänä, mitä työn puuttuminen sinulle merkitsee? (vastaa, joko a) – tai b) kohtaan)

---

10. Oletko tyytyväinen sosiaalisten suhteittesi määrään tai/ja laatuun (esim. ystävyys-/kaverisuhteet, sosiaalinen tukiverkosto) tällä hetkellä?

1. erittäin tyytymätön
2. jonkin verran tyytymätön
3. melko tyytyväinen
4. erittäin tyytyväinen

10.1. Jos olet joltain osin tyytyväinen sosiaalisten suhteittesi määrään ja/tai laatuun, mistä se mielestäsi johtuu? _____

10.2. Jos olet joltain osin tyytymätön sosiaalisten suhteittesi määrään ja/tai laatuun, mistä se mielestäsi johtuu? _____

10.3. Jos olet joltain osin tyytymätön sosiaalisten suhteittesi määrään ja/tai laatuun, aiotko tehdä asialle jotain, mitä? _____

---

11. Mitä yleensä teet vapaa-aikanasi? Ympyröi vaihtoehto, joka on lähinnä kyseisen asian harrastustasoasi.

	en juuri koskaan	vähintään kerran vuodessa	vähintään kerran kuussa	vähintään kerran viikossa	lähes joka päivä
- harrastan urheilua	1	2	3	4	5
- liikun luonnossa	1	2	3	4	5
- käyn teatterissa/ oopperassa tms.	1	2	3	4	5
- käyn elokuvissa/ konserteissa tms.	1	2	3	4	5
- käyn ravintoloissa/ pubeissa	1	2	3	4	5
- vietän aikaa perheen kanssa	1	2	3	4	5
- katselen televisiota tai videoita	1	2	3	4	5
- surffailen netissä/ pelaan tietokonepelejä	1	2	3	4	5
- luen lehtiä/kirjoja	1	2	3	4	5
- kuuntelen musiikkia	1	2	3	4	5
- soitan tai laulan itse	1	2	3	4	5
- vietän aikaa ystävien kanssa	1	2	3	4	5
- teen käsitöitä/puutarha- töitä/nikkaroin tms.	1	2	3	4	5
- teen jotain muuta, mitä? _____	1	2	3	4	5

12. Koetko, että sinulla on riittävästi vapaa-aikaa? 1. kyllä (sivu 3/10)
2. ei

12.1. Jos sinulla ei ole riittävästi vapaa-aikaa, mistä se mielestäsi johtuu?

II Kysymyksiä sinulle tärkeistä asioista

13. Mikä sinulle on tärkeintä elämässä? Ympyröi se vaihtoehto, joka vastaa mielipidettäsi parhaiten.

	ei ollenkaan tärkeää	ei kovin tärkeää	melko tärkeää	hyvin tärkeää
- Suoriutuminen työssä	1	2	3	4
- Läheiset ja turvalliset ihmissuhteet	1	2	3	4
- Pitkä ja hyvä elämä	1	2	3	4
- Korkea elintaso	1	2	3	4
- Hyvät perhesuhteet	1	2	3	4
- Terveys	1	2	3	4
- Raha/omaisuus	1	2	3	4
- Riittävä toimeentulo	1	2	3	4
- Uskonnollinen vakaumus	1	2	3	4
- Ympäristöongelmien ratkaiseminen	1	2	3	4
- Ihmisoikeuksien puolesta toimiminen	1	2	3	4
- Maailman rauha ja maailman ongelmien ratkaiseminen	1	2	3	4
- Mahdollisuus solmia uusia tuttavuuksia, mielenkiintoisten ihmisten tapaaminen	1	2	3	4
- Mahdollisuus harrastuksiin ja itsensä toteuttamiseen	1	2	3	4
- Sosiaalinen hyväksyntä ja arvostus	1	2	3	4
- Muu, mikä? _____	1	2	3	4

III Mitä mieltä olet tulevaisuudestasi?

14. Miltä tulevaisuutesi mielestäsi tällä hetkellä näyttää? 1. erittäin toiveikkaalta
2. melko toiveikkaalta
3. jonkin verran uhkaavalta
4. erittäin uhkaavalta

14.1. Jos tulevaisuus näyttää mielestäsi joltain osin uhkaavalta, mistä ajattelet sen johtuvan?

14.2. Jos tulevaisuus näyttää mielestäsi joltain osin toiveikkaalta, mistä ajattelet sen johtuvan?

---

15. Millaisia ovat tulevaisuuden tavoitteesi? _____

15.1. Miksi tavoitteesi ovat sellaisia, kun edellä kuvasit? _____

1V Mitä ajattelet muiden ihmisten pitävän arvossa?

16. Arvioi, mikä mielestäsi yleensä on suomalaisille tärkeää (*en osaa sanoa)

	ei ollenkaan tärkeää	ei kovin tärkeää	melko tärkeää	hyvin tärkeää	eos*
- Suoriutuminen työssä	1	2	3	4	5
- Läheiset ja turvalliset ihmissuhteet	1	2	3	4	5
- Pitkä ja hyvä elämä	1	2	3	4	5
- Korkea elintaso	1	2	3	4	5
- Hyvät perhesuhteet	1	2	3	4	5
- Terveys	1	2	3	4	5
- Raha/omaisuus	1	2	3	4	5
- Riittävä toimeentulo	1	2	3	4	5
- Uskonnollinen vakaumus	1	2	3	4	5
- Ympäristöongelmien ratkaiseminen	1	2	3	4	5
- Ihmisoikeuksien puolesta toimiminen	1	2	3	4	5
- Maailman rauha ja maailman ongelmien ratkaiseminen	1	2	3	4	5
- Mahdollisuus solmia uusia tuttavuuksia, mielenkiintoisten ihmisten tapaaminen	1	2	3	4	5
- Mahdollisuus harrastuksiin ja itsensä toteuttamiseen	1	2	3	4	5
- Sosiaalinen hyväksyntä ja arvostus	1	2	3	4	5
- Muu, mikä? _____	1	2	3	4	5

V Kysymyksiä koulutus- ja työhistoriastasi

17. Millainen koulutushistoria sinulla on peruskoulun jälkeen? (voit ympyröidä useamman)

1. yksi tai useampi kesken jäänyt kurssi/tutkinto
2. lyhyempiä ammattikursseja
3. keskiasteen tutkinto, kuten
  - 3.1 ylioppilastutkinto
  - 3.2 ammatillinen perustutkinto
4. alemman korkea-asteen tutkinto (esim. tekniikko, sairaanhoitaja)
5. alemman korkeakouluasteen tutkinto, kuten
  - 5.1 ammattikorkeakoulu tutkinto
  - 5.2 alempi korkeakoulututkinto
  - 5.3 muu (esim. insinöörin koulutus)
6. ylemmän korkeakouluasteen tutkinto (esim. maisteri)
7. tohtorin/lisensiaatin tutkinto
8. jokin koulutus tällä hetkellä kesken, mikä? _____

18. Millainen työhistoriasi on?
1. lähinnä työttömyyttä
  2. kausittaista työttömyyttä, lyhyehköjä työsuhteita
  3. useita erimittaisia työsuhteita
  4. pääasiallisesti pidempiä työsuhteita
  5. yksi vakituinen työ ja ammatti
  6. jotain muuta, mitä? _____

18.1. Jos sinulla on ollut useampia työsuhteita, mistä suhteiden määräaikaisuus on useimmin johtunut?

_____

_____

VI Ihmissuhteisiin liittyviä kysymyksiä

19. Millainen parisuhdehistoriasi on?
1. vähän tai ei ollenkaan seurustelusuhhteita
  2. useita lyhyitä seurustelusuhhteita
  3. useampia erimittaisia parisuhhteita
  4. kaksi tai useampia pidempiä parisuhhteita

20. Onko sinulla lapsia?
1. ei
  2. kyllä, _____ kpl, iältään _____ vuotta

20.1. Jos sinulla on lapsia, ovatko nämä useammasta kuin yhdestä suhteesta?

1. ei
2. kyllä, lapsia on kahdesta suhteesta
3. kyllä, lapsia on useammasta suhteesta

20.2. Jos sinulla on lapsia, ja et asu yhdessä (jonkun lapsistasi) toisen vanhemman kanssa, miten usein tapaat lapsiasi?

1. päivittäin, hän/he asuvat luonani
2. yleensä viikoittain/vuoroviikoin/viikonloppuisin
3. säännöllisesti kuukausittain
4. epäsäännöllisesti
5. en lainkaan
6. jokin muu tilanne, mikä? _____

21. Oletko tyytyväinen nykyiseen parisuhteeseesi?
1. en ole tällä hetkellä parisuhteessa
  2. erittäin tyytymätön
  3. jonkin verran tyytymätön
  4. melko tyytyväinen
  5. erittäin tyytyväinen

21.1. Jos olet joltain osin tyytymätön parisuhteeseesi, mistä se mielestäsi johtuu?

_____

_____

21.2. Jos olet joltain osin tyytyväinen parisuhteeseesi, mistä se mielestäsi johtuu?

_____

_____

22. Miten kuvailisit perheen merkitystä omassa elämässäsi?

_____

_____

Seuraavissa kysymyksissä käsitellään ihmissuhteiden vaikeita puolia. Vastauksista saatavaa informaatiota ei kuitenkaan missään tapauksessa käytetä yksilöitynä, joten sinun henkilökohtaiset asiasi tulevat pysymään ainoastaan minun tiedossani. Niitä ei voida luovuttaa tai käyttää yksilön tietosuojaa loukkaavaan tarkoitukseen.

23. Oletko parisuhteessa koskaan joutunut kokemaan henkistä tai fyysistä väkivaltaa?

1. en koskaan
2. joskus, lähinnä henkistä
3. joskus, sekä fyysistä että henkistä
4. usein, lähinnä henkistä
5. usein, lähinnä fyysistä
6. usein molempia

23.1. Jos parisuhteessasi olet kokenut henkistä tai fyysistä väkivaltaa, millaista se on ollut luonteeltaan? (voit ympyröidä useampia)

1. halveksuntaa/ivaa/pilkkaa
2. uhkailua/kiristystä
3. kiinni pitämistä/tönimistä tms. lievää fyysistä
4. eristämistä/laajemman liikkumisen vapauden estämistä
5. lyömistä tms. selvää kipua aiheuttavaa
6. jotain muuta, mitä? _____

24. Oletko perhe- tai kaveripiirissä joutunut koskaan olemaan läsnä tilanteessa, jossa on esiintynyt henkistä tai fyysistä väkivaltaa?

1. en koskaan
2. joskus, lähinnä henkistä
3. joskus, sekä henkistä että fyysistä
4. usein, lähinnä henkistä
5. usein, lähinnä fyysistä
6. usein molempia

24.1. Jos perhe- tai kaveripiirissäsi olet ollut läsnä henkistä tai fyysistä väkivaltaa sisältäneessä tilanteessa, millaiseksi kuvailisit niitä?

24.2. Jos perhe- tai kaveripiirissäsi olet ollut läsnä henkistä tai fyysistä väkivaltaa sisältäneessä tilanteessa, miten yleensä itse olet reagoinut?

1. seurannut sivusta
2. pyrkinyt vetäytymään tilanteesta kokonaan
3. yrittänyt rauhoittaa tilannetta huumorilla
4. pyrkinyt ratkaisemaan tilanteen puhumalla
5. pyrkinyt kontrolloimaan riidan haastajaa antamalla ”samalla mitalla”
6. jotenkin muuten, miten? _____

25. Onko fyysisen väkivallan käyttäminen mielestäsi hyväksyttävää jossain tilanteessa?

1. ei koskaan
2. ei muuten, paitsi itsensä tai läheisensä puolustustarkoituksessa
3. kyllä, jossain määrin, jos on kyse kasvatukseen liittyvästä toimenpiteestä
4. kyllä jossain määrin, jos toinen on ansainnut rangaistuksen
5. kyllä yleensäkin, jos itsestä siltä tuntuu
6. jostain muusta syystä, mistä? _____

VII Miten suhtaudut ongelmatilanteisiin?

26. Ihmisenä olo ei ole helppoa, ja elämässä tulee usein eteen vaikeitakin hetkiä. Miten reagoisit, jos huomaisit epäonnistuneesi esim. vaativassa työtehtävässä suurelta osin itsestäsi johtuvasta syystä?

Numeroi 3-5 ensimmäistä reagoititapaa aikajärjestyksessä. (vaihtoehtoja lisää seuraavalla sivulla)

- _ suutun, räjähdän
- _ tunnen mielihapaa
- _ itken
- _ masennun
- _ syytän itseäni
- _ olen vihainen muille
- _ puhun jollekin lähipiirissä kokemuksistani
- _ yritän olla ajattelematta asiaa, keskityn muihin asioihin
- _ rauhoitun polttamalla tupakan
- _ rauhoitan itseni ottamalla alkoholia
- _ pyrin mielessäni selvittämään tapahtumien syitä
- _ pyrin entistä aktiivisemmin selvittämään ongelmaa
- _ pyydän apua ulkopuoliselta
- _ jotenkin muuten, miten? _____

27. Ympäristöä tarkkailemalla on helppo huomata, että myös sosiaaliset suhteet ovat usein ongelmallisia. Miten suhtautuisit siihen, jos sinulle läheinen henkilö osoittaisi, ettei enää halua olla tekemisissä kanssasi?

Numeroi 3-5 ensimmäistä reagoititapaa aikajärjestyksessä. (vaihtoehtoja lisää seuraavalla sivulla)

- _ suutun, räjähdän
- _ tunnen mielihapaa
- _ itken
- _ masennun
- _ syytän itseäni
- _ olen vihainen muille
- _ puhun jollekin lähipiirissä kokemuksistani
- _ yritän olla ajattelematta asiaa, keskityn muihin asioihin
- _ rauhoitun polttamalla tupakan
- _ rauhoitan itseni ottamalla alkoholia
- _ pyrin mielessäni selvittämään tapahtumien syitä
- _ pyrin entistä aktiivisemmin selvittämään ongelmaa
- _ pyydän apua ulkopuoliselta
- _ pyrin selvittämään syitä asianomaisen henkilön kanssa
- _ jotenkin muuten, miten? _____

VIII Kysymyksiä liittyen elämäntapoihisi

28. Oletko kokeillut tai poltatko nykyisin tupakkaa?

1. en ole polttanut lainkaan
2. olen kokeillut, mutta en polta
3. olen polttanut, mutta lopettanut
4. poltan satunnaisesti
5. poltan säännöllisesti, mutta harkitsen lopettamista
6. olen juuri nyt lakossa
7. poltan, enkä ole aikonut nyt lopettaa

28.1. Jos tupakoit tällä hetkellä, mikä seuraavista kuvaa parhaiten tupakointiasi?

1. enemmän kuin aski päivässä
2. vähemmän kuin askin, mutta useita kertoja päivän kuluessa
3. kerran, pari päivässä
4. kerran, pari viikossa
5. satunnaisesti, muutaman kerran kuussa
6. vain silloin, kun nautin alkoholia

28.2. Jos tupakoit/olet tupakoinut, mikä mielestäsi on ollut siihen syynä?

---

29. Onko tieto tupakoinnin haitallisuudesta vaikuttanut tupakointia koskeviin päätöksiisi?

1. ei millään tavalla
2. ei käytännössä, mutta olen harkinnut lopettamista
3. kyllä, olen päättänyt lopettaa
4. kyllä, olen lopettanut
5. kyllä, en polta tästä syystä

30. Mitä mieltä olet tupakoinnista yleensä? _____

---

31. Käytätkö alkoholia?

1. en ole käyttänyt lainkaan
2. olen kokeillut, mutta en käytä
3. olen kokeillut, mutta lopettanut
4. käytän muutaman kerran vuodessa
5. käytän muutaman kerran kuussa
6. käytän keskimäärin kerran viikossa
7. käytän useamman kerran viikossa

31.1. Jos käytät alkoholia, miten kuvailisit alkoholin käyttöäsi useimmiten?

1. lähinnä ruoan kanssa muutama annos
2. lähinnä seuran vuoksi muutama annos
3. enimmäkseen seuran vuoksi lievään humalaan
4. enimmäkseen seurassa reiluun humalatilaan asti
5. enimmäkseen reiluun humalaan seurasta riippumatta
6. muuten, miten? _____
- 7.

31.2. Jos käytät/olet käyttänyt alkoholia, mitä alkoholin käyttö sinulle merkitsee/merkitsi?

---

32. Mitä mieltä olet alkoholin käytöstä yleensä?
1. hyväksyn
  2. hyväksyn kohtuudella käytettynä
  3. hyväksyn, jos sen käyttö ei häiritse muita
  4. on jokaisen oma asia, käyttäkö alkoholia
  5. en hyväksy

33. Oletko käyttänyt tai käyttäkö huumeaineita? (pois lukien tupakka ja alkoholi)

1. en koskaan
2. olen kokeillut, mutta en käytä
3. käytän joskus
4. olen käyttänyt, mutta lopettanut
5. käytän säännöllisesti

- 33.1. Jos käytät/olet käyttänyt/kokeillut huumeita, mitä käyttämäsi huumeaineet ovat olleet? (luettelo jatkuu seuraavalla sivulla)

1. lääkkeitä
2. liimoja tms. impattavia aineita
3. hasista
4. marihuanaa
5. ekstaasia tms.
6. heroiinia
7. LSD:tä
8. amfetamiinia
9. kokaiinia
10. muuta,
mitä? _____

- 33.2. Jos käytät/olet käyttänyt huumeita, mikä siihen on mielestäsi syynä?
-
-

34. Mitä mieltä olet huumeiden käytöstä yleensä?

1. en hyväksy missään tapauksessa
2. hyväksyn, jos on kyse miedosta huumeesta (esim. marihuana)
3. hyväksyn, jos käytöstä ei seuraa vaaraa ympäristölle
4. on jokaisen oma asiaa käyttäkö
5. hyväksyn riippumatta aineesta

35. Noudatko jotain määrättyä elämäntapaa? (voit ympyröidä useamman)

1. en, elän kuten mielestäni ihmiset keskimäärin
2. en, mutta minun pitäisi
3. kyllä, noudatan jotain seuraavista elämäntavoista:
  - 3.1 olen vegaani/fenovegaani tms.
  - 3.2 olen vegetaristi
  - 3.3 vältän yleensä lihan syöntiä
  - 3.4 boikotoin mielestäni vahingollista toimintaa harrastavien ylikansallisten yhtiöiden tuotteita
  - 3.5 vältä kaikkia eläinkunnan tuotteita, myös vaatteissa
  - 3.6 pyrin edistämään kestäväää kehitystä (kierrätän, teen/kasvatan itse tuotteita tms.)
  - 3.7 noudatan Raamatussa määriteltyä ihmiselle kuuluvaa elämäntapaa
  - 3.8 noudatan jonkun muun uskonnon/aatteen määrittämää elämäntapaa, minkä? _____
  - 3.9 jotain muuta, mitää? _____

35.1. Jos noudatat jotain tiettyä elämäntapaa, mikä siihen on syynä?

HALUAN TIETOA TUTKIMUKSEN TULOKSISTA 1. kyllä
2. ei

Sähköpostiosoite: _____

ERITTÄIN SUURET KIITOKSET VAIVANNÄÖSTÄSI

**tähän tutkimukseen osallistumisesi suhteen, ja
HAUSKAA ALKUSYKSYÄ!**

T: Liisa

TAULUKKO 21 Arvoulottuvuuksien väliset korrelaatiot

CORRELATIONS

LIITE 2

		suoriutuminen työssä	läheiset ja turvalliset ihmissuhteet		korkea elintaso	hyvät perhesuhteet	hyvä terveys	raha/ omaisuus	riittävä toimeentulo	uskonnollinen vakaumus	ympäristö ongelmien ratkaisu	ihmis-oikeuksien puolesta toimiminen	rauha ja maailman ongelmien ratkaisu	mahdollisuus solmia uusia tuttavuuksia	mahdollisuus harrastuksiin	sosiaalinen hyväksyntä ja arvostus
suoriutumisen työssä	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	1,000	,174*	,146*	,175*	,007	127	,159*	,192**	,051	,041	-,015	,058	,098	,167*	,221**
läheiset ja turvalliset ihmissuhteet	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	,174*	1,000	,180*	-,064	,361**	,092	-,032	,089	,062	,040	,062	,040	,096	,122	,198**
pitkä ja hyvä elämä	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	,146*	,180*	1,000	,325**	,319**	,458**	,192**	,197**	,163*	,088	,086	,136	,011	,223**	,290**
Korkea elintaso	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	,175*	-,064	,325**	1,000	,083	,154*	,686**	,260**	-,069	,039	-,035	,030	,096	,133	,299**
hyvät perhesuhteet	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	,007	,361**	,319**	,083	1,000	309**	-,010	,125	,121	,212**	,137	,090	,121	,242**	,156*
hyvä terveys	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	,127	,092	,458**	,154*	,309**	1,000	,098	227**	,007	,067	,010	026	050	232**	,238**
raha/ omaisuus	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	,159*	-,032	,192**	,686**	-,010	,098	1,000	,252**	-,046	-,047	-,135	-,006	,114	,080	,268*
riittävä toimeentulo	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	,192**	,089	,197**	,260**	,125	,227**	,252**	1,000	,004	,004	-,090	-,086	-,042	,084	,119
uskonnollinen vakaumus	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	,051	,062	,163*	-,069	,121	,007	-,046	,004	1,000	,189**	,184*	,152*	,085	,003	,044
ympäristö-ongelmien ratkaisu	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	,041	,040	,088	,039	,212**	,067	-,047	,004	,189**	1,000	,589**	,554**	,134	,250**	,122
ihmis-oikeuksien puolesta toimiminen	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	-,015	,062	,086	-,035	,137	,010	-,135	-,090	,184*	,589**	1,000	,718**	,109	,183*	,120
rauha ja maailman ongelmien ratkaisu	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	,058	,040	,136	,030	,090	,026	-,006	-,086	,152*	,554**	,718**	1,000	,190**	,173*	,240**
mahdollisuus solmia uusia tuttavuuksia	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	,098	,096	,011	,096	,121	,050	,114	-,042	,085	,134	,109	,190**	1,000	,347**	,425**
mahdollisuus harrastuksiin	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	,167*	,122	,223**	,133	,242**	,232**	,080	,084	,003	,250**	,183*	,173*	,347**	1,000	,278**
sosiaalinen hyväksyntä ja arvostus	Pearson corr. Sig. (2-tailed)	,221**	,198**	,290**	,299**	,156*	,238**	,268*	,119	,044	,122	,120	,240**	,425**	,278**	1,000

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

LIITE 3

TAULUKKO 22 Tutkittavien arvoulottuvuuksista muodostuneet faktorit

Rotated Factor Matrix

	Factor			
	1	2	3	4
Kuinka tärkeää sinulle on ihmisoikeuksien puolesta toimiminen?	,875	-9,531E-02	4,155E-02	3,690E-02
Kuinka tärkeää sinulle on maailman rauha ja maailman ongelmien ratkaiseminen?	,810	2,601E-02	1,471E-02	,143
Kuinka tärkeää sinulle on ympäristöongelmien ratkaiseminen?	,654	-2,138E-02	,149	7,781E-02
Kuinka tärkeää sinulle on korkea elintaso?	1,658E-02	,845	,105	9,310E-02
Kuinka tärkeää sinulle on raha/omaisuus?	-7,360E-02	,783	-2,521E-02	,131
Kuinka tärkeää sinulle on riittävä toimeentulo?	-8,747E-02	,300	,284	-5,287E-02
Kuinka tärkeitä sinulle ovat hyvät perhesuhteet?	,109	-3,832E-02	,631	9,185E-02
Kuinka tärkeää sinulle on pitkä ja hyvä elämä?	,113	,327	,558	6,559E-02
Kuinka tärkeää sinulle on hyvä terveys?	3,544E-02	,203	,558	6,032E-02
Kuinka tärkeitä sinulle ovat läheiset ja turvalliset ihmissuhteet?	1,815E-02	-8,864E-02	,379	,129
Kuinka tärkeää sinulle on mahdollisuus solmia uusia tuttavuuksia?	6,362E-02	9,624E-02	1,296E-02	,860
Kuinka tärkeää sinulle on sosiaalinen hyväksyntä ja arvostus?	,123	,294	,261	,457
Kuinka tärkeää sinulle on mahdollisuus harrastuksiin ja itsensä toteuttamiseen?	,194	8,378E-02	,297	,361

TAULUKKO 23 Yleisen elämään tyytyväisyyden kokemisen suhteen
analysoidut muuttajat

Muuttuja	χ^2	p	Kysymys no.
Parisuhdehistoria	$\chi^2(6) = 25.166$	.000	19
Siviilisääty	$\chi^2(6) = 33.566$	.000	5
Tyytyväisyys parisuhteeseen	$\chi^2(4) = 30.174$	.000	21
Onko lapsia	$\chi^2(2) = 7,545$	.023	20
Koulutustaso	$\chi^2(6) = 14.805$	.022	17
Työhistoria	$\chi^2(6) = 10.092$	.121	18
Toimenkuva sosiaaliluokittain	$\chi^2(6) = 25,754$	.000	6.1
Viihtyvyyys työpaikassa	$\chi^2(4) = 39.861$	.000	8
Vapaa-ajan aktiivisuus	$(\chi^2(4) = 12.441$	.014	11
Vapaa-ajan riittävyys	$(\chi^2(2) = 1.286$	.526	12
Tupakointi	$\chi^2(4) = 21.963$	.000	28
Alkoholin käyttö	$\chi^2(8) = 18.853$	.016	31
Väkivallan kokeminen	$\chi^2(6) = 10.286$	.113	23 ja 24
Tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin	$\chi^2(4) = 16.636$	.002	10
Tulevaisuuden kokeminen	$\chi^2(4) = 104.998$	.000	14
Asuinpaikka	$\chi^2(6) = 6.578$	.362	4
Nuoruuden asuinpaikka (-84)	$\chi^2(6) = 11.788$	.067	v:n 84 lomake
Onko muuttanut	$\chi^2(2) = 4.462$	.107	v:n 84 lomake ja 4
Nuoruuden koulumenestys (-84)	$\chi^2(8) = 5.074$	.750	v:n 84 lomake
Nuoruuden koulutustavoitteet (- 84)	$\chi^2(6) = 7.432$	.283	v:n 84 lomake
Nuoruuden elämään tyytyväisyys (-84)	$\chi^2(4) = 8.452$	.076	v:n 84 lomake

TAULUKKO 24 Yleiseen elämään tyytyväisyyteen yhteydessä olevien muuttujien väliset korrelaatiot

		Siviilisäätö	Koulutus- taso	Onko lapsia?	Alkoholin käyttö	Tupakointi	Viihtyvyy- työpaikassa	Tyytyväisyys sosiaali- suhteisiin	Tyytyväisyys pari- suhteeseen	Parisuhde- historia	Tulevai- suuden kokeminen	Vapaa-ajan aktiivisuus	Toimenkuva sosiaali- luokittain	Tyyty- väisyys elämään
Siviilisäätö	Pearson Corr.	1	-,131	-,377(**)	,255(**)	,143	-,038	-,079	-,176(*)	-,337(**)	-,168(*)	-,106	-,118	-,359(**)
	Sig. (2-tailed)		,070	,000	,000	,050	,632	,279	,026	,000	,021	,164	,134	,000
	N	192	192	192	190	188	160	192	161	189	190	173	163	192
Koulutustaso	Pearson Corr.	-,131	1	,010	,057	-,263(**)	,080	,038	,095	,069	,234(**)	,189(*)	,634(**)	,228(**)
	Sig. (2-tailed)	,070		,889	,434	,000	,317	,597	,229	,346	,001	,013	,000	,001
	N	192	192	192	190	188	160	192	161	189	190	173	163	192
Onko lapsia?	Pearson Corr.	-,377(**)	,010	1	-,235(**)	-,031	-,105	-,043	,022	,326(**)	,064	,036	-,021	,162(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,889		,001	,677	,187	,556	,780	,000	,378	,639	,791	,025
	N	192	192	192	190	188	160	192	161	189	190	173	163	192
Alkoholinkäyttö	Pearson Corr.	,255(**)	,057	-,235(**)	1	,138	-,117	-,096	-,116	-,259(**)	-,192(**)	-,024	-,056	-,170(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,434	,001		,060	,144	,186	,145	,000	,008	,752	,482	,019
	N	190	190	190	190	188	158	190	159	188	188	172	162	190
Tupakointi	Pearson Corr.	,143	-,263(**)	-,031	,138	1	-,069	-,019	-,092	-,124	-,175(*)	-,147	-,306(**)	-,305(**)
	Sig. (2-tailed)	,050	,000	,677	,060		,394	,797	,250	,091	,017	,056	,000	,000
	N	188	188	188	188	188	157	188	158	186	186	170	160	188
Viihtyvyy- työp.	Pearson Corr.	-,038	,080	-,105	-,117	-,069	1	,131	,316(**)	,069	,327(**)	,113	,173(*)	,380(**)
	Sig. (2-tailed)	,632	,317	,187	,144	,394		,099	,000	,388	,000	,179	,036	,000
	N	160	160	160	158	157	160	160	133	157	158	143	148	160
Tyytyväisyys sos. suhteisiin	Pearson Corr.	-,079	,038	-,043	-,096	-,019	,131	1	,281(**)	,250(**)	,269(**)	,248(**)	,109	,286(**)
	Sig. (2-tailed)	,279	,597	,556	,186	,797	,099		,000	,001	,000	,001	,168	,000
	N	192	192	192	190	188	160	192	161	189	190	173	163	192
Tyytyväisyys parisuhteeseen	Pearson Corr.	-,176(*)	,095	,022	-,116	-,092	,316(**)	,281(**)	1	,276(**)	,280(**)	,091	,156	,400(**)
	Sig. (2-tailed)	,026	,229	,780	,145	,250	,000	,000		,000	,000	,274	,070	,000
	N	161	161	161	159	158	133	161	161	159	160	145	136	161
Parisuhdehistoria	Pearson Corr.	-,337(**)	,069	,326(**)	-,259(**)	-,124	,069	,250(**)	,276(**)	1	,238(**)	,056	-,021	,336(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,346	,000	,000	,091	,388	,001	,000		,001	,465	,796	,000
	N	189	189	189	188	186	157	189	159	189	187	171	161	189
Tulevaisuuden kokeminen	Pearson Corr.	-,168(*)	,234(**)	,064	-,192(**)	-,175(*)	,327(**)	,269(**)	,280(**)	,238(**)	1	,167(*)	,250(**)	,581(**)
	Sig. (2-tailed)	,021	,001	,378	,008	,017	,000	,000	,000	,001		,028	,001	,000
	N	190	190	190	188	186	158	190	160	187	190	172	161	190
Vapaa-ajan akt.	Pearson Corr.	-,106	,189(*)	,036	-,024	-,147	,113	,248(**)	,091	,056	,167(*)	1	,168(*)	,201(**)
	Sig. (2-tailed)	,164	,013	,639	,752	,056	,179	,001	,274	,465	,028		,040	,008
	N	173	173	173	172	170	143	173	145	171	172	173	149	173
Toimenkuva sosl.	Pearson Corr.	-,118	,634(**)	-,021	-,056	-,306(**)	,173(*)	,109	,156	-,021	,250(**)	,168(*)	1	,301(**)
	Sig. (2-tailed)	,134	,000	,791	,482	,000	,036	,168	,070	,796	,001	,040		,000
	N	163	163	163	162	160	148	163	136	161	161	149	163	163
Tyytyväisyys elämään	Pearson Corr.	-,359(**)	,228(**)	,162(*)	-,170(*)	-,305(**)	,380(**)	,286(**)	,400(**)	,336(**)	,581(**)	,201(**)	,301(**)	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,025	,019	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,008	,000	
	N	192	192	192	190	188	160	192	161	189	190	173	163	192

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed). * Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

REGRESSIOANALYYSI YLEISTÄ ELÄMÄÄN TYYTYVÄISYYTTÄ
SELITTÄVISTÄ MUUTTUJISTA; TAULUKOT 25-38

TAULUKOT 25 JA 26 Siviilisäädyn, parisuhdetyytyväisyyden ja parisuhdehistorian selitysosuus yleisen elämään tyytyväisyyden vaihtelusta

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,478(a)	,229	,214	,523

a Predictors: (Constant), siviilisäätty, tyytyväisyys parisuhteeseen, parisuhdehistoria

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	12,551	3	4,184	15,310	,000(a)
	Residual	42,355	155	,273		
	Total	54,906	158			

a Predictors: (Constant), siviilisäätty, tyytyväisyys parisuhteeseen, parisuhdehistoria

b Dependent Variable: tyytyväisyys elämään

TAULUKOT 27 JA 28 Toimenkuvan ja työpaikassa viihtymisen selitysosuus yleisen elämään tyytyväisyyden vaihtelusta

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,437(a)	,191	,180	,526

a Predictors: (Constant), viihtyvyys työpaikassa, toimenkuva

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	9,494	2	4,747	17,145	,000(a)
	Residual	40,148	145	,277		
	Total	49,642	147			

a Predictors: (Constant), viihtyvyys työpaikassa, toimenkuva

b Dependent Variable: tyytyväisyys elämään

TAULUKOT 29 JA 30 Tupakoinnin ja alkoholinkäytön selitysosuus yleisen elämään tyytyväisyyden vaihtelusta

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,333(a)	,111	,102	,582

a Predictors: (Constant), alkoholinkäyttö , tupakointi2

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	7,835	2	3,918	11,568	,000(a)
	Residual	62,649	185	,339		
	Total	70,484	187			

a Predictors: (Constant), alkoholinkäyttö, tupakointi

b Dependent Variable: tyytyväisyys elämään

TAULUKOT 31 JA 32 Tulevaisuuden kokemisen selitysosuus yleisen elämään tyytyväisyyden vaihtelusta

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,581(a)	,338	,335	,503

a Predictors: (Constant), miltä tulevaisuus näyttää

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	24,270	1	24,270	96,009	,000(a)
	Residual	47,525	188	,253		
	Total	71,795	189			

a Predictors: (Constant), miltä tulevaisuus näyttää

b Dependent Variable: tyytyväisyys elämään

TAULUKOT 33 JA 34 Sosiaalisiin suhteisiin tyytyväisyyden selitysosuus yleisen elämään tyytyväisyyden vaihtelusta

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,286(a)	,082	,077	,589

a Predictors: (Constant), tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	5,883	1	5,883	16,940	,000(a)
	Residual	65,987	190	,347		
	Total	71,870	191			

a Predictors: (Constant), tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin

b Dependent Variable: tyytyväisyys elämään

TAULUKOT 35 JA 36 Vapaa-ajan aktiivisuuden selitysosuus

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,201(a)	,041	,035	,606

a Predictors: (Constant), vapaa-ajan aktiivisuus

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	2,657	1	2,657	7,236	,008(a)
	Residual	62,788	171	,367		
	Total	65,445	172			

a Predictors: (Constant), vapaa-ajan aktiivisuus,

b Dependent Variable: tyytyväisyys elämään

TAULUKOT 37 JA 38 Lasten olemassaolon selitysosuus

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,162(a)	,026	,021	,607

a Predictors: (Constant), onko lapsia, 'dummy' -koodaus

ANOVA(b)

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1,887	1	1,887	5,124	,025(a)
	Residual	69,982	190	,368		
	Total	71,870	191			

a Predictors: (Constant), onko lapsia, 'dummy' -koodaus

b Dependent Variable: tyytyväisyys elämään

**HIERARKKINEN REGRESSIOANALYYSI YLEISTÄ ELÄMÄÄN TYYTYVÄISYYTTÄ
SELITTÄVISTÄ MUUTTUISTA; TAULUKOT 39 JA 40**

Model Summary*

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,187(a)	,035	,023	,572	,035	2,931	1	81	,091
2	,376(b)	,141	,085	,554	,106	2,382	4	77	,059
3	,399(c)	,159	,068	,559	,018	,521	3	74	,669
4	,691(d)	,477	,340	,470	,318	4,394	9	65	,000
5	,740(e)	,548	,420	,441	,071	9,984	1	64	,002

a Predictors: (Constant), tutkimushlön sukupuoli

b Predictors: (Constant), tutkimushlön sukupuoli, vuoden 84 asuinp., elämäntavat -84, vuoden 84 koulumenestys, vuoden -84 koulutustavoitteet

c Predictors: (Constant), tutkimushlön sukupuoli, vuoden 84 asuinp., elämäntavat -84, vuoden 84 koulumenestys, vuoden -84 koulutustavoitteet, työhistoria, parisuhdehistoria, koulutustaso

d Predictors: (Constant), tutkimushlön sukupuoli, vuoden 84 asuinp., elämäntavat -84, vuoden 84 koulumenestys, vuoden -84 koulutustavoitteet, työhistoria, parisuhdehistoria, koulutustaso, viihtyvyys työpaikassa, vapaa-ajan aktiivisuus, siviilisääty, tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin, asuinpaikka, tyytyväisyys parisuhteeseen, tupakointi alkoholinkäyttö, ammattiasema

e Predictors: (Constant), tutkimushlön sukupuoli, vuoden 84 asuinp., elämäntavat -84, vuoden 84 koulumenestys, vuoden -84 koulutustavoitteet, työhistoria, parisuhdehistoria, koulutustaso, viihtyvyys työpaikassa, vapaa-ajan aktiivisuus, siviilisääty, tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin, asuinpaikka, tyytyväisyys parisuhteeseen, tupakointi, alkoholinkäyttö, toimenkuva, miltä tulevaisuus näyttää

* Ensimmäisessä analyysin vaiheessa lapsuuden muuttujista mukana olivat myös äidin ja isän ammattiasemat vuodelta -84. Muuttujat jäivät kuitenkin pois analyysistä niiden korkeiden F testin p-arvojen vuoksi ($p > .100$) (Stepwise Criteria: Probability-of-F-to-enter $\leq .100$, Probability-of-F-to-remove $\geq .150$).

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,616	,194		13,471	,000
	tutkimushlön sukupuoli	-,216	,126	-,187	-1,712	,091
2	(Constant)	2,242	,464		4,836	,000
	tutkimushlön sukupuoli	-,150	,131	-,130	-1,147	,255
	vuoden 84 asuinp	,047	,068	,074	,695	,489
	vuoden 84 koulumenestys	,001	,103	,001	,005	,996
	vuoden -84 koulutustavoitteet	,139	,102	,189	1,363	,177
3	elämäntavat -84	-,150	,069	-,232	-2,171	,033
	(Constant)	1,907	,620		3,075	,003
	tutkimushlön sukupuoli	-,116	,138	-,101	-,844	,401
	vuoden 84 asuinp	,033	,070	,052	,474	,637
	vuoden 84 koulumenestys	-,006	,111	-,008	-,051	,960
4	vuoden -84 koulutustavoitteet	,115	,115	,156	,999	,321
	elämäntavat -84	-,136	,071	-,211	-1,905	,061
	työhistoria	,002	,079	,003	,027	,979
	parisuhdehistoria	,099	,079	,146	1,250	,215
	koulutustaso	,024	,086	,038	,281	,780
	(Constant)	,748	,682		1,097	,277
	tutkimushlön sukupuoli	-,040	,123	-,035	-,328	,744
	vuoden 84 asuinp	-,001	,066	-,002	-,017	,986
	vuoden 84 koulumenestys	,077	,097	,107	,794	,430
	vuoden -84 koulutustavoitteet	,009	,104	,013	,091	,928
5	elämäntavat -84	-,014	,074	-,022	-,189	,851
	työhistoria	,028	,070	,041	,410	,683
	parisuhdehistoria	,054	,074	,080	,733	,466
	koulutustaso	-,088	,095	-,138	-,929	,356
	siviilisääty	-,116	,069	-,170	-1,677	,098
	asuinpaikka	,050	,053	,103	,935	,353
	alkoholinkäyttö	,006	,070	,010	,091	,928
	tupakointi	-,124	,077	-,178	-1,620	,110
	viihtyvyys työpaikassa	,363	,097	,374	3,739	,000
	tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin	,029	,088	,034	,331	,741
	tyytyväisyys parisuhteeseen	,092	,093	,111	,989	,326
	toimenkuva	,199	,097	,303	2,049	,044
	vapaa-ajan aktiivisuus	-,014	,120	-,011	-,113	,910
	(Constant)	,492	,644		,764	,447
	tutkimushlön sukupuoli	-,049	,115	-,042	-,426	,672
	vuoden 84 asuinp	-,040	,063	-,064	-,635	,528
	vuoden 84 koulumenestys	,094	,091	,131	1,037	,304
	vuoden -84 koulutustavoitteet	-,035	,098	-,047	-,355	,724
	elämäntavat -84	-,016	,069	-,025	-,237	,813
	työhistoria	,038	,065	,055	,587	,559
parisuhdehistoria	,078	,070	,115	1,121	,266	
koulutustaso	-,076	,089	-,119	-,856	,395	
siviilisääty	-,124	,065	-,181	-1,912	,060	
asuinpaikka	,079	,051	,163	1,552	,126	
alkoholinkäyttö	,003	,066	,005	,052	,959	
tupakointi	-,103	,072	-,147	-1,421	,160	
viihtyvyys työpaikassa	,268	,096	,276	2,796	,007	
tyytyväisyys sosiaalisiin suhteisiin	-,038	,085	-,045	-,446	,657	
tyytyväisyys parisuhteeseen	,079	,087	,095	,903	,370	
toimenkuva	,159	,092	,242	1,730	,088	
vapaa-ajan aktiivisuus	,037	,114	,030	,324	,747	
miltä tulevaisuus näyttää	,296	,094	,331	3,160	,002	

a Dependent Variable: tyytyväisyys elämään

TAULUKKO 41 Viiden ryhmän yleiseen tyytyväisyyteen tilastollisesti yhteydessä olevat tekijät.

Ryhmän nimi	Muuttuja	χ^2	<i>p</i>
1. Rauhallisten seutujen vakiintuneet naiset (N=49)	viihtyvyys työpaikalla	$\chi^2(4) = 28.811$	.000
	parisuhdetyytyväisyys	$\chi^2(4) = 16.902$	.002
2. Suurten kaupunkien johtajamiehet (N=39)	vapaa-ajan aktiivisuus	$\chi^2(4) = 18.446$	.001
3. Pääkaupunkiseudun johtajanaiset (N=14)	viihtyvyys työpaikalla	$\chi^2(4) = 14.114$	.007
	parisuhdehistoria	$\chi^2(6) = 14.278$	.006
4. Maaseudun naimattomat miehet (N=36)	elämäntavat	$\chi^2(4) = 20.163$	.000
	ammattiasema	$\chi^2(6) = 20.420$	.002
	siviilisäätty	$\chi^2(6) = 16.725$	.010
5. Kaupunkien tyytymättömät naiset (N=25)	elämäntavat	$\chi^2(4) = 25.042$	.000
	työssä viihtyminen	$\chi^2(4) = 12.824$	.012

TAULUKKO 42 Viiden ryhmän avoimien vastausten perusteella kootut tärkeiksi mainitut tyytyväisyyden tekijät (plusmerkki (+) kertoo positiivisten ja miinusmerkki (-) negatiivisten kannanottojen määrästä kustakin asiasta).

Ryhmä	Mainittu asia		n	yht.	%
1. Rauhallisten seutujen vakiintuneet naiset (N=49)	Työ	+	23	33	80
		-	10		
	Perhe/ parisuhde	+	30	30	73
		-	-		
	Materialistiset tekijät	+	12	17	42
2. Suurten kaupunkien johtajamiehet (N=39)	Työ	+	20	26	79
		-	5		
	Perhe/ parisuhde	+	19	19	58
		-	-		
	Materialistiset tekijät	+	10	16	48
3. Pääkaupunkiseudun johtajanaiset (N=14)	Harrastukset	+	6	6	18
		-	-		
	Perhe/ parisuhde	+	10	11	85
		-	1		
	Työ	+	7	10	77
4. Maaseudun naimattomat miehet (N=36)		-	3		
	Terveys	+	5	5	38
		-	-		
	Opinnot	+	4	4	31
		-	-		
5. Kaupunkien tyytymättömät naiset (N=25)	Materialistiset tekijät	+	2	3	24
		-	1		
	Työ	+	13	18	62
		-	5		
	Perhe/ parisuhde	+	9	12	41
5. Kaupunkien tyytymättömät naiset (N=25)		-	3		
	Materialistiset tekijät	+	4	10	34
		-	6		
	Ystävät	+	2	2	7
		-	-		
5. Kaupunkien tyytymättömät naiset (N=25)	Alkoholin käyttö	+	-	2	7
		-	2		
	Terveys	+	-	2	7
		-	2		
	Työ	+	10	15	65
5. Kaupunkien tyytymättömät naiset (N=25)		-	5		
	Terveys	+	11	11	48
		-	-		
	Perhe/ parisuhde	+	2	10	43
		-	8		
5. Kaupunkien tyytymättömät naiset (N=25)	Ystävät	+	8	8	35
		-	-		
	Materialistiset tekijät	+	6	8	35
		-	2		